

Riksdagens protokoll

1986/87:118

Protokoll
1986/87:118

7 maj 1987

Debatter m. m.

Torsdagen den 7 maj

Utökning av antalet suppleanter i trafikutskottet	5
Meddelande om fyllnadsval	6
Anskaffning av ADB-utrustning, statistiska centralbyrån m. m. . .	10
Statlig lokalförsörjning m. m.	19
Grundläggande högskoleutbildning m. m.	25
Meddelande om svar på interpellation 1986/87:229	49
Svar på frågor	
1986/87:550 av Knut Wachtmeister (m) om sänkt uttagsprocent för fastighetsskatten	49
1986/87:570 av Bo Lundgren (m) om beskattningen av småhus	49
1986/87:571 av Bo Lundgren (m) om fastighetsskatten år 1990 för hyreshus och bostadsrättshus	49
1986/87:556 av Ingrid Hemmingsson (m) om rätten till avdrag för bilresor	52
1986/87:553 av Hugo Hegeland (m) om patientens rätt till självbestämmande och integritet vid vård i hemmet	53
1986/87:557 av Erik Holmkvist (m) om de statliga bidragen till färdtjänst	55
1986/87:567 av Margó Ingvardsson (vpk) om rekryteringen till gymnasieskolans sociala servicelinje	57
1986/87:559 av Paul Lestander (vpk) om prövningen av vissa utvisningsärenden	60
1986/87:562 av Gunnel Liljegren (m) om asylsökande från Chile	61
1986/87:568 av Maria Leissner (fp) om aviseringarna till Tur- kiet av iranska asylsökande	63
1986/87:529 av Rolf Clarkson (m) om passkontrollen i Helsing- borg	64
1986/87:501 av Per Stenmarck (m) om flygtrafik på linjen Sturup-London-Southend	65
1986/87:511 av Erik Holmkvist (m) om inrättandet av postkon- tor i livsmedelsbutik	68
1986/87:516 av Sigge Godin (fp) om planerad indragning av viss postkupé	69

1986/87:523 av Sven Lundberg (s) om planerad indragning av viss postkupé	69
1986/87:521 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) om trafiken på sjöfartslinjen Oskarshamn-Visby	71
1986/87:524 av Viola Claesson (vpk) om förslag om svensk anpassning till ett norskt sjöfartsregister för bekvämlighetsflagg	72
1986/87:527 av Viola Claesson (vpk) om järnvägspolitiken	73
1986/87:548 av Nils-Olof Gustafsson (s) om den framtida järnvägspolitiken	73
1986/87:528 av Rune Thorén (c) om de värnpliktigas veckoslutsresor	77
1986/87:537 av Lars-Ove Hagberg (vpk) om ersättningsarbete åt friställda inom SSAB	78
1986/87:564 av Gunnel Jonäng (c) om regionalpolitiska insatser i Gävleborgs län	82
1986/87:500 av Margareta Gard (m) om förslag till viss ändring i hyresförhandlingslagen	86
1986/87:554 av Ing-Marie Hansson (s) om ombyggnad av vindstrymmen av brandsäkerhetsskäl	89
1986/87:551 av Ingela Gardner (m) om indragningen av viss gymnasieutbildning	91
1986/87:552 av Ingela Gardner (m) om intagningen till gymnasieskolan	93
1986/87:558 av Pär Granstedt (c) om studiestödet	95
1986/87:555 av Bo Lundgren (m) om prisstoppets tillämpning	97
1986/87:531 av Viola Claesson (vpk) om trafiken med tunga lastbilar	99
1986/87:532 av andre vice talman Karl Erik Eriksson (fp) om postverkets paketbefordran	101
1986/87:542 av Göthe Knutson (m) om postverkets paketbefordran	101
1986/87:544 av Margit Gennser (m) om postverkets paketbefordran	101
1986/87:546 av Anders Andersson (m) om postverkets paketbefordran	101
1986/87:539 av Paul Lestander (vpk) om åtgärder för att öka tågresandet	105
1986/87:561 av Sigge Godin (fp) om en sovvnagsförbindelse mellan Östersund och Umeå	107
1986/87:565 av Bruno Poromaa (s) om LKAB:s kostnader för malmtransporter genom Norge	108
1986/87:569 av Hans Lindblad (fp) om ökad säkerhet vid oljetransporter till sjöss	109
1986/87:549 av Siw Persson (fp) om kalkning av Allerumsskogen	111
1986/87:504 av Elisabeth Fleetwood (m) om larmsignalen "Viktigt meddelande"	113

1986/87:522 av Lennart Alsén (fp) om verksamheten vid Karls-		Prot.
kronavarvet	114	1986/87:118
Miljö- och naturvårdsfrågor	115	
Livsmedelskontroll	133	
Trädgårdsnäringen, m. m.	143	
Ytterligare medel för särskilda insatser i södra Afrika	146	
Viseringsbestämmelser	147	
Bidrag till viss ortopedteknisk hjälpmedelsverksamhet, m. m.	149	
Skadeverkningar av amalgam	153	

Avgjorda ärenden

Torsdagen den 7 maj

Skatteutskottets betänkande

1986/87:33 Vissa inkomstskattefrågor m. m.	6
---	---

Trafikutskottets betänkanden

1986/87:16 Anslag till Ersättning till lokal och regional kollektiv persontrafik	6
1986/87:17 Telekommunikationer	6
1986/87:18 Anslag till Postväsende	6

Finansutskottets betänkanden

1986/87:15 Vissa anslag för budgetåret 1987/88: civildepartementet	10
1986/87:21 Statlig lokalförsörjning och vissa anslag för budgetåret 1987/88 inom civildepartementet	10

Torsdagen den 7 maj

Kl. 11.00

*Utökning av antalet
suppleanter i trafikut-
skottet*

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 28 april.

2 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprovsningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Torgny Larsson (s), Göteborg, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr. o. m. den 11 maj 1987, sedan Kurt Hugosson (s) avgått. Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Marianne Carlström, Göteborg, Anneli Hulthén, Göteborg, Claes-Göran Brandin, Göteborg, Jouko Karttunen, Göteborg, Märta Andreasson, Hisings Kärra, och Jan-Erik Pettersson, Angered (alla s).

Valprovsningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen. Stockholm den 6 maj 1987

Stig Nordlund

/Sven-Georg Grahn

3 § **Utökning av antalet suppleanter i trafikutskottet**

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen föreslagit att antalet suppleanter i trafikutskottet skall utökas från 17 till 18.

Jag hemställer att antalet suppleanter i trafikutskottet bestäms till 18.

Kammaren biföll denna hemställan.

*Meddelande om fyll-
nadsväl*

Anf. 2 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att fyllnadsväl till trafikutskottet kommer att ske vid morgondagens sammanträde.

5 § Föredrogs och hänvisades

Proposition och skrivelse

1986/87:154 till justitieutskottet

1986/87:161 till socialutskottet

6 § Föredrogs men bordlades åter

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1986/87:14, 17 och 18

7 § Företogs till avgörande skatteutskottets betänkande 1986/87:33 samt trafikutskottets betänkanden 1986/87:16, 17 och 18 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 117).

Skatteutskottets betänkande 33

Mom. 1 (skatteskala för inkomståret 1988 och inflationsskydd)

Först biträdets reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. med 80 röster mot 38 för reservation 2 av Kjell Johansson och Britta Bjelle. 183 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 196 röster mot 69 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. 37 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (tillkännagivande om marginalskatterna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kjell Johansson och Britta Bjelle – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (begränsningsregeln m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (särtaxering av makars och av föräldrars och barns förmögenhet m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 146 för reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 5 (underskottsavdrag)

Först biträdets reservation 6 av Knut Wachtmeister m. fl. med 75 röster mot 16 för reservation 7 av Tommy Franzén. 209 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Knut Wachtmeister m. fl. – genom uppresning.

Mom. 6 (kvittning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (skattelättnader för barnfamiljer /grundavdrag eller skattereduktion/ m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 9 av Knut Wachtmeister m. fl., *dels* reservation 10 av Stig Josefson och Marianne Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (barntillsyn)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (underhållsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (existensminimum för barnfamiljer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (omkostnadsavdrag för dagmamma)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Stig Josefson och Marianne Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (barnpension)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (dödsbo)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (förslagsverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 258 röster mot 40 för reservation 17 av Stig Josefson och Marianne Andersson. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 19 (kottplockning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (fackliga stipendier)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (semesterstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Tommy Franzén – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (värdering av bilförmån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (beräkning av tidsvinst vid bilresor till och från arbetet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (beräkning av avdrag för bilresor till och från arbetet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (hotellkostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 24 av Knut Wachtmeister m. fl., *dels* reservation 25 av Tommy Franzén – bifölls med acklamation.

Mom. 31 (schablonavdraget i tjänst)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 32 (internationellt biståndsarbete)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Kjell Johansson och Britta Bjelle – bifölls med acklamation.

Mom. 34 (skattereduktion för fackföreningsavgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 28 av Knut Wachtmeister m. fl., *dels* reservation 29 av Tommy Franzén – bifölls med acklamation.

Mom. 36 (förlust på grund av brott)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (förlust vid konkurs)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 39 (skattepolitiken på sikt m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 32 av Knut Wachtmeister m. fl., *dels* reservation 33 av Kjell Johansson och Britta Bjelle, *dels* reservation 34 av Stig Josefson och Marianne Andersson, *dels* reservation 35 av Tommy Franzén – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 16

Mom. 1 (anslag till Ersättning till lokal och regional kollektiv persontrafik)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl., *dels* reservation 2 av Gösta Andersson m. fl., *dels* reservation 3 av Olle Grahn och Hugo Bergdahl – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (minskad skattefinansiering av den lokala och regionala kollektivtrafiken)

Utskottets hemställan bifölls med 231 röster mot 70 för reservation 4 av Rolf Clarkson m. fl.

Mom. 3 (nya former för finansiering av kollektivtrafiken)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 16 för reservation 5 av Viola Claesson.

Mom. 4 (lagen om rätt att driva viss linjetrafik)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 143 för reservation 6 av Rolf Clarkson m. fl.

Mom. 5 (konkurrensförhållanden inom kollektivtrafiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Rolf Clarkson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 och 7

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 17

Mom. 4 (ökning av televerkets inleveranser av överskott till statsverket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Olle Grahn och Hugo Bergdahl, *dels* reservation 2 av Rune Thorén och Bertil Jonasson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (monopol- och konkurrensfrågor)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 145 för reservation 3 av Rolf Clarkson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 18 (statlig teleforskning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Olle Grahn och Hugo Bergdahl – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 18

Mom. 7 (porto för trycksaker och ekonomibrev m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 22 för reservation 1 av Viola Claesson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Anskaffning av ADB-
utrustning, statistiska
centralbyrån m. m.*

Mom. 12 (anslag till Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 37 för reservation 2 av Olle Grahn och Hugo Bergdahl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Föredrogs

finansutskottets betänkanden

1986/87:15 om vissa anslag för budgetåret 1987/88 inom civildepartementets verksamhetsområde (prop. 1986/87:100 delvis) samt

1986/87:21 om statlig lokalförsörjning och vissa anslag för budgetåret 1987/88 inom civildepartementets verksamhetsområde (prop. 1986/87:100 delvis).

Förste vice talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling finansutskottets betänkande 15 om vissa anslag för budgetåret 1987/88 inom civildepartementets verksamhetsområde.

Anskaffning av ADB-utrustning, statistiska centralbyrån m. m.

Anf. 3 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! I det betänkande från finansutskottet som vi nu skall behandla finns det sju reservationer. Fem av dessa är undertecknade av moderata företrädare, och jag ber inledningsvis att få yrka bifall till de fem reservationerna.

Den första reservationen av moderata företrädare är reservation nr 2, som rör anskaffning av ADB-utrustning. Det har ju alltid varit så när det gäller ADB-anskaffning för verk och myndigheter, att man måste samråda med den upphandlande myndigheten, statskontoret.

Det har säkerligen varit riktigt och rimligt att göra så, därför att statskontoret har kunnat få en allmän överblick över statens upphandling av datorer, ge råd, samordna de olika systemen, se till att de har varit kompatibla med varandra och att någon myndighet inte har skaffat en utrustning som inte är användbar på någon annan myndighet om man skulle behöva göra gemensamma körningar eller flytta statistik från en myndighet till en annan.

Vi reseranter tycker inte att det är rimligt att fortsätta med detta system. Inom de olika verken och myndigheterna finns nu en stor kompetens på detta område. I propositionen föreslås också att två myndigheter, statistiska centralbyrån och centrala studiestödsnämnden, skall få möjlighet att själva upphandla datautrustning. Varför regeringen inte har velat ta steget fullt ut och tillåta att även andra myndigheter skall få den chansen redan nu har vi inte riktigt kunnat förstå.

Dessutom är det en stor diskrepans i anslagen. Myndigheterna äskar nämligen 737 milj. kr. för datoranskaffning men får i praktiken disponera bara omkring 400 milj. kr. Beloppet har först reducerats av statskontoret och sedan ytterligare av departementet.

Det finns flera skäl till att vi moderater tycker att de olika verken och myndigheterna själva skall få bestämma datorupphandlingen. Ett mycket viktigt skäl är att de kan ta hänsyn till de rationaliseringseffekter som en datoranskaffning ger och väga dem mot de allmänna förvaltningskostnader som myndigheten eller verket i fråga har. Det är val som i dagsläget inte alls ställs mot varandra – tyvärr. Därför tycker vi att denna reservation är utomordentligt berättigad.

Den andra reservationen av moderata företrädare är reservation 4, som rör statistiska centralbyråns opinionsundersökningar, eller partisympatiundersökningar. Från moderat håll har vi i flera omgångar motsatt oss dessa undersökningar. Vi anser att sådana här undersökningar skall betalas av dem som har behov av dem. Det finns ingen anledning att belasta den statliga budgeten och att använda skattemedel.

Det finns flera olika opinionsinstitut i landet som kan göra sådana här undersökningar. Om någon vill köpa en opinionsundersökning eller en partisympatiundersökning från SCB går det alldeles utmärkt att vända sig till statistiktjänsten på verket och göra det. Vi moderater tycker att det är den riktiga vägen att gå, och därför vill vi minska anslaget med 2 896 000 kr.

Reservation 5 rör också statistiska centralbyrån, nämligen dess avdelning för statistik, register och prognoser, och det gäller företagens inlämnande av uppgifter för statistiktjänst. Det är i och för sig riktigt och viktigt att detta görs, men det sker i alltför stor utsträckning. Ibland kräver verken och myndigheterna, som SCB, alltför slentrianmässigt att få in många fler uppgifter än som i verkligheten behövs. Vi reser vanter vill att myndigheterna skall vara utomordentligt restriktiva med detta, och vi överväger om inte delegationen för företagens uppgiftslämnande återigen borde inrättas.

Reservation 6 rör också statistiska centralbyrån, och det gäller en överflyttning av ungefär 100 tjänster till Örebro. Redan nu har statistiska centralbyrån flyttat 70 tjänster från Stockholm till Örebro, vilket har lett till en merkostnad i storleksordningen 4–5 milj. kr. Att nu, så här snabbt efteråt, flytta ytterligare 100 tjänster skulle säkerligen kosta statistiska centralbyrån ytterligare ungefär 10 milj. kr., på grund av minskad effektivitet och på grund av att linjerna mellan Örebro och Stockholm måste dubbleras för att statistikkörningarna mellan dessa två orter skall klaras under ett övergångsskede. Dessutom leder det till ineffektivitet i själva arbetet under ganska lång tid. Vi tycker att om fler tjänster skall flyttas över till Örebro skall verket självt få bestämma det, i den takt verket finner det lämpligt och på de avdelningar där det är rätt att göra det. Det är inte riktigt att bara besluta att 100 tjänster i en klump skall överflyttas utan att ta hänsyn till de sammanlagda kostnadseffekterna.

Reservation 7 är den sista reservationen som jag skall beröra. Den gäller statens person- och adressregisternämnd. Vi har ett s. k. SPAR-register här i landet, där vi alla finns med och som innehåller flertalet viktiga uppgifter om oss. Registret har behandlats av data- och offentlighetskommittén, som till

sitt delbetänkande Integritetsskyddet och informationssamhället hade fogat en reservation, som gick ut på nedläggning av registret.

Jag tycker att den reservationen var utomordentligt väl motiverad, och jag anser att registret i sin nuvarande utformning bör läggas ned. Däremot är det säkerligen riktigt att vi behöver ett centralt adressregister – men det skall inte innehålla alla dessa integritetskänsliga uppgifter, som finns i SPAR-registret. Ett adressregister behöver bara innehålla namn, adress och yrkesuppgifter.

Med det anförda, fru talman, yrkar jag bifall till de fem reservationer där moderaterna finns med.

Anf. 4 LENNART ALSÉN (fp):

Fru talman! I finansutskottets betänkande 15 behandlas anslag för budgetåret 1987/88 inom civildepartementets verksamhetsområde. Jag kommer kort att beröra de avsnitt under vilka folkpartiet har anmält reservation.

Under rubriken Utredningar m. m. yrkar vi att anslaget för 1986/87 minskas med 1 milj. kr. Vi gör det mot bakgrund av att vi anser dels att finansdepartementets utredningsverksamhet också bör omfattas av det generella sparmålet 2 %, dels att den oanvända balansen från 1985/86 blir högre än väntat.

När det gäller anslaget till statistiska centralbyrån har vi från folkpartiet anført reservation på tre punkter.

Vi anser för det första att SCB tar för lång tid på sig att presentera importstatistiken. I dag tar det tolv veckor. Vi anser att det bör undersökas vilka möjligheter som finns för tullverket och SCB att effektivisera sitt samarbete för att på så sätt snabbare kunna lämna behövlig statistik.

För det andra anser vi att onödigt uppgiftsinsamlande måste undvikas. Vi vet att SCB:s uppgiftsinsamlande innebär en belastning för företagen, i synnerhet de små företagen. Därför bör man noggrant pröva frekvensen av olika undersökningar och också mer kritiskt än för närvarande pröva om uppgifterna behövs.

I vår sista reservation beträffande SCB har vi för det tredje ställt oss kritiska till flyttning av vissa tjänster till Örebro på det sätt som regeringen föreslår. Vi anser att SCB självt utifrån tidigare erfarenheter skall få avgöra hur tjänster kan överföras och när detta kan ske utan att något procentmål anges av regeringen.

Slutligen, fru talman, har vi i en med moderata samlingspartiet gemensam reservation föreslagit att beslut omedelbart skall fattas om avveckling av SPAR-registret. Detta register är ett av de mest integritetskänsliga i Sverige. Köpare av uppgifter ur registret är bl. a. flera direktreklamföretag. Vi ser inga skäl för staten att bedriva denna typ av kommersiell verksamhet. Riksdagen bör alltså enligt vår uppfattning omedelbart fatta beslut om att avveckla SPAR.

Med det anförda, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 3, 5, 6 och 7.

Anf. 5 ROLF KENERYD (c):

Fru talman! I det betänkande som vi nu debatterar behandlas bl. a. och huvudsakligen anslag till statistiska centralbyrån. Statistik är i många

sammanhang någonting nyttigt och nödvändigt. Den behövs för planering av samhällsutvecklingen liksom också för stora delar av näringslivets verksamhet. Men vissa inslag i det statistiska arbetet har på grund av det påtvingade uppgiftslämnandet en närmast förkvävande inverkan på framför allt de små företagen.

I reservation 5, bakom vilken står representanter för samtliga borgerliga partier, framhåller vi att det påtvingade uppgiftslämnandet bör få en mindre omfattning. Man bör enligt vår mening även pröva om inte uppgiftssamlandet kan ske med längre intervall. Det är också viktigt att man endast inhämtar uppgifter som har adekvat betydelse och som uppfattas som viktiga även av dem som lämnar uppgifterna. Man bör alltså öka motivationen för vederbörande att delta i det här arbetet.

Fru talman! Från centerpartiets sida har vi under en följd av år motionerat om behovet av en bättre kooperativ statistik, som vi anser vara otillfredsställande för närvarande. Vi har inte vunnit gehör för motionen i riksdagen, men i andra fora har vi vunnit ett visst gehör. Därför har vi nöjt oss med att till det här betänkandet foga ett särskilt yttrande. Vi förutsätter att bl. a. arbetet i det Kooperativa rådet leder fram till att det blir en mer utvecklad kooperativ statistik.

Fru talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till reservation 5.

Anf. 6 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas datafrågor och vissa anslag till civildepartementet och dess myndigheter. Till betänkandet har fogats sju reservationer och tre särskilda yttranden.

I reservation 1 föreslår Anne Wibble och Lars De Geer att anslaget till utredningsverksamheten skall minskas med 1 milj. kr. I den motion som är upprinnelsen till reservationen föreslogs minus 3 milj. kr. En neddragning av det begärda beloppet skulle innebära att den pågående utredningsverksamheten måste minskas. Eftersom utskottsmajoriteten inte ansåg att detta var lämpligt avstyrkte den motionen. Jag yrkar avslag på reservation 1.

I reservation 2, som har undertecknats av utskottets moderata ledamöter, föreslår reservanterna att regeringen inför nästa budgetår ändrar budgetsystemet, så att myndigheterna själva kan köpa även större datorsystem. Det var detta som Rune Rydén argumenterade för.

Nu är vi redan på väg mot en ökad decentralisering. Ett ökat ansvar läggs på myndigheterna. Alldeles som Rune Rydén sade kommer under budgetåret 1987/88 två myndigheter, centrala studiestödsnämnden och statistiska centralbyrån, att få disponera reservationsanslaget för anskaffning av ADB-utrustning. Detta innebär att utvecklingen går mot en ökad decentralisering, vilket jag tror vi kan vara överens om är bra. Men vi får väl ta ett steg i taget och avvakta resultatet av vad man nu påbörjar.

Fru talman! I reservationerna nr 3, 4, 5 och 6 samt i de särskilda yttrandena 1 och 2 behandlas statistik, register och prognoser. Jag skall säga några ord om detta.

Statistiska centralbyrån kommer i fortsättningen att lägga upp arbetet så, att det mer direkt ansluter till departementsorganisationen. Detta gör att

programindelningen blir tydligare, och den kommer att mer renodlat ansluta sig till de olika politiska områdena.

I reservation 3 från folkpartiet argumenterar man för en snabbare framtagning av importstatistiken. Lennart Alsén berörde ju denna sak. Skälet skulle vara det – och detta skäl har jag givetvis stor respekt för – att företagen skulle få bättre möjligheter till marknadsanalys, bedömning av konkurrensförhållanden o. d. Problemet är dock, att om man absolut måste ha en snabbare publicering, skulle det med nödvändighet leda till en sämre, ibland kanske t. o. m. mycket sämre, statistik. Detta skulle ingen vara betjänt av. Här måste vi nog konstatera att det är viktigare med kvaliteten än med snabbheten. Annars kan kvaliteten bli så dålig att företagen leds fel. Med dessa argument yrkar jag avslag på reservationen.

I reservation 4 återkommer moderaterna till sitt gamla yrkande att SCB inte skall göra s. k. partisympatiundersökningar. Utskottsmajoriteten anser liksom tidigare att det med tanke på mångfalden är bra att dessa undersökningar görs. Undersökningarna är bra från vetenskaplig synpunkt. Det relativt stora urvalet gör det möjligt att bryta ned resultaten på regional nivå. Dessutom görs de här undersökningarna, till skillnad från andra, med full insyn i materialet. Allt detta talar för att SCB bör få fortsätta med verksamheten. Innan jag yrkar avslag på reservationen vill jag bara påminna om vad vi i slutet av förra veckan fick ta del av på det här området. Den 1 maj kunde vi – jag tar bara ett exempel – höra att SEMKA, som hade gjort en undersökning i samarbete med Dagens Industri, kommit fram till att socialdemokraterna minskat med 6 %. Den 3 maj fick vi däremot av SIFO reda på att socialdemokraterna hade ökat med 0,6 %. Det här talar ju för sig självt. Någon av undersökningarna måste ju vara felaktig. I detta sammanhang skall jag inte anlägga några synpunkter på vem som har fel. Mina ärade meddebattörer kan kanske gissa sig till vad jag tror. Det viktiga är att vi måste ha kvalitet. Alla – även de som tycker att SCB inte skall göra partisympatiundersökningar – tror jag håller med om att SCB:s undersökningar är av hög kvalitet och att de bygger på ett gott vetenskapligt arbete. Med det anförda yrkar jag avslag på reservationen.

I reservation 5, som för resten är den enda gemensamma för de borgerliga partierna, står det inledningsvis att man måste undvika ett onödigt uppgiftslämnande. Detta, mina herrar, är ju en självklarhet. Utgångspunkten för myndigheternas uppgiftsinsamlande skall vara att undvika att onödiga uppgifter samlas in. Regeringen har utfärdat en förordning som behandlar inhämtande av uppgifter från kommuner och företag. Enligt denna skall bara de uppgifter som med hänsyn till ändamålet är viktiga samlas in. Dessutom skall uppgiftslämnandet underlättas så långt det är möjligt.

Det bör kanske också sägas att i SCB:s delprogram Civildepartementet ingår att man regelbundet skall se över företagens skyldigheter att lämna olika uppgifter. Man skall pröva om man kan göra urvalsundersökningar i stället för totalundersökningar, och man skall noga tänka igenom så att man inte kräver för mycket. Man skall vidare försöka sprida uppgiftslämnandet. Vi tycker naturligtvis att det är en självklarhet att myndigheternas arbete skall "präglas av serviceanda och en positiv attityd", som det står i reservationen. Det är en självklarhet som inte särskilt behöver understrykas.

Jag tror att det var Rolf Kenneryd som sade att uppgiftslämmandet bör organiseras så, att de som lämnar uppgifterna upplever dem som meningsfulla. Ungefär så uttryckte sig Rolf Kenneryd. Det är självfallet bra, men jag tror inte att man kan vänta sig att det alltid blir så, att den som lämnar uppgift anser att det rör sig om någonting positivt. Ibland finns det kanske vissa svårigheter att överblicka det hela och förstå användningen.

Utskottsmajoriteten anser alltså att det inte finns några skäl att vidta några särskilda åtgärder för närvarande. Därför yrkar jag avslag på denna gemensamma borgerliga reservation.

I budgetpropositionen informerar föredragande statsrådet riksdagen om att han har för avsikt att föreslå regeringen att uppdra åt SCB att överföra så många tjänster till Örebro från Stockholm under de närmaste tre åren att minst 55 % av de anställda, bortsett från dem som arbetar med intervjuer, kommer att finnas i Örebro.

I reservation 6 uttalar utskottets moderater och folkpartister sammanfattningsvis, vilket särskilt berördes av Rune Rydén, att SCB självt skall få avgöra när flyttning skall ske och, om jag har förstått reservationen rätt, också hur många tjänster som skall flyttas. Vi som tillhör utskottets majoritet håller före att om man menar allvar med de regionalpolitiska strävandena måste man ibland, även om det kostar en del, ta till vara möjligheten att från verk i Stockholmsregionen flytta ut arbetsuppgifter till landet i övrigt. Därför yrkar jag avslag på denna reservation.

Fru talman! Därmed har jag kommit till den sista reservationen i detta betänkande. Den gäller statens person- och adressregisternämnd, populärt kallad SPAR-nämnden. Ledamöterna från folkpartiet och moderaterna anser, som framgått av de tidigare inläggen, att SPAR-nämnden skall avvecklas. Riksdagen har tidigare efter förslag från finansutskottet beslutat att SPAR-nämnden skall ha en tillfällig status.

Enligt majoritetens uppfattning bör riksdagen invänta data- och offentlighetskommitténs slutbetänkande innan definitiv ställning tas till nämndens fortsatta verksamhet. Kommittén beräknas vara klar med sitt arbete till hösten 1988. Låt oss avvakta till dess. Då kommer vi att ha ett ordentligt underlag för att ta ställning.

Fru talman! Med detta tror jag att jag, om också ibland kanske en smula ytligt, har berört samtliga reservationer i detta betänkande. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan i alla dess delar och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 7 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Jag vill till Arne Kjörnsberg säga att det vad gäller reservationen om anskaffning av ADB-utrustning tycks som om vi i viss mån följer samma linje. Det finns en viss förståelse från socialdemokratiskt håll för vår uppfattning att verken och myndigheterna själva skall få bestämma om sina inköp av datorutrustning. Vad jag sade i mitt anförande och nu vill upprepa är att det är beklagligt att man för närvarande ger en sådan frihet enbart till två myndigheter, nämligen statistiska centralbyrån och centrala studiestödsnämnden.

Det är i detta läge inte bara fråga om att ta ett steg i taget, som Arne

Kjörnsberg sade. Jag menar att det är bråttom. Man måste ta steget fullt ut och verkligen ge myndigheterna och verken en frihet i detta avseende. Det är en för dem viktig fråga att vid en rationalisering av verksamheten kunna väga datorkostnader mot exempelvis personalkostnader. Den möjligheten finns inte i dag med den långa handläggningstid som man får när man måste dels försöka upphandla datautrustning, dels diskutera detaljerna med statskontoret och därefter äska pengar. Det hinner då förflyta ett par år innan man kan få utrustningen i fråga. Det är en alldeles för invecklad handläggningsordning.

Vad vidare beträffar statistiska centralbyråns partisynpatiundersökningar vill jag säga att vi på moderat håll inte har någonting emot undersökningarna som sådana. De är alldeles utmärkta. Vad vi har emot undersökningarna är att de betalas med skattemedel. Vi menar att så inte skall vara fallet. Om det finns ett stort intresse för dessa undersökningar är jag helt övertygad om att exempelvis partierna och andra intressenter är beredda att betala kostnaden för att ta fram partisynpatiundersökningarna genom att köpa dem via statistiktjänsten på statistiska centralbyrån. Det är den vägen som man bör gå i stället för att direkt belasta skattebetalarna med detta.

Vad så gäller myndigheternas uppgiftslämnande vill jag bara säga att det är en stor skillnad mellan små och stora företag i detta sammanhang. För de stora företagen är problemen inte så besvärliga. De kan ha för denna uppgift särskilt avdelad personal. De har tid och expertis för att fylla in alla blanketter som myndigheterna kräver att man skall lämna in i samband med statistikinsamlandet.

För de små företagen är detta dock ett stort problem. De har varken personal, tid eller kunskaper att klara detta på ett tillfredsställande sätt, och därför bör myndigheterna gå dem till mötes genom att begränsa sin statistikinsamling så mycket som möjligt. De bör samordna sina uppgiftsbehov och samla in statistikuppgifterna vid så få tillfällen som möjligt. Dessutom bör man verkligen använda de insamlade uppgifterna, vilket inte sker i dagens läge.

Vad gäller Örebro vill jag bara säga att regionalpolitik skall vara regionalpolitik och inte SCB-politik.

Anf. 8 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Arne Kjörnsberg säger att det förhållandet att onödigt uppgiftslämnande måste undvikas, såsom framhålls i reservation 5, är en självklarhet som inte behöver påpekas. Jag håller med om att det borde vara så, men verkligheten är annorlunda, herr Kjörnsberg. Därför behöver det även i dag sägas att onödigt uppgiftslämnande måste undvikas.

Jag håller också med om att tillräcklig motivation inte alltid kan ernas bland de mindre företagen för utförande av påtvingat uppgiftslämnande. Men nog behöver den ändå i väsentlig grad ökas, och ett sätt att förbättra den är att minska uppgiftsinsamlandet och genomföra det på ett sådant sätt att företagen i större utsträckning upplever det som meningsfullt.

Reservationen har tillkommit för att bidra till ett större tryck på såväl regering som SCB. Även om det skulle kunna anses att det är fråga om självklarheter visar verkligheten att så inte är fallet.

Avslutningsvis vill jag fråga Arne Kjörnsberg beträffande den kooperativa statistiken, eftersom han inte berör denna i sitt inlägg: Kan man när förslag nu med ganska stor säkerhet kommer att framföras från annat håll påräkna en positiv grundsyn från socialdemokraternas sida vad gäller främjande av tillskapandet av en kooperativ statistik? Någon meningsyttring i detta hänseende redovisas ju icke i betänkandet.

Anf. 9 LENNART ALSÉN (fp):

Fru talman! Vad gäller reservation 3 hävdar vi fortfarande, Arne Kjörnsberg, att tolv veckor är en alldeles för lång tid för framtagande av en tillfredsställande statistik. Arne Kjörnsberg säger att kvalitet här ställs mot snabbhet. Men vi kräver faktiskt bara att tullverket och SCB skall se över sitt samarbete. Varje vecka som man kan vinna är värdefull i detta sammanhang. Jag tycker faktiskt att Arne Kjörnsberg kunde instämma i reservationens skrivning.

Vad sedan gäller reservation 5 tror jag, med all respekt, inte att Arne Kjörnsberg känner till de villkor som småföretagen lever under. Vart man än kommer i dag stönas det över detta uppgiftslämnande, som av många upplevs som onödigt och kanske inte så meningsfullt. Byråkratin på detta område verkar faktiskt åtminstone för småföretagarna förlamande. Jag tror att Arne Kjörnsberg om han ger sig ut och studerar förhållandena kommer att snabbt inse att så är fallet.

Anf. 10 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Rune Rydén beklagar att det bara är två myndigheter som får möjlighet att genomföra datorinköpen på egen hand. Men Rune Rydén kan väl ändå ge mig det erkännandet att detta är ett steg på vägen. Vi får se hur utfallet härav blir. Jag tycker att det är viktigt att kunna väga datorkostnader mot personalkostnader, och det är ett av skälen till att man lämnar denna frihet till dessa båda myndigheter.

Ni har vidare inget emot partisympatiundersökningar och delar min uppfattning att dessa har en bra kvalitet, men ni är emot att de skall betalas med skattemedel. Problemet är att dessa undersökningar är ganska dyra. Det är ju inte en tillfällighet att många av de stora tidningarna samarbetar om inköpen av dessa undersökningar. Vi tycker att samhället har råd att satsa de medel som behövs för att få en kompletterande undersökning utförd. Dessutom borgar denna undersökning för en annan öppenhet än de som köps av olika uppdragsgivare har.

Jag vill göra några kommentarer till det Lennart Alsén och Rune Rydén sade om statistiken. Jag vänder mig till båda samtidigt.

Jag skall inte hävda att jag har speciellt god kännedom om småföretagens villkor, Lennart Alsén känner säkert till dem bättre än jag. Men det är onödigt att framställa det som om jag vore helt renons på kunskap och information. Det kanske är att ta i. Vad mer kan göras än att regeringen säger ifrån att bara de uppgifter som med hänsyn till ändamålet behövs skall samlas in och att uppgiftsinsamlandet skall begränsas så långt det är möjligt? Jag tycker denna strävan är helt klar, och jag tycker inte att det finns skäl att driva frågan längre.

Med detta har jag också till en del kommenterat Rolf Kenneryds inlägg. Som svar på frågan från Rolf Kenneryd om hur vi ställer oss till den kooperativa statistiken, som det kommer förslag om från annat håll, vill jag säga att den frågan får prövas som vi alltid prövar förslag. Men låt oss säga att vi skall pröva detta förslag i positiv anda, om det nu kan betyda någonting för Rolf Kenneryd.

Anf. 11 RÜNE RYDÉN (m):

Fru talman! Till Arne Kjörnsberg vill jag bara säga att det i och för sig är bra att de här två verken, SCB och CSN, får en möjlighet att själva upphandla datorutrustning. Men det stora problemet är att det är många myndigheter som just nu står inför behovet att förnya sin datorutrustning, och det kommer att ske mycket snabbt. Det är fråga om ett eller två år. Sedan kommer samtliga dessa verk och myndigheter att ha ny utrustning, och då har de inte haft möjlighet att göra de avvägningar som Arne Kjörnsberg och jag i och för sig verkar vara överens om vore önskvärda, nämligen att kunna väga datorutrustningens kostnader och effektivitet mot t. ex. personalkostnaderna inom verket eller myndigheten i fråga. Därför tycker vi att man nu inte bara borde ta det här lilla steget på vägen utan ta steget fullt ut och ge verken och myndigheterna möjligheten att själva sköta upphandlingen. Kompetensen finns numera inom verken och myndigheterna. Att gå via statskontoret är en onödig och fördröjande omväg. Däremot tycker jag att det är riktigt att verken och myndigheterna i den mån de önskar skulle kunna få vända sig till statskontoret, som då kunde fungera som en konsultorganisation.

Låt mig bara göra det tillägget, fru talman, att vi beträffande begränsningen av uppgiftsinlämnandet fick medhåll av Arne Kjörnsberg. Det noterar jag som mycket positivt. Jag frågar mig bara varför inte Arne Kjörnsberg och hans partikolleger kunde ta steget fullt ut och ansluta sig till den uppfattning som framförs i reservationen.

Anf. 12 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse Arne Kjörnsbergs besked att man skall pröva förslag om kooperativ statistik i, som han sade, positiv anda. Jag ser med spänning fram emot den tidpunkt då detta kan behöva verkställas. Då kommer det att visa sig om detta uttalande kan anses ha något värde.

Anf. 13 LENNART ALSÉN (fp):

Fru talman! För att göra den borgerliga samstämmigheten total vill jag med förtjusning instämma i Arne Kjörnsbergs tankar på att med välvilja se på småföretagens svårigheter i det sammanhang vi har talat om.

Anf. 14 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Det ändå jag inte begriper är att detta är en överraskning för herrarna. Har ni inte läst majoritetens skrivning i betänkandet? Där står ju det jag säger, att man skall ta all rimlig hänsyn och pröva varje krav på uppgiftsinlämnande. Om det tilläts mig, vill jag säga att hade herrarna läst

betänkandet hade vi inte behövt ta den här diskussionen. Det kanske vi hade sparat litet tid på, men nu är det som det är.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter debatten om finansutskottets betänkande 21.)

Kammaren övergick till att debattera finansutskottets betänkande 21 om statlig lokalförsörjning och vissa anslag för budgetåret 1987/88 inom civildepartementets verksamhetsområde. I fråga om detta betänkande skulle debatten vara gemensam för samtliga punkter.

Statlig lokalförsörjning m. m.

Anf. 15 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Det nuvarande systemet för statsförvaltningens lokalförsörjning bygger på en ansvars-, kompetens- och befogenhetsfördelning mellan de myndigheter som anskaffar, förvaltar och upplåter lokaler och de som brukar lokalerna. Inom huvuddelen av den civila statsförvaltningen är byggnadsstyrelsen den som upplåter lokaler, och den förvaltar i dag nästan nio miljoner kvadratmeter. Byggnadsstyrelsen är uppbyggd på fem regioner och den centrala förvaltningen på sju byråer. Hela verket har drygt 2 000 anställda. Med nuvarande ordning saknar byggnadsstyrelsen konkurrens inom sitt område. Därmed är det svårt att bedöma verksamhetens effektivitet. De skillnader i redovisningssystem som finns mellan byggnadsstyrelsen och på marknaden verksamma fastighetsbolag gör det svårt att påvisa skillnader i lönsamhet och avkastning.

Det som vid en snabb jämförelse frapperar är den betydligt större serviceorganisationen hos byggnadsstyrelsen. I stället för att köpa utredningstjänster och projekteringstjänster har man dem inbyggda i den egna organisationen. Fluktuationen i behovet av tjänster kan därför inte snabbt avspeglas i sänkta kostnader på de här områdena. Det som behövs är enligt vår uppfattning konkurrens. Enligt moderaternas mening bör byggnadsstyrelsens förvaltande verksamhet därför överföras till två eller flera fastighetsbolag. En väg kan vara att göra indelningen regionalt, ungefär i överensstämmelse med nuvarande regionala indelning. En annan väg kan vara att dela upp fastighetsbeståndet i två fastighetsbolag och låta dem arbeta parallellt på marknaden.

Med denna förändring av byggnadsstyrelsens status blir det en självklarhet att statliga myndigheter, som har konstaterade behov av nya lokaler, förutom till de statliga fastighetsbolagen även skall vända sig till privata företag och inhämta offert på bästa och billigaste alternativ. Fastighetsbolagen kan då också efter bildandet introduceras på börserna i likhet med andra fastighetsbolag.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de reservationer som de moderata ledamöterna i finansutskottet fogat till utskottets betänkande 21.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Statlig lokalförsörjning
m. m.*

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Statlig lokalförsörjning
m. m.*

Anf. 16 LARS DE GEER (fp):

Fru talman! Det är ett av alla erkänt faktum att byggnadsmarknaden i Stockholm är överhettad och att byggnadsföretagens resurser, kanske framför allt i fråga om personal, är hårt ansträngda. Från Stockholms kommuns sida har i anledning av detta dels det pågående reparations-, ombyggnads- och tillbyggnadsprogrammet bromsats, dels och framför allt antalet nya byggnader av kontorskaraktär drastiskt skurits ned. I stället skall byggnadsindustrins resurser koncentreras på byggandet av största möjliga antal bostäder – detta för att vi så snabbt som möjligt skall kunna avhjälpa eller i varje fall lätta på rådande bostadsbrist i regionen.

Detta är emellertid endast ett av skälen till att vi i folkpartiet vill reducera det i budgetpropositionen föreslagna anslaget till byggnadsarbeten för statlig förvaltning med 20 miljoner. I likhet med vad Rune Rydén nyss har anfört för moderaterna, anser vi att man bör undvika att ytterligare utöka statens fastighetsinnehav. I stället bör man undersöka möjligheterna till fortsatt förhyrning av nuvarande lokaler. Ett annat alternativ vore att för SCB:s lokalbehov utnyttja de lokaler som FOA inom kort lämnar i II:s gamla kaserner på Östermalm.

Finansministern har i olika sammanhang klagat på att riksdagsbehandlingen av årets budgetproposition försvagat budgeten, genom att man i vissa fall minskat de besparingar som föreslagits i denna budget. Ett tredje skäl för reservation 2 är därför att det förslaget skulle förstärka budgeten för 1987/88 med 20 miljoner, ett i budgetsammanhang ganska obetydligt belopp, men många bäckar små kan ge en hel å.

Arne Kjörnsberg hävdade nyss att vissa extrakostnader för statistik vore att anse som nödvändiga. Hans yrkande, som heller inte rör något stort belopp, verkar dess värre åt precis motsatt håll på budgetunderskottet.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation nr 2.

Anf. 17 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Vi har från centern i reservation 3 yrkat avslag på regeringens förslag till anslag till byggnadsarbeten för statlig förvaltning och föreslagit ett med 20 milj. kr. nedbantat belopp. Detta har sitt ursprung i det förslag som innebär en nybyggnad i kvarteret Rosteriet på Liljeholmen. Vi har anslutit oss till en motion från folkpartiet med en särskild motivering, nämligen att byggnadsmarknaden i Stockholmsområdet i dag är i mycket hög grad överhettad, till stor del beroende på den regionalpolitik – eller snarare brist på regionalpolitik – som regeringen fört under senare år. Det är desto mer anmärkningsvärt att utskottsmajoriteten vidhåller regeringsförslaget som regeringen själv har lagt restriktioner på annan byggnation än bostäder i Stockholmsregionen. Därför anser vi att det hade varit naturligt att regeringen hade hjälpt till att förbättra bostadssituationen genom att nu dra tillbaka förslaget om en statlig förvaltningsbyggnad i detta område.

Jag vill avslutningsvis rikta ett tack till Lars De Geer för stöd i argumentationen för vår reservation 3.

Anf. 18 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Vi behandlar nu ett mycket kort betänkande – inkl. reservationer är det på fem sidor.

I reservation 1 vill moderaterna – utan att överraska någon, antar jag – privatisera. I detta fall skall man ta det i två steg, så det skiljer sig till en del från det normala förfaringssättet från moderat håll. Först skall byggnadsstyrelsens byggnadsinnehav överföras till fristående fastighetsbolag, och i nästa steg skall dessa bolag privatiseras efter det att de har introducerats på börsen. Utskottets majoritet delar inte reservanternas uppfattning att en sådan uppdelning axiomatiskt skulle leda till effektivare förvaltning och allt annat som påstås i reservation 1. Tvärtom anser vi att de ökade krav som ställs på exempelvis planering och besparingar enklare och effektivare tillgodoses när förvaltningen är samlad under en enhet. Detta ställningstagande innebär naturligtvis inte att vi menar att det alltid måste vara som det är. För effektivitetens skull bör byggnadsstyrelsen kanske överväga exempelvis försäljning av fastigheter i vissa fall. Det kan finnas flera skäl för det, men därifrån till moderaternas privatisering är steget långt.

Därmed yrkar jag avslag på reservation 1.

I reservation 2 från folkpartiet och moderaterna och reservation 3 från utskottets centerpartister föreslås med delvis olika motiveringar att byggande av ett förvaltningshus på Liljeholmen inte skall ske.

Det planerade bygget är avsett för i första hand överstyrelsen för civil beredskap. Det kanske redan någon har sagt – jag bekräftar i så fall detta. Denna myndighet finns nu i inhyrda lokaler mycket centralt i Stockholm. Dessa lokaler är ur säkerhetssynpunkt inte bra. Dessutom vill hyresvärden sedan flera år tillbaka disponera lokalerna. Under hot om uppsägning och först efter det att en höjd hyresnivå accepterats har man blivit överens om att förlänga kontraktet i avvaktan på den byggnation som nu är aktuell. Det finns alltså starka sakskalet för detta förslag, och därför yrkar jag avslag på dessa reservationer.

Jag vill bara något kommentera Rolf Kenneryds resonemang. Att tala om utebliven regionalpolitik var väl att ta i. Det finns kanske inte utrymme för en diskussion om detta nu, men jag ville bara göra den markeringen.

Vidare har vi särskilda myndigheter som har att pröva om och i så fall när en sådan byggnation skall sättas i gång. Jag anser att vi med varm hand och stort förtroende kan överlämna det till dem.

Fru talman! Mina yrkanden är alltså: bifall till finansutskottets hemställan i betänkande nr 21 och avslag på de tre reservationer som fogats till betänkandet.

Anf. 19 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Arne Kjörnsberg säger att det inte alltid måste vara som det är – det hälsar jag med tillfredsställelse. Därför tycker jag att det är synd att Arne Kjörnsberg inte litet närmare vill analysera vad vi moderater egentligen vill uppnå med vår reservation när det gäller byggnadsstyrelsen, dess fastighetsinnehav och fastighetsförvaltning.

Vi vill att man skall kunna jämföra byggnadsstyrelsen med övriga fastighetsbolag. Med nuvarande organisation har vi ingen uppfattning i

frågan, om det är ett väl fungerande verk eller ett mindre väl fungerande verk. Om man delar upp byggnadsstyrelsen på det sätt som har föreslagits i reservationen – vi har visat på två alternativa vägar, och vi säger inte att den ena är bättre än den andra – kan man få en möjlighet att göra en sådan jämförelse. Det skulle säkerligen leda till att vi fick en bättre fastighetsförvaltning och framför allt en konkurrens som vore till fördel för de statliga verk och myndigheter som anlitar byggnadsstyrelsen, och det måste väl vara någonting bra – eller hur, Arne Kjörnsberg?

Om det visar sig vara en väg som leder till en effektivare, billigare och bättre fastighetsförvaltning för staten vill vi – det är helt riktigt – att de här fastighetsbolagen skall kunna introduceras på börsen och därmed också sedan kunna privatiseras.

Anf. 20 LARS DE GEER (fp):

Fru talman! Arne Kjörnsberg anförde att SCB för närvarande ligger i lokaler som är olämpliga från säkerhetssynpunkt. Jag har tillhört ÖEF:s styrelse i åtta år, och jag kan inte erinra mig att vi någon gång har fått den synpunkten oss serverad.

Möjligheterna att förlänga hyreskontraktet hos Trygg-Hansa har jag själv undersökt; de är ganska goda.

Arne Kjörnsberg säger att vi anser att man inte någonsin skall tillåta en nybyggnad i kvarteret Rosteriet på Liljeholmen. Det är faktiskt fel. Vi säger bara, Arne Kjörnsberg, att det med hänsyn till läget i Stockholm är fel tidpunkt att just nu, när resurserna behövs till helt andra saker, sätta i gång byggandet av en mycket stor kontorsbyggnad.

Anf. 21 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Arne Kjörnsberg berörde inte med ett ord den inkonsekvens som ligger i att å ena sidan stimulera byggnation av nya statliga förvaltningsbyggnader och å andra sidan lägga restriktioner på annan byggnation med samma syfte och i samma område. Det finns säkert starka sakskäl även för annan förvaltningsbyggnation än den statliga. I avvaktan på synpunkter på den inkonsekvensen tillåter jag mig att tolka Arne Kjörnsbergs tystnad på den punkten så, att han instämmer i att detta är mycket inkonsekvent.

Anf. 22 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Jag vet inte om Rolf Kenneryd inte lyssnade på mig eller om jag uttryckte mig så dåligt – det var säkert det senare. Jag sade att vi har myndigheter som har att pröva om och i så fall när en sådan byggnation skall sättas i gång. Jag sade att vi med förtroende kan överlämna den saken till dessa myndigheter. Jag har alltså kommenterat det, och jag vidhåller vad jag tidigare sade.

Synpunkterna på säkerheten när det gäller SCB har jag faktiskt fått från människor som sysslar med dessa frågor. Vi får väl då mot varandra väga de uppgifter jag har fått och de uppgifter som Lars De Geer, som mångårig ledamot av ÖEF, har redovisat; han hade inte hört de synpunkterna tidigare.

Jag har inte varit i kontakt med försäkringsbolaget – det hade däremot Lars De Geer. Vi har möjligen olika kontaktvägar. Men jag har på annat sätt fått

reda på att försäkringsbolaget vill komma åt lokalerna, och det är först efter det att man gått med på väsentliga hyreshöjningar som kontraktet har förlängts i avvaktan på den aktuella byggnationen.

Sedan till Rune Rydén: Vi har tidigare inte stått så långt ifrån varandra, men i det här fallet gör vi det. Jag tror inte det är meningsfullt att vi upptar kammarens tid med en fortsatt diskussion på denna punkt.

Anf. 23 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Det förefaller som om Arne Kjörnsberg förutsätter att andra statliga myndigheter skall tillse att den här byggnationen inte kommer till stånd under det budgetår som vi nu diskuterar. Hade det då icke varit logiskt att utskottsmajoriteten hade hjälpt finansministern att göra den besparing som det skulle innebära att icke avsätta dessa 20 milj. kr.?

Anf. 24 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Jag kan hålla med om att det tycks vara omöjligt att övertyga Arne Kjörnsberg om att byggnadsstyrelsen skulle vara ett undantag, eftersom en så stor och tung organisation tydligen anses effektivare och bättre än privata företag på fastighetsmarknaden. Jag menar att det hade varit rimligare att undersöka om byggnadsstyrelsen inte skulle delas upp på mindre, bättre fungerande enheter, som kunde jämföras med privata fastighetsbolag.

Anf. 25 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Till Rolf Kenneryd vill jag säga att jag avser de myndigheter som har att pröva hurudant arbetsmarknadsläget är just vid det aktuella tillfället. Detta har vi här i riksdagen inte möjligheter att göra, och därför finns det skäl att låta ifrågavarande myndigheter svara för denna prövning.

Bara en kort kommentar till Rune Rydén. Ni tycker att byggnadsstyrelsen nu är mycket dålig. Men om man delar upp den i dessa två steg, så blir det hela väldigt effektivt enligt er uppfattning, och det går tydligen att tjäna en massa pengar. Det är symtomatiskt att ni då vill privatisera verksamheten.

Anf. 26 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Låt mig till Arne Kjörnsberg säga att vi vill uppnå den effektivaste möjliga statliga fastighetsförvaltningen. Det är vårt primära mål, och jag hade hoppats att Arne Kjörnsberg också skulle ha detta mål. Men tyvärr har vi varit tvungna att uppta kammarens tid med att försöka övertyga Arne Kjörnsberg om riktigheten härav.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Finansutskottets betänkande 15

Punkt 3 (anslag till Utredningar m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Anne Wibble och Lars De Geer – bifölls med acklamation.

Punkt 7

Mom. 3–5 (anskaffning av ADB-utrustning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Rune Rydén m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 10

Mom. 4 (tidsfördröjning vid redovisning av importstatistiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Anne Wibble och Lars De Geer – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (anslag till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Rune Rydén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (företagens uppgiftslämnande)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 142 för reservation 5 av Anne Wibble m. fl.

Mom. 9 (överföring av tjänster)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Anne Wibble m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 13 (anslag till Statens person- och adressregisternämnd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Anne Wibble m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande 21

Punkt 1 (översyn av byggnadsstyrelsens status och organisation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Lars Tobisson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 2

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (anslag till Byggnadsarbeten för statlig förvaltning m. m.)

Hemställan

Hemställan i reservationerna 2 av Anne Wibble m. fl. samt 3 av Nils G. Åsling och Rolf Kenneryd bifölls med 143 röster mot 141 för utskottets hemställan. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Bo Hammar och Margó Ingvardsson (båda vpk) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Motivering.

Motiveringen i reservation 2 av Anne Wibble m. fl. godkändes med 106 röster mot 40 för motiveringen i reservation 3 av Nils G. Åsling och Rolf Kenneryd. 152 ledamöter avstod från att rösta.

Göthe Knutson (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3

Utskottets hemställan bifölles.

9 § Föredrogs

utbildningsutskottets betänkanden

1986/87:16 om anslag till utbildning för tekniska yrken (prop. 1986/87:100 delvis),

1986/87:19 om anslag till utbildning för undervisningsyrken (prop. 1986/87:100 delvis),

1986/87:20 om anslag till utbildning för kultur- och informationsyrken (prop. 1986/87:100 delvis),

1986/87:21 om anslag till lokala och individuella linjer och enstaka kurser (prop. 1986/87:100 delvis) samt

1986/87:23 om anslag till investeringar, m. m. (prop. 1986/87:100 delvis).

Förste vice talmannen meddelade att utbildningsutskottets betänkanden 16, 19, 20, 21 och 23 skulle debatteras i ett sammanhang.

Grundläggande högskoleutbildning m. m.

Anf. 27 BIRGER HAGÅRD (m):

Fru talman! Det är glädjande att det har varit möjligt att sammanföra fem betänkanden under en gemensam rubrik, som framför allt avser den grundläggande utbildningen vid våra högskolor. Det är glädjande, och man skulle önska att utbildningsutskottet kunde vara ett föredöme för kammaren, eftersom vi härigenom sannolikt kommer att spara en del tid. Möjligen kan ett sådant arrangemang också göra debatterna något intressantare. Det kan inte hjälpas, herr talman – om det tillåts mig att göra några anmärkningar – att det många gånger ter sig ganska tjatigt när kammaren debatterar betänkanden som kanske bara innehåller detaljfrågor, om än viktiga.

Likafullt saknas det några delar. Vi skulle ha haft ytterligare två betänkanden med när det gäller den grundläggande högskoleutbildningen, nämligen vårdutbildningen och utbildningen för administrativa, ekonomiska och sociala yrken. De finns inte med av det enkla skälet att de redan har debatterats och blivit föremål för riksdagens beslut.

Jag skall i det följande ändå försöka uppehålla mig vid några principiella frågeställningar när det gäller den grundläggande utbildningen, dels dess betydelse för samhället, dels dess betydelse för den regionala utvecklingen. Därefter kommer jag att övergå till att kommentera en del av de reservationer som finns i betänkandena.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

Grundläggande högskoleutbildning m. m.

Det är en truism att säga att samhället är beroende av den högre utbildningen och forskningen. Vi behöver kunskaper och kompetens över hela linjen. Därför säger vi moderater att den högre utbildningen och forskningen i första hand skall styras av vetenskapliga mål. Så är det inte i Sverige för närvarande. Den s. k. högskolereformen vilar på en helt annorlunda syn och betyder en anpassning till marknadens behov. Det har lett till en politisering. Vi märker också när det gäller sektorsforskningen hur forskningen blivit alltmera politiskt styrd. I de yttersta av dessa dagar har vi också kunnat se hur man från regeringens sida vill få kontroll över högskolestyrelserna. Majoriteten av styrelserepresentanterna skall enligt ett förslag utses av regeringen.

Vi menar att det är angeläget att gå tillbaka till den ursprungliga roll som universiteten bör ha. Man bör också se på helheten vad gäller den grundläggande utbildningen och forskningen. Dess bättre kommer vi 1991 att få uppleva detta. Men hittills i varje fall har vi behandlat dels grundläggande utbildning, dels forskningspolitik. Som vi moderater ser det måste ämnesstudierna utgöra grundvalen i den högre utbildningen. Grundliga kunskaper i de olika ämnena frambringar framför allt ett kritiskt tänkande. Detta i sin tur innebär att de enskilda institutionerna har en viktig roll att spela. Vi anser att uppbyggnaden genomgående borde vara sådan att man dels serverar ämneskurser, standardkurser, dels påbyggnadskurser och dessutom naturligtvis ställer krav på ordentliga förkunskaper hos de elever som påbörjar sina studier vid universitet och högskolor. Vi hoppas – det är ingalunda säkert – att den proposition som vi snart kommer att få se som ett resultat av tillträdesutredningen innebär förstärkta förkunskapskrav.

Det behövs också genomgående en kreativ miljö vid våra universitet och högskolor. Ingen kan säga att vi i dag har någon genomgående kreativ miljö, utan många gånger är det tvärtom. Det behövs ett erkännande av universitetslärares roll, och det behövs en satsning på kvaliteten i utbildningen över hela linjen.

Den svenska akademiska utbildningen måste hela tiden sträva efter att vara bäst i världen. Det duger inte att vi nöjer oss med någon andra- eller tredjerangsplats. Skall vi även i fortsättningen hävda oss måste vi sträva efter att vara på topp.

Beträffande den högre utbildningen och den regionala utvecklingen är det inget tvivel om att den högre utbildningen självfallet spelar en väsentlig roll som en motor. Utbildningsministern underströk 1975 i propositionen om förändringen av högskoleväsendet att man under den närmaste tiden inte avsåg att bygga ut den traditionella universitetsutbildningen utan i första hand var inriktad på att ute i regionerna försöka tillgodose det växande och mångskiftande behovet av klart yrkesinriktad utbildning på högskolenivå. Samtidigt underströks att fasta forskningsresurser bara skulle finnas vid de sex universitetsorterna samt i Luleå. Detta har alltsedan dess varit en ledstjärna för riksdagen när den har haft att ta ställning till olika förslag.

De mindre högskolornas huvuduppgift måste vara att åstadkomma en kvalificerad postgymnasial yrkesutbildning på låt oss säga 80–100 poäng i normalfallet. Mellaningenjörsutbildningen, som är tänkt att omfatta just 80 poäng, kan ses som ett utmärkt exempel på detta. Samtidigt är det angeläget

för de mindre högskolorna att skaffa sig någon nisch som gör att man kan erbjuda någon riksunik utbildning och därmed också kan falla tillbaka på en riksrekrytering.

Jag besökte för ungefär en vecka sedan en av våra allra minsta högskolor, nämligen den i Halmstad, och kunde där ta del av just två sådana nischer som man utvecklat där. Det var dels en linje i idrottspedagogik, dels en linje för att utbilda s. k. utvecklingsingenjörer.

Vi moderater har efterlyst ett uttalande från riksdagen när det gäller de små högskolornas framtida struktur som i huvudsak skulle överensstämma med de linjer som jag här har dragit upp. Vi har också i årets budget velat anslå 20 milj. kr. att fördelas mellan de små högskolorna som skulle syfta till att möjliggöra särskild utveckling av nya utbildningar för dem. Pengarna skulle också kunna användas för utrustning. I ett andra steg menar vi att man skulle ge ett klumpanslag till de små högskolorna och också upphäva skillnaden mellan allmänna linjer och lokala linjer och låta dessa små högskolor i större utsträckning bestämma själva hur de vill utforma sin verksamhet.

Jag övergår nu, herr talman, till att granska en del av de reservationer som finns i de fem betänkandena. Jag kommer ingalunda att gå in på alla reservationer utan bara på några som kanske är av större principiellt intresse.

Jag börjar med att se på den tekniska utbildningen. Det gäller alltså betänkande 16. Här kan jag konstatera att det är positivt att budgetpropositionen nu banar väg för en mellaningenjörsutbildning på högskolenivå som i sin tur bygger på en treårig teknisk gymnasieutbildning. Det är också positivt att YTH:s framtid utreds innan några nya beslut om utvidgningar fattas.

Det finns emellertid några skönhetsfläckar. Den ena gäller den datavetenskapliga linjen, där en minoritet bestående av de borgerliga företrädarna vill att en sådan skall förläggas till Göteborg och Stockholm; något som majoriteten motsätter sig med hänvisning till att man vill avvakta resultatet av naturvetarutredningen, som har initierats av UHÄ, innan man fattar beslut. Detta är rätt förvånande och något ologiskt, eftersom man samtidigt vill lägga ner fysikerlinjen i Umeå och ersätta den med en linje för teknisk fysik, som då skulle kunna betecknas som en civilingenjörslinje. I den frågan vill man helt plötsligt inte avvakta naturvetarutredningens förslag.

Det råkar vara så att vi nu har tillgång till naturvetarutredningens förslag. Det kom den 15 april. Det visar sig att man mycket väl kan inrätta de datavetenskapliga linjerna i Stockholm och Göteborg utan att ritningarna störs det allra minsta, medan däremot ett borttagande av fysikerlinjen i Umeå sannolikt gör det mycket svårt för Umeå att kunna vara med om den nya naturvetarutbildning som föreslås och där fysiken kommer att spela en väsentlig roll för just utbildningen i matematik och fysik.

Man kan också ställa frågan om det är rimligt att i Umeå inrätta en civilingenjörslinje som uppenbarligen inte kommer att uppfattas som en egentlig civilingenjörslinje. Samtliga remissinstanser har avstyrkt, och bland dem finns också de tekniska högskolornas rektorskonferens, som sammanträdde i november 1986 och då hävdade att det för att utbilda civilingenjörer också måste vara fråga om en "gedigen industriell utbildning". Utbildningen måste också, slog rektorskonferensen fast, genomföras i en "ingenjörsveten-

skaplig miljö", som man menar helt saknas i Umeå. I den utbildning som föreslagits finns det nära nog inga inslag av teknisk-industriell utbildning, sammanfattade också rektorskonferensen.

Hur skall man då klara detta? Ja, man får låna resurser från Luleå, har det sagts. Men det finns anledning att precis som remissinstanserna ställa sig tveksam till en sådan lösning. Vi har ju gjort en uppdelning mellan Umeå och Luleå. Luleå står för den tekniska utbildningen och för civilingenjörsutbildningen och har också fasta forskningsresurser när det gäller den tekniska sidan, medan Umeå får svara för de andra utbildningsbehoven i Norrland.

Om civilingenjörslinjen skulle förläggas till Umeå har man anledning att befara att det beträffande civilingenjörsutbildningen kan komma att uppstå något av ett konkurrensförhållande mellan Umeå och Luleå. Man kan också fråga sig om det kommer att finnas tillräckligt rekryteringsunderlag. Inte minst mot bakgrund av naturvetarutredningens förslag borde det finnas skäl att i stället satsa på fysikerlinjen i Umeå. Civilingenjörsutbildningen bör vidare finnas där det finns fasta forskningsresurser, har vi hävdat från moderat håll. Det finns alltså anledning att avslå regeringens förslag när det gäller linjen teknisk fysik i Umeå. Det kan tilläggas att förslaget också innebär en nedvärdering av ämnet fysik och av fysikerlinjen.

Av samma skäl finns det anledning att motsätta sig uppbyggnaden av en materialteknisk linje vid Uppsala universitet. Rekryteringen till den materialtekniska linje som finns vid KTH fungerar dåligt. Finns det då någon anledning att tro att rekryteringen skulle bli bättre om man inrättar ytterligare en sådan linje i Uppsala? Remissinstanserna har varit övervägande negativa. Frågan om den materialtekniska linjen utreddes 1980/81.

Man kan alltså konstatera att det inte finns några motiv för att förlägga en materialteknisk linje till Uppsala. Men orsaken till att man vill göra det är uppenbar. Man vill på något sätt få linjen anknuten till högskolan i Falun-Borlänge. Men hur skall man kunna samordna en 4,5-årig civilingenjörsutbildning med en 2-årig lokal utbildning? Det vore bra mycket bättre att satsa på de studerandes möjligheter att utföra examensarbete vid de industrier som finns i Falun-Borlänge.

Jag vill som hastigast kommentera även journalistutbildningen. Här föreligger återigen en borgerlig enighet. Utskottets borgerliga företrädare vill ha en förbättring av journalistutbildningen och knyter framför allt an till UHÄ-förslaget 1983 om en kortare journalistutbildning för personer som avlagt examen och klarat av sin 120-poängsutbildning. Den föreslagna utbildningen skulle alltså vara ett komplement till den redan existerande journalistutbildningen.

När det sedan gäller det betänkande som behandlar anslagen till lokala och individuella linjer och enstaka kurser är det glädjande att kunna konstatera att utskottet här föreslår ytterligare 25 milj. kr. Utskottet tillstyrker emellertid inte fullt ut vårt krav att medlen i första hand skall gå till högskolorna i Karlstad, Örebro och Växjö och till universitetet i Linköping.

Till sist några ord om anslagen till investeringar. Jag har här avgivit en reservation som gäller Vadstena slott. I Vadstena fruktar man att det återigen, eftersom slottet ligger där det ligger och inte i Stockholm, skall bli en försening av den absolut nödvändiga utbyggnaden av mellanvallen, som i

sitt nuvarande skick inte bara ter sig fränstötande ur estetisk synpunkt utan också innebär att landsarkivet lider stor brist på lokaler. Riksantikvarieämbetet har sagt att vallen måste vara utbyggd till i början av 1990-talet för att det skall kunna anses vara acceptabelt. Det är fortfarande några år kvar till dess, men tiden går, och alla skall veta att beslut inte fattas alltför snabbt i riksdagen. Jag hoppas i varje fall att man inom en snar framtid skall kunna få se vallen återuppbyggd och att landsarkivet därmed skall få sina så hett eftertraktade lokaler.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga reservationer där moderata företrädare finns med.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 28 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Herr talman! Jag ämnar inte fördjupa mig i någon omfattande debatt om de fem betänkanden från utbildningsutskottet som nu behandlas. Jag skall koncentrera mig på att argumentera för några få reservationer.

I reservation 5 i betänkande 16 föreslås att riksdagen skall uttala sig för att engelska skall kunna vara undervisningsspråk under avslutningsåret vid någon civilingenjörslinje.

Utbildningsutskottets majoritet har konstaterat att vilken högskola som helst kan besluta om att viss undervisning skall hållas på annat språk än svenska och att riksdagen därför inte behöver uttrycka sig om det. Ja, den rätten har förvisso varje skola. Utbildningsutskottet besökte för ungefär ett år sedan Norrköping. Där hade vi bl. a. tillfälle att delta en stund i en gymnasielektion, som hölls helt på engelska, fastän det inte var en språklektion.

Skälet till att reservanterna vill ha riksdagens uttalande i den här frågan är att det skulle kunna innebära litet extra stimulans för dem som är beredda att sätta i gång försöksverksamhet med undervisning på engelska. Det vore bra.

I betänkande 16, reservation 8, föreslår Ylva Annerstedt och Lars Leijonborg att statens anslag för utbildning för tekniska yrken höjs med 8 milj. kr.

Regering och riksdag kan påstå att vi faktiskt har satsat ganska mycket på den tekniska högskoleutbildningen. Man skulle t. o. m. kunna tro att det därför är väl beställt med den. Tyvärr är det inte bra. Låt mig ta några exempel.

Vi kan konstatera att för få av de studerande tar examen. En orsak till det kan förstås vara att de erbjuds attraktiva jobb så tidigt, att de inte tycker att det lönar sig att fullfölja studierna. En vanligare orsak är nog att det brister i undervisningens kvalitet eller att de studerande tvingas förvärvsarbeta under studietiden för att klara sin ekonomi.

På flera håll har högskolorna inte haft resurser att bygga ut den tekniska utrustningen i takt med behovet. Det gäller särskilt datautrustning. Det är inte ovanligt att s. k. datahallar är inbokade 24 timmar per dygn för att studenterna skall få plats vid tangentbord och skärmar. Visst är det bra med en hög utnyttjandegrad av materielen, men det här exemplet torde vara bevis på att det behövs mer resurser.

Folkpartiet vill medverka till en förbättring av den högre tekniska undervisningen genom att förorda den här aktuella anslagsökningen med 8 milj. kr.

Betänkande 19:

Om man arbetar i industri eller i hantverksyrke och vill utbilda sig till lärare inom de yrkesområdena kan man fr. o. m. den 1 juli 1987 få s. k. utbildningsarvode. Det skall kompensera det inkomstbortfall som drabbar den studerande under lärarutbildningstiden. Det har visat sig att det annars är oerhört svårt att rekrytera elever till sådan lärarutbildning, eftersom man vänder sig till personer som redan "etablerat" sig med t. ex. familjeansvar och "ställt in" familjens konsumtion efter de resurser som lönen utgör.

I reservation nr 3 aktualiseras den orättvisa som ligger i att utbildningsarvodet endast gäller lärarutbildning till vilken huvudsakligen män känner sig kallade. Folkpartiet tycker att samma möjlighet till utbildningsarvode bör gälla för studerande vid vårdlärlarlinje och handels- och kontorslärlarlinje. Även de linjerna rekryterar studerande bland personer, vilkas yrkesverksamhet är en viktig grund för lärarutbildningen.

Det är naturligtvis otänkbart att utbildningsutskottets majoritet skulle lägga större vikt vid typiskt manliga lärarutbildningar än vid typiskt kvinnliga. Jämställdhet mellan könen är givetvis en självklar målsättning för allt arbete i utbildningsutskottet. Det *kan* dock vara så, att en begränsning av möjlighet till utbildningsarvode enligt utbildningsutskottets majoritetsförslag blir uppfattat som ett typiskt exempel på hur kvinnor diskrimineras. Därför skulle det vara bra för riksdagens rykte, om Ylva Annerstedts, Lars Leijonborgs och Björn Samuelsons reservation fick stöd av riksdagen.

Betänkande 20:

Reservation nr 1 handlar om journalistutbildning. Reservanterna efterfragar en snabb igångsättning med försöksverksamhet för en förkortad journalistutbildning, som bygger på annan yrkesutbildning. I många år har man efterfrågat en sådan avkortad journalistutbildning. Det borde vara självklart att det är bra om yrkesutbildat folk med speciellt intresse för information kunde få en journalistutbildning på den grunden. 1983 föreslog universitets- och högskoleämbetet att en sådan utbildning skulle startas. Vi tycker att det nu är dags att sätta i gång.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer där företrädare för folkpartiet finns med i betänkandena UbU 1986/87:16, 19, 20, 21 och 23.

Anf. 29 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Att centerpartiet prioriterar utbildningen mycket högt vågar jag tro är allmänt känt. Motivet för detta är att vi anser att det vi satsar på utbildning är en investering för framtiden. Om Sverige skall kunna bibehålla en tätposition som kultur- och industrination, måste vi ha ett utbildningsväsende, och naturligtvis också en forskning, av hög kvalitet.

Det är därför som vi kategoriskt säger nej till de olika besparingsförslag på utbildningens område som andra partier står för. Det här synsättet gäller hela utbildningsväsendet, ungdomsskola lika väl som högskola.

Sättet att utveckla den högre utbildningen har mycket stor betydelse för nationen som helhet, men också för olika delar av landet, olika regioner, och

för enskilda människors möjlighet att få syssla med den typ av verksamhet som de har fallenhet och förutsättningar för. Den långa vägen är inte längre lika tillgänglig, utan utbildningsmöjligheterna är ofta avgörande för vad man kan arbeta med senare i livet. Det är därför som vi tycker det är väldigt viktigt att åstadkomma resursförstärkningar också på högskolans område och få en högskoleutbildning av hög kvalitet.

Tyvärr måste man konstatera att samtidigt som statsmakterna prioriterat forskningen under en mycket lång tid, har resursutvecklingen när det gäller grundutbildningen släpat efter. Där har man fått känna av ganska snåla vindar, och det har naturligtvis vållat en hel del problem.

Centern har tre övergripande mål i högskolepolitiken. Ett är att satsa på kvalitet, ett annat är att åstadkomma en effektiv resursanvändning och så litet byråkrati som möjligt; och ett tredje är att skapa en decentraliserad struktur också inom den högre utbildningen.

När det gäller kvalitetsförstärkningarna handlar det ofta om pengar. Vi har också förslag till resursförstärkningar på en rad områden, varav en del behandlas i de betänkanden vi nu har framför oss. En del av våra önskemål har blivit tillgodosedda genom riksdagsbehandlingen, men inte alla. Bl. a. önskar vi en rejäl förstärkning när det gäller resurserna för den tekniska utbildningen, vilket ju är en fråga som behandlas i dag. Vi har yrkat på ytterligare 40 milj. kr. till den tekniska sektorn.

Kvaliteten i högskoleutbildningen är naturligtvis också starkt beroende av förkunskapskraven, vilket bl. a. Birger Hagård berörde tidigare. Vi ser också fram mot det förslag som tillträdesutredningens betänkande kan leda fram till och tycker det är viktigt med ett tillträdessystem för högskolan som stimulerar eleverna att skaffa sig goda förkunskaper. Men vad som är inte mindre viktigt är kvaliteten i ungdomsskolan – att vi har en ungdomsskola med tillräckliga resurser att verkligen ge en god förberedelse för bl. a. högskolestudier.

Tyvärr har ungdomsskolan blivit ett populärt område för nedskärningar och besparingar. Regeringen försökte genomföra besparingar på en halv miljard på ungdomsskolan. Allt fick man inte igenom, men tyvärr en del. Moderaterna, som gärna talar om vikten av kvalitet i utbildningen och goda förkunskaper, leder ligan när det gäller att vilja göra nedskärningar i ungdomsskolan, och det är klart att detta är ett hot mot kvaliteten också i högskoleutbildningen.

Vårt krav på en effektivare resursanvändning handlar, som jag sade, mycket om att hitta mindre byråkratiska arbetsformer. Det är bl. a. därför som vi förordar en friare studieordning inom det gamla filosofiska fakultetsområdet.

Vi föreslår att linjernas roll skall tonas ned kraftigt. Linjerna kan få vara kvar som något slags studievägledande paket, men de skall inte binda studenternas studieval och heller inte vara avgörande för resursanvändningen.

Genom att skapa sådana här fria studier tror vi att det blir lättare för studenterna att finna de utbildningsvägar som passar deras intressen och det som de skall syssla med. Dessutom kan det bli en enklare anslagsordning. Vi kan komma bort från en situation där en institution skall finansiera sin

verksamhet genom ett antal linjeanslag – lokala linjeanslag, individuella linjeanslag, anslag för enstaka kurser etc. Vi kan nå fram till en situation där grundutbildningen helt enkelt finansieras av ett grundutbildningsanslag på institutionen.

Decentraliseringen inom högskolan är en viktig sak. Den är, naturligtvis, av flera skäl en hjärtefråga för centern. Vi vet ju att avståndet till högre studier är av väldigt stor betydelse för den enskilde studentens benägenhet att välja när det gäller att gå vidare till högskolestudier i någon form. Därför är det viktigt för tillgängligheten till högskolan att alla har en rimlig chans att förverkliga sina intressen och också, om det är inriktningen, att skaffa sig en högre utbildning. Det är således väldigt viktigt att det finns en högskoleutbildning som är fördelad över landet och att vi, förutom de stora universiteten, också har ett antal mindre högskolor med ett bra utbud och en god kvalitet på sin verksamhet.

Det har diskuterats mycket vilken karaktär de mindre högskolorna skall ha, och det förs fram tankar om att de skulle förvandlas till något slags college-skolor eller yrkeshögskolor. Vi vill slå fast att vi anser att också de mindre högskolorna bör ha en viss bredd på sin verksamhet. Det är viktigt att också bygga ut den kortare, mera yrkesinriktade tekniska och ekonomiska utbildningen. Vi har under flera år tagit upp den frågan i motioner till riksdagen. Även i år upprepar vi vår uppfattning om vikten av en vidare utbyggnad av de här utbildningarna. Det är naturligt att en hel del av dem skall finnas vid de mindre högskolorna. Men därutöver är det viktigt att de mindre högskolorna också har ett rejält utbud av mera allmänna kurser på det filosofiska fakultetsområdet plus på något eller några utbildningsområden, där de kan utveckla en fördjupad och mera forskningsanknuten verksamhet med längre utbildningar osv., som då baseras på en riksrekrytering.

Den här uppläggningsen underlättas om man har samma syn som vi på linjesystemet, där kopplingen till allmänna utbildningslinjer inte längre kommer att vara så betydelsefull. Om man har samma syn som vi på hur utbildningen på det filosofiska fakultetsområdet skall se ut, blir det, som sagt, lättare för en enskild student att kombinera en fil. kand.-examen – genom att utnyttja det kursutbud som finns på den mest närbelägna högskolan, som också kan vara en relativt liten högskola – med senare studier vid någon annan mindre högskola eller något större universitet. Det är då viktigt att de små högskolorna får resurser, så att den här typen av kursverksamhet kan byggas ut. Vi har också lagt fram förslag om detta. Genom den förstärkning av anslaget för lokala linjer med enstaka kurser som riksdagen nu föreslår hoppas vi att en del av det här skall kunna realiseras.

Det är viktigt att högskolan byggs ut på ett planerat sätt och med hänsyn tagen just till behovet av en fungerande högskoleutbildning över hela landet. Centern har sedan länge drivit kravet på en strukturplan för högskolan, och vi anser att en av uppgifterna för denna strukturplan skall vara just att slå vakt om de mindre högskolornas roll och utveckling.

Ett intressant exempel på hur en decentraliserad högskoleutbildning kan byggas ut är projektet Bergslagens tekniska högskola. Den arbetsmetodiken

borde prövas också på andra håll i landet, kanske i form av Smålands tekniska högskola och liknande projekt.

Jag vill understryka att det tyvärr har blivit en felaktighet i betänkande 16 som nu ligger på kammarens bord, där det framgår att centerpartiet skulle stödja reservation 3, som handlar om den materialtekniska utbildningen i Uppsala, som ju är ett led i uppbyggnaden av Bergslagens tekniska högskola. Centerpartiet står inte bakom den reservationen, och det gör inte heller folkpartiet. Däremot står centern bakom en reservation som handlar om kvalitetsförstärkning när det gäller den tekniska utbildningen i Umeå. Det kommer, såvitt jag förstår, att delas ut ett rättelseblad i kammaren.

Det finns ytterligare några frågor som behandlas i dessa betänkanden. Ett av de viktiga områdena gäller utbildningen av förskollärare och fritidspedagoger. Där har en hel del nedskärningar genomförts, och utbildningarna i Uppsala och Borås har lagts ner. Nu ser vi att detta var ett felgrepp – centern motsatte sig också dessa nedläggningar. Efterfrågan på dessa personalkategorier växer, och det finns nu anledning för riksdagen att ompröva neddragnings- och nedläggningsbesluten. Centern har också reservationer med den inriktningen.

Ett förslag som har ett speciellt regionalpolitiskt intresse är centerpartiets förslag om en arkitektskola för norra Skandinavien, dvs. i samarbete med våra nordiska grannländer. Villkoren är ju speciella för bygghuset på Nordkalotten och de nordliga delarna av Skandinavien, framför allt av klimatskäl. Det skulle vara ett intressant samnordiskt projekt att utveckla en utbildning för arkitekter just med den inriktningen. Det vore också intressant ur energihushållningssynpunkt att göra en sådan satsning. Vi har fört fram förslaget men har tyvärr inte fått stöd för det och har därför reserverat oss på den punkten.

Jag vill också särskilt nämna frågan om journalistutbildning, som är en gammal följetong. Det är angeläget att det finns väl kvalificerade journalister, som inte bara har en god journalistisk utbildning utan också en gedigen fackutbildning av något slag. Därför är det önskvärt med en journalistutbildning som är speciellt anpassad till personer som dessförinnan har skaffat sig en akademisk utbildning av något slag. Den bör rimligen vara kortare än den nuvarande utbildningen på journalisthögskolorna. Detta är ett förslag som centern har fört fram tidigare men som vi tyvärr ännu inte har fått något stöd för, och tillsammans med moderater och folkpartister har vi reserverat oss på den punkten.

Det finns ytterligare reservationer som centern står bakom, men av tidsskäl skall jag inte kommentera alla – det går att läsa om dem i de betänkanden som ligger på riksdagens bord.

Jag vill avslutningsvis, herr talman, yrka bifall till samtliga de reservationer som Kerstin Göthberg och jag står bakom.

Anf. 30 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Det börjar visst bli tradition – och en bra tradition – att vpk tillsammans med de socialdemokratiska ledamöterna i utbildningsutskottet korrigerar regeringens budgetproposition och skaffar mer pengar till högskolan än regeringen föreslår. Visst skulle vi gärna vilja gå längre från vår sida,

men ändå tycker jag inte att det som vi faktiskt har åstadkommit är så pjåkigt. Uppenbarligen har dessa uppgörelser mellan vpk och socialdemokraterna i utskottet och i riksdagen fått ett mycket positivt mottagande inom högskolevärlden.

Förra året lyckades vi tillsammans högst påtagligt förbättra villkoren för de forskarstuderande. I år får vi bl. a. igenom en rejäl uppskrivning av anslaget till enstaka kurser och lokala linjer, något som behandlas i betänkande 21. Utbildningsutskottet föreslår där bifall till vpk-motionen, vilket betyder att det s. k. LIE-anslaget ökas med 25 milj. kr.

Det finns många goda skäl till att vi har lagt fram det förslaget. Om det bifalls får de små och medelstora högskolorna, som spelar en utomordentligt stor regionalpolitisk roll, möjlighet att bredda sitt utbildningsutbud. De enstaka kurserna handlar ofta om humanistiskt och samhällsvetenskapligt inriktade ämnen, som har svårt att göra sig gällande i ett alltmer teknokratiskt samhälle. Ett brett utbud av enstaka kurser ger också människor som är ute i arbetslivet möjlighet att delta i kortare universitetsstudier. Alla dessa goda argument har utskottet nu ställt sig bakom, vilket vi tackar för.

Vår uppgörelse med socialdemokraterna vid förra riksmötet innebar också att utbildningsarvode skall utgå till studerande på industri- och hantverkslärlinjerna fr. o. m. den 1 juli 1987. Förhoppningsvis kommer det att bidra till att lösa bl. a. rekryteringsproblemen. Nu föreslår folkpartiet i en motion att utbildningsarvode snarast skall återinföras också på handels- och kontorslärlinjen samt vårdlärlinjen. Vi tycker att det är ett helt riktigt förslag, och vi har själva tidigare också lagt fram ett sådant förslag. Även när det gäller denna utbildning är rekryteringsproblemen mycket stora. Dessutom är detta, som framhålls i motionen, en jämställdhetsfråga. Dessa utbildningslinjer är som bekant kvinnodominerade, och det kan med all rätt uppfattas som diskriminerande att utbildningsarvode inte här utgår till skillnad från på de mansdominerade industri- och hantverkslärlinjerna. Utskottsmajoriteten ger i princip motionärerna rätt men vill ändå inte vidta några omedelbara åtgärder. Det tycker vi att man borde ha gjort, och därför yrkar jag bifall till reservation 3 i betänkande 19.

I samma betänkande behandlas också förskolläraryt utbildningen. För att den utbyggnad av barnomsorgen som riksdagen har beslutat om skall klaras behöver ytterligare 25 000 förskollärare utbildas. Vi menar därför att riksdagen bör uttala sig för att utbildningskapaciteten för personal inom barnomsorgen skall anpassas till den fortsatta utbyggnaden inom barnomsorgen. Vi tycker också att utbildningen skall vara enhetlig för personalen inom barnomsorgen. De nuvarande barnskötarna bör erbjudas påbyggnadsutbildning.

Vi är medvetna om att det också när det gäller denna utbildning finns stora rekryteringsproblem och för att lösa dem behövs det självfallet en rad åtgärder på både det studiesociala och lönemässiga området, vilket vi emellertid inte har att diskutera här. Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 liksom till reservation 5 i betänkande 19.

Herr talmän! I injesystemet inom högskolan firar i år tioårsjubileum. Då tycker vi att det finns anledning att närmare diskutera de erfarenheter som har vunnits. En sådan diskussion pågår inom vpk och inom vår studentrel-

se. Vi är inte alls främmande för att man i vissa avseenden skulle kunna uppluckra ett alltför stelbent och snävt linjesystem. Sådana tendenser finns också. Vår satsning på de enstaka kurserna, som jag inledningsvis berörde, skall också ses mot den bakgrunden.

Här finns också en viss koppling till den yrkestekniska högskoleutbildningen som berörs i betänkande 16. Vi menar att denna utbildning skall behållas inom högskolan, men vi tycker den skall utvecklas och på sikt få viss forskningsanknytning. Till den yrkestekniska högskoleutbildningen kunde man t. ex. knyta kurser i vetenskapsteori, forskningsmetodik och pedagogik. Vi föreslår att en sådan försöksverksamhet startas vid högskolorna i Karlstad och Gävle. Det skulle också positivt kunna bidra till de teknikspridningsprogram som det så ofta talas om. Det skulle vara viktigt inte minst för de stora delar av landet som befinner sig i en ganska svår kris.

Herr talman! När det gäller Stockholmsområdet kan man däremot inte tala om kris, såvida man inte menar tillväxtkris. Just nu upplever vi en boom utan like. Men den gäller framför allt området från Norra Stationsgatan och norrut mot Arlanda. Alla vi som ofta åker ut med flygbussen till Arlanda kan konstatera det med våra egna ögon. Vid varje resa upptäcker man nya projekt och nybyggnationer. Universitetet ute i Frescati spelar därvidlag också en dynamisk roll liksom Kistaområdet och den utbildning som bedrivs där.

Åker man däremot söderut i Stockholms län ser det annorlunda ut. Brist på arbetsplatser, stora problem på många håll. Varför då inte satsa på en begränsning av expansionen i norr i t. ex. utbildningshänseende och börja bygga en högskola i södra Stockholmsregionen? Ett sådant förslag har vpk väckt i Stockholms läns landsting. Motionen har mött starkt intresse och gensvar. Här i riksdagen har centerpartiet begärt en utredning i frågan. Det är ett utmärkt initiativ som stöds av både vpk och enligt vad jag förstår också av folkpartiet, men beklagligtvis inte av utskottsmajoriteten.

Herr talman! Vi diskuterar här i ett svep fem olika och ganska skilda betänkanden, och jag avser inte att gå in på alla detaljfrågor. Jag nöjer mig med att avslutningsvis yrka bifall till samtliga reservationer till dessa betänkanden där vpk är med.

Anf. 31 BARBRO NILSSON (s):

Herr talman! Talmanskonferensen har rekommenderat utskotten att vidta särskilda åtgärder för att planera sina ledamöters deltagande i kammardebatterna på ett sådant sätt att debatterna koncentreras så mycket som möjligt.

Detta har utbildningsutskottet gjort vid det här tillfället. Vi behandlar alltså fem betänkanden i ett sammanhang. Självfallet blir det hela mycket summariskt. Jag kommer följaktligen att inrikta mig på de reservationer som är fogade till betänkandena. I övriga avsnitt står utskottet enigt bakom vad utskottet skriver i resp. betänkande.

Jag tar först upp utbildningsutskottets betänkande 16 om anslag till utbildning för tekniska yrken.

Beträffande reservationerna 1 och 2 hänvisar utskottet till UIHÄ:s uppdrag om den mera långsiktiga planeringen för de matematiskt-naturvetenskapliga utbildningarna. Uppdraget innefattar en särskild prövning av behovet av

samtliga lärarutbildningslinjer. Vi har kunnat konstatera att det är vissa svårigheter att få de väl kvalificerade sökande som utbildningen är avsedd för. UHÅ har också utvärderat konsekvenserna av slopandet. Den 1 juli detta år återinförs arvodet för industri- och hantverksyrken. Vi socialdemokrater, som har ansvaret för ekonomin i landet, har inte kunnat prioritera några ytterligare arvoden det kommande budgetåret.

Vi kan inte heller tillskjuta den miljonen kronor som utskottets folkpartister vill förstärka danshögskolan med. Om UHÅ nyss har inlett en översyn av dansutbildningen bör vi väl avvakta den. På vilka grunder bör man ge ett tillskott? Är det inte fråga om litet lösa grunder?

Jag är därmed inne på betänkande 20 om kultur- och informationsyrken och måste motivera avslag på vpk-reservationen om särskilda resurser till högskolan i Borås på motsvarande sätt som beträffande förstärkningen till danshögskolan. Vi har inte dessa resurser nu.

Journalistutbildningen håller på att utredas för tredje gången och nu av Bo Präntare. Är det bristen på journalister som gör att ni moderater föreslår en försöksverksamhet? Det är nog ganska gott om journalister. Men oenigheten om utbildningens uppläggning och omfång har varit stor, inte minst inom den egna kåren. Och då kan det vara vettigt att vänta till hösten och se hur nästa förslag om utbildning ser ut.

Till betänkandet UbU:21 om anslag till lokala och individuella linjer och enstaka kurser har fogats sex reservationer. Kravet i reservation 1 att riksdagen skall ge till känna att vidareutbildning på mellannivå av ingenjörer, tekniker och ekonomer har stor betydelse och skall beaktas vid den fortsatta planeringen är i praktiken redan tillgodosett. Jag vill erinra om att kortare utbildningar har tillkommit för t. ex. verkstadsingenjörer i Kalmar, för driftsingenjörer i Sundsvall/Härnösand och för dataingenjörer i Gävle/Sandviken. Dessutom är det så att en mera översiktlig strukturplan för de små och medelstora högskolornas utveckling aviserats till nästa budgetproposition. Utskottet anser det då onödigt att nu göra några mera principiella uttalanden. Med vad jag nämnt är också reservationerna 3, 4 och 6 egentligen kommenterade. Utskottet anser att den mera principiella och mera grundliga diskussionen om de små och medelstora högskolornas utveckling vad avser både inriktning och omfång bör komma i samband med behandlingen av nästa budgetproposition. Jag konstaterar för övrigt att m- och c-reservationerna skisserar helt olika inriktningar för de små och de medelstora högskolorna.

I anslutning till reservationerna 2, 3 och 4 vill jag markera den ökning på 25 milj. kr. av anslaget som s och vpk blev överens om vid uppgörelsen om anslagen till grundskolan, gymnasieskolan och högskolan.

I reservation 5 yrkar företrädarna för centern och vpk samt Ylva Annerstedt på en utredning av praktiska och ekonomiska förutsättningar för en särskild högskola i södra delen av Stockholms län. Utskottet anser det viktigare att regering och riksdag överväger konkreta förslag till lokalisering av utbildning och forskning till södra delen av Stockholms län än att man offrar tid på utredning av en särskild högskoleenhet. Erfarenheten har visat att det mycket väl går att lokalisera utbildning och forskning till södra länsdelen. Jag tror det är den vägen man skall gå om det nu över huvud taget

är möjligt att få gehör för ytterligare satsningar i Stockholmsområdet. När centern i andra sammanhang får tillfälle att yttra sig i lokaliseringsfrågor brukar det inte precis vara Stockholmsområdet som skall gynnas. Och samverkan mellan högskolor för linjeutbildning och enstaka kurser fungerar utmärkt på andra håll i landet.

Till sist bara några ord om betänkandet UbU:23 och investeringsanslagen. Vallarna vid Vadstena slott finns långt ner på byggnadsstyrelsens projektplan. Nu vill Birger Hagård att regeringen skall ge byggnadsstyrelsen i uppdrag att utarbeta byggnadsprogram och snarast föranstalta om projektering. Det betyder att vi skall flytta upp det här projektet och sätta det före ett flertal andra. Vi har inte något underlag för detta. I reservationen har det inte kunnat göras gällande att vallarna vid Vadstena slott är viktigare än om- och utbyggnad av KTH, Umeå universitet, Kalmar högskola eller t. ex. Uppsala universitet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandena UbU 1986/87:16, 19, 20, 21 och 23 och avslag på samtliga reservationer i dessa betänkanden.

Anf. 32 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Barbro Nilsson vill göra det lätt för sig. Hon glider väldigt gärna undan frågeställningarna. Jag skall ta dem konkret, den ena efter den andra.

Vad gäller Vadstena slott säger kulturutskottet att det bör vara möjligt att starta arbetena före 1992. Vidare gav riksantikvarieämbetet sitt tillstånd endast under förutsättning att man inom en rimlig tid återuppför mellanvalen. Att inte göra det innebär en förfulning som inte kan accepteras, och dessutom kan inte landsarkivet i Vadstena ta emot mycket mer arkivalier – det är fullt.

Så det finns alla skäl i världen att se på de prioriteringar som tidigare har gjorts och som också framgår, som jag sade, av de uttalanden som vi har här.

Barbro Nilsson säger att vi inte har någon brist på journalister. Jo, det kanske vi har. Vi har kanske brist på goda journalister med en gedigen ämnesbakgrund, och det är sådana som det är meningen att vi skulle kunna få genom att ordna kompletteringsutbildning.

Vad beträffar de tekniska utbildningarna säger Barbro Nilsson för sitt vidkommande att man bör avvakta naturvetarutredningens förslag innan man tar ställning till frågan om datavetenskapliga linjer. Den utredningen har kommit nu, men det spelar ingen roll. Naturvetarutredningens förslag påverkar inte alls om vi inrättar datavetenskapliga linjer i Göteborg och Stockholm. Däremot påverkar det, som jag sade förut, alldeles definitivt utbildningen i fysik i Umeå.

Om man inrättar en teknisk-fysiklinje i Umeå, så blir det, i varje fall om man följer naturvetarutredningens förslag, hart när omöjligt att ordna en matematik-fysikutbildning i Umeå. Den är då uppbunden på den civilingenjörslinje som inte någon remissinstans vill ha.

Jag tycker att det är ousamsamt att inte ta någon som helst hänsyn till vad remissinstanserna säger. Fysiken i Umeå blir på det här sättet nedklassad – onödigtvis nedklassad, vill jag säga.

Rekryteringen är dålig, säger Barbro Nilsson. Ja, det åberopas i olika sammanhang, men vid den ämneskonferens i fysik som ägde rum i Göteborg nu i mars konstaterades att linjen fungerade bra. Ser man efter, finner man att rekryteringen inte är sämre i Umeå än på andra håll.

Samma skäl gör att det inte finns anledning att nu inrätta den materialtekniska linjen i Uppsala. Civilingenjörsutbildningen bör finnas där det finns fasta forskningsresurser.

För övrigt kan konstateras att också materialtekniklinjen och dess lokalisering till Uppsala har avstyrkts av de flesta remissinstanserna.

Anf. 33 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 34 PÅR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag vill göra några kommentarer med anledning av Barbro Nilssons inlägg, men först kanske vi måste klara ut vad som gäller i fråga om reservationerna och det tryckfel som finns i betänkandet.

Centern och folkpartiet stöder inte reservation 4 angående en teknisk-fysiklinje vid universitetet i Umeå, utan det är enbart moderaterna som står bakom den reservationen. Däremot stöder vi, vilket inte framgår av det tryckta betänkandet, reservation 2 som handlar om kvalitetsförstärkningar av vissa matematisk-naturvetenskapliga utbildningar vid universitetet i Umeå. Detta klargörs nu i ett rättelseblad som finns utdelat i alla banker, så jag hoppas att det inte skall behöva kvarstå några oklarheter.

När vi diskuterar betänkande 16 om den tekniska utbildningen säger Barbro Nilsson apropå vårt förslag om resursförstärkningar till teknisk sektor med 40 milj. kr. att socialdemokraterna gjort en annorlunda prioritering av resurserna. Det tycker jag är väldigt intressant. Vilken annorlunda prioritering har socialdemokraterna gjort? Vad använder socialdemokraterna dessa 40 miljoner till för annat ändamål, som inte vi skulle vilja stödja?

Jag har för mig att skillnaden mellan socialdemokraterna och oss är att socialdemokraterna inte är lika intresserade av att satsa på utbildningsområdet och inte vill skaffa fram de resurser som behövs.

Det gick som en röd tråd i Barbro Nilssons yttrande i övrigt att det inte fanns resurser. Politik är att vilja, och i detta fall handlar det om i vilken mån man tycker detta är ett så viktigt område att man vill satsa på det eller inte.

Från centerns sida är det klart att vi gärna sparar på andra ställen för att kunna få loss resurser för utbildningsområdet.

När det gäller förskolläraryr- och fritidspedagogutbildningarna hänvisade Barbro Nilsson till obesatta platser som ett motiv för att inte anpassa utbildningen efter behoven. Jag tycker det är ett ganska dåligt motiv. Vi har ett behov och då gäller det att se till att skaffa utbildningsmöjligheter som står i samklang med detta behov och att man aktivt försöker rekrytera.

Ett sätt att öka rekryteringen kan vara att anordna utbildning på fler platser, t. ex. återuppta utbildning i Uppsala och Borås. Det är ju helt klart att på ju fler platser en utbildning finns, desto lättare är det att finna elever.

När det gäller de små högskolorna sade Barbro Nilsson att vi och moderaterna hade olika inriktning. Det är naturligtvis sant, men jag vill betona att den skillnaden inte är lika stor som den var för ett par år sedan, när moderaterna närmast ville lägga ned de små högskolorna och i stället satsa på distansutbildning. Moderaterna har närmat sig centern högst betydligt, och det tycker jag är värt all uppskattning.

Låt mig till sist angående högskolan på Södertörn säga, att det handlar om en omfördelning av utbildningsresurser inom regionen och inte ett nyttillskott.

Anf. 35 CARL-JOHAN WILSON (fp) replik:

Herr talman! Mina kommentarer nu gäller betänkande 19, reservation 3.

Barbro Nilsson säger naturligtvis att det inte är diskriminering av kvinnor att bara typiskt manliga lärarutbildningar får utbildningsarvode. Hon hävdar att anledningen är ansvar för ekonomin.

Men folkpartiets förslag är också finansierat. Vi vill inte haspla ur oss förslag för att det skall se bra ut. Man hade kunnat klara ekonomin även med vårt förslag i detta stycke.

Det är konstigt att utskottets majoritet visar sitt ekonomiska ansvar genom att undanta kvinnor från utbildningsarvode. Ni måste förstå att det kan uppfattas som diskriminering av kvinnor att ni väljer att undanta just handels- och kontorslärlinjen samt vårdlärlinjen från bestämmelsen om utbildningsarvode.

Anf. 36 BO HAMMAR (vpk) replik:

Herr talman! Självfallet anser inte vi att det är könsdiskriminerande att vi har återinfört utbildningsarvodet på industri- och hantverkslärlinjen. Det var faktiskt tack vare vpk som vi förra året kunde få ett sådant beslut. Men självfallet anser vi också att arvodet bör återinföras även på t. ex. vårdlärlinjen.

Det faktum att det är mest kvinnor som genomgår den utbildningen kan inte vara något avgörande argument för att det inte skulle behövas utbildningsarvoden också där.

Till Barbro Nilsson vill jag säga att vi har lagt ett litet blygsamt förslag, som vi tycker att vi har modererat väl, om ett anslag på ytterligare 100 000 kr. till högskolan i Borås för att förstärka bibliotekarielinjen. Barbro Nilsson har inga synpunkter på förslaget i sig. Hon bara säger att statsfinanserna inte tillåter detta.

Jag gör den reflexionen att det måste kännas ganska fantastiskt att ha ett sådant grepp om en budget på hundratals miljarder kronor att man kan avgöra att just dessa hundratusen kommer att knäcka denna budget.

Anf. 37 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Jag vill något kommentera Barbro Nilssons synpunkter på en utredning om en högskola på Södertörn. Barbro Nilsson säger att socialdemokraterna prioriterar en utlokalisering av kurser framför en utredning om en högskola på Södertörn. Det finns ju en alldeles uppenbar regional obalans mellan norr och söder som är allom omvitnad. I detta sammanhang kan man

även påpeka att Stockholms universitet är ett av världens största universitet med ungefär 30 000 studenter. Stanford och Harvard t. ex. har mellan 11 000 och 14 000 studenter. Om man ser till det antal Nobelpristagare som universiteten producerar är en mindre enhet aldeles uppenbart inte ett men för kvaliteten. Tvärtom är detta ett tecken på att mindre enheter befrämjar kreativiteten.

Två högskolor i Stockholmsregionen kan mycket väl komplettera varandra när det gäller inriktningen. En utredning skulle ge en rad intressanta upplysningar om t. ex. kostnader. Den skulle även upplysa om förutsättningarna för vilka ämnen och ämnesdiscipliner som kan vara lämpliga att lokalisera till en högskola på Södertörn. Jag tror alltså att en utredning om en högskola på Södertörn skulle ge ett utomordentligt gott underlag för ett senare ställningstagande.

För min personliga del yrkar jag därför bifall till reservation 5 i utskottets betänkande 21.

Anf. 38 BARBRO NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall börja där Ylva Annerstedt slutade och ta upp frågan om en högskola på Södertörn. För dem som kommer från andra delar av landet än Stockholm har avstånden en helt annan betydelse. Jag tycker därför att det rimligtvis inte borde föreligga några hinder för att samverka inom den högre utbildningen och på det sättet lokalisera ut linjer och kurser till den södra länsdelen. Det kan inte vara geografien som utgör ett hinder. Men är man särskilt angelägen att öka anläggningskostnaderna och att öka den administrativa hanteringen, då går man på samma linje som centern, vpk och Ylva Annerstedt har gjort i detta fall. Ylva Annerstedt har inte fått med sin partikamrat på detta, och då kan man undra hur landet skall kunna enas när inte ens folkpartiet inom Stockholmsområdet kan enas.

Det är nästan en hopplös uppgift att ensam bemöta fem repliker på tre minuter. Vi vet dessutom att dessa betänkanden innehåller 28 reservationer. Jag försökte i mitt inlägg att kommentera en del av dessa reservationer. Sedan kan ju Birger Hagård tycka att jag glider undan. Men jag tycker att Birger Hagårds anförande var mycket svepande. I sitt anförande uttalar han sig om i stort sett hela högskoleutbildningen i alla olika avseenden. Till slut kom han fram till att Vadstena borde prioriteras i byggnadsstyrelsens sammanhang. Jag vill då fråga Birger Hagård: Vilka objekt skall i så fall stå tillbaka? Är det inte så att det finns en prioriteringslista som är uppgjord av byggnadsstyrelsen och som man har tagit alla möjliga hänsyn till ur olika värderingssynpunkter? I den listan har det inte funnits utrymme just för Vadstena vallar, även om landsarkivets behov är mycket stort. Jag skulle vilja veta vilka objekt som skall stå tillbaka. Är det lärarhögskolan i Stockholm, Umeå universitet eller Karolinska institutet?

Journalistutbildningen har ju nu faktiskt tagits upp i tredje omgången, men vi måste avvakta Bo Pränatares utredning som kommer till hösten. Eftersom man inom den egna kåren inte har kunnat nå enighet, måste vi avvakta resultat av utredningen som vi vet kommer till hösten.

Anf. 39 PÅR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Först en kommentar till frågan om högskolan i södra Stockholmsområdet. Högskoleverksamheten är, Barbro Nilsson, faktiskt ingenstans i landet så koncentrerad som i Stockholmsregionen. Visserligen har vi ganska många högskolor, men de är alla specialiserade. Det innebär att trots att vi har ett befolkningsunderlag här på 1,5 miljoner människor, i storleksordning motsvarande sex vanliga län, har vi på varje högskoleområde bara en enda högskola i denna region. Att då begära att ha en decentralisering här som är jämförbar med den i andra regioner med betydligt mindre befolkningsunderlag kan inte anses vara orimligt, tycker jag. Det är inte heller så att stora enheter och centralisering är administrativt billigare och enklare. Precis som Ylva Annerstedt sade är Stockholms universitet i dag egentligen en alldeles för stor enhet. En uppdelning så att man också hade en högskola av universitetskaraktär söder om staden skulle förmodligen innebära möjligheter till en större administrativ smidighet och fördelar ur effektivitets- och ekonomisynpunkt. Det är faktiskt så att avstånden är ett problem också i en region som Stockholmsregionen. Om Barbro Nilsson besvarar sig med att läsa de motioner som jag skrivit i detta ämne under senare år, finner hon där utförligt redovisat hur avståndet påverkar benägenheten till högre utbildning också i ett storstadsområde som Stockholm. Man ser tydligt att benägenheten att söka sig till en högre utbildning t. ex. i Södertälje bara är hälften av vad den är i orter som ligger i anslutning till Frescati och universitetet.

Beträffande journalistutbildningen säger Barbro Nilsson att vi måste avvakta Bo Präntares utredning. Varför? Den utredningen tillsattes av regeringen därför att man inte ville göra någonting. Det fanns redan ett färdigt förslag tidigare om hur en sådan journalistutbildning skulle kunna genomföras. Det var bara att sätta förslaget i sjön. Men det ville inte regeringen utan tillsatte en ny utredning. Så här kan man hålla på om man inte vill genomföra förslaget. Man kan inte begära att vi skall acceptera den typen av förhållningssätt från regeringens sida.

Till sist: Jag frågade Barbro Nilsson vilka andra prioriteringar socialdemokraterna gjorde när de sade nej till de kvalitetsförstärkningar som vi ville göra på den tekniska utbildningen. Såvitt jag förstår – och Barbro Nilssons tystnad får anses bekräfta detta – vill socialdemokraterna i riksdagen inte satsa så mycket på högskoleutbildningen. Man prioriterar ned högskoleutbildningen till förmån för andra saker.

Anf. 40 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Barbro Nilsson i Örnsköldsvik menar att återuppförande av vallarna vid Vadstena slott uppenbarligen inte är någon större fråga. Det må så vara. Om man kommer från Norrland får man anse det. Kanske tycker också de som bor här i Stockholm så. Men jag kan i varje fall försäkra att det inte är en uppfattning som delas av så många andra runt om i landet.

Det var litet skrämmande att höra vad Barbro Nilsson här sade. Hon förefaller vara rent negativ till att denna fråga löses. Därmed ställer hon sig utanför både vad kulturutskottet och vad utbildningsutskottet i själva verket säger. Om tiden hade medgivit det, hade jag kunnat läsa ut upp kulturutskot-

tets yttrande. Man hoppas verkligen att frågan om återuppförande av vallarna snart skall kunna lösas, både för tillgodoseende av landsarkivets lokalbehov och för kulturmiljön kring slottet. På samma vis säger utbildningsutskottet att man hoppas att detta sker snart, men att man nu saknar underlag för att göra en bedömning. Det underlaget är självfallet någonting som det åligger byggnadsstyrelsen att ta fram i det här fallet. Varken Barbro Nilsson eller jag torde vara sakkunniga att yttra oss över olika objekts förtursrätt i olika sammanhang.

Sedan kan jag konstatera att Barbro Nilsson inte heller nu svarar på min fråga varför naturvetarutredningen skall spela så stor roll när det gäller datavetenskapliga linjer i Göteborg och Stockholm, när det i själva verket visar sig att den inte får några konsekvenser alls i det här sammanhanget. Däremot tas ingen som helst hänsyn till den när man plötsligt hux flux går mot alla sakkunniga och kastar ut en utbildning i fysik i Umeå, som ersätts med något annat som ingen tror på här i landet.

Summa sak gäller den materialtekniska linjen. Också där är remissinstanserna negativa, och inte heller här har vi fått något svar från Barbro Nilsson.

Barbro Nilsson sade också att småhögskolorna var något som inte borde diskuteras i det här sammanhanget. När skall vi då diskutera dem? Vi har yrkat att 20 milj. kr. skall ställas till förfogande för en utveckling av de mindre högskolorna, så att de själva skall kunna lägga upp sin utbildning och komma med förslag till hur frågan skall kunna lösas för framtiden. När skall vi diskutera detta om inte i anslutning till ett konkret yrkande och en konkret reservation?

Anf. 41 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Herr talman! Barbro Nilsson säger tvärsäkert att det blir dyrare med en högskola på Södertörn. Men det finns ingenting i form av vare sig undersökningar eller erfarenheter som säger att en liten enhet blir administrativt dyrare än en stor – tvärtom. Vi kan nu också se i samhället hur man på olika områden bryter ned de stora enheterna just för att få en liten, effektiv och därmed också billigare administration.

Det är just sådana frågor som en utredning skulle ge svar på, och det är därför som vi har krävt en sådan.

Anf. 42 BARBRO NILSSON (s) replik:

Herr talman! I en sådan här situation skulle man faktiskt själv behöva en strukturplan över vad man skall svara på. Jag har emellertid inte någon sådan utan försöker ta de frågor som har återkommit mest.

Beträffande de mindre högskolorna avvaktar vi faktiskt en bearbetning av de lokala strukturplanerna, för att vi skall hitta det bästa utnyttjandet av resp. högskolas resurser och behov för att tillgodose utbildningarna. I avvaktan på det förslaget, som kommer i samband med budgeten 1988, kan det vara bra om de borgerliga partierna får ligga kvar med sina ekonomiska förstärkningar – de kan vara bra att ta till när vi behöver utnyttja medel för att bättre strukturera våra mindre och medelstora högskolor.

Man får inte vara lokalpolitiker för mycket. Birger Hagård ger faktiskt sken av att vara lokalpolitiker när just Vadstenaprojektet dokumenterats

som så viktigt. Men kulturutskottet har i sitt yttrande markerat att det finns viktigare projekt.

Man kan också skönja att moderaterna har varit lokalpatriotiska när det har gällt förstärkningen beträffande LIE-anslaget, för där kommer universitetet i Linköping och några högskolor i Mellansverige i första hand, medan de övriga lämnas därhän. Då tycker jag det är dåligt med solidariteten. Men kanske har moderaterna inte kommit fram till den här sortens solidaritet än.

Barnomsorgsutbildningen skall vi förhoppningsvis få nya utbildningsplaner för så småningom. Själva barnomsorgsutbildningen bör beaktas på det sättet att den ger dem som har kommit ut i utbildning större förutsättningar och vilja att uppehålla sina arbeten. Därför tror jag att förskollärarytbildningen inte behöver ökas i fråga om antalet platser. Man bör i stället underlätta för dem som har arbeten att verkligen stanna kvar på sina jobb. Vi vet att det handlar om en fertil yrkesgrupp, men man kan också ur arbetsynpunkt, tidsmässig synpunkt och lönesynpunkt kanske medverka till att de stannar kvar i sin yrken.

Jag vidhåller fortfarande att det inte på något sätt är ur negativ jämställdhetssynpunkt som vi inte har lagt tillbaka utbildningsarvodena.

Tredje vice talmannen anmälde att Pär Granstedt och Birger Hagård anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 43 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! "Så länge utredning pågår anser utskottet det olämpligt att det inrättas en datavetenskaplig linje i Stockholm." Jag citerar Barbro Nilsson och hoppas att hon hör att jag så gör.

Frågan om en datavetenskaplig linje i Stockholm är en följetong här i kammaren. Barbro Nilsson hänvisade alltså till utredningen. Jag vill för det första peka på att utredningsförslaget har kommit och för det andra säga att jag trodde att Barbro Nilsson kom ihåg att vi har behandlat frågan under fyra eller fem år. Jag har väckt motioner om den, och det är glädjande att det nu finns en enhällig borgerlig reservation till förmån för mitt förslag.

1984 begärde vi att få den datavetenskapliga linjen till Stockholm. Den placerades då i Uppsala med motiveringen att man där hade 30 platser och att en förläggning av linjen till Stockholm skulle medföra initialkostnader, som naturligtvis skulle belasta statskassan. Vi hade en viss förståelse för det argumentet.

Vi kom tillbaka med vårt motionskrav året därpå. Då placerades linjen i Umeå. Där fanns det inte några 30 platser, och där uppstod det således initialkostnader. Man gick alltså förbi Stockholm igen.

Påföljande år blev det tal om Göteborg, men linjen gick då både Göteborg och Stockholm förbi, precis som i år.

Det är ett rättmätigt krav att de studerande i Stockholm skall få möjlighet till studier på en datavetenskaplig linje. Vi är underförsörjda, Barbro Nilsson – hör detta ord: *underförsörjda* – vad gäller studieplatser inom utbildningen på dataområdet. Samtidigt finns ungefär 50 % av arbetsplatserna på dataområdet i Stockholmsregionen. Trots detta verkar det inte som om vi

någonsin kommer att få våra krav tillgodosedda.

I en replik till någon av de tidigare talarna tillade Barbro Nilsson: — — — om det nu går att få gehör för ytterligare satsningar i Stockholmsområdet. — Nej, det går nog inte, så länge den socialdemokratiska regeringen sitter. Det verkar som om regeringen tror att behovet av den här utbildningen i Stockholm inte existerar. Men det är i Stockholm vi har de flesta studerandena, och Stockholm är ett inflyttningsområde. Vi har skyldighet att ge de studerande möjlighet att studera det de önskar och det samhället behöver.

I sin sista replik till Birger Hagård talade Barbro Nilsson också om solidaritet. Visa då den solidariteten mot de studerande i Stockholm, Barbro Nilsson! Och låt majoriteten i utskottet lyssna på våra krav! Jag säger detta eftersom Barbro Nilsson inte tycks lyssna ett dugg på vad jag säger från denna talarstol.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 44 KARL BOO (c):

Herr talman! Efter "utbildningsproffsens" debattomgång är det kanske förmätet av mig att ta till orda i denna del av debatten. Jag vill ändå förmedla några synpunkter utifrån fältet, och det gäller då naturligtvis Dalarna och Bergslagen.

Dalarna och Bergslagen i sin helhet har stora bekymmer beträffande industriell utveckling och sysselsättning. Med de nu aktuella omstruktureringarna och sysselsättningsneddragningarna inom SSAB synes svårigheterna inte bli mindre.

I ett sådant läge är det självklart att alla åtgärder måste vidtas för att möta denna negativa utveckling och ge stimulans och förutsättningar för en positiv utveckling. Som alltid innebär satsning på utbildning och goda fackkunskaper en väsentlig drivkraft för framtiden.

När nu äntligen planerna har tagit fastare former på att starta en civilingenjörsutbildning med materialteknisk inriktning vid universitetet i Uppsala och sedan fullfölja denna vid högskolorna i Falun—Borlänge och, med delvis annan inriktning, i Gävle—Sandviken, är det beklagligt att inte denna utbildning, som det var tänkt från början, kan starta den 1 juli innevarande år. Enligt de redovisningar som vi har fått var förutsättningen just den att verksamheten skulle sätta i gång den 1 juli i år; högskolorna var inställda på det. Det är således beklagligt att regeringen inte fullföljer dessa planer utan senarelägger starten ett år.

Jag blev också något förvånad då jag läste reservation nr 3. Nu har ju Pär Granstedt redovisat — det har också delats ut en särskild skrivelse om det i våra bankar — att det är ett misstag att centern och folkpartiet finns med bakom den reservationen. Självfallet är det meddelandet glädjande. Kvar vid denna negativa inställning står således endast moderaterna. Det kan vara skäl i att på hemmaplan ge den upplysningen att så är fallet.

Att det föreligger ett stort behov av denna utbildning visar den efterfrågan på sådan utbildad arbetskraft som råder hos de stora industrierna inte minst i vårt län. De företag som närmast berörs har redovisat att de kommer att

kunna anställa kanske 15 personer per år, utbildade på det sättet. Det skulle naturligtvis vara mycket positivt för företagen om de kunde erhålla denna arbetskraft just i ett skede då utveckling är nödvändig för att klara sysselsättningen i framtiden.

Att i dag yrka bifall till motionerna på detta område är väl inte praktiskt meningsfullt, eftersom förberedelserna för intagning och liknande inte tidsmässigt är inställda för start vid den tidpunkten.

Med det sagda, herr talman, har jag ändå velat understryka det angelägna i att i frågavarande utbildning verkligen kommer till stånd och att detta är något mycket viktigt i det stora panoramat över Dalarnas och Bergslagens framtid.

Anf. 45 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Utbildningsutskottet hävdar i sitt betänkande nr 19 att det under senare år funnits svårigheter att få alla nybörjarplatser besatta på förskollärary- och fritidspedagoglinjerna och tar detta som skäl för att ej öka antalet intagningsplatser. Det finns enligt min mening ingen anledning att ha en annan uppfattning generellt sett än utskottet i detta avseende. Men påståendet om de angivna svårigheterna måste beaktas med en viss modifikation. Det förhållandet att det inte går att besätta alla nybörjarplatser i Stockholmsregionen är ju inte detsamma som att det råder motsvarande svårigheter i alla andra delar av landet. Stockholm är förvisso inte Sverige, även om en del tycks föreställa sig det av gjorda uttalanden att döma.

Vid universitetet i Göteborg och högskolan i Karlstad fanns t. ex. höstterminen 1986 inte några obesatta platser på förskolläraryrslinjen. Högskolan i Borås drabbades inte av några intagnings svårigheter på någon av de båda linjerna, när dessa fick bedrivas där. Klokskapen bakom riksdagsbeslutet om nedläggning av linjerna i Borås är alltjämt höljt i ett totalt dunkel, ogenomträngligt för alla, inte minst dess tillskyndare:

Det går inte att med rättvisa hävda att det föreligger rekryterings svårigheter vid alla högskoleenheter. Därtill kommer att det råder en faktisk brist på behöriga såväl förskollärare som fritidspedagoger i stora delar av västra högskoleregionen och då inte minst i Boråsområdet. Samtliga kommuner i Sjuhäradsbygden efterfrågar behörig arbetskraft inom barnomsorgen. Detta är exakt vad vi, som motsatte oss förslaget om nedläggningen i Borås, hävdade skulle komma att inträffa den gången det begav sig. Men tyvärr talade vi för döva öron.

I anslagsframställningen inför innevarande budgetår föreslog högskolan i Borås i samråd med berörd linjenämnd vid Göteborgs universitet, att en ökning av planeringsramarna för förskollärary- och fritidspedagoglinjerna skulle ske vid detta universitet samt att vissa av dessa platser skulle utlokaliseras till Borås. UHÄ anslöt sig till förslaget beträffande förskolläraryrslinjen och förde i sin framställning fram förslag om en utökning av planeringsramen för denna linje med 60 platser med viss utlokalisering till Borås.

Tyvärr togs ingen hänsyn till vare sig UHÄ:s yrkanden eller förslagen från Borås—Göteborg i årets budgetproposition. Regeringen visade ingen förståelse för det verkliga förhållandet utan hängde enbart upp sig på svårigheterna

att fylla utbildningsplatserna totalt sett. Man hyste då en viss förhoppning att ledamöterna i utbildningsutskottet skulle medverka till att ett faktiskt föreliggande behov skulle tillgodoses. Men alls icke så. Utskottet vill inte medverka till att en omfördelning av intagningsplatser äger rum från högskoleenheter där de inte blir belagda till den enhet där de med säkerhet blir ianspråktagna och där ett påtagligt behov föreligger. Filosofin bakom utskottets ställningstagande är något svårförståelig, och det vore därför värdefullt om det kloka i utskottets ställningstagande något utvecklades av utskottets talesman.

För undvikande av varje missförstånd vill jag fastslå, att jag *inte* begär att antalet intagningsplatser totalt skall öka. Till fullo stöder jag utskottet i detta avseende. Vad det alltså gäller är en omfördelning av platser, så att de placeras där de kommer till nytta och alltså blir utnyttjade.

Herr talman! Inte ens i min vildaste fantasi föreställer jag mig att jag i dag skulle få riksdagens stöd för mitt motionsyrkande, när nu utbildningsutskottet tagit ställning som det gjort. Därför yrkar jag ej bifall till motionen men hyser den förhoppningen, att det framdeles skall gå att få större förståelse för den inställning i sakfrågan som jag här framfört. Slutligen vill jag uttala att jag känner stor sympati för vad som anförs i reservation nr 2 till utskottsbetänkande nr 19.

Anf. 46 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag vill först, när det gäller civilingenjörsutbildningen, som tas upp i betänkandet 16, instämma i angelägenheten av att den materialtekniska linje kommer till stånd som skulle starta i Uppsala och vars avslutande delar skulle förläggas till Falun-Borlänge och Gävle-Sandviken. Planeringen hade kunnat klaras med start redan i år. Jag tror faktiskt att man hade kunnat minska rekryteringssvårigheterna vid KTH genom den här linjen. Jag hoppas att det nu kommer att visa sig att anknytningen till industrier och möjligheterna till examensarbete som påpekas i den moderata reservationen också med en sådan här linje förlagd ute i denna industrialiserade region kan innebära förstärkningar både på KTH och vid ingenjörsutbildningen i Uppsala.

Den fråga som jag sedan vill beröra sammanhänger med utbildningsutskottets betänkande 20, där vi har haft en motion om bibliotekarieutbildningen. Här är det två frågor jag vill ta upp.

Den första gäller innehållet i bibliotekarieutbildningen. Utskottet hänvisar egentligen bara till att utbildningen skall ge förutsättningar för alla typer av arbete inom bibliotek och angränsande kultur- och informationsområden. Motionen betonade, med hänvisning till folkbiblioteksutredningen, att den stora delen av bibliotekarierna kommer att arbeta inom folkbiblioteken och att utbildningen därför måste tillförsäkras ett tillräckligt utrymme. Jag tycker svaret är tunt och magert i det här avseendet. UHÄ har i sina petita egentligen inte heller tagit ställning till denna fråga, men ur kultursynpunkt och ur den synpunkten att biblioteken är den kulturinstitution som har den största spridningen över landet, är det oerhört viktigt inför det informations-samhälle vi möter att vi kan slå vakt om folkbiblioteken och deras grundläggande folkbildande uppgift.

Den andra frågan som jag vill ta upp – jag vänder mig då till utbildningsministern, som finns här i kammaren – gäller förslaget i propositionen om att man eventuellt skulle ta bort de centrala utbildningsplanerna. När det gäller t. ex. bibliotekarieutbildningen anser jag det vara oroande att man inte riktigt förmår att peka ut målen eller att klart ta ställning till folkbiblioteksutredningens mål och riktlinjer som någonting övergripande och därmed också styrande för bibliotekarieutbildningen.

Bibliotekshögskolan är inte en regional högskola, utan avsikten med den är kanske i ännu högre grad än som gäller andra högskolor ute i andra delar av landet att verkligen serva hela landet. Den har en väldigt väsentlig utbildnings- och kulturpolitisk uppgift. Därför vill jag gärna höra, utbildningsministern, om det inte finns skäl att överväga att särskilt beakta det förhållandet, när man tar ställning till om det även i fortsättningen skall finnas centralt fastställda utbildningsplaner eller inte.

Anf. 47 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag vill gärna begagna det här tillfället till att helt kort säga att vi överväger att avskaffa systemet med centrala utbildningsplaner från universitets- och högskoleämbetets sida och att göra detta till en lokal uppgift för de olika högskolorna med den sakkunskap som där finns.

Anf. 48 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att se bibliotekarieutbildningen som en riksrekryterande utbildning och biblioteksområdet som ett mycket vitt område i detta sammanhang. Redan i folkbildningsutredningen fanns det ju förslag om att man skulle ha en uppdelning på olika linjer för att på det viset kunna strukturera detta i riktning mot olika avnämningar. Jag vädjar således till utbildningsministern om att man verkligen beaktar detta i fortsättningen, för annars finns risken att folkbibliotekens av tradition viktiga uppgift kommer att riskera att urholkas och försvinnas.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att utbildningsutskottets betänkanden 16, 19, 20, 21 och 23 samt de ytterligare ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av morgondagens arbetsplenum.

11 § Kammaren beslöt kl. 14.23 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30, då dagens frågestund skulle börja.

12 § Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30 under ledning av andre vice talmannen.

13 § Meddelande om svar på interpellation 1986/87:229

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

Anf. 49 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! På grund av att interpellanten Marianne Andersson var förhindrad att ta emot svaret på föreslagen dag inom den föreskrivna tiden kommer svaret att avges måndagen den 18 maj.

Meddelande om interpellationssvar

Om fastighetsskatten

14 § Svar på frågorna 1986/87:550, 570 och 571 om fastighetsskatten

Anf. 50 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det nya systemet för allmän fastighetstaxering innebär att olika typer av fastigheter taxeras vid olika tidpunkter med början 1988, då hyreshusen kommer att omtaxeras. Enligt uppskattningar baserade på prisstatistik beräknas taxeringsvärdena för hyreshus komma att höjas med ca 80 %. Om inte några åtgärder vidtogs skulle småhusen inte alls beröras före 1990, då de skall omtaxeras. För att bl. a. få en mer rimlig fördelning av fastighetsskatteuttaget mellan olika boendeformer har regeringen i den nyligen framlagda kompletteringspropositionen föreslagit att de nya högre taxeringsvärdena inte skall få fullt genomslag i fråga om fastighetsskatten på hyreshus samtidigt som en viss höjning av fastighetsskatteuttaget för småhusen föreslås. Självfallet innebär detta att de höjda taxeringsvärden som blir en följd av den allmänna fastighetstaxeringen av småhus 1990 inte fullt ut får slå igenom vid fastighetsbeskattningen.

Eventuella förändringar i fastighetsskatten 1990 för hyreshus och bostadsrättshus får ske mot bakgrund av den ekonomiska situationen vid den tidpunkten och av de ändringar som i övrigt kan komma att ske i skattesystemet. Jag är därför inte nu beredd att ta ställning i frågan om eventuell höjning av fastighetsskatten 1990 för hyreshus och bostadsrättshus.

Anf. 51 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka finansministern för svaret på min fråga. Den ställdes innan kompletteringspropositionen, som i sig utgör svar, blev känd.

Jag har dock några skäl till att jag inte har återkallat frågan.

Det första skälet är min grundmurade uppfattning att finansministern alltid med den allra största förtjusning kommer till riksdagens frågestunder och med liv och lust växlar ord med oss riksdagsledamöter.

Det andra skälet till att jag inte drog tillbaka frågan är att jag har ett par följdfrågor. En är om finansministern, förutsatt att han då är kvar i sitt ämbete, har för avsikt att vid år med fastighetstaxering även föreslå höjd skatt för de fastighetskategorierna som det året inte är föremål för omtaxering. Reaktionen på den frågan kom i svaret till Bo Lundgren – även om svaret är ganska svävande.

En annan följdfråga är om småhusägarna som drabbas av höjd fastighets- skatt 1988 och ytterligare höjd fastighetsskatt och schablonintäkt 1990 – även om finansministern nu säger att de höjda taxeringsvärdena 1990 inte får slå

igenom fullt ut vid fastighetsbeskattningen – också kan vänta sig ökade kostnader genom en ytterligare begränsning av rätten till underskottsavdrag.

Anf. 52 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka finansministern för svaret. I likhet med Knut Wachtmeister ser jag fram mot en livlig och intensiv debatt kring dessa frågor, som berör hyresgäster, bostadsrättshavare och småhusägare.

Sedan det senaste beslutet om fastighetsskatten fattades 1985 har denna ökat mycket kraftigt, både planerat och nu delvis oplanerat genom taxeringsvärdehöjningen. För en villa med ett taxeringsvärde på 300 000 kr. innebär skärpningen fram till 1990, med de taxeringsvärden som då kommer att gälla om ingenting görs, en sexdubbling av fastighetsskatten, eller en ökning från 500 kr. till 2 940 kr. – om man räknar med en uppgång av fastigheternas taxeringsvärden på ca 40 %.

Totalt sett har under denna period skatten för småhus, om man utgår från exemplet med ett taxeringsvärde på 300 000 kr., ökat med 98 %.

Jag har konstaterat att finansministern tycker att detta är dyrt. Han har sagt, enligt Expressen, att folk köper fast sig i en bostadskostnad och en boendestandard som blir orimligt hög. Mot den bakgrunden måste finansministern vara medveten om problemet. Jag upplever det åtminstone så.

Jag undrar: Vad menar egentligen finansministern med att den allmänna fastighetstaxeringen av småhus inte fullt ut får slå igenom vid fastighetsbeskattningen? När det inte fick slå fullt ut för hyresfastigheterna blev skärpningen mycket kraftig – mycket högre hyror och effekter även för småhusägarna. Vad innebär de ord som finansministern använder sig av? Kommer man över över huvud taget att tillåta en skattesärskärpning?

När det gäller hyreshus och bostadsrätts hus, som ju nu har vidkänts en hyreshöjning, skall det också här bli en höjning av hyrorna i samband med fastighetstaxeringen 1990, om man får döma av den tidigare nämnda intervjun med finansministern. Kommer detta att bli fallet?

Anf. 53 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag hyser stor respekt – och även en smula uppskattning – för den debattlusta som Knut Wachtmeister och Bo Lundgren uppger sig ha.

Nu ligger ju förslaget om fastighetsskatten på riksdagens bord. Förslaget behandlas i skatteutskottet, där båda herrarna är ledamöter. Jag föreslår att den första livliga debattrundan äger rum i skatteutskottet. Sedan kan vi fortsätta här i kammaren när skatteutskottets betänkande skall behandlas. Jag lovar att jag skall närvara, fylld av både liv och debattlusta.

Anf. 54 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det jag inledningsvis sade, om förhoppningen att finansministern med glädje kommer hit och växlar ord med oss, var ju för att verkligen försöka få till stånd en diskussion, så att finansministern inte som så ofta tidigare inte bryr sig om att svara på följdfrågor.

Nu ställde jag ju min fråga, innan kompletteringspropositionen blev känd. Därför hade jag all anledning att vilja diskutera saken, innan ett eventuellt förslag kommer till skatteutskottet. När förslaget väl kommer till skatteut-

skottet skall vi förvisso diskutera det där. Jag fick emellertid inte svar på min följdfråga om huruvida finansministern avser att vidta ytterligare begränsningar i rätten till underskottsavdrag för redan hårt pressade småhusägare.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

Om fastighetsskatten

Anf. 55 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är glädjande att finansministern kommer att delta i riksdagsdebatten om den fastighetsskatteskärpning som föreslås i kompletteringspropositionen. Mina frågor föranleddes av vad som kommer därefter. Genom höjningen av fastighetsskatten för småhusen finns det en uppenbar risk att taxeringsvärdeshöjningen kommer att leda till skatteskärpningar. Finansministern dementerar inte alls detta utan säger i stället att det inte skall slå igenom fullt ut. Samma resonemang tillämpades också när det gällde taxeringsvärdeshöjningen avseende hyreshusen. Då blev det ändå kraftigare höjningar och som en följd av detta kraftiga hyreshöjningar. Därför är det naturligtvis litet intressant inte bara för Knut Wachtmeister och mig utan för medborgarna i allmänhet att få veta vilka tankar som rör sig i finansministerns huvud. I intervjun med finansministern sade finansministern att bostadskostnaderna är mycket höga. Finns det då anledning att skärpa beskattningen på det sätt som kan bli fallet? Och skall det också bli en höjning av hyrorna i hyreshusen 1990? Detta borde finansministern svara på med tanke på allmänhetens intresse.

Anf. 56 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Läget är ju det att riksdagen har beslutat om en allmän fastighetstaxering. Den skall enligt riksdagens beslut genomföras. Jag är mycket noga med detta, så att jag inte hamnar i konstitutionsutskottets garn. Nu genomförs detta och för att mildra effekterna när det gäller hyreshusen minskar vi fastighetsskattebelastningen i samband med höjningen av taxeringsvärdena.

Vi har ingen avsikt att i onödan fördyra boendet i Sverige, men höjningarna av taxeringsvärdena har vi ju bestämt oss för att genomföra. Därför blir svaret på Knut Wachtmeisters fråga: Vi skall utreda hela den svenska inkomstbeskattningen, vilket nog Knut Wachtmeister känner till. Det är klart att ränte- och underskottsavdragen kommer upp till diskussion i den utredningen. Men den allmänna förutsättning som jag arbetar med är att ingen villaägare skall åsamkas sådana kostnadsökningar att hans boende omöjliggörs eller allvarligt försvåras.

Anf. 57 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! I sin skiss till en framtida skatteomläggning har finansministern ställt frågan om man inte ytterligare bör skärpa de regler som begränsar underskottsavdragen. Nu säger finansministern att detta kommer upp till diskussion. Jag vill då veta om avsikten är att skärpa bestämmelserna och i så fall hur mycket finansministern anser att villaägarna tål utöver de höjningar som de har drabbats av under en följd av år.

Anf. 58 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det blev i alla fall två repliker i denna debatt, och jag tycker att de har varit ganska intressanta.

Finansministern säger att han inte allvarligt vill försvåra boendet för småhusägare, men det kanske räcker för dem att veta att finansministern överväger att försvåra boendet, vilket måste bli slutsatsen av hans yttrande. Hur orden faller visar en del om det som man talar om.

Finansministern säger att han med sitt förslag i kompletteringspropositionen mildrar fastighetsskatten, men så är det inte. Fastighetsskatten skärps med 50 % till följd av detta förslag. Det blir en skärpning av skatten därför att man låter taxeringsvärdena slå igenom till 80 %, om också inte till 100 %. Fastighetstaxeringen innebär dock inte med automatik att alla skatteregler som anknyts till taxeringsvärdena skall vara oförändrade. Tvärtom har man oftast gjort förändringar av såväl förmögenhetsbeskattningens regler som andra regler. Eftersom taxeringen av småhus ligger så nära i tiden borde finansministern kunna vara mera explicit i det här avseendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1986/87:556 om rätten till avdrag för bilresor

Anf. 59 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Ingrid Hemmingsson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder som medför en förändring av reseavdragen för bilresa.

I november förra året och så sent som den 2 april i år svarade jag på frågor som var i det närmaste identiska med denna fråga. Vid de båda tillfällena var svaret att regeringen inte har några planer på att avskaffa reseavdraget. Innehållet i svaret var då i huvudsak följande.

Riksskatteverket har i sin anslagsframställning för budgetåret 1987/88 pekat på att det schablonavdrag om 3 000 kr. under inkomst av tjänst som införts i samband med 1987 års taxering, då den förenklade självdeklarationen första gången skall användas, snabbt kommer att ätas upp av ökande kostnader för arbetsresor. Riksskatteverket framhåller därvid att om det är svårt att genomföra en generell höjning av schablonavdraget, får i stället en radikal förenkling av avdraget för resor till och från arbetet övervägas.

En förutsättning för att den förenklade självdeklarationen skall fungera på avsett sätt är att schablonavdraget täcker de vanligaste kostnaderna under inkomst av tjänst. Arbetet med att reformera skattesystemet kommer att föras vidare i syfte att skapa enklare och rättvisare skatter som stimulerar arbete, sparande och investeringar. Som jag ser det måste man även vid en sådan bredare översyn av skattesystemet ta regionalpolitiska hänsyn av det slag som Ingrid Hemmingsson nämner i sin fråga. Det är dock inte nu möjligt att precisera vilka ändringar som kan bli resultatet av nämnda arbete.

Jag har inte nu någon annan uppfattning i frågan än den jag redovisade i april.

Anf. 60 INGRID HEMMINGSSON (m):

Fru talman! Jag får tacka finansministern för svaret på min fråga. Jag noterar att finansministern hänvisar till att han har svarat på motsvarande frågor två gånger tidigare. Jag tror att finansministern kommer att få svara på sådana frågor flera gånger till, eftersom avdragen för bilresor till och från arbetet har så stor betydelse för Norrlandslänen. Detta gäller speciellt för Jämtlands län, där befolkningen är utspridd över länet i dess helhet och avstånden är långa. Det är därför oroande när det kommer signaler från olika håll om att man återigen vill öka schablonavdraget för att förenkla taxeringsarbetet. Det skulle faktiskt innebära att människorna i glesbygd återigen skulle få höjningar av sina resekostnader, utöver de fördyringar som åstadkommits genom ökade bensinkostnader, höjt schablonavdrag osv.

Jag noterade också att ministern säger att man inte har några planer på att avskaffa reseavdraget. Men jag kan inte finna någonstans i svaret att finansministern säger att han inte ämnar genomföra försämringar i möjligheterna till reseavdrag och därmed följande kostnadsökningar. Egentligen borde vi här i riksdagen diskutera hur reseavdragen bättre skall anpassas till de verkliga kostnaderna. Men det är faktiskt en annan fråga.

En sak till som i det här sammanhanget är viktig, inte minst för glesbygdsborna, är att veta vilka regler som gäller på lång sikt. Även hushållen, finansministern, måste kunna planera sin ekonomi. Bor man i glesbygd och har åtaganden bör man således få veta vad man har att rätta sig efter.

Jag tycker inte att jag har fått tillräcklig information genom detta svar. Jag skulle nog närmare vilja veta vilka försämringar som kan tänkas bli följden av reformeringen av skattesystemet, som finansministern talar om, eller kan finansministern lova att det inte skall bli några försämringar när det gäller reseavdragen för bil?

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1986/87:553 om patientens rätt till självbestämmande och integritet vid vård i hemmet

Anf. 61 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Hugo Hegeland har frågat socialministern om hon beaktat de problem som kan uppstå vid tillämpningen av hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen och arbetsmiljölagen och om hon är beredd att låta se över gällande lagstiftning i tillämpliga delar i syfte att stärka patientens rätt till självbestämmande och till integritet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag vill först understryka vikten av den enskildes rätt till reellt medinflytande, självbestämmande och integritet såväl vid service och vård på institution som i eget hem. Denna rätt är lagstadgad i såväl hälso- och sjukvårdslagen som socialtjänstlagen. Frågan kommer också att ägnas särskild uppmärksamhet i äldreberedningens kommande slutbetänkande.

Kommun och landsting har förutom ansvaret för den enskilde patienten servicetagaren enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen – också ett ansvar för sina arbetstagare enligt arbetsmiljölagen.

Jag är medveten om att problem kan uppstå vid vård av svårt sjuka och handikappade människor i hemmet. Problemet har accentuerats i och med att människor, som har omfattande vårdbehov och som vill vårdas hemma, i allt större utsträckning ges möjlighet till det i enlighet med sin rätt till självbestämmande.

Den som får hjälp måste självfallet kunna bestämma över hur det egna hemmet ser ut och utrustas. Samtidigt förutsätter en bra hemvård och hemtjänst att vårdpersonalen får en arbetsmiljö som bl. a. minskar riskerna för arbetsskador. Dessa krav på hemtjänstens och hemsjukvårdens utformning måste vägas samman vid tillämpningen av gällande lagstiftning.

Utvecklingsarbete och informationsverksamhet i syfte att utveckla tillämpningen pågår i såväl arbetarskyddsstyrelsens och socialstyrelsens som Kommunförbundets regi. Ett stort antal kommuner arbetar också med frågorna. En nyckelfråga är informationen till och samrådet med den enskilde när utredning om behov av insatser görs. Syftet med samrådet skall vara att komma överens med den enskilde om hur behovet av service och vård bäst tillgodoses. Detta skall ske bl. a. mot bakgrund av de bestämmelser som gäller för arbetsmiljö och arbetarskydd.

Jag vill här starkt understryka vikten av att man i detta sammanhang tar stor hänsyn till den enskildes självbestämmande och integritet.

Avslutningsvis vill jag betona att jag följer det utvecklingsarbete som pågår och att jag för närvarande inte anser det nödvändigt att se över gällande lagstiftning.

Anf. 62 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det är utomordentligt tillfredsställande. Det är sällan man får ett så uttömmande svar. Jag har fått ett utmärkt svar en gång av bostadsministern men har nyligen fått ett intetsägande svar på fyra rader av finansministern. Därför är det angenämt att tillvaron innehåller sådana här glädjeämnen, så att inte frågestunderna blir meningslösa.

Det gläder mig särskilt att statsrådet betonar att frågan kommer att ägnas särskild uppmärksamhet i äldreberedningens kommande slutbetänkande, och vidare att statsrådet påpekar att en nyckelfråga är informationen till och samrådet med den enskilde när utredning om behov av insatser görs.

Problemet är faktiskt att dessa människor som behöver vård, antingen av hemtjänst eller av sjukvård, är svaga personer. De är ofta dåligt informerade och har inte egen kraft att tillvarata sina rättigheter utan får lita till andra människor som vill ställa upp. Jag vill citera ur en artikel i Dagens Nyheter den 29 april av docenten Jan C. Biro under rubriken Allt omänskligare sjukvård. Han skriver: "De flesta patienter vet inte hur mycket av deras besvär som orsakas av själva sjukdomen eller vad som beror på att sjukvården fungerar dåligt. Det blir dessutom allt vanligare att äldre inte tas emot någonstans i vården – ingen vill ha dem. Sjukvården har avhumaniserats."

I underrubriken står det: "De som drabbas värst orkar inte protestera." Det är därför det är så viktigt att man satsar på en ökad information. Med detta positiva svar av statsrådet tror jag också att det blir följden. Jag tackar än en gång för ett utmärkt svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

Om de statliga bidragen till färdtjänst

17 § Svar på fråga 1986/87:557 om de statliga bidragen till färdtjänst

Anf. 63 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Erik Holmkvist har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta med anledning av skillnaderna i statsbidrag till färdtjänst mellan storstadsområden och glesbygd.

Statsbidraget till färdtjänst innebär att kommunerna i princip får 35 % av sina bruttodriftskostnader täckta av staten. Ju mer kommunerna är beredda att satsa på färdtjänst, desto större statsbidrag utgår. Fr. o. m. den 1 januari 1981 infördes en särskild begränsningsregel i statsbidragssystemet med syfte att bl. a. utjämna de kommunala skillnaderna vad gäller färdtjänstens utformning.

Det finns i dag relativt stora skillnader kommunerna emellan när det gäller färdtjänstens utformning. Dessa skillnader – som hänger samman med bl. a. skiftande ekonomiska förutsättningar och olika ambitionsnivåer – kan uppfattas som orättvisa och omotiverade. Det är därför angeläget att en utjämning av olikheterna i färdtjänstens utformning kan komma till stånd.

Inom såväl riksrevisionsverket som socialstyrelsen pågår för närvarande översyner av statsbidragsgivningen till färdtjänst. Dessa beräknas vara avslutade under senhösten 1987 resp. första halvåret 1988. Jag avser att avvakta dessa båda översyner innan jag tar några initiativ till förändringar i statsbidraget.

Anf. 64 ERIK HOLMKVIST (m):

Fru talman! Det var ett positivt och engagerat svar, och det tackar jag för.

Det framgår med all önskvärd tydlighet av redovisningen i min fråga till statsrådet att villkoren för gamla och handikappade i vårt land är mycket olika när det gäller färdtjänsten. I glesbygdskommunerna utnyttjas färdtjänsten i betydligt mindre utsträckning, både när det gäller antalet resor och när det gäller resornas längd. Gamla och handikappade i glesbygd blir på detta sätt mer isolerade än gamla och handikappade i storstadsområdena.

Utöver de redovisade skillnaderna i statliga bidrag till färdtjänst skall också läggas att den kollektiva trafiken är väl utbyggd i storstadsområdena. Det ger de gamla och handikappade där möjlighet till resande som ofta saknas i glesbygd. Allt detta sammanlagt beskriver en för de allra flesta oväntad situation: Gamla och handikappade i glesbygd tvingas av olika skäl avstå från något som vi upplever som en allmän rättighet.

Det är alldeles tydligt att de nuvarande bestämmelserna om specialdestinerade bidrag slår alltför olika i landets olika delar. En övergång till ökat skatteutjämningsstöd i kommunerna borde vara att föredra, på bekostnad av de styrda, specialdestinerade bidragen.

När ett landsting eller en kommun – jag tänker på Stockholms läns landsting, Göteborgs kommun och Malmö kommun – har bidrag på upp till 105 kr. per person, vilket är cirka tio gånger så mycket i statligt stöd för att bekosta färdtjänst för gamla och handikappade som glesbygdskommunerna har, är det hög tid att reagera.

Det nuvarande systemet är inte rättvist, även om vi accepterar att kommunerna själva skall fatta beslut i kommunala frågor. De gamla och handikappade i glesbygd har samma värde som de i storstadsområdena. Det är lika angeläget överallt att kunna resa och besöka släkt och vänner. Jag vill fråga statsrådet: Vill statsrådet medverka till att mer generella och därigenom rättvisa bidragsregler blir en följd av de utredningar som pågår?

Anf. 65 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Det är en intressant fråga som Erik Holmkvist ställer, men mitt svar kan inte bli det som Erik Holmkvist vill ha. Det beror på två saker.

Låt oss se på utvecklingen av färdtjänsten i kommunerna sedan statsbidraget infördes 1975 och fram till 1980! Under den tiden tredubblades volymen på färdtjänstverksamheten i kommunerna. Statsbidraget har alltså haft en avsevärd effekt på utvecklingen av färdtjänsten i kommunerna. Färdtjänstverksamheten hade funnits under några år dessförinnan och stått ganska stilla i utvecklingen. – Det är det ena.

Det andra är att anledningen till att Stockholm får så mycket mer i statsbidrag än många glesbygdskommuner är att volymen – dvs. kommunens ambition att bygga upp en färdtjänstverksamhet – är så mycket större. Det är ju kostnaden per capita i kommunen som är så mycket lägre totalt sett i de exempel som Erik Holmkvist tar upp. Det ger i sin tur ett proportionellt bidrag på ungefär 35 % av den av kommunen redovisade kostnaden.

Jag kan alltså slå fast att färdtjänstbidraget har haft en betydelse när det gäller att utveckla färdtjänsten men också att det i första hand handlar om att försöka få upp ambitionerna i de kommuner som släpar så långt efter, enligt vad man kan se av den statistik som både Erik Holmkvist och jag har tillgång till.

Anf. 66 ERIK HOLMKVIST (m):

Fru talman! Jag tycker att statsrådets uttalande att detta är en intressant fråga borde borga för att vi efter det att utredningen har kommit får förslag om förändringar till det bättre. Jag konstaterar att de specialdestinerade bidragen medverkar till denna orättvisa – där Stockholms invånare får 105 kr. per person i statligt stöd medan invånarna i Dorotea och Storuman får 9 kr.

Det är helt klart att modellen med specialdestinerade bidrag medverkar till denna utveckling. Även i fortsättningen kommer det självfallet att finnas kommuner som så att säga släpar efter. En del kommuner väljer att lägga mer pengar på färdtjänsten än andra. Vad som är viktigt är att de statliga bidragen är lika per person och kommun, inte att man skall favorisera storstadsområden, vilket nu de facto har skett.

Anf. 67 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Jag är ledsen, men här är Erik Holmkvist fel ute. Stockholms kostnad per capita för färdtjänsten är 305 kr. Kommunens totala verksamhet medför detta. Eftersom kostnaden är så hög får kommunen 105 kr. i statsbidrag. Statsbidraget är nämligen 35 % av den totala kostnaden. Att märka är dock att de kommuner som satsar väldigt mycket får en viss nedskärning, som statsbidraget är konstruerat – man skär av topparna.

Dorotea satsar inga 305 kr. Den kommunen satsar 22 kr. per capita på sin färdtjänst och får därför bara 9 kr. i statsbidrag. Statsbidraget står alltså i proportion till den totala ambition som varje kommun uttrycker.

Om det finns någon begränsning i detta så är det just till nackdel för de kommuner som satsar mycket. Statsbidraget skär av topparna. Exempelvis Stockholm förlorar 25 miljoner. Man får alltså inte ut fullt 35 % i statsbidrag. Sådan är bidragskonstruktionen.

Anf. 68 ERIK HOLMKVIST (m):

Fru talman! Jag konstaterar att den nuvarande modellen, som vi väl är överens om inte är riktigt rättvis, faktiskt innebär att människor i glesbygden bidrar till att betala färdtjänst för människor i storstadsområden. Med denna konstruktion fungerar det så som jag säger. När Dorotea får 9 kr. per person, för att gamla och handikappade skall kunna åka och besöka sina vänner och bekanta och sin släkt, och Stockholm får 105 kr. per person för samma ärende och dessutom har en väl utvecklad kollektivtrafik, måste jag konstatera att glesbygden bidrar till att man har en så bra färdtjänst i storstadsområdena. Det tror jag inte var meningen med den reform som gjordes.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1986/87:567 om rekryteringen till gymnasieskolans sociala servicelinje

Anf. 69 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Margó Ingvardsson har frågat socialministern om regeringen kommer att lägga några förslag, utöver informationskampanjer, för att öka rekryteringen till gymnasieskolans sociala servicelinje. Frågan har överlämnats till mig.

Möjligheterna att rekrytera sökande till gymnasieskolans sociala servicelinje som ett sätt att erhålla kompetent personal till hemtjänsten påverkas av en mängd faktorer. Som exempel kan jag nämna arbetets innehåll och organisation samt innehåll och organisation av grundutbildning, fort- och vidareutbildning.

När det gäller utbildningens innehåll på den sociala servicelinjen vill jag erinra om att utbildningsministern har aviserat att han inom kort avser att framlägga en proposition om en ny treårig yrkesutbildning. Redan till höstterminen kommer en viss försöksverksamhet att kunna starta med treåriga yrkesinriktade linjer, bl. a. med vård- och sociala servicelinjerna.

Kommunerna driver sedan flera år ett omfattande utvecklingsarbete i syfte

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om rekryteringen till
gymnasieskolans
sociala servicelinje*

att förbättra äldre- och handikappomsorgerna även vad avser personalpolitiska frågor, i flera fall med statligt stöd.

Regeringen har också i mars i år gett socialstyrelsen i uppdrag att till april 1988 genomföra vissa åtgärder och föreslå andra insatser som syftar till att förbättra personal- och rekryteringssituationen inom den sociala hemtjänsten.

I uppdraget ingår att föreslå åtgärder som på kort sikt kan öka rekryteringen av såväl vårdbiträden som arbetsledande personal. Arbetet skall också utmyнна i analyser av de faktorer som på längre sikt försvårar rekrytering och utbildning samt förslag till förändringar i syfte att undanröja dessa hinder.

Slutligen kommer äldreberedningen inom kort med sitt betänkande där hemtjänsten med bl. a. rekryterings- och personalfrågor är en av huvudfrågorna.

Som framgår av det jag redovisat, har regeringen ägnat frågan om rekrytering av kompetent personal särskild uppmärksamhet. Jag vill avvakta behandlingen av äldreberedningens betänkande och socialstyrelsens redovisning av sitt uppdrag innan jag överväger ytterligare åtgärder.

Anf. 70 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Fru talman! Den förändring av äldreomsorg och handikappomsorg som vi planerar inför år 2000 är helt beroende av en utbyggd hemtjänst, och den utbyggda hemtjänsten står och faller med intresset hos ungdomar för att söka till utbildning som sedan leder till arbete inom den sociala hemtjänsten. Låt oss då titta på intresset hos ungdomen. Den enda objektiva värdemätaren på ungdomars intresse för att söka olika yrkesområden är hur de söker till gymnasieskolan. Höstens ansökningar är katastrofala när det gäller den sociala servicelinjen. I Stockholm, där vi hade 135 platser ursprungligen, finns 38 förstahandssökande till denna linje. I Södertälje finns 30 platser med 6 sökande, och det blir alltså ingen klass inom sociala servicelinjen i Södertälje. Norrtälje har 15 platser, och där är det också 6 sökande. Hur det går med den klassen vet man inte riktigt i dag.

Jag tror att det som händer här i Stockholmsområdet också säger en del om hur situationen är ute i landet.

Ministern tar i sitt svar upp olika åtgärder och insatser som man skall föreslå på kort och på lång sikt. Men tyvärr konkretiseras inte dessa åtgärder i svaret.

Hur vi än vänder och vrider på oss kan vi inte komma ifrån att intresset för denna utbildning hänger ihop med lönen, arbetstiden och möjligheten till vidareutbildning i arbetet. Det är dessa tre saker som gör att ungdomar inte söker utbildningen i dag.

Anf. 71 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Min värdering av situationens allvar avviker inte från den skildring som vi nu fick av Margó Ingvardsson. Jag kan fylla på med siffrorna för sökande till höstens utbildningar i hela landet, där vi totalt förfogar över 2 900 platser vid sociala servicelinjen och där vi nu vet att vi har 1 400

förstahandssökande, alltså mindre än hälften av antalet platser. Situationen är alltså utomordentligt allvarlig.

Jag menar också att både lön, arbetstid, arbetsmiljöfrågor, arbetets organisation och stödet i form av utbildning och fortbildning har en helt avgörande betydelse både för rekryteringen och för möjligheterna att behålla personalen.

Det är kommunerna och därigenom Kommunförbundet som har att ta ställning till löne- och anställningsfrågor. Därför måste vi med förtroende vänta på de överläggningar som så småningom kommer mellan Kommunförbundet och motparterna.

Det finns naturligtvis också ett intresse av att förbättra utbildningens innehåll och inte minst att med alla medel söka lätta på trycket i själva arbetssituationen, så att arbetet blir mindre tungt och mera stimulerande och givande. Jag tror att de utredningar vi nu har satt i gång tillsammans med den redovisning som inom kort kommer från olika projektverksamheter kommer att ge nya impulser på dessa punkter.

Anf. 72 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Fru talman! Jag tycker att situationen är så allvarlig, när vi inte ens lyckas fylla hälften av platserna på denna linje inom landet, att regeringen måste göra något omedelbart, t. ex. ta upp förhandlingar med Kommunförbundet och diskutera vad man skall göra.

Om hälften av utbildningsplatserna inte kan tas i anspråk utan måste läggas ned, får det konsekvenser också för möjligheten att utbilda i framtiden. Det kanske blir svårt att på nytt starta dessa utbildningar. Lärare måste placeras om på andra jobb, osv.

Förslaget att utöka linjen till tre år tror jag kommer att ha motsatt effekt. Jag skulle kunna tänka mig att om man i början tvingades gå den andra vägen och kanske bara ha ett första år, sedan arbete med lön och därefter återkommande utbildning skulle det ge ett bättre resultat. Men först och främst: Lönen måste höjas och arbetstiden minskas för yrket.

Anf. 73 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Jag vill kortfattat säga att de olika synpunkter på hur vi borde arbeta, dvs. att ta upp kontakterna med Kommunförbundet, ingår i socialstyrelsens uppdrag. I detta sammanhang finns både Kommunförbundet och de fackliga organisationerna med vid bordet. På den punkten räknar jag således med att vi får en dialog och att Kommunförbundet är lika medvetet som vi om hur allvarlig situationen är.

Anf. 74 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Fru talman! De undersökningar som man har gjort om hemtjänstpersonalens inställning till sitt arbete visar klart att personalen anser att arbetet är för tungt. De som arbetar inom hemtjänsten orkar inte arbeta heltid, men lönen är så låg att de inte kan försörja sig på deltid. Om regeringen tog initiativ till att starta en försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag inom hemtjänsten tror jag att arbetet skulle bli attraktivare. Är regeringen beredd att ta upp detta vid förhandlingarna med Kommunförbundet?

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 75 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Paul Lestander har frågat mig om jag anser att principen om makars rätt att få leva samman har den styrkan att regeringen kommer att ompröva utvisningar i de fall där utvisningsbeslutet strider mot denna princip. Frågan har ställts mot bakgrund av ett enskilt fall.

Jag kan inte här i kammaren diskutera enskilda ärenden.

Den som är gift med en i Sverige bosatt person får i allmänhet bosätta sig här. En förutsättning är dock att det inte är fråga om ett skenäkenskap. En annan förutsättning är att uppehållstillstånd har meddelats *före* inresan. Endast i undantagsfall kan sådant tillstånd meddelas någon som redan rest in i landet. Denna regel infördes år 1982 i utlänningsförordningen (1982:829) för att förhindra att skenäkenskap används för att få uppehållstillstånd i Sverige.

Samma regler gäller för övrigt dem som sammanbor utan att vara gifta.

Den som blivit utvisad av dessa mer formella skäl kan emellertid efter hemkomsten söka tillstånd på nytt.

Regeringen har inte för avsikt att ändra dessa regler.

Anf. 76 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag vill först tacka statsrådet för svaret. Tyvärr väljer ju statsrådet Andersson att mera redovisa gällande bestämmelser och de överväganden som ligger till grund för gällande bestämmelser i stället för att ta upp en principiell diskussion om huruvida principerna som gäller makars och sambors rätt att leva tillsammans är så starka att de kan överväga jämfört med nu gällande bestämmelser.

Jag accepterar att statsrådet inte vill diskutera det enskilda fallet. Men när det har gällt andra internationella återföreningsärenden där den ena maken eller maken har vistats i Sverige, har ju den svenska regeringen utfört ett ganska berömvärt arbete för att underlätta återföreningar. Finns det mot den bakgrunden inte skäl för regeringen att konsekvent hävda principen om makars och sambors rätt att leva tillsammans i Sverige? Har inte statsrådet en mycket dubbelbottnad hållning i denna fråga, eller rättare sagt, har inte regeringen en dubbelbottnad hållning, om den envist menar att gällande bestämmelser är helt tillräckliga när gällande bestämmelser uppenbarligen medför att man kan skilja makar och sambor med hjälp av nu gällande bestämmelser?

Anf. 77 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Gällande bestämmelser bygger på de principer som är vedertagna och som godtagits av riksdagen. Det framgår av mitt svar.

Jag diskuterar inte det enskilda fallet, men det kan ändå vara värt att notera att regeringen fattade beslut i fråga om verkställighet i just det ärende som Paul Lestander bygger sin fråga på den 10 april 1986. Beslutet fattades på det underlag som fanns vid det tillfället. För att regeringen skall kunna ta ställning på nytt måste verkställighetsärendet föras upp till regeringen. I övrigt är regeringen enligt utlänningslagen förhindrad att på nytt pröva ärendet.

Anf. 78 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Fortfarande går statsrådet Andersson inte in på någon diskussion om den principiella frågan. Han undviker att ta ställning till huruvida man, med stöd av denna princip, skulle kunna ändra reglerna, om regeringen verkligen helt och fullt omfattade denna princip.

Det är i detta sammanhang ganska poänglöst att hänvisa till att bestämmelserna har godtagits av riksdagen. Naturligtvis har statsrådet Andersson och regeringen full initiativrätt. Vi kan få en proposition endera dagen om verkligen regeringen vill. Men det är just regeringens vilja det ytterst hänger på.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1986/87:562 om asylsökande från Chile

Anf. 79 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Gunnel Liljegren har i en fråga till mig anfört att antalet asylsökande från Chile är stort och ökar, att endast ett fåtal sökande har starka skäl att åberopa och att avvisningsprocenten har varit hög. Hon har vidare framhållit att detta anstränger utlänningspolisens resurser på ett oacceptabelt sätt och att avvisningen innebär en tragedi för många av asylsökandena.

Mot denna bakgrund har hon frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förbättra situationen. Det är sant att antalet asylsökande från Chile har ökat kraftigt under senare tid. Många av dessa har självfallet vägande politiska skäl för sina ansökningar. I åtskilliga fall har det dock visat sig att deras uppgifter inte är trovärdiga och att vi i de fallen har att göra med en invandring på i huvudsak andra, främst sociala och ekonomiska, grunder.

Det har också framkommit uppgifter om att vissa resebyråer i Chile ställer i utsikt för arbetslösa chilensare att de kan få arbete och bostad i Sverige. För de människor som tar sig hit, men som ändå måste återvända till Chile efter att ha gjort sig av med sina tillgångar och skuldsatt sig, medför detta givetvis tragedier.

Även i denna situation är det dock viktigt att den enskilde får sin sak ordentligt prövad enligt de regler som gäller och att rättssäkerheten inte sätts ur spel.

Jag kommer bl. a. genom vår ambassad i Santiago att noga följa utvecklingen. Jag undersöker för närvarande vilka åtgärder som kan vidtas för att råda bot på den uppkomna situationen.

Anf. 80 GUNNEL LILJEGREN (m):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det framgår att statsrådet undersöker vilka åtgärder som kan vidtas. Det har redan framgått av pressuppgifter den senaste tiden att statsrådet Andersson avser att skärpa praxis i asylfrågor och ge de berörda myndigheterna instruktioner att mera strikt hålla sig till Genèvekonventionen. Humanitära skäl skulle alltså beaktas i mindre omfattning.

Jag vill påminna om att vi från moderat håll under många år efterlyst större stringens och därför velat avskaffa 6 § som vi anser vara alltför vag. Det betyder inte att vi inte vill beakta rent humanitära skäl. Tvärtom anser jag att de ca 1 000 sökande som av rent humanitära skäl fått uppehållstillstånd i vårt land utgör en relativt liten grupp.

Flyktingkvoten kunde gott höjas, men jag är medveten om att det för närvarande finns praktiska hinder för att utnyttja hela kvoten.

Nu gäller det de chilenska sökandena, av vilka enligt pressuppgifter en på tio skulle ha fullgoda asylskäl. Ändå frestar utredningarna, som resulterar i avvísningar och utvisningar, hårt på utlänningspolisens samt också på invandrarverkets resurser. Åtgärder för en bättre tingens ordning måste vidtas. Det säger sig självt att andra flyktingar blir lidande och får vänta längre när resurserna går till att massavvisa lurade resenärer.

Under hela juntadiktaturen i Chile har man lyckats överföra flyktingar via kvoten och med hjälp av internationella flyktingorganisationer och svenska utlandsmyndigheter. Den som i dag känner marken bränna under fötterna kan få hjälp att lämna Chile utan resebyråernas tvivelaktiga insatser. Det finns också möjligheter – sådana som inte fanns för några år sedan – att fly över gränsen till andra länder och därifrån eventuellt accepteras som flykting i Europa.

Har statsrådet över huvud taget övervägt att införa visering från Chile?

Anf. 81 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Gunnel Liljegren hänvisar till vissa tidningsuppgifter som gör gällande att jag skulle ha aviserat en skärpt praxis. Om det har spritts sådana uppgifter och skapats en sådan uppfattning är jag glad för att Gunnel Liljegren tog upp denna fråga. Sådana påståenden saknar nämligen helt grund, och jag får nu tillfälle att här tillbakavisa dem. Jag har inte genom några uttalanden eller på andra sätt aviserat en skärpt praxis vid prövning av asylärenden.

Jag har däremot tillsatt två utredningar som har till uppgift att föreslå åtgärder som skall göra det möjligt att kraftigt förkorta handläggningstiderna. Dessa två utredningar skall arbeta inom ramen för gällande grunder i vår utlänningslagstiftning – det framgår klart av direktiven.

Detta med att kraftigt förkorta handläggningstiderna kan vara av ett visst värde för att möta de problem som Gunnel Liljegren tar upp. Korta handläggningstider innebär snabba besked och ger tydliga signaler till de asylsökandes hemländer om vilka regler som gäller för fristad i Sverige.

Anf. 82 GUNNEL LILJEGREN (m):

Fru talman! Jag är väl medveten om de två utredningar som arbetar med dessa frågor. Men medan gräset växer dör kon, dvs. förhållandena försämras.

Två kategorier måste vi värna om. Det är de verkliga konventionsflyktingarna enligt 3 § och de behjärtansvärda humanitära fallen som rör barns situation. I dag är det, som statsrådet medgav, många icke-flyktingar som söker asyl i vårt land och anstränger resurserna.

Min fråga huruvida statsrådet över huvud taget har övervägt visering från Chile förblev obesvarad.

Anf. 83 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Av mitt svar framgår att jag överväger vilka åtgärder som kan vidtas för att råda bot på den uppkomna situationen. Jag är däremot inte i dag beredd att redovisa några åtgärder. Övervägandena är således inte färdiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1986/87:568 om avvisningarna till Turkiet av iranska asylsökande

Anf. 84 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Maria Leissner har frågat mig om regeringen har för avsikt att ge direktiv om att iranska asylsökande inte längre får avvisas till Turkiet.

Av den s. k. första asyllandsprincipen följer att asylsökande får sändas tillbaka till ett annat land än hemlandet om de i detta land kan anses skyddade mot att sändas tillbaka till hemlandet. Denna bedömning görs individuellt i varje enskilt ärende. Några gruppbeslut fattas inte.

Som huvudregel skall avvisningsärenden där politiska skäl åberopas överlämnas till statens invandrarverk. I de undantagsfall där polisen får fatta avvisningsbeslut får verkställighet inte ske förrän invandrarverket fått tillfälle att överta ärendet och verket förklarat att det avstår härifrån.

På invandrarverket finns en ingående kunskap om förhållandena för iranier i Turkiet.

Riksdagen har i utlänningslagen (1980:377) fastställt de regler som gäller beträffande avvisningar. Regeringen kan endast genom avgöranden i enskilda besvärsärenden fastlägga praxis.

Anf. 85 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret.

Under en tid har Turkiet betraktats som ett säkert land att sända tillbaka iranska flyktingar till. Trots att Turkiet inte strikt formellt kan accepteras som ett första asylland för iranier, eftersom man bara accepterar europeiska flyktingar, har ändå regeringen och invandrarverket bedömt att landet ger ett faktiskt skydd åt iranska flyktingar. Det är den motivering som regeringen har anfört vid ett flertal olika debatter som gällt lämpligheten av att från Sverige sända tillbaka iranier till Turkiet. Ett argument för att fortsätta härmed har varit att det inte har funnits någon som helst dokumentation om att det förekommer deportering av iranier från Turkiet till Iran.

Nu har allt fler källor vittnat om att Turkiets polis sedan över ett halvår tillbaka har deporterat ett hundratal iranier. De rapporterna kommer från UNHCR, som hävdar att 250 personer har deporterats sedan september 1986. Av dessa var 50 registrerade hos UNHCR som flyktingar. Det finns en rapport från norska UD som hävdar att antalet är betydligt högre – bortåt 400.

Vad invandrarministern säger om att det inte finns några som helst bedömningar av hur säkert Turkiet är för iranska flyktingar uppfattar jag som en ren dimridå för att ministern inte skall behöva svara på min fråga. Om

Sverige skall fortsätta avvisa iranier till Turkiet måste Georg Andersson hävda antingen att UNHCR:s rapporter är ren lögn eller också att jag har missuppfattat den lag som säger att man inte får avvisa någon till ett land där denne inte har något skydd från att utvisas vidare till ett land där han riskerar förföljelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1986/87:529 om passkontrollen i Helsingborg

Anf. 86 Justitieminister STEN WICKBOM:

Fru talman! Rolf Clarkson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att garantera att passkontrollen i Helsingborg kan fungera tillfredsställande, särskilt under de intensiva sommarmånaderna. Enligt Rolf Clarkson saknar polisen resurser för detta.

Jag vill erinra Rolf Clarkson om att den internordiska passkontrollen under senare år har varit föremål för flera utredningar i syfte att skapa en mer effektiv organisation. Den lösning som riksdag och regering har stannat för innebär att verksamheten skall bedrivas genom ett förbättrat samarbete mellan tull och polis.

Efter riksdagens beslut har de lokala myndigheterna utvecklat samarbetsformer som möjliggör en internordisk passkontroll med en lägre resursinsats. Jag utgår från att de problem som uppstår till följd av variationer i trafikströmmarna kan lösas av myndigheterna inom ramen för det samarbete som förutsätts ske mellan myndigheterna.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 87 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Wickbom för svaret på min fråga.

Helsingborg är en mycket betydande, kanske den mest betydande, inpasseringsstation för resande till och från Sverige. Under året passerar inte mindre än 18 miljoner människor filtren i Helsingborg. Särskilt under sommartid är det mycket kraftiga trafikströmmar här.

Det finns många platser i Helsingborg där kontroll måste upprätthållas. Tre olika trafikföretag sköter kommunikationerna. De har att ta hand om dels bilburen trafik, dels persontrafik. Och så är det sommartid. Det innebär att resurserna personalmässigt sett som på alla andra ställen är nedskurna. Tullen skall normalt ha en besättning på 209 tjänstemän, sommartid har man 140. Ungefär motsvarande siffror gäller för passpolisen. Dessa två myndigheter skall samarbeta och hjälpa varandra – båda två alltså med starkt nedskurna personalresurser. Det gör att hälften av de olika filtren, om vi kan kalla de olika inpasseringsstationerna så, förblir obemannade under sommaren. Jag hade därför hoppats att statsrådet Wickbom nu skulle ha talat om att man inför denna sommarsäsong var beredd att sätta in nya resurser.

Om det är så att man vill ha en generösare invandrapolitik, skall man ju inte gå den här vägen, då vi riskerar att få in invandrare som normalt kanske

skulle ha avisats. Det är naturligt att de söker sig vägar där bevakningen är ringa eller i varje fall dålig. Om man vill få en bättre tullkontroll, kommer tullverket huvudsakligen att ägna den åt personbils- och lastbilstrafiken. Det innebär att de stora strömmarna av persontrafikanter i de filtren blir obevakade. Då kan man heller inte ha en något så när tillfredsställande stickprovskontroll när det gäller narkotikasmuggling o. d.

För att nå ett gott resultat tycker jag att det hade varit särskilt angeläget att för sommaren få ungdomar anställda till dessa filter. Det går att med en relativt kort utbildning få dem tillräckligt kunniga för sitt arbete.

Jag skulle gärna vilja fråga om statsrådet Wickbom ändå inte skulle kunna överväga kortfristiga åtgärder av denna typ. Enligt min mening skulle det vara en dålig sparsamhet att inte göra något sådant.

Anf. 88 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Jag vidhåller att resurserna enligt min bedömning skall vara tillräckliga. Det är klart att polismyndigheterna, ytterst rikspolisstyrelsen, har möjligheten att – om det skulle visa sig alldeles nödvändigt – omdisponera resurserna för förstärkning.

Jag vill, herr talman, avslutningsvis säga att så, som jag uppfattade att Rolf Clarkson gjorde, utan vidare påstå att kontrollen inte kommer att fungera kan leda till att folk tror att det kommer att vara så. Men jag försäkrar: så kommer det inte att bli i sommar. Kontrollen kommer att fungera.

Anf. 89 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! De aviserade samarbetsformerna mellan passpolisen och tullpersonalen är positiva. Man vill från båda sidor just samarbeta, men man har olika prioriteringar. Tullpersonalen kanske tycker att t. ex. tågtrafiken är viktigare än vad passpolisen tycker. Man får därför ingen riktigt rationell gemenskap i kontrollåtgärderna. Det är mycket viktigt att statsrådet känner till att både passpolisen och tullpersonalen anser att man inte kommer att kunna upprätthålla verksamheten med en tillfredsställande stickprovskontroll under sommarmånaderna i Helsingborg.

Anf. 90 Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Det beror i så fall på att de inte förmår att samarbeta på det sätt som regering och riksdag har förutsatt, och det vore att beklaga. Jag räknar emellertid med att de skall lyckas att göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1986/87:501 om flygtrafik på linjen Sturup—London—Southend

Anf. 91 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Per Stenmarck har frågat mig om jag är beredd att ge ett positivt besked angående flygtrafikillstånd på linjen Sturup—London—Southend.

Det ärende som Per Stenmarck tar upp i sin fråga bereds för närvarande inom kommunikationsdepartementet, och jag kan inte föregripa regeringens kommande ställningstagande.

Som framgått av tidigare debatter här i kammaren om utrikestrafik från bl. a. Sturup innebär det skandinaviska luftfartssamarbetet att SAS har företrädesrätt för trafik på utrikeslinjer från Sverige. Malmöregionen har också genom sin närhet till Kastrup tillgång till ett omfattande internationellt flygnet.

Den nu sökta trafiken ligger inte inom ramen för de riktlinjer som gäller för det skandinaviska luftfartssamarbetet. Medgivande av trafiken kan därför endast ske om de danska och norska regeringarna ger sitt godkännande.

Anf. 92 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern, som tagit god tid på sig för att besvara min fråga. Det har uppenbarligen inte funnits något självklart svar. Statsrådet och hans departement har behövt sin betänketid.

Malmö ligger ju ca 17 km från en internationell storflygplats, strax utanför Köpenhamn. Samtidigt som SAS hänvisar alla i södra Sverige att flyga från denna flygplats, försämrar man i praktiken möjligheterna för ordentlig matartrafik dit.

Det är i det läget som andra flygbolag framför intresse för att utnyttja Sturup. Baltic Aviation är ett sådant bolag. För ett halvår sedan ansökte man om koncession på flygsträckan Sturup—Southend utanför London. Nu får vi veta att ärendet fortfarande bereds. Min fråga är: När tänker regeringen lämna sitt besked?

År efter år framhåller trafikutskottet behovet av förbättrade förbindelser från Sturup. I ett nyligen justerat betänkande säger man så här: "I överensstämmelse med sitt tidigare uttalande vill utskottet understryka vikten av att SAS överväger åtgärder i syfte att förbättra utnyttjandet av Sturups kapacitet." Det är bara att konstatera: det kommer SAS inte att göra. Utskottet skriver vidare så här: "Vidare förutsätter utskottet att regeringen och luftfartsverket med stor uppmärksamhet följer utvecklingen och tar de initiativ som kan anses påkallade för att öka utnyttjandet av flygplatsen."

År efter år samma krav, utan något som helst resultat! Ett aktivt sätt att visa sitt intresse vore att säga ja till den koncessionsansökan som nu ligger på regeringens bord.

Låt mig avsluta med frågan: Vilka initiativ tar nu kommunikationsministern med anledning av trafikutskottets yttrande?

Anf. 93 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Vi skall kanske inte ta upp någon allmän luftfartspolitik diskussion med utgångspunkt i detta ärende. Som jag sade i svaret, förutsätter ett positivt besked i det här ärendet att de danska och norska regeringarna ger sitt godkännande. Dessutom är det så att det nya luftfartsavtal som är under utarbetande och som behandlades i denna kammare förra hösten ännu inte har blivit föremål för behandling i det danska folketinget. Det är ju både fördelar och nackdelar med skandinaviskt

samarbete. En av nackdelarna är att det kan ta litet tid ibland.

Vi kan alltså inte bestämma detta ensamma, och därför är det inte möjligt för mig att svara Per Stenmarck när ärendet kan tas upp till slutligt avgörande.

Prot. 1986/87:118

7 maj 1987

*Om flygtrafik på linjen
Sturup—Lon-
don-Southend*

Anf. 94 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Kommunikationsministern har fått ett öppet brev från några framstående representanter för sydsvenskt näringsliv, med Hans Cavalli-Björkman i spetsen, där krav framförs på direkta flygförbindelser från Sturup. Är kommunikationsministern beredd att ta hänsyn till krav som framförs inte bara från politiskt håll utan också från näringslivshåll?

Samtidigt som Baltic Aviation har ansökt om tillstånd för flygverksamhet från svensk sida, har ett engelskt flygbolag, British Air Ferries Ltd, ansökt hos engelska myndigheter om samma sak. I England är det uppenbarligen bara en formsak innan ansökan beviljas. Låt mig fråga: Hur kommer den svenska regeringen att ställa sig när de engelska myndigheterna har beviljat tillstånd för denna flyglinje, vilket de sannolikt kommer att göra tämligen snart?

Anf. 95 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Som jag sade, är detta inte bara en fråga för den svenska regeringen. Eftersom vi har ett luftfartssamarbete är det också en fråga för de danska och norska regeringarna, och på deras vägnar kan jag inte svara.

Anf. 96 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Nej, jag förstår det, men det vore intressant att höra om kommunikationsministern kunde svara på den svenska regeringens vägnar, hur den kommer att ställa sig.

Det är uppenbarligen så, som framhålls i det öppna brev jag nämnde, att den svenska ansökan, som prövas inom ramen för samma luftfartsavtal som den brittiska, riskerar att avslås på grund av en rigid luftfartspolitik, som enbart håller SAS om ryggen. Från andra länder i Skandinavien där, som kommunikationsministern själv nämnde, SAS också arbetar, tillåts redan i dag mindre flygbolag trafikera s. k. sekundär linjer.

Ett näraliggande exempel på detta är den linje mellan Billund på Jylland och London-Southend som danska Maersk Air trafikerar sedan 1984 – uppenbarligen med god beläggning och god lönsamhet, trots att underlaget rimligen är betydligt mindre än det är på trafiken från södra Sverige. Därför ställer jag frågan: Varför är man helt uppenbart bättre på att tillgodose konsumenternas behov i Danmark, och förmodligen också i Norge, än vi i Sverige är?

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om inrättandet av
postkontor i livsme-
delsbutik*

Anf. 97 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Erik Holmkvist har – med anledning av att posten i Visätra söder om Stockholm har placerat postkontoret inne i ortens konsumbutik – frågat statsrådet Bengt K. Å. Johansson vilka åtgärder han är beredd att vidta för att förhindra att statliga monopolföretags agerande bidrar till att en handlare ges uppenbara konkurrensfördelar.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Posten och detaljhandeln samarbetar ibland när kostnaden för att etablera ett komplett postkontor är för hög. Den vanligaste samsamarbetsformen är att butikspersonalen utför postarbetet på entreprenad åt postverket. Det förekommer på ca 50 platser i landet. På några enstaka platser upplåter butiken utrymme där postverket sköter postservicen med egen personal. Enligt posten strävar man efter att postkunderna inte skall behöva passera butikens kassa för att kunna uträtta sina ärenden. För postkontoret i Visätra har det emellertid varit svårt att ordna servicen på det sättet.

Jag kan hålla med Erik Holmkvist om att en sådan lösning som används i det här fallet medför vissa olägenheter och givetvis om möjligt bör undvikas. Arbete pågår också inom postverket för att hitta en lösning som undanröjer olägenheterna.

Anf. 98 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det här är ingen stor och livsavgörande fråga. Men det är likväl en viktig fråga, en konkurrensfråga. Förhållandena i Visätra medverkar till konkurrens på olika villkor, där andra butiker inte har möjlighet att konkurrera på just lika villkor.

Det har varit obetänksamt av postverket att medverka till en lösning som den i Visätra. Det tror jag mig kunna utläsa också av statsrådets svar till mig. Detta är allvarligt även av det skälet att postverket är ett monopolföretag, där protester inte ger genomslag på samma sätt som de normalt gör på den öppna marknaden. Protestlistor med flera hundra namnunderskrifter visar på allmänhetens reaktion i det här fallet.

Jag tycker att svaret är bra, för det visar att statsrådet har satt fingret på vad som behöver göras. Förhoppningsvis innebär det att den här typen av etableringar av postkontor i butiker som konkurrerar med andra butiker skall kunna undvikas. Det är av ganska stort värde att få ett svar av statsrådet på följande fråga: Man skall alltså här försöka hitta en lösning, men innebär det att den också omfattar övriga etableringar av postkontor i butiker?

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 99 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Med anledning av att postverket har beslutat att dra in postkupéerna mellan Stockholm och Boden har Sigge Godin frågat industriministern vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att postverket skall leva upp till regeringens intentioner i regionalpolitiken.

Arbetet är så fördelat inom regeringen att jag skall besvara frågan.

Sven Lundberg har frågat mig om jag avser att verka för att postverket omprövar sitt beslut om att dra in postkupéerna eller om jag avser att verka för att tillföra Långsele annan verksamhet som kompenserar bortfallet av arbetstillfällen.

Sigge Godin är orolig för att indragningen av postkupéerna skall medföra sämre postservice i Sollefteåregionen och andra inlandskommuner. Enligt vad jag har erfarit är en sådan oro obefogad.

Bakgrunden till postverkets beslut är bl. a. att järnvägstidtabellen kommer att ändras för de tåg som postkupéerna framförs i. Detta får till följd att viss post måste transporteras med andra tåg eller på annat sätt för att inte försenas ett dygn. Enligt postverket blir den resterande postmängd som kan transporteras i postkupéerna så liten att det inte är ekonomiskt försvarbart att behålla kupéerna.

Effekterna på antalet arbetstillfällen av indragningen av postkupéerna och övriga omläggningar blir marginella, bl. a. beroende på att postkontoret i Långsele eller postkontoret i Sollefteå kommer att tillföras nya arbetsuppgifter som i dag utförs i Stockholm.

Anf. 100 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Utarmsningen av Norrland fortsätter, trots industriministerns otaliga deklARATIONER att alla samhällssektorer och politikerområden måste ta sitt ansvar. Jag hoppas att kommunikationsministern också delar de synpunkter som industriministern har framfört här vid olika tillfällen.

15 arbetstillfällen försvinner från en hårt drabbad bygd. Det kan ju, precis som kommunikationsministern säger, vara försumbart för regeringen, men faktum är att Västernorrlands län förlorade 776 personer under 1986, som tvingades flytta på grund av att de saknade jobb. Därför är varje arbetstillfälle i landets mest utsatta län mycket viktigt.

Samtidigt som postkupéerna dras in försämras postservicen för företag och kommuner i Norrlands inland. Statsrådet tror inte det, men det är självklart att följden blir den.

Jag är mycket bekymrad för de små företagen och kommunerna i inlandet, när det kommer att bli på detta sätt. Jag tror att det är en ekonomisk besparing som postverket vill göra, och de möjligheterna borde man ha kunnat hitta på annat håll.

Jag skulle vilja fråga statsrådet om han såväl till postverket som till SJ har framfört regeringens syn på regionalpolitiken och påpekat att alla, såväl politiker som verk, måste ta regionalpolitiska hänsyn. Jag skulle också vilja veta varför han inte har gjort det i detta fall.

Anf. 101 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Postverkets beslut om indragning av dessa postkupéer har skapat mycket stor oro bland de anställda i Långsele men också i kommunen. Nu har det kommit ett besked om en utlokalisering av s. k. B-post, som skall sorteras i Långsele, och det är glädjande i detta sammanhang. Detta innebär att nio personer får jobb i den nya verksamheten. Dessutom har meddelats att övriga sju personer som är berörda skall erbjudas jobb inom posten i Sollefteå, vilket också är bra.

Det hade ändå varit önskvärt att postverket redan vid planeringen av indragningen av postkupéerna hade vägt in regionalpolitiska hänsyn, så att beslutet om ersättningsjobb i Långsele hade kunnat fattas i ett sammanhang. Då hade mycket av den oro som har skapats kunnat undvikas.

Jag vill ställa följdfrågan till kommunikationsministern, om han inom sitt ansvarsområde kommer att verka för att regionalpolitiska hänsyn vägs in vid liknande framtida verksamhetsförändringar. Jag tror att det är mycket nödvändigt att det görs.

Anf. 102 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Båda frågorna handlar om huruvida regeringen tar regionalpolitiska hänsyn. Sigge Godin frågade om regeringens syn på regionalpolitiken har framförts till postverket, och Sven Lundberg frågade om regeringen i framtiden kommer att ta regionalpolitiska hänsyn. Svaret på de båda frågorna är entydigt ja.

Vad som har gjorts i detta avseende – även om man kan diskutera i vilken ordning det har gjorts – visar att regeringen tar sådan hänsyn. Denna typ av förändring kommer alltid att inträffa, och i den mån den drabbar områden där regionalpolitiken är särskilt betydelsefull får man från fall till fall söka lösningar. Här har lösningen varit att flytta arbetsuppgifter från Stockholm upp till detta område.

Anf. 103 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Det är mycket bra att Långsele skall få de nämnda extra arbetstillfällena. Men jag skulle vilja säga till statsrådet att de är nödvändiga under alla förhållanden – även om man skulle få behålla de 15 arbetstillfällen som nu kommer att försvinna. Precis som jag sade tidigare är Västernorrland, och kanske framför allt Sollefteå kommun, det område som har drabbats värst under de senaste åren.

Jag kan bara konstatera att just indragningen av den aktuella postkupén och dessa 15 arbetstillfällen är ett av de slag som man drabbas av i Västernorrland. Det kommer flera sådana relativt små flyttningar, små enheter som flyttas – men trots det är det en centralisering till Stockholm. Det är tydligen detta som är socialdemokratisk regionalpolitik.

Min fråga till statsrådet var: Har ni framfört dessa synpunkter till SJ och postverket, dvs. att de skall ta ansvar för regionalpolitiken? Jag har inte fått svar på den frågan.

Anf. 104 SVEN LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag är glad över den deklaration som kommunikationsministern här gjort. Jag är också tillfredsställd med att det blir ersättningsjobb. Men det beslutet togs först sedan kommunen och de anställda hade reagerat med framställningar och uppvaktningar. Jag skulle ha önskat att man redan på planeringsstadiet hade tagit denna hänsyn. Jag förutsätter med utgångspunkt i kommunikationsministerns svar att det kommer att bli så i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1986/87:521 om trafiken på sjöfartslinjen Oskarshamn-Visby

Anf. 105 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Ingrid Hasselström Nyvall har frågat mig om regeringen är beredd att ge transportrådet sådana direktiv inför planeringen av trafiken hösten 1987 på linjen Oskarshamn-Visby att lastfartyget Gute inte sätts in som enda alternativ flera av veckans dagar.

Som framgår redan av frågan är det transportrådet som skall fatta beslut om färjetrafiken på Gotland. Besluten kan sedan överklagas till regeringen, som då har att ta ställning. Transportrådet förbereder för närvarande ett beslut om höstturlista, som blir bestämmande för i vilken utsträckning Gute skall användas. Som underlag för beslutet görs bedömningar av bl. a. transportbehovet och av det ekonomiska utfallet av olika trafiklösningar. En viktig utgångspunkt för denna prövning måste vara en tillfredsställande trafikförsörjning. Jag utgår i det sammanhanget från att erfarenheterna hittills från att använda Gute för persontrafik värderas. Några planer på direktiv från regeringens sida finns inte.

Anf. 106 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Hulterström.

Frågan om tonnaget på linjen Oskarshamn-Visby har tagits upp här i kammaren många gånger sedan lastfartyget Gute för snart ett år sedan sattes in som enda alternativ flera av veckans dagar.

Nu körs under sommaren med M/S Gotland. Den tid min fråga avser är därför tre och en halv månader under hösten. Vilken typ av tonnage som sedan sätts in vet man ju inget om ännu. Det nya rederiet Nordström & Thulin säger sig ha en hög ambitionsnivå, vilket jag hoppas även omfattar Oskarshamnslinjen samt sommarlinjerna från Västervik och Öland.

Gutes 40-tal platser har oftast varit fullbokade under vintern, och många har nekats plats. Andra har undvikit Gute av skäl som vi tidigare diskuterat, t. ex. de handikappade, eller har kunnat förlägga resan till de dagar M/S Gotland gått. Det är därför svårt att få en rättvisande bild av efterfrågan.

Statsrådet Hulterström har flera gånger sagt att trafiken skall bedrivas på en nordlig och en sydlig linje. Det är då viktigt att ge även den sydliga linjen förutsättningar så att där kan bedrivas en fullgod trafik.

I sitt svar framhåller statsrådet transportrådets roll. Det hade varit mera

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om förslag om svensk
anpassning till ett
norskt sjöfarts-
register för bekväm-
lighetsflagg*

glädjande om regeringen ändå kunnat ge några signaler om hur trafiken kommer att utformas i stället för att vänta på ett eventuellt överklagande. Det skulle ha visat samma positiva inställning som när regeringen gav tillstånd till Ölandstrafik för sommaren 1987.

Om det nu åter blir Gute som kommer att trafikera linjen måste jag ställa frågan: Är fortsatt trafik med den lastbåten ett led i nedtrappningen av Oskarshamnslinjen?

Med detta anförande – under vilket förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar – var överläggningen avslutad.

27 § Svar på fråga 1986/87:524 om förslag om svensk Anpassning till ett norskt sjöfartsregister för bekvämlighetsflagg

Anf. 107 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Viola Claesson har frågat mig om hur regeringen kommer att agera med anledning av svenska redares krav på att Sverige skall anpassa sig till ett norskt sjöfartsregister för bekvämlighetsflagg.

Som framgår av årets budgetproposition är den svenska handelsflottans situation för närvarande föremål för utvärdering inom regeringskansliet. Den norska regeringens förslag om ett internationellt fartygsregister och dess konsekvenser för svensk sjöfart analyseras och utvärderas inom ramen för detta arbete.

När detta utvärderingsarbete är avslutat avser regeringen att återkomma till riksdagen i denna fråga. Jag kan av naturliga skäl inte föregripa resultatet av detta arbete. Som kommentar till Viola Claessons fråga kan jag bara nämna att något utredningsarbete för närvarande inte bedrivs med sikte på att skapa ett öppet svenskt register.

Anf. 108 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Jag ber att få tacka Sven Hulterström för svaret, även om jag inte tycker att det var särskilt informativt. Den kommentar som statsrådet gav i slutet av svaret säger i stort sett inte någonting.

Fru talman! Som en hyllning till Svenska sjöfolksförbundet, som inom några dagar börjar sin kongress, skulle jag med en hälsning från Anders Lindström vilja påminna Sven Hulterström om hur facket och sjöfolket ser på dessa frågor. Anders Lindström säger: "Vi har under kongressperioden konstaterat att socialdemokratien trots många positiva ord under oppositionen hitintills har visat föga vilja att ta itu med sjöfartsnäringsens problem. Det brådskar nu med politiska besked." – Det är ett politiskt besked också jag vill ha. Anders Lindström fortsätter: "Internationellt har avnationaliseringen av sjöfarten fortsatt. Redarnas krav på internationell frihet innebär för europeiskt sjöfolk att de kastas i land och ersätts med underbetald arbetskraft från tredje världen. Idag seglar 30 % av världshandelsflottan under bekvämlighetsflagg.

Medan riksdag och regering beslutar om lagstiftning mot handel med apartheidens Sydafrika – accepterar samma politiker att svenska företag och

t. o. m. svenska staten profiterar på svält och arbetslöshet i tredje världen.

Han säger vidare beträffande det norska regeringsförslaget som jag tagit upp i min fråga: "Detta norska regeringsförslag innebär att den norska arbeiderpartiregeringen aktivt hjälper redarna att sparka i land norskt sjöfolk från norska fartyg för att ersättas med asiater med 'lokala löner'. Härigenom ställer sig Gro Harlem Brundtland på redarnas sida mot sjöfolket. Detta händer 1987 i Norge!"

Sven Hulterström! Jag tror nog att man behöver ett något rakare besked i det här läget. Jag frågar inte huruvida detta utreds eller inte. Jag efterhör regeringens och statsrådets syn på frågan: Kan det bli ett öppet register i Sverige lika det som man tänker inrätta i Norge? Det är mycket viktigt för sjöfolket att få veta detta.

Anf. 109 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Till skillnad från Viola Claesson kommer jag uppenbarligen att få tillfälle att framföra mina hyllningar till Sjöfolksförbundets kongress direkt och inte från riksdagens talarstol, eftersom jag är inbjuden dit när kongressen öppnas på söndag. Jag skall återkomma till denna fråga något mera utförligt vid det tillfället.

Anf. 110 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Jag glömde att säga en viktig sak. Det sitter representanter från Sjöfolksförbundet på åhörarläktaren, och de skulle gärna vilja ha litet information i förväg. Jag menar att det inte bara är i högtidliga tal i högtidliga sammanhang som det är viktigt med information, utan också här.

Jag efterlyser än en gång Sven Hulterströms syn på ett öppet register. Är det så att redarna kommer att få igenom kravet på det i Sverige? Kan vi få veta litet mer om det!

En annan sak – jag har gång på gång när vi har diskuterat trafikutskottets betänkanden här i kammaren och alldeles nyligen frågat om det "eventuella" sjöfartspolitiska program som enligt vad man har aviserat skulle komma i maj månad. Är ett program på gång eller betyder det lilla ordet "eventuellt" att vi får vänta till valåret 1988 på ett sådant?

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på frågorna 1986/87:527 och 548 om den framtida järnvägspolitiken

Anf. 111 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Viola Claesson har frågat mig om regeringen är beredd att låta privatkapitalistiska lönsamhetskriterier styra järnvägspolitiken med risk för omfattande järnvägsnedläggningar i Norrland samt avskedanden av tusentals SJ-anställda.

Nils-Olof Gustafsson har frågat mig om förslaget i massmedia att lägga ned tågtrafiken norr om Sundsvall har någon som helst förankring i regeringen och hur det i så fall stämmer överens med regeringens klart uttalade miljö- och regionalpolitik.

Eftersom Viola Claesson och Nils-Olof Gustafsson tar upp i huvudsak samma sak, nämligen SJ:s tågtrafik i Norrland, har jag valt att besvara frågorna samtidigt.

Svaret på båda frågorna är nej. Staten tillskjuter årligen av regionalpolitiska skäl drygt en miljard för att trygga tågtrafik som annars skulle lagts ned. Detta regionalpolitiska ansvar för landets trafikförsörjning ligger fast.

Jag vill i sammanhanget också erinra om det utvecklingsarbete som pågår inom kommunikationsdepartementet med sikte på en trafikpolitisk proposition nästa år. Ett mål är här att säkerställa en fortsatt utveckling av ett effektivt transportsystem – ett transportsystem som också kan förenas med ett ansvarstagande för miljö, säkerhet och regional balans.

Anf. 112 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Jag skulle vilja ta upp några exempel på tillämpningen av lönsamhetskriterier och göra en jämförelse mellan SJ i Sverige och järnvägen i andra länder.

SJ är ett av de mest lönsamma järnvägsföretagen i världen. Trots alla resonemang om akut kris och liknande går SJ ihop eller är lönsamt till 80–85 %.

I Italien drivs järnvägen som ett viktigt inslag i en socialt inriktad politik. Man har låga taxor, och järnvägen går ihop till 40 %. Vissa försök att lägga ned bandelar har mötts med folkstorm och har varit politiskt omöjliga att genomföra. Jag hoppas, fru talman, att det i fortsättningen blir mer av folkstorm i Sverige mot eventuella nedläggningsförsök.

Den schweiziska järnvägspolitiken är den som verkar vara mest miljöanpassad i Västeuropa. Nyligen sänkte man biljettpriserna med inte mindre än 30 %. Stora insatser görs för att minska miljöfarliga landsvägstransporter och privatbilism.

Jag kunde göra listan med helt relevanta jämförelser mellan SJ och andra länders järnvägstrafik – som visar att SJ hör till de lönsammaste järnvägsföretagen – mycket längre.

Nu säger Sven Hulterström att man inte anlägger privatkapitalistiska lönsamhetskriterier när man styr järnvägspolitiken, och som ett bevis för det säger han att man satsar drygt en miljard för att trygga tågtrafiken. Det tycker vi i vpk är bra. Men hur mycket satsar man på landsvägstrafiken och det som kan vara inkörsporten till landsvägens totala frihet, dvs. det som krafter inom EG kämpar stenhårt för att få med Sverige på? Det är mycket mer än en miljard som man subventionerar landsvägstrafiken med – en miljard är faktiskt inte mycket att komma med som belägg för att det inte är en kapitalistisk typ av lönsamhetskriterier man anlägger på SJ. Man vill ju pressa det ytterligare, och vad finns det då för chans att vidmakthålla den järnväg som vi har i Sverige i dag?

Anf. 113 NILS-OLOF GUSTAFSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Jag ställde frågan vid den tidpunkt då SJ-ledningen presenterade sin strukturplan, där man bl. a. för fram idén att lägga ner järnvägstrafiken norr

om Sundsvall, möjligen med undantag för sträckan Sundsvall–Östersund. Som statsrådet säkert förstår möttes det här beskedet av stor oro och bestörtning i våra bygder, och vi politiker har fått ta emot många samtal från vreda länsbor. Man har sagt: Den här järnvägspolitiken kan väl ändå inte regeringen stå bakom. Det gäller ju en socialdemokratisk regering som i årets budgetproposition slår fast infrastrukturens stora betydelse när det gäller att klara svaga och utsatta regioner, där bra kommunikationer innefattande en väl fungerande järnvägstrafik angivits som en av de viktigaste förutsättningarna för en framgångsrik regionalpolitik. Järnvägstrafikens överlägsenhet ur miljösynpunkt i förhållande till landsvägstrafiken är ju också klart dokumenterad.

På båda dessa områden har ju regeringen redovisat ambitioner som går stick i stäv mot SJ-ledningens strukturplan i detta stycke. Under hand har det väl skymtat fram att förslaget om att lägga ner Norrlandstrafiken inte är förankrat i regeringen, och jag tycker det är värdefullt att kommunikationsministern här och nu i Sveriges riksdag har fått tillfälle att slå fast detta. Jag tackar för beskedet och borde kanske kunna nöja mig med det.

Jag kan dock inte underlåta att ändå känna oro med anledning av de fyra alternativ som generaldirektör Janérus har när det gäller att granska Norrlandstrafiken, åtminstone så som de har redovisats i tidningarna. Jag har svårt att se att något alternativ är särskilt positivt då det gäller att åstadkomma en utveckling i Norrlands inland. Särskilt i fråga om ett alternativ har jag mycket svårt att förstå att det behöver utredas, nämligen alternativet att det inte skall gå några tåg norr om Sundsvall. Den deklaration som kommunikationsministern har gett här — — —

Anf. 114 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Den medgivna taletiden är tyvärr överskriden.

Anf. 115 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Jag har redan i svaret sagt att de uppgifter som har gått ut i massmedia är felaktiga. Det finns inget sådant förslag inom SJ. Det var inte detta som det framlagda förslaget handlade om, utan det gällde andra i och för sig viktiga saker.

Jag kan väl tillägga med anledning av det senaste inlägget att det utredningsuppdrag som vi lämnade för ett par månader sedan när det gäller Norrlandstrafiken syftar inte till att avveckla Norrlandstrafiken utan det syftar till att undersöka hur man på olika sätt kan *förbättra* trafikförsörjningen i Norrland. Det är klart att om man skall ha underlag för en sådan diskussion får man undersöka olika alternativa trafikförsörjningsmöjligheter. Men inga beslut kommer att fattas utan ingående diskussioner med bl. a. kommunala företrädare i dessa delar av landet.

Anf. 116 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Utgångspunkten för min fråga var vilka signaler SJ självt hade kommit med för några veckor sedan. För att få SJ på fötter så var den enda chansen en rent affärsmässig drift, sades det, och man skall bara köra tåg där det är lönsamt.

Jag vill haka på där Nils-Olof Gustafsson slutade, nämligen beträffande de fyra alternativ som bl. a. det privata konsultföretaget Idevo har lanserat. Är det inte så, Sven Hulterström, att här lanserar man fyra alternativ, varav ett är så otroligt rått och stentufft att det med detsamma kan avfärdas? Men vilket alternativ är det näst hårdaste, som regeringen kanske kommer att stanna för? Jag tror att det, precis som jag har sagt i min fråga, handlar om rent privatkapitalistiska utgångspunkter. Några som helst garantier har vi hittills inte fått att järnvägen i Norrland skall få behållas sådan som den i dag är. Eller hur?

Anf. 117 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! SJ:s styrelse kan i och för sig utveckla sina egna synpunkter, men jag har aldrig uppfattat saken så att SJ:s styrelse har menat att man skall avveckla all olönsam trafik.

Vad SJ:s styrelse har sagt är att om SJ skall bedriva trafik som inte är lönsam, får riksdagen anslå medel för det. Det är bl. a. därför som vi har överläggningar mellan partierna kring hur mycket resurser som kan ställas till förfogande för den typen av trafik, och det har alltså Viola Claesson och andra partiföreträdare här i riksdagen under den närmaste tiden möjlighet att påverka.

Anf. 118 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Jag ber att få tacka för det. Men jag skulle vilja ha en sak litet mera klarlagd.

Man kan säga att det är Indevos och SJ:s sak att titta närmare på de fyra alternativ som har presenterats, men samtidigt ingår de i de överläggningar som skall äga rum framöver mellan riksdagspartierna och kommunikationsdepartementet. En sak som många är oroliga över är om man skall titta på ett alternativ som Idevo väldigt klart har förespråkat men som är negativt för personalen.

Kanske vi skulle kunna få veta litet grand om var Sven Hulterström står i den frågan: Kommer man att ta mer hänsyn till SJ-personalen än till Indevos förslag?

Anf. 119 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! SJ har inte presenterat fyra olika alternativ. SJ har presenterat, efter utredning av olika alternativ, en skrivelse med begäran om att ägaren, ytterst alltså denna riksdag, skall bidra med ett antal miljarder för att sanera SJ:s ekonomi. Vid de överläggningar som vi har skall jag med stort intresse lyssna på hur Viola Claesson och andra anser att vi skall få fram de pengarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 120 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Rune Thorén har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av att ett regemente i Norrbotten inlett försök med hemresor för de värnpliktiga med buss i stället för tåg.

De aktuella bussresorna är en följd av riksdagens beslut år 1986 om åtgärder för att få ned kostnaderna för värnpliktigas hemresor. Beslutet innebär att ett ökat kostnadsansvar läggs på de lokala militära cheferna.

Om man från riksdagens sida säger ja till besparingar och delegering av beslut kan konsekvenserna bli, som i detta fall, att SJ:s trafikunderlag minskar.

Mot bakgrund av att det hela grundar sig på ett riksdagsbeslut finner jag det inte rimligt att regeringen ingriper i de avtal som försvarsmakten sluter med olika trafikföretag.

Anf. 121 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Jag tackar Sven Hulterström för svaret, men jag är besviken på innehållet. Nog måste det ändå ligga i regeringens intresse att de värnpliktigas resor företas med tåg i stället för med buss. Enligt min mening finns det många orsaker till det.

Det är självfallet tryggare och bekvämare för de värnpliktiga att åka tåg än att åka denna långa sträcka med buss. Dessutom är det bättre för SJ på det sättet att det blir mer trafik på järnvägen, och det blir mindre trafik på vägarna. Vi kan väl inte vara onse om det förhållandet att ju mer trafik som förs över i "fel" riktning, dvs. från järnvägen till landsvägen, vilket betyder sämre förutsättningar för järnvägstrafik och sämre förutsättningar för miljön, desto mer kommer kravet att öka på vägbyggandet – vi vet att det redan i dag är väldigt stort.

Trafiksäkerhetsskäl talar för, som jag har sagt, att det vore bättre att resorna företas med tåg i stället för med buss. Jag kan inte komma ifrån misstanken – flera talare som har varit uppe tidigare i andra frågor har berört det – att detta kanske är början till att järnvägstrafiken försvinner norr om Sundsvall, och det vore verkligen att djupt beklaga.

Jag tycker att det är litet synd att kommunikationsministern skyller på ett beslut som riksdagen har fattat tidigare. Jag hade faktiskt förväntat mig ett aktivare svar från Sven Hulterström.

Anf. 122 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Om riksdagen beslutar om decentralisering och delegering till de lokala militära cheferna, kan man inte sedan komma och säga att man tycker illa om de beslut som man har givit dessa i uppdrag att fatta. Det är bara på den grunden som jag menar att regeringen inte gärna kan ingripa i enskilda ärenden av det här slaget. Annars har vi väl ungefär samma synsätt, nämligen att det är bra att så mycket som möjligt av transportarbetet sker på tåg.

Såvitt jag vet pågår för närvarande avtalsförhandlingar mellan SJ och överbefälhavaren inför nästa utbildningsår. Från SJ:s sida har man i alla fall

förhoppningen att förhandlingarna på 3–5 år skall kunna ge ett avtal med försvaret. Hur det kommer att se ut i detalj vet vi givetvis inte ännu.

Anf. 123 RUNE THORÉN (c):

Fru talman! Jag är medveten om att riksdagen har fattat det beslutet, men jag menade att om man inte bara ser detta rent, som man säger, företagsekonomiskt utan ser vad det innebär totalt för landet i fråga om miljöeffekter, trafiksäkerhet och annat, borde man ju inte minst från kommunikationsministerns sida ha litet åsikter om att det som nu håller på att ske är fel och vara beredd att försöka vidta åtgärder.

Det kan handla t. ex. om att ge SJ särskilda möjligheter att ge rabatter och annat. Vi borde vara ense om att det är betydligt bättre för de värnpliktiga att åka tåg än att åka buss. Det gäller att komma till rätta med problemet så att det inte blir en fortsättning på det prov man nu påbörjat.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1986/87:537 om ersättningsarbete åt friställda inom SSAB

Anf. 124 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig om det är SSAB:s ägares uttryckliga vilja som genomförs av dess koncernstyrelse när 2 200 jobb skärs bort inom företaget, samt vilka nya arbetsuppgifter som skall erbjudas de arbetslösa.

Det förslag till strukturplan som ledningen för SSAB utarbetat syftar till att få ett starkt och konkurrenskraftigt företag inför 1990-talet. Ägarna skall inte godkänna planen. Styrelsen har ägarnas uppdrag att sköta företaget på ett sätt som innebär att företaget kan överleva på lång sikt.

MBL-förhandlingarna angående strukturplanen avslutades i går utom vad gäller SSAB i Luleå. Förhandlingar om trygghetsfrågorna har ännu inte påbörjats.

Regeringen är fast besluten att göra allt för att hjälpa de människor och regioner, som kommer att drabbas av neddrågningarna vid SSAB.

Anf. 125 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag får tacka industriministern för svaret på frågan. Den kanske kunde ha ställts under SSAB-debatten; i så fall hade vi haft saken undanstökad.

Nu har i alla fall industriministern med klarhet sagt att det är ägarnas uppdrag som denna styrelse har. Därmed har han också sagt att det är regeringen som har tillsatt en ny styrelse, vilket medfört börsintroduktion och att 2 200 jobb försvinner i gruvorna i Grängesberg och Dannemora, i Morgan-verket och elektrostålverket i Domnarvets järnverk och frivalsverket i Luleå.

Därmed får man också konstatera att regeringen satt planlösheten i system. Det är detta frågan egentligen gäller. Regeringen har tagit initiativ

för mer än fem månader sedan, men ännu inte gett arbetarna och regionen något besked om vad man egentligen skall göra med regionen.

Några statsråd har anmält att det i nästa vecka kan komma svar från regeringen huruvida gruvan i Grängesberg skall få fem års respit eller kortare, om de arbetande skall få arbetsmarknadsutbildning och därmed flyttning eller om några andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall vidtas.

Därmed har regeringens handlande, som jag sagt tidigare, blivit en politisk terror mot befolkningen. Den oro som nu finns inom företagen och i omgivningen är oerhört stor. Man är bitter mot regeringen, när den nu äntligen, som jag tycker, tar bladet från munnen och säger: Det är vi som har ansvaret för detta – men vi har ingenting att erbjuda!

Jag vill också ta tillfället i akt att konstatera att lönsamhetskraven består. Industriministerns frånvaro i SSAB-debatten bidrar också till osäkerheten om huruvida lönsamhetskraven i SSAB skulle vara annorlunda.

Jag skulle vilja fråga industriministern: Är det inte så att avtalet har gällt och gäller?

Anf. 126 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Låt mig först tillbakavisa att strukturplanen skulle ha något med börsintroduktionen att göra. Låt mig också tillbakavisa påståendet att regeringen inte avser att göra några insatser för de människor och regioner som drabbas. Men, fru talman, vissa människor, däribland Lars-Ove Hagberg, gör det lätt för sig. Det enda de gör är att kräva och anklaga. Jag har aldrig under mina många frågestunder här i riksdagen med Lars-Ove Hagberg hört honom föra fram ett enda konkret förslag. Han är en av dem som helt bortser från sjunkande stålpriser, sjunkande malmpriser, sjunkande dollarkurser och minskad efterfrågan på stål och malm. Detta är rena obetydligheter för somliga inkl. Lars-Ove Hagberg. Men vi kan ju inte äta upp det stål vi producerar och den malm vi bryter, även om somliga är mycket stora i mun. Dessa människor gör företagandet till den enklaste sak i världen. De anser bara att ägaren är dålig, för passiv eller gömmer sig och att företagsledningen är usel. Varför inte pröva på att ta över, äga och driva en gruva eller ett stålverk? Jag kan säga till Lars-Ove Hagberg att den som vill köpa skall få bra villkor och en rejäl slant med på färden.

Det går inte att bortse från att det är stålkris i hela världen. Ingen ljusning är i sikte på den internationella stålmarknaden enligt OECD, som förra veckan offentliggjorde beräkningar som pekar på en mycket stor överkapacitet när det gäller stål. I detta läge gäller det att vi rustar upp svenska stålföretag och ser till att de investerar så att de blir konkurrenskraftiga. Det är detta som SSAB vill göra, men det verkar Lars-Ove Hagberg totalt bortse från.

Anf. 127 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Det var mycket stora ord av en industriminister som har planlösheten som målsättning när han i dag ställer 2 200 arbetare i ovisshet om vad som skall hända. Vad jag under lång tid har föreslagit industriministern när det är kris är att regeringen skall ta till samhällsekonomin och inte öka lönsamhetskraven för att på det sättet rädda så många jobb som möjligt.

Det har varit receptet. Men det har inte industriministern lyssnat på.

Somliga, herr industriminister, det är de fackliga företrädarna. Vpk:s förslag här i riksdagen är grundat på de fackliga företrädarnas förslag. Det är en mycket stor oförsämdhet av industriministern att säga att de har stor mun som de kan äta med. De vill ha sina jobb och ett besked av landets industriminister om vad som gäller framöver. Men det beskedet kan industriministern inte ge på fem månader. Detta är den politiska skandalen.

Anf. 128 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag syftade inte på stål- och malmarbetarna i Dalarna, utan jag syftade faktiskt på herr Hagberg. Men att göra insatser i Dalarna har inte precis underlättats av vpk:s och Lars-Ove Hagbergs agerande när det gäller regionalpolitiken. Jag har förstått att Lars-Ove Hagberg för vpk:s del är hjärnan bakom beslutet i arbetsmarknadsutskottet. Han har blivit ordentligt lurad av de borgerliga. Han har gjort sitt eget hemlän och Borlänge en björntjänst när han medverkat till att minska regeringens möjligheter att vidta långsiktiga åtgärder.

Länsanslagen ökar. Ja, det gör de. Och det kommer att regna pengar över de län som i dag inte är i behov av högre länsanslag, medan de behövande i t. ex. Kopparberg kommer att få mindre pengar efter Lars-Ove Hagbergs in hopp. Och inte är det någon lysande bravad som Lars-Ove Hagberg utfört för människorna i Borlänge, utan människorna i Borlänge och Dalarna kommer att få sätta sin tillit till den socialdemokratiska regeringen när det gäller regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Anf. 129 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Industriministern riktar sig till mig, men eftersom mitt agerande grundar sig på de fackliga företrädarnas information och kunskap slår det vidare än så, herr industriminister.

Beträffande länsanslagen är det litet patetiskt att industriministern gör uppvaltningar just i min kommun Borlänge och i Ludvika och Smedjebacken om stöd i miljardklassen samtidigt som han nu i riksdagen ondgör sig över ett anslag under tre år på 300 milj. kr.

När nu riksdagen den 21 maj kommer att beställa mer pengar till infrastrukturella insatser får vi se om regeringen ställer upp eller inte. Men det gäller alltså inte min person, herr industriminister, utan regeringens politik, som i detta avseende sviker de arbetande i SSAB. Intill dags datum har regeringen inte ett besked att ge dem som skall ställas på bar backe. Detta är fortfarande den politiska skandalen.

Anf. 130 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Faktum är, herr Hagberg, att man genom överenskommelsen med de borgerliga partierna om regionalpolitiken totalt minskar det regionalpolitiska anslaget. Det tycks inte alls bekymra Hagberg, inte ett dugg, utan det är partitaktiskt motiverat.

Jag läser ett och annat av vad Hagberg säger ute i bygderna och skriver i spalterna. Han har verkligen medverkat till att sprida missinformation och skrämma upp de anställda i regionerna. Man får nästan intrycket att alla

neddragningar i SSAB skall ske redan i sommar, när den avvecklingsperiod som diskuterats i MBL-förhandlingar rör sig om två till tre år och i några fall ännu längre. Jag känner inte till någon omstruktureringsfråga i vårt land där man har haft en så lång omställningsperiod som det här är fråga om. Men Hagberg och vissa massmedia har fått det till att framstå som att neddragningarna redan skall ske i sommar, när vissa åtgärder verkligen sätts in först om flera år.

Anf. 131 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag har inte talat om år, jag har uttryckt mig om stål rörelsen SSAB. Jag har tolkat industriministerns svar så, att han inte har några svar alls till de arbetande. Jag tror att industriministern och regeringen nonchalerar den oro som en arbetare känner som befinner sig i en region eller inom en näring med hot att förlora sitt jobb. Man kan inte handskas med dessa människor hur som helst. Men regeringen ger dem inga besked. Man för en politik som gör att jobb försvinner. Man har ingenting i beredskap. Den gamla hederliga principen inom arbetarrörelsen borde naturligtvis gälla, att man innan man lägger ner arbeten ser till att det finns nya. Att efterleva denna princip har i varje fall landets industriminister inte bidragit till. Han försökte här blanda bort korten när det gäller hans egen roll. Men både som ägare till SSAB och som industriminister gör han platt intet för närvarande.

Anf. 132 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag förstår mycket väl att Hagberg inte vill ta en diskussion om regionalpolitiken. Jag tror att han har börjat få litet kalla fötter när han skall förklara för människorna i sitt hemlän att han har medverkat till en överenskommelse som innebär minskat anslag till regionalpolitiken och mindre möjligheter att sätta in åtgärder. Så enkelt är det. Dessutom fortsätter Hagberg här att skrämma upp och missinformera människor som berörs av strukturomvandlingen. Det tycker jag är allvarligt av en ledamot av riksdagen att både ute på fältet och i riksdagen fortsätta med den skrämselfpropagandan, som bara har partipolitiska undertoner.

Denna regering har i Uddevalla, i Malmö och på tiotals orter runt om i landet visat att det verkligen görs stora regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska insatser för att hjälpa regionerna och de människor som berörs av strukturomvandlingen. Vi har gett ett stabilt och säkert löfte till människorna i Kopparberg och på andra SSAB-orter att vi skall ställa upp för dem och göra allt för att hjälpa dem framöver.

Anf. 133 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! De fackligt ansvariga i Domnarvets Jernverk, av vilka de flesta har samma partibeteckning som industriministern, säger i dag att ett tåg, med Björn Wahlström i spetsen, har kört över dem och att det är regeringen som har skickat det dit. Man säger också att MBL är som en pärm utan innehåll.

Jag undrar vem det är som skrämmer. Industriministern anklagar mig för att skrämma, men han slår väldigt brett mot den arbetarrörelse som känner oro. Han tar inte den oron på allvar.

Sedan till länsanslagen, herr industriminister. En uppräknig på 200 milj.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om regionalpolitiska
insatser i Gävleborgs
län*

kr. på länsanslaget på tre år betyder 600 miljoner. 300 miljoner skulle industriministern ge på tre år för infrastrukturinsatser. Och bara tre kommuner begär en miljard! Vad är detta? Och riksdagen kommer den 21 maj att begära mer. Då är det upp till regeringens och industriministerns vilja. Men kanske är det så beträffande de 300 miljonerna att man inte ville satsa något mer på infrastrukturen.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1986/87:564 om regionalpolitiska insatser i Gävleborgs län

Anf. 134 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Gunnel Jonäng har frågat mig om jag – med anledning av arbetsmarknadsutskottets, som hon uttrycker det, positiva skrivningar om infrastrukturella satsningar – är beredd att med det snaraste lägga fram förslag om ett paket med regionalpolitiska insatser till Gävleborgs län.

Frågan är föranledd av att de borgerliga partierna och vänsterpartiet kommunisterna i arbetsmarknadsutskottet har beslutat gå emot det av regeringen föreslagna nya anslaget för kompetensutveckling och infrastrukturella åtgärder i regionalpolitiskt prioriterade regioner.

Om det blir riksdagens beslut kommer det programarbete för särskilda insatser i Norrlands inland och andra särskilt utsatta regioner som påbörjats inom regeringskansliet – med utgångspunkt från att de föreslagna medlen skulle finnas tillgängliga att användas från den 1 juli i år – naturligtvis att påverkas och försenas. Detta gäller även för insatser i Gävleborgs län.

Jag kan inte hålla med Gunnel Jonäng om att majoritetsskrivningarna i utskottets betänkande är positiva – tvärtom. Även om länsanslaget kommer att öka tillhör Gävleborgs län de län som förlorar på de borgerligas och vpk:s överenskommelse. Den innebär dessutom att anslagen totalt för regionalpolitiken kommer att minska nästa budgetår, vilket naturligtvis är mycket allvarligt. Uteblivet centralt anslag och minskade anslag totalt för regionalpolitiken minskar givetvis utrymmet för regionalpolitiska insatser, vilket regeringen beklagar.

Anf. 135 GUNNEL JONÄNG (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på frågan. Jag blev oroad när jag läste i tidningarna om industriministerns uttalande att lägga insatserna åt sidan när industriministern inte fick igenom sina regionalpolitiska förslag i arbetsmarknadsutskottet.

Vi i Gävleborgs län behöver verkligen stöd. Vi kämpar en hård kamp för vår framtid. Detta behövs, för vårt län har år efter år den näst högsta arbetslösheten i landet, och år efter år minskar länet sin befolkning mest av alla län i landet.

Vi har mycket positivt att falla tillbaka på i vårt län, men vi behöver också regeringens stöd. I januari i fjol skrev jag en omfattande motion om länet och begärde ett X-paket. Den frågan har senare tagits upp av socialdemokraterna

i länsstyrelsen, och länsstyrelsen har på ett utomordentligt sätt arbetat fram ett förslag till ett X-paket, vilket industriministern känner till väl.

När nu oppositionen ökar anslagen till regionalpolitiken, dels genom större länsanslag, dels genom att öppna för pengar till infrastrukturrella åtgärder, utgår jag ifrån att Gävleborgs län äntligen får sin chans.

Länet behöver, som jag sade, ökade anslag, och när nu industriministern t. o. m. kommer att erbjudas mer pengar av riksdagen är det, som jag ser det, statsrådets skyldighet att lägga fram förslag om pengar till olika projekt. Framför allt är detta naturligtvis en enastående möjlighet för industriministern att åstadkomma mycket positivt i länet och att över huvud taget medverka till en bättre regional balans.

Att vi i länet skulle kunna förlora på att ökade regionalpolitiska satsningar görs är en orimlighet.

Industriministerns svar kan bara tolkas på ett sätt: industriministern vill inte medverka till en bättre regional balans ute i våra län. När industriministern säger att anslagen minskar totalt är det fel – det inser alla som läser arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Anf. 136 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Nej, Gunnel Jonäng, det är inte fel. En sådan tabell står att läsa i utskottsbetänkandet. Det är 100 milj. kr. mindre i de borgerliga och vpk:s majoritetsskrivning beträffande regionalpolitiken. Dessutom är det 300 miljoner anvisade för nästa budgetår, för det centrala anslag som de borgerliga och vpk nu säger nej till.

Jag kan inte tolka Gunnel Jonängs i och för sig balanserade inlägg på annat sätt än att hon i likhet med Lars-Ove Hagberg nu börjar få kalla fötter och börjar bli rädd för vad hennes parti har ställt till med i arbetsmarknadsutskottet. Kanske hon börjar inse att hennes partikamrat Börje Hörnlund ännu en gång har fixat en uppgörelse som blir besvärande för centerpartiet. Det kan inte vara roligt att behöva försvara en nedskärning av regionalpolitiken, en nedskärning som dessutom tydligen har skett på centerpartiets initiativ.

Jag kan bara säga som en vädjan till Gunnel Jonäng: Det är inte för sent att ångra sig och agera. Var med och fäll utskottsmajoritetens olyckliga beslut och ställ upp för regionalpolitiken när vi diskuterar den den 21 maj!

Anf. 137 GUNNEL JONÄNG (c):

Fru talman! En minskning av de regionalpolitiska anslagen under nästa budgetår kan endast ske under en förutsättning, nämligen att industriministern inte ställer upp. Alla som läser betänkandet kan konstatera att det står att utskottet räknar med att det kan komma att behövas större belopp än de 300 milj. kr. som industriministern talar om. Regeringen bör, står det, med det snaraste återkomma till riksdagen. Dessutom höjs alltså länsanslagen med 200 milj. kr. Vi räknar med att detta kommer att ske under tre år, för jag tror inte att regeringen är så snål att den minskar länsanslagen till kommande budgetår.

Anf. 138 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Nu hänger jag inte riktigt med – det är möjligt att vi har olika utgångspunkter i våra matematiska övningar. Jag tillämpar den princip som jag har lärt mig i skolan att lägga ihop de olika anslagen. Då kommer jag faktiskt till att de borgerliga och vpk minskar anslagen till regionalpolitiken med totalt 100 milj. kr.

Så säger Gunnel Jonäng: Industriministern måste ställa upp för regionalpolitiken. Det är ju det jag har gjort genom att lägga fram ett förslag om ett särskilt anslag på 300 milj. kr. för nästa budgetår. Men det säger de borgerliga och vpk nej till. Om Gunnel Jonäng har ändrat sig och tycker att industriministern och regeringen skall ha pengar för att satsa bl. a. i Gävleborgs län, var då med den 21 maj och säg nej till utskottsmajoritetens skrivning och säg ja till anslaget på 300 milj. kr. Sä g nej till en minskning av regionalpolitiken! Jag förstår inte riktigt hur Gunnel Jonäng kan komma till en annan slutsats än denna.

Anf. 139 GUNNEL JONÄNG (c):

Fru talman! Varför skulle jag säga nej till någonting som jag anser är bättre för mitt län? Den skrivning som utskottsmajoriteten gör innebär mera pengar bl. a. till Gävleborgs län. Jag kan inte gå emot det, och jag skulle vilja se de riksdagsmän som kan gå emot det förslaget när den dagen kommer.

Anf. 140 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag skall gärna vid något tillfälle gå igenom situationen i Gävleborgs län med fru Jonäng och redogöra för det arbete som vi håller på med där.

Det är faktiskt så att de borgerligas och vpk:s förslag innebär att Gävleborgs län kommer att tillhöra de förlorande länen. Stockholms län däremot kommer att vinna på de borgerligas och vpk:s förslag. Länsanslagen kommer nämligen att regna över alla län. Jag har dock en viss kunskap om situationen i landet, och jag hävdar att vissa län inte behöver ökning av länsanslagen. Men det kommer de att få till följd av de borgerligas och vpk:s agerande. Och det går ut över de län som behöver anslagen, bl. a. Gunnel Jonängs Gävleborgs län. Det går inte att bortförklara att ni svarar för en minskning av regionalpolitiken, och det är allvarligt.

Anf. 141 GUNNEL JONÄNG (c):

Fru talman! Jag beklagar att industriministern både räknar fel och läser dåligt. Om man räknar rätt och läser vad som står måste man inse att utskottsmajoritetens förslag innebär en ökad regionalpolitisk satsning.

Industriministern sade att en del av anslagen kommer att gå till överhettade regioner. Det står tydligt i utskottsbetänkandet – jag måste be industriministern att läsa det! – att den föreslagna nivån på anslaget skall göra det möjligt att ta nya initiativ för att vända utvecklingen i utsatta län och regioner, dvs. bl. a. främst skogslänen. Jag menar att detta är uttryckt på ett tydligt språk. Man måste både läsa och räkna. Då ser man att det blir en ökad regionalpolitisk satsning.

Jag kan bara hoppas att industriministern tar den chans som ni har fått att göra en ökad satsning också för Gävleborgs län.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om regionalpolitiska
insatser i Gävleborgs
län*

Anf. 142 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Om Gunnel Jonäng inte vill tro på mig, så fråga utskottets ordförande, som befinner sig i kammaren, eller fråga arbetsmarknadsutskottets kansli! Såvitt jag kan räkna är 2 025,2 miljoner mer än 1 925,2 miljoner, som föreslås i de borgerligas och vpk:s reservation. Det innebär att ni minskar regionalpolitiken totalt. Jag förstår inte hur 1,9 miljarder helt plötsligt kan bli mer än 2,025 miljarder.

Anf. 143 GUNNEL JONÄNG (c):

Fru talman! Tack för rådet, men jag behöver inte utskottsordförandens hjälp för att läsa. Jag kan faktiskt läsa själv, och jag förstår vad jag läser. Det står mycket klart i betänkandet att det kommer att behövas större belopp än de 300 milj. kr. som industriministern föreslår. "Större belopp" måste vara mer än 300 milj. kr. Vad som fordras är – och det är tydligen där problemet ligger – att industriministern skall komma med förslag till riksdagen på olika projekt. Då kan det bli mer än 300 milj. kr. På annat sätt kan man inte tolka utskottets betänkande. Jag är glad för majoritetsskrivningen.

Anf. 144 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Nu blir Gunnel Jonängs argumentation möjligen ännu underligare. Nu är helt plötsligt 0 kr. mer än 300 milj. kr. Hur i all världen kan det bli det? Regeringen föreslår 300 miljoner till infrastrukturella åtgärder. Det säger de borgerliga och vpk nej till. Men visst skulle väl 300 milj. kr. få stor effekt i Norrlands inland och i Gävleborgs län för infrastrukturella åtgärder! Det säger man nej till, och i stället blir det 0 miljoner. i den kolumnen. Hur i all världen kan Gunnel Jonäng plötsligt få 0 miljoner till att vara ett bättre regionalpolitiskt anslag än 300 milj. kr.?

Anf. 145 GUNNEL JONÄNG (c):

Fru talman! Jag har verkligen, industriministern, ett ansvar för det län som jag bör i. Det har jag haft under lång tid och kommer att ha det i fortsättningen också. Jag upplever fortfarande att med den majoritetsskrivning som finns i betänkandet är detta positivt. Men det är fråga om industriministerns vilja att förverkliga de här projekten och se till att det kommer förslag från regeringen på olika projekt, så att vi kan få de pengar vi behöver, bl. a. för X-paketet.

Anf. 146 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Det är inte fråga om industriministerns ansvar – regeringen har visat att vi är beredda att ta ansvar i regionerna. Här är det mer fråga om att jag är nyfiken på hur Gunnel Jonäng på hemmaplan skall förklara för människorna i Gävleborgs län hur 0 miljoner är mer än 300 miljoner och 1,9 miljarder är mer än 2,025 miljarder.

Anf. 147 GUNNEL JONÄNG (c):

Fru talman! Det går inte att bara räkna, man måste läsa vad som är skrivet också. Det är faktiskt nödvändigt. När man räknar och när man läser, kommer man fram till att detta är en bättre regionalpolitisk satsning. Vi får en ökning. Jag räknar med 600 milj. kr. på tre år i ökade länsanslag, vilket är jättebra. Vi får genom utskottets skrivning möjligheter till ökade infrastrukturella satsningar. Man måste visa litet hederlighet, när man läser och studerar arbetsmarknadsutskottets betänkande. Då kan jag inte förstå att man kan komma till någon annan slutsats än jag har gjort.

Överläggningen var härmed avslutad.

**32 § Svar på fråga 1986/87:500 om förslag till viss ändring
i hyresförhandlingslagen**

Anf. 148 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Margareta Gard har frågat mig om jag avser att vidta en ändring av hyresförhandlingslagen så att en hyresgästförening enbart förhandlar för egna medlemmar.

Bakgrunden till Margareta Gards fråga är en artikel i tidningen I Hyreskampen där ordföranden i Hyresgästföreningen i Dalarna bl. a. framför åsikten att hyresgästföreningarna bara skall behöva förhandla för sina medlemmar, så att de hyresgäster som inte är medlemmar inte längre skall kunna "åka snålskjuts" på de hyresgäster som betalar sin medlemsavgift till hyresgästföreningarna.

Hyresförhandlingslagen, som trädde i kraft den 1 juli 1978, innebär att det frivilliga förhandlingssystem som hade utvecklats av parterna på hyresmarknaden lagfästes. Lagen ger en organisation av hyresgäster, som har erforderliga kvalifikationer och som är representativ för de boende, rätt att få en förhandlingsordning med hyresvärderna. En hyresgästorganisation som har en förhandlingsordning har rätt att påkalla förhandling med hyresvärderna angående samtliga boendeförhållanden som berör hyresgästerna gemensamt. När det gäller hyra föreligger s. k. primär förhandlingskyldighet för hyresvärderna. Detta innebär att hyresvärd som är bunden av en förhandlingsordning är skyldig att påkalla förhandling med hyresgästorganisationen när han vill höja hyran.

Vid tillkomsten av hyresförhandlingslagen ansågs övervägande skäl tala för att en hyresgästorganisations förhandlingsrätt enligt förhandlingsordningen skulle omfatta samtliga bostadslägenheter i den eller de fastigheter som berörs av förhandlingsordningen, oberoende av om de innehas av medlemmar i hyresgästorganisationen. En sådan ordning gällde redan enligt det frivilliga förhandlingssystem som parterna på hyresmarknaden hade utvecklat, och en ändring av detta skulle för de oorganiserade hyresgästerna innebära en stor förändring av villkoren för hyrans sättande. En begränsning av förhandlingsrätten till organisationsmedlemmar ansågs kunna medföra att de praktiska fördelarna med att bedriva hyresförhandlingarna kollektivt gick förlorade. Det framhölls vidare att det fanns en risk för att det i strid med

bruksvärdesprincipen skulle kunna uppstå skilda hyresnivåer för likvärdiga lägenheter om en stor del av lägenheterna undantogs från förhandlingsordningen.

Jag vill med anledning av uttalandet i den aktuella artikeln i Hyreskampen att de oorganiserade hyresgästerna kan åka snålskjuts på medlemmarna i hyresgästföreningarna framhålla, att enligt 20 § hyresförhandlingslagen får genom en förhandlingsöverenskommelse bestämmas att i hyran för samtliga lägenheter skall ingå visst belopp som utgör ersättning till hyresgästorganisationen för dess förhandlingsarbete. Det har ansetts rimligt att även de hyresgäster som av olika skäl föredrar att stå utanför den organisation som har förhandlingsrätten tar på sig ett visst ekonomiskt ansvar för att skapa de resurser som behövs för att förhandlingsarbetet skall kunna bedrivas effektivt.

Jag har erfarit att frågan, om hyresgästföreningarnas förhandlingsrätt enligt hyresförhandlingslagen även bör omfatta hyresgäster som inte är medlemmar nu är föremål för debatt inom hyresgäströrelsen. Det har emellertid inte gjorts någon framställning till mig eller regeringen i den frågan.

Enligt min mening har det inte nu framkommit något som ger mig anledning att frånga de överväganden som låg till grund för utformningen av hyresförhandlingslagen vad gäller förhandlingsordningarnas omfattning. Jag har därför inte för avsikt att ta initiativ till en ändring av hyresförhandlingslagen i denna del.

Anf. 149 MARGARETA GARD (m):

Fru talman! Jag vill tacka bostadsministern för det utförliga svaret, men jag beklagar samtidigt att bostadsministern inte är villig att redan nu gå Hyresgästföreningen i Dalarna till mötes och upphäva förhandlingsmonopolet för hyresgästföreningen.

Ordföranden i Dalaföreningen reagerar starkt mot att det finns "lagar som tvingar oss att sköta hyresförhandlingarna för alla hyresgäster". Han anför också – som bostadsministern citerade – att det inte är rätt att de som inte är med i hyresgästföreningen skall åka snålskjuts på dem som är med.

Bostadsministern sade att den lag som kom till 1978 grundade sig på den ordning som hade uppstått på frivillighetens väg. Det tycker jag är ganska märkligt, med tanke på att jag så ofta får brev och telefonsamtal från hyresgäster som är missnöjda med nuvarande ordning. De vill inte ha den här ordningen, utan de vill gärna förhandla för sig själva. De tycker också att den avgift de skall betala för förhandlingsordningen, och även för boinflytande och fritidsverksamhet, inte är tillfredsställande. De vill ha en ökad frihet när det gäller att verka som hyresgäster.

Jag har tittat litet grand i en forskningsrapport om just förhandlingssystemet. Där sägs det att hyreslagstiftningen till stor del är tvingande för hyresgästerna. Jag vill därför fråga bostadsministern om det inte är dags att bryta monopolet, att börja avreglera bostadsmarknaden innan den totalt havererar.

Anf. 150 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Först beträffande beklagandet att jag inte är beredd att åstadkomma en särslagstiftning för Hyresgästföreningen i Dalarna. Det förefaller nämligen inte särskilt ändamålsenligt. Om det är av allmänt intresse för hyresgäströrelsen att bara behöva förhandla för sina medlemmar, skall jag naturligtvis överväga den saken. Men någon sådan framställning föreligger inte. Om det blir aktuellt med en sådan, får vi väl titta på den.

När det gäller monopolet råder det full frihet för hyresgästerna själva att ta över förhandlingarna och att träffa överenskommelse om en förhandlingsordning med hyresvärderna. Men för den skull behöver man inte vara ansluten till hyresgäströrelsen eller låta den vara företrädare. Man kan bilda en egen organisation, och det kan jag inte gärna kalla monopol.

Beträffande den sista frågan, vilken vidgades till att omfatta hela bostadspolitiken, tror jag att Margareta Gard förstår att jag just nu inte kan ta upp den diskussionen. Jag vill bara säga till Margareta Gard att den faktiska situationen – och det är inget skryt, utan det kan vem som helst registrera – är den att Sverige har den bästa bostadsstandarden i världen. Vi har 441 lägenheter per 1 000 invånare. Inget annat land når upp till det. Det är bara 4 % av vårt bostadsbestånd som inte är tipp topp i tekniskt avseende och när det gäller utrustning. Vi har också de lägsta boendehyrorerna.

Att i det läget tala om ett misslyckande eller om risken för ett haveri ger verkligen upphov till frågan om vi inte behöver fler misslyckanden och fler haverier i detta sammanhang.

Anf. 151 MARGARETA GARD (m):

Fru talman! Jag vill säga till bostadsministern att jag inte har begärt någon särslagstiftning för Dalarna. Jag tycker dock att det initiativ som har tagits kan vara värt att anamma när det gäller att gå vidare med detta arbete.

Jag kan hålla med bostadsministern om att vi har en god bostadsstandard i vårt land. Men vi har också en sådan stark reglering av bostadsmarknaden att denna faktiskt har blivit väldigt stel och orörlig, och det är inte bra. Vidare är jag litet förvånad över att bostadsministern berömmar sig så mycket av att bostadsmarknaden fungerar bra. Vi kan ju bara titta på förhållandena i Stockholm. Jag kan således inte instämma i talet om att vi har en väl fungerande bostadsmarknad.

Anf. 152 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Margareta Gard och jag skall kanske inte avhandla hela bostadspolitiken i dag. Det kan finnas mycket att säga om den, Margareta Gard. Vi hade tidigare 40 000 tomma lägenheter. Men vi kan nu utgå från att vi i dag kanske saknar 40 000 tomma lägenheter. Det motsvarar knappt 1,5 % av det totala beståndet – dvs. vare sig vi har ett överskott på bostäder eller en brist på bostäder rör det sig om en differens på 0,7 %. Jag tror att inget system i världen kan göra en kalibrering som är så noggrann.

Till sist beträffande Dalarna och hyresgäströrelsens ordning där. Margareta Gard vet kanske liksom jag att det pågår en djupgående diskussion inom hyresgäströrelsen om dessa saker. Man har utarbetat ett särskilt material. Avsikten är – efter vad jag har erfarit – att detta skall bli en av de stora

frågorna på hyresgäströrelsens kongress 1988. Skulle hyresgäströrelsen i sin helhet då ha samma uppfattning som man har i Dalarna, skall jag självfallet överväga det hela vid den tidpunkten.

Anf. 153 MARGARETA GARD (m):

Fru talman! Jag tackar bostadsministern för det löftet. Jag tror nämligen att många hyresgäster skulle vara utomordentligt glada om de slapp hyresgästmonopolet, som man rent allmänt säger. Bostadsministern påstår att det inte är fråga om något monopol. Men som det hela fungerar har det faktiskt blivit ett monopol.

Jag tar dock bostadsministern på allvar och hoppas således att det skall bli en förändring. Det kan jag då meddela nästa gång hyresgäster tar kontakt med mig för att uttrycka sitt missnöje.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1986/87:554 om ombyggnad av vindsutrymmen av brandsäkerhetsskäl

Anf. 154 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Ing-Marie Hansson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att sådana ombyggnader av vindsutrymmena i radhus skall komma till stånd som förbättrar brandskyddet.

Frågan ställs mot bakgrund av att eldsvådor i radhus vid ett flertal tillfällen har blivit omfattande och att flera radhuslägenheter har blivit övertända. Avsaknaden av eller bristfälligt brandskyddande mellanväggar i vindsutrymmena har gett elden en snabb spridning.

Kraven på brandskyddande mellanväggar i radhus har skärpts under åren 1960–1982.

Svenska brandförsvarsföreningen har i en nyligen publicerad utredning om bränder i radhus konstaterat att de drabbade radhusen huvudsakligen har byggts före år 1975, då krav infördes på uppdelning av radhusvindar med brandsektionering.

Enligt den svenska byggnadslagstiftningen kan man inte i efterhand ställa nya krav på hus som har byggts enligt de bestämmelser som gällde vid uppförandet. Ansvar för de förebyggande åtgärderna vilar i stället på radhusägaren.

Det är därför med tillfredsställelse som jag noterar att Svenska brandförsvarsföreningen i sin utredning också har tagit fram förslag till information och rekommendationer om åtgärder till bl. a. radhusägare. Det är min förhoppning att man nu i kommunerna sprider information till berörda radhusägare om innehållet i utredningen. Kommunens byggnadsnämnd och brandförsvaret bör kunna hjälpa till med att ge råd till radhusägarna om lämpliga åtgärder i de enskilda fallen.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om ombyggnad av
vindsutrymmen av
brandsäkerhetsskäl*

Anf. 155 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Jag råkade nyligen bli vittne till en häftig och mycket dramatisk radhusbrand. När en lägenhet övertändes ringde man till brandkåren, som inte fanns så långt borta. Innan den kom fram var tre lägenheter övertända, och innan släckningsarbetet var klart var fem lägenheter ganska svårt skadade.

I svaret hänvisar bostadsministern till den utredning som nu har lagts fram av Brandförsvarsföreningen och där rekommendationer om åtgärder har utfärdats till fastighetsägarna. Problemet är att det alltså är helt upp till den enskilde fastighetsägaren om åtgärder skall vidtas eller inte. Ibland är det bostadsrättsföreningar, ibland hyresvärdar – i de fall där radhusen är i hyreslägenhetsform – och ibland friköpta radhus i ett område, som i det fall jag var med om. Det blir då ganska svårt att få till stånd de frivilliga insatserna.

Det är naturligtvis tacknämligt om kommunen och brandförsvaret gemensamt går ut med informationsinsatser, men de har väldigt litet att komma med både när det gäller påtryckningar och när det gäller att locka.

Den andra frågan är hur försäkringsbolagen ställer sig. Jag har fått upplysning om att denna fråga inte har hög prioritet bland försäkringsbolagen, mycket därför att det hittills inte har inträffat några allvarliga personskador och därför att försäkringsbolagen inte heller har varit beredda att sänka premierna, dvs. ge en belöning för ombyggnadsinsatser.

Jag vill ställa frågan till bostadsministern: Skulle det vara möjligt för departementet att ta initiativ till överläggningar med försäkringsbolagen för att stimulera dem att överväga möjligheterna att ge vissa premier till fastighetsägarna?

Anf. 156 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Först och främst vill jag vitsorda att det är självklart att det finns fall där det är svårt att få till stånd de åtgärder som kanske en av radhusägarna eller bostadsrättsinnehavaren skulle vilja vidta men som de andra inte tycker är så angelägna. Gud ske lov, har det, som Ing-Marie Hansson säger, under den senaste 20-årsperioden vid radhusbränder inte uppstått några allvarliga personskador eller dödsfall. Vi kommer att se på problemet.

På den direkta frågan till mig, om departementet kan tänka sig att ta upp denna fråga med försäkringsbolagen, vill jag närmast svara ja. Vi har anledning att med försäkringsbolagen diskutera skador som ur försäkringsbolagens synpunkt är långt viktigare än dessa, nämligen de vattenskador som uppstår i fastigheterna och som belastar premierna väldigt hårt. Det skulle väl inte vara ur vägen eller uteslutet att vi vid ett sådant tillfälle också diskuterar dessa skador.

Jag vågar lova Ing-Marie Hansson att vi vid nästkommande tillfälle då vi träffar företrädare för försäkringsbolagen i andra sammanhang skall ta upp den här frågan till diskussion.

Anf. 157 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka bostadsministern för det svaret, som jag tycker var mycket positivt. Jag tror att det är helt nödvändigt att fastighetsägarna om de gör en sådan här insats ändå får en viss belöning i form av en lägre försäkringsavgift efteråt. Det borde vara ett intresse för försäkringsbolagen. De borde känna ansvar för att prioritera sådana sänkningar.

När dessa skador har inträffat medför det kostnader för tre parter. För det första drabbas försäkringsbolagen. För det andra berörs kommunerna – som gör stora insatser för brandskyddet. Det var otäckt att se vilka fruktansvärt svåra förhållanden brandmännen arbetar under i dessa sammanhang. För det tredje drabbas naturligtvis också – och kanske i första hand – den enskilda människan, som kan förlora precis allt. Det skedde i ett fall, där bara byxor och skjorta fanns kvar.

Jag vill tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1986/87:551 om indragningen av viss gymnasieutbildning

Anf. 158 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Ingela Gardner har frågat mig huruvida skolöverstyrelsens (SÖ:s) beslut om avveckling av vissa specialkurser med anledning av riksdagens beslut om minskning av lilla ramen kommer att föranleda några åtgärder från regeringens sida. Enligt Ingela Gardner innebär skolöverstyrelsens beslut dels att indragningen kommer för snabbt, dels att den avser utbildningar där över 90 % av de studerande är kvinnor och att huvuddelen är kurser inom vårdområdet.

När det gäller tiden för genomförandet konstaterar jag, liksom Ingela Gardner, att utbildningsutskottet förordade en långsammare avvecklingstakt. Att märka är dock att när utskottet förordade ett långsammare genomförande så var det i jämförelse med en minskning med 4 000 platser redan till läsåret 1987/88. Nu blir den minskning som påverkar läsåret 1987/88 bara 1 000 platser.

Så till den stora andelen kvinnliga sökande till de kurser som inte längre skall anordnas *med statsbidrag*. Jag vill betona det sista, därför att det är det som riksdagen beslutat om, inte att kurserna inte får anordnas. Det är, som utbildningsutskottet har påpekat, i huvudsak utbildningar med karaktär av intern personalutbildning. Om huvudmännen – landstingen – anser att kurserna bör anordnas, därför att de innebär en bra personalutbildning, så kan de också anordna kurserna, men utan statsbidrag.

Jag vill för min del förutsätta att de kurser vi hittills lämnat statsbidrag till har fyllt ett behov på arbetsmarknaden.

Anf. 159 INGELA GARDNER (m):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret, men jag är naturligtvis inte nöjd med det. Regeringen har sagt att det är viktigt att ha en

god framförhållning när det gäller utbildningsplaneringen. Därför arbetar man med treårsramar vid gymnasieplaneringen. Trots att ramen för läsåret 1987/88 fastställdes så sent som för ett år sedan föreslog regeringen i årets budgetproposition, dvs. mitt under pågående planeringsperiod, att 4 000 platser skulle skäras bort från den s. k. lilla ramen utan hänsyn till att eleverna redan hade hunnit söka till vad de trodde var befintliga utbildningar.

Visserligen har riksdagen mildrat neddragningen till 1 000 platser, men påfrestningen är ändå stor. Jag tycker att det är ett flagrant exempel på dålig planering, och framför allt är det hänsynslöst mot ungdomarna.

Med anledning av utbildningsministerns svar vill jag fråga om det kommer att ske några ytterligare indragningar nästa år.

När det sedan gäller möjligheterna att få en gymnasieutbildning vet jag att prioriteringen av 16-17-åringarna i huvudsak har gått ut över flickorna. Därför är jag mycket nyfiken på hur förslaget till neddragning av platserna egentligen har förberetts i regeringskansliet. Antingen visste inte regeringen att även en neddragning av lilla ramen skulle drabba främst kvinnorna, och då är det illa, eller också visste regeringen det och lade ändå med berått mod fram förslaget, och då är det om möjligt ännu värre. Därför vill jag fråga utbildningsministern: Visste regeringen eller visste regeringen inte vilka konsekvenser en neddragning skulle få för flickornas möjlighet att skaffa sig en gymnasieutbildning?

Anf. 160 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Vad regeringen visste var att många elever på de s. k. påbyggnadskurserna i själva verket är personer som har anställning hos en arbetsgivare och genomgår vidareutbildning, t. ex. från vårdbiträde till undersköterska. Regeringen har klargjort att när vi minskar antalet platser på påbyggnadsutbildningar med statsbidrag, kan det vara lämpligt att man minskar just den typen av kurser. Då kan landstingen som andra arbetsgivare genom att köpa en utbildning bekosta sin egen personalutbildning.

Regeringen har också rekommenderat utbildningsanordnarna att skära ner sådana kurser där det varit ett lågt platsantal. Om man vidtar dessa två åtgärder borde en måttlig minskning av antalet påbyggnadsutbildningar, något som nu sker, inte behöva leda till någon nackdel för de människor som enskilt söker sig till gymnasieskolans påbyggnadsutbildningar.

Anf. 161 INGELA GARDNER (m):

Fru talman! Jag kan i och för sig hålla med utbildningsministern om att det kan finnas anledning att anordna vissa utbildningar utanför gymnasieskolans ram och utan statsbidrag, men vad den här diskussionen handlar om är att regeringen ensidigt kommer med ett sådant förslag utan att ha kontaktat huvudmännen för dessa utbildningar. Landstingets budget är redan lagd när man där plötsligt får besked om att man nu skall ta över det ekonomiska ansvaret för ett stort antal utbildningar, eftersom det annars kommer att drabba ett stort antal flickor. Det är den planeringen jag tycker är så egendomlig. Jag hade tyckt, mot bakgrund av regeringens resonemang, att det hade varit skäligt att säga att detta planerar vi för, detta är inriktningen.

men vi kommer inte att genomföra det förrän tidigast läsåret 1988/89. Då skulle huvudmännen ha hunnit anpassa sin ekonomi till de förändrade förutsättningarna, och då hade det inte behövt gå ut över flickorna, som ändå har svårt att få en utbildning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om intagningen till
gymnasieskolan*

35 § Svar på fråga 1986/87:552 om intagningen till gymnasieskolan

Anf. 162 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Ingela Gardner har frågat vilka åtgärder jag överväger för att de yngre sökande som nu inte kommit in i gymnasieskolan skall få en chans till gymnasieutbildning.

En åtgärd vore att nu ytterligare öka antalet intagningsplatser utöver den ökning som riksdagen nyligen beslutat. Så enkelt är det dock inte, som jag ser det. Enligt skolöverstyrelsen (SÖ) har nu länskolnämnderna fått så många platser som de anser sig kunna lägga ut i kommunerna. I t. ex. Stockholms län, som fått en tredjedel av de extra platser som riksdagen tillsköt för hela riket, var det bara med stor ansträngning regionen kunde ta emot detta tillskott.

Det finns också – i rena tal – platser för alla 16- och 17-åringar som sökt till gymnasieskolan. Enligt en rapport från SÖ om intagningsläget den 15 april har i runda tal 118 000 ungdomar i åldern 16–17 år sökt till 127 000 platser. Drygt 106 500 har tagits in, normalt på sina förstahandsval, och det är därmed knappt 11 500 som ännu inte kommit in. Jag säger "ännu inte", därför att detta ännu bara är en preliminär intagning. Den slutliga intagningen är en process som faktiskt inte blir klar förrän några veckor in på höstterminen. Det är först då som eleverna kunnat göra omval, klasserna har justerats och vakanta platser kunnat tas i bruk.

Så var det förra året, när 7 000 ungdomar i åldern 16–17 år genom olika åtgärder ute i länen och kommunerna fick en gymnasieplats under tiden från april och till skolstarten. Detta är en process som måste få ta sin tid, och den måste få genomföras ute i kommunerna, där elevvalen sker. Mot elevvalen skall balanseras kommunernas möjligheter att anordna utbildningar och arbetsmarknadens behov. Det är den processen som nu har börjat.

Anf. 163 INGELA GARDNER (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

I dag räcker inte grundskoleutbildningen till för att ungdomarna skall få in en fot på arbetsmarknaden och få ett fast arbete. Därför har gymnasieutbildningen blivit allt viktigare. Mot den bakgrunden tycker jag – till skillnad från utbildningsministern – att det är oroande att drygt 11 000 ungdomar i 16-årsåldern står utan gymnasieplats efter den preliminära intagningen. Det gör de trots att riksdagen har justerat direktramen – det hade sett ännu värre ut om regeringens förslag hade gått igenom. Trots denna justering är det i år 1 % fler som inte kommer in vid den preliminära intagningen än det var förra året.

I Stockholm är det över 1 000 elever från årskurs 9 som inte kan komma in,

även om vi mellan preliminärintagningen och den slutliga intagningen skulle lyckas fylla alla platser. Till dessa 1 000 elever kommer ytterligare 900 övriga yngre sökande som vi skall prioritera till gymnasieskolan här i Stockholm.

Mot den bakgrunden kunde man kanske ha väntat sig att regeringen åtminstone skulle ha tagit initiativ till en eventuell omfördelning. Även om vi har lyckats klämma in ytterligare nästan 1 000 elever i systemet här i Stockholm tror jag att vi om vi fick ytterligare platser skulle klara av att ta in ytterligare ett antal elever.

Utbildningsministern säger också att man måste se till hur situationen är i höst. Javisst, men då är det för sent; då är det – det visar resultatet av den förra intagningen – ett antal elever som faktiskt inte kommer in. Finns inte platserna kan vi inte ta in dem.

Mot den bakgrunden vill jag fråga utbildningsministern: Vad betyder egentligen uttrycket En gymnasieskola för alla – betyder det en gymnasieskola för alla, en gymnasieskola för alla som söker eller en gymnasieskola för alla som kommer in?

Anf. 164 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! De som nu har sökt har i allmänhet kommit in på sitt förstahandsval. Hade de varit beredda att också acceptera ett andra- eller tredjehandsval skulle flera ha kommit in. När de nu får betänketid under sommaren och början av hösten kommer fler att acceptera andra- och tredjehandsval. Därför kommer fler att beredas plats.

En del elever kommer att säga att de bara kan tänka sig ett slags plats och ingen annan. Det är möjligt att de inte har någon plats när gymnasieskolan börjar till hösten. Då får vi vidta s. k. uppföljningsåtgärder, för att stimulera dem att ta ett arbete eller förbereda sig för andra studier som de kan gå in på.

Jag vill också påpeka kommunernas ansvar för att ordna den typ av utbildning som eleverna efterfrågar, t. ex. yrkesutbildningar, vilka ofta är mer krävande i fråga om lokaler och utrustning. Anordnades flera sådana utbildningar skulle fler elever kunna söka till dessa platser. Nu ökar i stället antalet platser på treåriga linjer. Det är enklare för kommunerna, men det är inte alla elever som vill dit eller passar där.

Anf. 165 INGELA GARDNER (m):

Fru talman! Jag förstår ändå inte att regeringen kan känna sig så lugn som man enligt utbildningsministern gör. Det är klart att jag också inser att vi inte till 100 % kan anpassa gymnasieskolans organisation till elevernas förstahandsval – det skulle inte gå, bl. a. av arbetsmarknadsskäl. Men det går naturligtvis att se till att fler kommer in i gymnasieskolan. Det är faktiskt en hel del elever som inte kommer in trots att de har både ett, två och tre val.

Utbildningsministern säger vidare att man borde lägga de tillkommande platserna på de tvååriga linjerna. Ja, i Stockholms län är det ca 1 000 elever som står i kö till de tre- och fyraåriga teoretiska utbildningarna, och jag vet inte om de skulle vara beredda att ta emot en plats inom en yrkesinriktad utbildning i stället. Här har vi behov av fler platser på teoretisk linje. Och det är som utbildningsministern också sade: Det är lättare att anordna sådana platser. Men vi måste få de där platserna, annars kan vi inte ta in eleverna.

Anf. 166 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig om regeringen är beredd att ompröva sin hittillsvarande negativa attityd till ett generösare studiestöd och ge studiestödsutredningen tilläggsdirektiv.

Som Pär Granstedt känner till beräknas studiemedelskommittén om några månader lägga fram sina utredningsresultat. Jag utgår från att kommittén kommer att redovisa faktaunderlag och alternativa tekniska lösningar, som kan läggas till grund för regeringens ställningstagande till hur ett nytt eller modifierat studiefinansieringssystem bör se ut.

Kostnaden för ett förändrat system måste avvägas mot andra angelägna statsutgifter inom och utom undervisningsområdet. Denna avvägning måste göras av regering och riksdag. Jag avser därför inte att genom tilläggsdirektiv ge studiemedelskommittén i uppdrag att lägga fram förslag som går utanför nuvarande kostnadsramar. Frågan om en ramvidgning skall ske kommer att prövas av regeringen i ett senare skede och därefter föreläggas riksdagen för beslut.

Anf. 167 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga.

Det är ju långt ifrån första gången vi diskuterar detta ämne, och jag får väl nästan be om ursäkt för att jag frestar utbildningsministerns tålamod genom att återkomma till frågan. Anledningen till att jag gör det är en undersökning som kom till min kännedom i förra veckan, genomförd av en amerikansk forskare som heter Bruce D. Johnstone och som är rektor vid Buffalo State College i USA. Han har jämfört studiestödet i ett antal länder, närmare bestämt Storbritannien, Frankrike, Västtyskland, USA och Sverige. Undersökningen visar att när det gäller studiestöd för gruppen ungdomar från låginkomsttagarhem ligger Sverige i botten. Sverige har alltså det sämsta studiestödet för den gruppen ungdomar. Däremot ligger vi bättre till när det gäller studiestödet till ungdomar från mera välsituerade hem, vilket naturligtvis beror på att vårt studiestöd inte är behovsprövat på samma sätt som studiestödet i andra länder.

Men det konstaterades också att den ekonomiska bördan på de studerande själva var tyngst i Sverige vid en jämförelse med förhållandena i de här länderna. Det var egentligen mot den bakgrunden som jag ville höra om resultatet påverkar regeringens inställning.

Efter det svar som jag fått kan man väl hoppas att regeringen kan tänkas vara beredd att öka resurserna för studiestödet, även om regeringen inte vill låta studiestödsutredningen lägga fram förslag i den riktningen. Jag skulle ändå gärna vilja höra utbildningsministerns kommentar till resultatet av den här utredningen, som säkert studerats också inom utbildningsdepartementet. Kan det vara en tillfredsställande ordning att Sverige lägger så stora bördor på de studerande jämfört med vad man gör i andra länder, och i synnerhet på de studerande från låginkomsttagarhem?

Om studiestödet

Anf. 168 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Nästan varje annat land än Sverige prövar studenternas behov av studiestöd mot bakgrund av föräldrarnas ekonomi. England, som här nämndes, har t. ex. en regel om 25 års ålder innan den studerande är frikopplad från föräldraekonomin. Hos oss behandlas alla studenter lika, oavsett föräldrarnas ekonomi.

Jag vill emellertid påpeka att subventionsmomentet i det svenska studiesociala stödet troligen ligger över 50 % i stället för under 50 %. Högst hälften får staten tillbaka av de utbetalade lånen, i verkligt värde.

Det finns mycket att omfördela, om det nu är så att kommittén vill lägga mera på bidragssidan och göra lånet mera konventionellt, eftersom studenterna inte tycks uppskatta de stora fördelar som ligger i fördelaktiga lånebestämmelser. Det är som om ett lån inte vore något stöd alls, trots att räntan är så låg. Då är det kanske bättre att de får pengar i handen i form av studiebidrag, och då får lånen mera likna lån i studenternas vanliga föreställning.

Anf. 169 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Den här undersökningen, om jag har förstått den rätt, skiljer inte så mycket på i vilka former stödet ges, utan den utgår ifrån så att säga den skattefinansierade delen av studenternas försörjning. Där måste naturligtvis ingå dels direkta bidrag, dels subventionselementet i lånen.

Det innebär vad jag förstår att antingen måste man göra en omfördelning mellan olika grupper av studenter, dvs. närma sig det engelska systemet, för att skapa bättre villkor för dem som kommer från miljöer med svag ekonomi, eller också släppa till mera pengar. Jag tycker – och jag antar att även utbildningsministern tycker – att det är otillständigt att studenter från familjer med svag ekonomi har sämre stöd från samhällets sida här i Sverige än motsvarande i Thatchers Storbritannien.

Jag skulle vilja höra en definitiv kommentar från utbildningsministern, om han delar uppfattningen att svenska studenter från låginkomsttagarhem borde få minst det stöd som man får i Storbritannien.

Anf. 170 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Först beslöt riksdagen, på studenternas begäran, att ta bort hänsynstagande till föräldrarnas ekonomi. Därefter har riksdagen beslutat, också på studenternas begäran, att ta bort hänsynstagande till andra makens inkomst under studietiden. I år har riksdagen, också på studenternas begäran, beslutat att ta bort hänsynstagande till andra makens ekonomi under återbetalningstiden.

Det föreligger en absolut klar inställning i Sverige, att den enskilde studerande skall betraktas som en individ, utan hänsyn till anhöriga, vare sig under utbildningstiden eller under återbetalningstiden.

Låt mig sedan säga att om staten betalar ut ungefär 4 miljarder i studiemedel och får igen ungefär 2 miljarder, då är det bevis nog att detta är ett system som är generöst. Men dess generositet ligger inte i dagen för vare sig studenterna eller Pär Granstedt, och därför är en ordentlig omfördelning befogad.

Anf. 171 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag tror inte heller att lösningen på problemet är något slags behovsprövning av studiestödet. Principen att studiestöd skall gå ut lika till alla, möjligen med hänsyn till barn men i varje fall utan hänsyn till vare sig makars ekonomi eller föräldrars, bör stå fast.

Då blir, såvitt jag förstår, den enda slutsatsen, för att inte svenska studenter skall vara sämre ställda än låginkomststudenter i t. ex. Thatchers Storbritannien, att vi måste öka på studiestödet.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att det inte går att få ett klart uttalande från utbildningsministern, att en student från ett hem med svag ekonomi i Sverige inte skall behöva vara sämre ställd än en student i motsvarande situation i Storbritannien. Men, som sagt var, lösningen på detta måste vara att öka studiestödet för alla.

Anf. 172 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Hur väl eller illa ställd en student är, kan vi aldrig veta under studietiden. Det är först efter studietiden, då återbetalning skall ske, som det visar sig vad studenten har fått.

Den som inte har någon inkomst alls behöver heller inte betala tillbaka någonting och har fått ett hundra procentigt stöd. Det är väl då som det verkliga behovet visar sig. Under studietiden betalar vi ut pengarna, och vi återkräver dem i den mån det finns någon tillgång hos studenterna.

Anf. 173 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Det som utbildningsministern nu säger är ju ingen nyhet, och det var naturligtvis bekant även för dem som gjorde undersökningen. Subventionselementet i det svenska studiestödssystemet är inte bara de blygsamma procent som betecknas som bidrag, utan även de generösa återbetalningsreglerna. Det medger jag gärna.

Men undersökningen har utgått ifrån det totala skattefinansierade stödet till studenterna. Man har efter vad jag kan förstå tagit hänsyn till det totala subventionselementet. Jag konstaterar att en svensk låginkomsttagarstudent får sämre stöd än sin motsvarighet i Storbritannien, USA, Frankrike och Västtyskland. Det är kärvare att vara student från en fattig miljö i Sverige än i dessa länder. Jag tycker utbildningsministern borde konstatera detta och säga att detta måste vi ändra på.

Överläggningen var härmed avslutad.

37 § Svar på fråga 1986/87:555 om prisstoppets tillämpning

Anf. 174 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Fru talman! Bo Lundgren har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder för att förhindra att prisstoppet tillämpas så att en förändrad vårdinriktning med ökade kostnader som följd inte skall få slå igenom i priset för de vårdtjänster som enskilda vårdhem erbjuder.

Ett av syftena med det nu gällande prisstoppet är att förhindra att

inträffade eller förväntade kostnadsökningar automatiskt förs vidare i form av ökade priser. Detta gäller på såväl vårdområdet som på andra områden som omfattas av prisstoppet. Därför är jag inte beredd att medverka till att de allmänna förutsättningarna för prisstoppets tillämpning ändras i den riktning som Bo Lundgren förordar.

Vad gäller behandlingen av enskilda ärenden framgår av förordningen om allmänt prisstopp att statens pris- och kartellnämnd får ge tillstånd till överskridande av stoppriser. Enligt förordningen bör tillstånd ges endast om det finns synnerliga skäl till det. I nämndens tillämpningsföreskrifter till det allmänna prisstoppet finns härutöver bestämmelser bl. a. om hur prisstoppet skall tillämpas i fråga om varor eller tjänster som ändrats i utförande eller till sin sammansättning. Det ankommer på i första hand pris- och kartellnämnden att efter ansökan pröva om en planerad prishöjning i ett enskilt fall står i strid med de gällande prisstoppbestämmelserna.

Anf. 175 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig först tacka statsrådet för svaret. Av det får jag uppfattningen att statsrådet på något sätt avsäger sig ansvaret för tillämpningen av prisstoppet. Det är ju inte rimligt. Regeringen får ta ansvar för sina åtgärder, även om den direkt tillämpande myndigheten är statens pris- och kartellnämnden.

I ett fall som jag känner till – det finns säkert flera – har man vägrat tillstånd att höja priset trots att en kraftig kostnadsökning inträffat i ett enskilt vårdhem till följd av att beställaren, landstinget, har begärt att en helt annan typ av patienter skall vårdas där. Landstinget har gått igenom kostnaderna och funnit dem rimliga.

Jag vet att statsrådet inte kan diskutera enskilda fall, men det skulle vara intressant att höra hans inställning i följande fråga.

Låt oss ta ett vårdhem som faktiskt fått denna förändrade inriktning av vården, mot tyngre patienter och tyngre vård. Man har en klart dokumenterad kostnadsökning. Om man inte får tillåtelse att gå över stoppriset på den tidigare bedrivna inriktningen, kommer man att få negativa marginaler.

Är det då enligt statsrådets uppfattning tillåtet att göra avsteg från prisstoppet?

Anf. 176 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Fru talman! Enligt de bestämmelser som gäller är det förhållandet att kostnadsökning inträffat inte motiv nog för att få dispens från prisstoppet.

Om det gäller en helt ny vara, eller importerad vara som inte sålts tidigare, då kan man få dispens och då skall inte prisstoppet omfatta denna vara.

Då uppkommer frågan i vilken utsträckning som det är en ny vara eller som väsentliga ändringar i övrigt har skett, och det måste bedömas utifrån det enskilda fallets förutsättningar.

Anf. 177 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag är fullt medveten om att man får göra denna bedömning. Men jag vill fråga statsrådet om det är möjligt att göra en bedömning som innebär att man får överskrida stoppriset, om det faktiskt är så, att det rör sig

om en tjänst med en verklig ändring av inriktningen och med en helt annan kostnadsstruktur. Det är en situation där det, om man inte får vidta någon prisändring, de facto blir en negativ marginal i rörelsen. Jag tar detta extrema exempel, vi diskuterar inte en minskning av marginalerna. Är det då rimligt med en tillämpning som innebär att man får överskrida stoppriset?

Anf. 178 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Fru talman! Det framgår helt klart av de utfärdade tillämpningsföreskrifterna, att om det rör sig om en ny vara eller tjänst eller om det har skett mycket väsentliga förändringar, kan det också ges dispens från prisstoppet.

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Svar på fråga 1986/87:531 om trafiken med tunga lastbilar

Anf. 179 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Viola Claesson har frågat mig om regeringen avser att ta ytterligare steg på vägen mot allt tyngre lastbilsekipage. Bakgrunden till frågan är en artikel i tidningen Lastbilen.

I Sverige tillåter vi 10 tons axeltryck och 16 tons boggitryck, medan EG för den gränsöverskridande trafiken inom EG tillåter 18 tons boggitryck. Vidare har EG beslutat att 11,5 tons drivaxeltryck för fordonskombinationer med fem eller fler axlar skall vara tillåtet fr. o. m. den 1 januari 1992. I Sverige tillåter vi visserligen längre fordon och högre bruttovikt än i EG-länderna i gemen. Problemet är dock inte högsta tillåtna bruttovikt eller längsta tillåtna fordonslängd. Problemet är att den låga bärighetsstandarden begränsar möjliga fordon och fordonskombinationer. Det är främst de många och svaga broarna som är hindret.

Regeringen framhåller i årets budgetproposition att det är angeläget att det svenska vägnätet så långt det är möjligt anpassas till den standard som gäller inom EG. Det innebär bl. a. att ett stort antal broar måste byggas om, så att de kan klara de korta och tunga fordonskombinationer som tillåts i den gränsöverskridande trafiken inom EG. Ett tioårigt investeringsprogram på 575 milj. kr. per år i 1988 års pris föreslås för att genomföra erforderliga broförstärkningar. Programmet skall möjliggöra en höjning av boggitrycket till 18 ton, medan högsta tillåtna drivaxeltryck kvarblir vid 10 ton.

Åtgärderna möjliggör också en höjning av den maximalt tillåtna bruttovikten. En sådan höjning är av stor betydelse för svenskt näringsliv och regionalpolitiskt viktig, eftersom den stärker inte minst skogsbrukets konkurrenskraft i de utsatta delarna av landet.

Anf. 180 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Det är ju inte första gången som de här frågorna behandlas i kammaren. Jag har tagit upp dem ett par gånger tidigare.

Sedan statsrådet och jag senast diskuterade frågan har en utredning sett dagens ljus. Utredningen har gjorts på initiativ av kommunikationsdeparte-

mentet och handlar om just trafikpolitiken och Sveriges relationer till EG.

Det står helt klart för utredningen att man förväntar sig – och man ser tyvärr också positivt på detta från den svenska regeringens sida – att lastbilstrafiken kommer att expandera ytterligare. Den framtidsparoll om landsvägens totala frihet som den europeiska åkarunionen – verkligen en mäktig organisation i Västeuropa – har använt kan också skönjas mellan raderna i utredningsrapporten. Man kan bl. a. läsa följande: "Lastbilstrafiken utgör redan idag den snabbast växande trafikgrenen inom EG och denna expansion förväntas fortsätta och troligtvis accentueras." Vidare står det: "Den ökning av lastbilstrafiken som en gemensam liberaliserad trafikpolitik med all säkerhet leder till påverkar även behovet av *nya väginvesteringar*." Här ställer verkligen regeringen upp.

Vi har under en rad år krävt väginvesteringar, eftersom de tunga fordonen redan i dag har förorsakat ett enormt slitage, vilket lett till både fler olyckor och sämre miljö över huvud taget. Betyder det som skisseras i den här rapporten om EG-modellen, dvs. att de svenska trafikpolitiska målen måste samordnas med Sveriges relationer till EG:s handels- och industripolitik, att man ständigt skall tillåta tyngre ekipage i Sverige, bl. a. med hänsyn till att man helt står på skogsindustrins sida? Vad innebär detta när det gäller förbättring och utbyggnad av järnvägstrafiken i landet?

Anf. 181 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! EG-studien har gjorts som ett led i det pågående trafikpolitiska arbetet. För närvarande är rapporten ute på remiss. När remissomgången har avslutats får vi väl se vilka slutsatser vi kan dra av rapporten. Regeringen har alltså ännu inte dragit några slutsatser med anledning av materialet i rapporten.

Vi kan i och för sig föra en lång diskussion om tyngre transporter. Som jag sade i svaret tror jag att det här är mycket viktigt, inte minst för skogsindustrin, men även från regionalpolitiska synpunkter. Jag vill minnas att jag i tidigare diskussioner med Viola Claesson har sagt att man, om det tillåts tyngre transporter, inte omedelbart får dra slutsatsen att det också blir fler lastbilstransporter på våra vägar. Den motsatta slutsatsen borde ligga närmare till hands, nämligen den, att om en viss mängd skall transporteras, blir det färre transporter, om det tas större last vid varje transport.

Anf. 182 VIOLA CLAESSION (vpk):

Fru talman! Men, Sven Hulterström, nu är ju inte frågan riktigt så enkel. Det handlar ju om de möjligheter som järnvägen skall ha att även i fortsättningen transportera gods. Här berövar man järnvägen dessa möjligheter i och med att man liberaliserar och harmoniserar i samarbete med EG. Jag är också medveten om att det rör sig om mycket starka inhemska krav. Detta lyser igenom när 60 ton skall bli högsta tillåtna bruttovikt, vilket är ett enormt rekord, om man jämför med förhållandena i de andra europeiska länderna. Vi har redan de längsta fordonen, och nu skall man alltså höja den högsta tillåtna bruttovikten. Ser man på tabellerna i den utredning som jag nämnde, finner man att det framgår lika klart där som i tidningen Lastbilens specialnummer att Sverige redan ligger i topp. Rege-

ringen måste vara medveten om att detta inte kan kombineras med en politik som gynnar järnvägen. Om jag har tolkat rapporten rätt, gäller det naturligtvis att samordna hela infrastrukturen.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om postverkets paket-
befordran*

Överläggningen var härmed avslutad.

39 § Svar på frågorna 1986/87:532, 542, 544 och 546 om postverkets paketbefordran

Anf. 183 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Andre vice talman Karl Erik Eriksson, Göthe Knutson, Margit Gennser och Anders Andersson har mot bakgrund av uppgifter i massmedia ställt vissa frågor till mig om postverkets rutiner för hantering av paket. Enligt uppgifterna skulle postverkets ledning ha utfärdat direktiv att vanliga paketförsändelser skall fördröjas, så att de inte delas ut för snabbt.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Uppgifterna i massmedia är inte korrekta. Enligt postverket har inga sådana direktiv utfärdats.

Anf. 184 Andre vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Det är inte ofta som det ställs fyra alldeles identiska frågor i riksdagen. Dessutom vet vi att många ledamöter har fått samma reaktion från sina hemorter.

Vad är det då som har hänt? Jo, det är faktiskt så, att det har utgått direktiv att posten skall tjuvhålla på paket, så att de inte kommer fram förrän på den tredje dagen.

Nu säger kommunikationsministern att uppgifterna inte är riktiga. Jag tackar för det svaret och utgår ifrån att kommunikationsministern går i god för att det kommer nya direktiv, så att inte den situation som nu har skapats på postterminalerna fortsätter. Det är faktiskt så, herr kommunikationsminister, att ordföranden i Statsanställdas förbund i Skövde, Harry Svensson, uttalat t. ex. följande: "Pakethögarna växer nu vid de regionala terminalerna ute i landet. Paketerna måste datummärkas för att inte skickas ut för tidigt." Vidare säger Harry Svensson: "Det här tar extra tid och därför blir hanteringen dyrare -- -. Dessutom är det problem med att få plats för alla paket." I min länsstad säger man bl. a. följande: "Vi drunknar just nu i paket, som under normala förhållanden skickas vidare och når adressaten nästa dag. I läromkvällen var t. ex. ett 60-tal containers fyllda med sådana försändelser -- --."

En sådan situation skapas inte, herr kommunikationsminister, av att man läser felaktiga uppgifter i tidningarna. Det har kommit direktiv, den saken är klar. Annars skulle inte paketerna hanteras på detta sätt.

Jag är nu, som sagt, mycket tacksam för svaret, och jag tror också att många ute i bygderna är det. Jag hoppas att kommunikationsministern i ett ytterligare inlägg bekräftar att det inte blir någon försämring och fördröjning när det gäller postens paketbefordran.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om postverkets paket-
befordran*

Anf. 185 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för ett mycket märkligt svar.

Här påstås att uppgifterna i massmedia inte är korrekta. Då vill jag fråga: Vad är korrekt? Eftersom det inte står någonting om detta i statsrådets svar, måste jag säga att svaret är torftigt. Statsrådet är skyldig svenska folket ett besked, framför allt de personer som har uttalat sig i massmedia, i TV och i den tidning som jag refererar till i min fråga. Har statsrådet läst min fråga? Jag återger vad postchefen i Karlstad, som såvitt jag förstår är regionalchef, har sagt. Han förklarar att det förhåller sig som vi, bl. a. Karl Erik Eriksson och jag, har sagt. Jag återger vad den fackliga ordföranden i Karlstad har uttalat. Ljuger han också? Vad är det som föranlett postverkets företrädare att svara som de har gjort? De har ju sagt att posthögarna skall växa. Det blir en medveten försening. De fackliga företrädarna var ju bokstavligen i uppror.

Jag konstaterar, fru talman, att det här föreligger beskyllningar mot företrädare för inte bara massmedia utan också för postverket. Man frågar sig: Hur är det ställt inom detta statliga verk, då det kan bli så snett? Jag hoppas att statsrådet verkligen vill ge svenska folket, allmänheten, postens kunder svar på denna mycket väsentliga fråga.

Anf. 186 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag är verkligen fortfarande konfunderad.

I Dagens Eko hörde jag hur den tillförordnade generaldirektören förklarade varför man gjorde så här – försenade vanliga paket för att ilpaketen skulle komma fram fortare än de vanliga. Man såg till att de vanliga postpaketen blev försenade. Han sade att det var fråga om rättvisa. Detta var också anledningen till att jag använde ordet rättvisa i min fråga.

Vi måste verkligen få en förklaring. Kommunikationsministern sade att uppgifterna i massmedia inte är korrekta och att postverket inte har några direktiv att försena vanliga postpaket. Svaret har kanske hängts upp på ordet *direktiv*. Posten har kanske utfärdat något annat. Vi har ju i dagarna i TV hört hur man vill komma undan något besvärligt genom att använda ett annat ord. Är det en "arbetsorder" i stället för "direktiv" som man har använt sig av? Här har det redan sagts att de fackliga företrädarna var förtvivlade. Jag tycker att det behövs ett klarläggande, inte minst med tanke på de anställda i postverket. Svenska folket har faktiskt också rätt att få veta hur posten har fungerat och hur den skall fungera.

Anf. 187 ANDERS ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det var, som tidigare talare har sagt, mycket enkelt. Men jag skulle också vilja rikta ett betydligt större tack till pressen för att verkligen i hög grad ha uppmärksammat den här frågan. Det torde vara utom allt tvivel att grund också har förelegat för misstanken att det system som nu har uppbragt så många var tänkt att genomföras.

Jag skulle bara helt kort vilja sluta mitt lilla anförande med att säga att det tydligen fortfarande är möjligt i detta land att förhindra alltför tokiga och

galna innovationer, tack vare snabba reaktioner både från pressen och från ledamöter i denna kammare.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

Anf. 188 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Ingen rök utan eld, brukar man säga. Det är möjligt att de föreskrifter som postverket har utfärdat för hur paketen skall hanteras har blivit föremål för en del missförstånd. Men när Karl Erik Eriksson frågar om det inte är dags att utfärda nya direktiv kan jag säga att posten, enligt de uppgifter vi har fått, redan har utfärdat sådana föreskrifter att de missförstånd som kan ha uppstått skall vara undanröjda. Då borde väl ordningen vara återställd på det här området.

Göthe Knutson är tydligen litet upprörd över att jag säger att massmedias uppgifter i det här avseendet inte är korrekta. Jag kan gå Göthe Knutson till mötes och säga att uppenbarligen är uppgifterna i massmedia i varje fall inte till alla delar korrekta.

Jag har dess värre inte sett vad postchefen i Karlstad har uttalat. Men jag kan säga så här, att om postverket i Karlstad hade tänkt hantera dessa föreskrifter på ett mycket oförnuftigt sätt, hoppas jag att postchefen inte är sämre karl än att han ändrar sig och i fortsättningen tillämpar dem på ett förnuftigt sätt.

Anf. 189 Andre vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Kommunikationsministern retirerade faktiskt betydligt i sitt andra anförande och sade att det tydligen har kommit direktiv men att de har korrigerats med nya bra direktiv. Då vill jag fråga: Vad innehåller de nya direktiven? Vilka garantier ger de för att det inte blir försämringar och fördyringar?

Det är faktiskt inte bara en massa okloka riksdagsledamöter som har reagerat för detta, utan det är också postmästare på olika ställen. Jag kan ta som exempel ett uttalande av postmästaren i min hemkommun. Det står så här i tidningen: Så skall posten avsiktligt försena sin paketbefordran. Men postmästaren i Arvika försvarar den nya reformen. Läser man sedan artikeln ser man att han försvarar den av kostnadsskäl.

Det skall bli intressant att höra kommunikationsministern redovisa de nya direktiv som verkligen garanterar oförändrad och bra service.

Anf. 190 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Jag instämmer i Karl Erik Erikssons yttrande, att det skall bli intressant att höra kommunikationsministern berätta om de nya direktiven. Nu talade ju kommunikationsministern om direktiv.

Om det står fel i en tidning eller sägs fel i TV brukar den som anser sig felciterad höra av sig och komma med dementier. Det finns etiska regler för detta, och det brukar komma fram. Inga av dem som har intervjuats i den tidning jag har refererat, Nya Wermlands-Tidningen, har sagt att de är felciterade. Nu frågar man sig: Är det några egna påhitt av de regionala cheferna eller av chefen i Arvika, som Karl Erik Eriksson åberopade? Eller är det som statsrådet säger, att man har tolkat direktiven väldigt oförnuftigt? Jag uppfattade statsrådet så. Detta är ganska märkligt. Här haglar beskyllningarna. Jag måste säga att detta börjar likna en liten Boforsaffär.

*Om postverkets paket-
befordran*

Anf. 191 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Man skall tydligen uppfatta ord väldigt noggrant. Vi talar inte om *direktiv*, har jag förstått, vi talar om *föreskrifter*. Det var därför svaret från kommunikationsministern kunde formuleras på det här sättet. Det var alltså inte fråga om direktiv, utan det var föreskrifter som dessutom tydligen hade missuppfattats. Efter vad jag förstår hade de missuppfattats mycket högt upp inom postverket, för det var den tillförordnade generaldirektören som hade yttrat sig i frågan och menat att det var fråga om rättvisa.

Jag tycker att kommunikationsministern bör klarlägga den här frågan ytterligare. Det är inte bra att man försöker skylla på de anställda. De har nog inte missuppfattat föreskrifterna. Posten har väl gjort ett misstag. Rätta till det! Man behöver ju inte tillämpa ilbefordran inom det egna postdistriktet eftersom posten kommer fram lika snabbt ändå. Så enkelt går frågan att lösa.

Anf. 192 ANDERS ANDERSSON (m):

Fru talman! Bara ett litet påpekande rörande kommunikationsministerns svar. Det står klart och tydligt, för alla oss som har sett det skrivna svaret, att det aldrig har utfärdats några sådana direktiv. Då är det något märkligt att säga att det har utgått andra direktiv.

Anf. 193 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Några sådana direktiv som har refererats i massmedia och som skulle gå ut på att paketen skulle fördröjas, så att de inte delades ut för snabbt, har inte utfärdats. Det är det jag säger i svaret. Däremot finns det föreskrifter om hur pakethanteringens skall gå till och hur den servicen skall ordnas. Det har tydligen uppstått en del missförstånd, men efter kompletterande uppgifter fungerar detta såvitt jag förstår som det skall, och det måste väl ändå vara det väsentliga även för riksdagen.

Anf. 194 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! I likhet med hela svenska folket kunde jag lyssna till en centralt högt uppsatt chef inom postverket – jag föreställer mig att det är i Stockholm vederbörande sitter – som tog på sig ansvaret för detta och försvarade det. Det är ytterligt märkligt, herr statsråd, att man kan försvara någonting som uppenbarligen har utgått från vederbörande själv men som sedan förnekas av någon instans, vilken vidarebefordrar sina synpunkter till statsrådet, som uttalar sig i Sveriges riksdag. Här behövs klarlägganden.

Just nu börjar klockan glida mot 18-slaget, och av hänsyn till det skall jag inte förlänga denna debatt. Men statsrådet och postverkets generaldirektör är skyldiga svenska folket – allmänheten, postens kunder – ett uttömmande svar. Det vi har fått höra i dag är motsägelser som verkligen skapar förvirring.

Anf. 195 Andre vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Fru talman! Jag vill också be kommunikationsministern att tala om för postverket vad som gäller, så att den informationen kan spridas till deras terminaler och kontor. Jag har i dag, i eftermiddag för säkerhets skull, talat med postkontor som inte har en aning om att det är de gamla bestämmelserna som skall gälla. De har givit konkreta exempel på hur krångligt det är för

dem, och de har berättat att de tjuvhåller på paketen. Ge dem ett besked! Då blir vi nöjda, och då har den här frågedebatten verkligen haft effekt.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om åtgärder för att öka
tågresandet*

Anf. 196 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Fru talman! Jag kan inte, Karl Erik Eriksson, ge något klarare besked än att de inte skall tjuvhålla på paketen.

Till Göthe Knutson vet jag inte vad jag skall säga för att vi skall tala samma språk. Anledningen till att vi inte talar samma språk, utan tydligen talar förbi varandra, kan kanske vara att jag inte är lika imponerad ens av högt uppsatta chefer som tydligen Göthe Knutson är.

Överläggningen var härmed avslutad.

40 § Kammaren beslöt kl. 17.59 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

41 § Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av andre vice talmannen.

42 § Svar på fråga 1986/87:539 om åtgärder för att öka tågresandet

Anf. 197 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om jag tänker vidta några åtgärder för att öka resandet på SJ och om en snabbtågsförbindelse Luleå–Kiruna är tänkbar i en aktionsplan för ökat tågresande.

Det är riktigt att SJ:s persontrafik minskat i omfattning under de senaste åren. Detta är naturligtvis inte bra. Det vore tvärtom av flera skäl önskvärt med en ökad marknadsandel för kollektivtrafik, såväl tåg som buss och flyg. Jag är av den åsikten att ett större samarbete mellan de olika trafikslagen behövs.

Paul Lestander nämner i sin fråga några förslag till marknadsföringsåtgärder. Sådana konkreta åtgärder ligger enligt gällande ordning inom SJ:s eget beslutsområde. Det kan inte vara rimligt att regeringen eller riksdagen ger anvisning om detaljer i marknadsföringen. Däremot kan regering och riksdag medverka till att organisatoriska och ekonomiska förhållanden skapas, så att järnvägen ges möjlighet att öka sin effektivitet och attraktivitet. För SJ:s del har redan ett omfattande arbete med omstrukturering av verksamheten påbörjats. Som jag tidigare nämnt för kammaren pågår också ett utvecklingsarbete inom kommunikationsdepartementet med sikte på en trafikpolitisk proposition nästa år.

På frågan om en snabbtågsförbindelse mellan Luleå och Kiruna är tänkbar vill jag klargöra följande. Enligt de riktlinjer som för närvarande gäller för järnvägspolitiken ansvarar läns huvudmannen för järnvägstrafiken av regional karaktär och SJ för den interregionala trafiken. Detta ansvarsförhållande bör inte förändras.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om åtgärder för att öka
tågresandet*

Anf. 198 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag vill först tacka kommunikationsministern för svaret.

Den beskrivning som kommunikationsministern ger beträffande hur fördelningen av ansvaret mellan de regionala huvudmännen och staten är stämmer förmodligen. Men det hindrar naturligtvis inte kommunikationsministern, som den främste företrädaren för ägaren, att intressera sig för både strukturinsatser inom SJ och marknadsföringsinsatser inför en eventuell trafikpolitisk proposition.

Vad jag framför allt tog upp i min fråga var en del olika åtgärder som SJ skulle kunna vidta för att om möjligt ta tillbaka en del marknadsandelar. Jag menar att det måste vara möjligt för kommunikationsministern att ta initiativ i den riktning som jag har föreslagit, nämligen en snabbtågsförbindelse. Jag undrar om kommunikationsministern anser att ett sådant initiativ vore bra för SJ i vid mening. Jag vill precisera min frågeställning. Avser kommunikationsministern att ta något sådant initiativ, med hänsyn till den kris som faktiskt hotar SJ och med hänsyn till de omfattande förändringar som måste ske inom SJ om SJ skall kunna återerövra sin ställning? Detta är ju något som vi båda vill ur trafikpolitisk och miljöpolitisk synpunkt och med tanke på att man inte skall förstöra det infrastrukturkapital som järnvägarna representerar. Bör man inte ta varje chans att förbättra SJ:s läge?

Anf. 199 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! De allmänna synpunkter som Paul Lestander anger ligger väl i linje med diskussionerna om det trafikpolitiska arbetet just nu. SJ har alldeles nyligen begärt att regeringen och riksdagen gör en klarare uppdelning mellan SJ som affärsverk och det ansvar för infrastruktur i järnvägen som SJ för närvarande har men som SJ anser att staten i allt väsentligt bör ha. Vi skall nu föra diskussionerna om hur denna uppdelning skall genomföras så att vi förhoppningsvis får ett SJ som är mera offensivt än vad det är i dag. Naturligtvis kan den här typen av uppslag ingå i den framtida trafikupplägningen för SJ. Som jag uppfattar det vill inte SJ att man från politiskt håll skall gå in i enskilda projekt, utan dem bör i första hand SJ ta ställning till. Vad ägaren skall göra är att ange de allmänna ramarna för verksamheten.

Anf. 200 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Självfallet kommer varje SJ-generaldirektör att tycka att huvudansvaret åvilar oss. Men varje riksdagspolitiker med självaktning kommer också att tycka att trafikpolitiken är en så viktig samhällelig fråga att alla bör vara delaktiga i hur den löses.

Jag noterar det positiva medgivandet från Sven Hulterström, att han tycker att man kan ta detta som ett uppslag för framtiden. Jag hoppas att vi också får se konkreta resultat. Däremot tycker jag inte att man när det gäller statliga verk och viktiga trafikpolitiska insatser skall överlämna alltför mycket åt generaldirektörerna. Även folket måste ha något att säga till om.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 201 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig om jag är beredd att ta sådana initiativ att sovvagnsförbindelsen mellan Östersund och Umeå kan återupprättas.

Jag vill här först understryka att regeringen betraktar goda kommunikationer som en viktig förutsättning för den regionala balansen. Vad gäller förbindelserna mellan Östersund och Umeå har också staten aktivt bidragit till en förbättring bl. a. genom Linjeflygs s. k. inre Norrlandstrafik. Vidare finns en direktbusslinje.

Som jag också tidigare informerat kammaren om pågår för närvarande ett trafikpolitiskt utvecklingsarbete inom kommunikationsdepartementet. Inom ramen för detta utvecklingsarbete behandlas särskilt frågan hur norra Sveriges transportförsörjning kan förbättras.

Vad gäller frågan om sovvagnsförbindelsen mellan Östersund och Umeå bör varken regering eller riksdag, med den rollfördelning som gäller, bestämma järnvägens tidtabeller eller vagnstyper. Detta bör i stället rimligen SJ självt bäst kunna bestämma med hänsyn till bl. a. resandeunderlaget.

Anf. 202 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Jämtlands läns landsting har som sitt regionsjukhus Umeå sjukhus. Många patienter har därför anledning att besöka regionsjukhuset när de har fått en svårare sjukdom. Självfallet finns det stort behov av så förnämliga transporter som möjligt. Då är tåg med sovvagn ett utmärkt transportmedel. Man får en vilsam resa över natten och kommer fram i god tid på dagen. Efter behandlingen kan man åka tillbaka. Det blir inga dyra övernattningar, och samtidigt blir inte resan lika arbetsam som då man måste åka bil eller buss.

När tågplanen kom 1985 reagerade såväl Jämtlands läns landsting som Östersunds kommun. Tyvärr har det inte gett något resultat. Jag kan bara konstatera att den här frågan inte heller ger något resultat. För statsrådet bara hänvisar till att man ser över frågan och till flyget, som ju tyvärr inte är något alternativ i Norrland när man skall ta sig tvärs över landet. Flyget fungerar faktiskt inte, så flyget är ingenting att hoppas på. Att koppla en sovvagn till befintliga tåg borde vara en självklar service, framför allt för de människor som är sjuka.

Jag beklagar att statsrådet inte på något sätt vill uttrycka några positiva synpunkter på den här frågan. Tydligt är det så att persontrafiken i Norrland skall själv dö genom att servicen successivt avvecklas.

Anf. 203 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag har flera gånger sagt att det inte alls är så att järnvägstrafiken i Norrland skall själv dö.

SJ har ju inte dragit in en sovvagn för att försämra servicen för resenärerna, utan anledningen till indragningen är helt enkelt att det inte fanns någon nämnvärd beläggning. Det är oftast där som det börjar när det gäller den här

typen av församringar. Det har alltså inte funnits tillräcklig efterfrågan för att man skall anse det motiverat att ha en sovvnagnsförbindelse.

Det är klart att om inte resenärerna efterfrågar en tjänst, då skall inte SJ hålla på hur länge som helst och bjuda ut den tjänsten.

Anf. 204 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja återkomma till det svar som jag fick av statsrådet tidigare. Han säger att det redan finns en busslinje, men det är inte sant, för det finns ingen sådan. Man diskuterar möjligheten att ordna en busslinje. Men som jag sade är det inte lika rationellt och innebär inte lika god service för sjuka människor att behöva åka buss så många mil för att ta sig till sjukhuset i Umeå.

Jag tycker att man borde haft ett positivt samarbete mellan landstinget, SJ och Östersunds kommun eller samtliga kommuner i Jämtlands län. När man nu, som jämtarna har gjort, har accepterat att regionsjukhuset skall vara uppe i Umeå är detta nästan en förutsättning. Det är nämligen inte naturligt att åka från Östersund till Umeå, eftersom kommunikationerna egentligen är obefintliga. Därför borde man ha klarat ut den här frågan och åtminstone kunnat ha denna sovvnagn. Det är bara att beklaga att det inte kan bli så.

Överläggningen var härmed avslutad.

44 § Svar på frågan 1986/87:565 om LKAB:s kostnader för malmtransporter genom Norge

Anf. 205 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Bruno Poromaa har, med hänvisning till LKAB:s höga fraktkostnader, frågat mig om jag är beredd att uppta överläggningar med min norske kollega i syfte att få till stånd en reducering av de fraktkostnader som LKAB i dag erlägger till den norska järnvägen.

Det är riktigt att LKAB har högre kostnader för sina transporter än konkurrenterna. Jag anser det därför angeläget att alla tänkbara åtgärder vidtas för att effektivisera och förbilliga malmtransporterna. När det gäller direkta åtgärder från min sida vill jag dock erinra om att riksdagen med anledning av den debatt som tidigare förts om enskilda avtal slagit fast att varken regering eller riksdag bör ingripa i enskilda prisöverenskommelser. Jag tycker att denna princip är riktig. Jag förutsätter att parterna med sitt gemensamma intresse tillsammans kan komma fram till rimliga överenskommelser som möjliggör en fortsatt utveckling av LKAB:s viktiga gruvverksamhet i Norrbotten.

Anf. 206 BRUNO POROMAA (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet för svaret. Jag är väl medveten om vad riksdagen har fastslagit, men den här frågan går utanför vad den svenska lagstiftande församlingen har sagt. Det gäller förhandlingar mellan LKAB och den norska järnvägen.

Vad jag vill är att kommunikationsministern skulle försöka övertyga sin

norske kollega och den norska regeringen om behovet av att få till stånd rimliga fraktkostnader även på den norska sidan av malmбанan.

Läget för LKAB är på sikt ytterst bekymmersamt. Nu säger man att man måste rationalisera bort ca 30 % av sina kostnader. De rationaliseringarna skall väl inte hela tiden gå ut över de anställda i Sverige och i malmfältskommunerna, utan alla måste ställa upp.

Enligt de uppgifter som framkommit arbetar företagsledningen i dag med två alternativa strukturplaner, en optimistisk och en pessimistisk. För mig förefaller båda alternativen mycket pessimistiska.

LKAB har i dag gott om pengar, men de pengarna måste användas till investeringar för framtiden och inte för att täcka omotiverat höga fraktkostnader. En sådan kostnad är för transporter på den norska sidan, där man i dag betalar mer än dubbelt jämfört med vad man betalar på den svenska sidan, räknat per tonkilometer.

Överläggningen var härmed avslutad.

45 § Svar på fråga 1986/87:569 om ökad säkerhet vid oljetransporter till sjöss

Anf. 207 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Hans Lindblad har frågat miljö- och energiministern om de stora oljeskadorna i Gävleområdet föranleder någon åtgärd från regeringen i syfte att skärpa kraven på säkerhet vid oljetransporter till sjöss.

Frågan har överlämnats till mig.

Hans Lindblad refererar i sin fråga till haveriet med Thuntank 5. Vid olyckan läckte 150 à 200 ton olja ut. En del kunde tas upp i samband med olyckan.

Sjöfarten är en internationell näring. I den mån sjöfarten medför miljörisker av fartygstekniska skäl måste dessa risker i första hand bearbetas i internationella sammanhang. Så sker också fortlöpande inom bl. a. den internationella sjöfartsorganisationen IMO. Ett betydelsefullt arbete bedrivs också inom den s. k. Helsingforskommissionen. Där tar arbetet särskilt sikte på de specifika förhållanden som råder inom Östersjöområdet. Under det här året har det väckts förslag om att åtgärder skall vidtas för att höja säkerheten vid oljetransporter vintertid. En åtgärd som diskuteras är hur man kan förhindra att olja läcker ut från ett grundstött fartyg. Arbetet har påbörjats, och det pågår för övrigt ett möte i denna vecka i Hamburg där frågan diskuteras.

I viss mån påverkas miljöriskerna av farledsåtgärder, krav på lotsning m. m. Sjöfartsverket, som är den ansvariga myndigheten, ser fortlöpande över detta.

Beträffande olyckan med Thuntank 5 vill jag nämna att sjöfartsverket sammanställt en haverirapport. Den utvärderas för närvarande inom verket. Om verket finner att ytterligare åtgärder bör vidtas för att förhindra att olyckan upprepas utgår jag ifrån att verket kommer att vidta sådana.

Från regeringens sida följer vi naturligtvis utvecklingen, och tjänstemän

från berörda departement deltar i det pågående arbetet inom Helsingfors-kommissionen.

Jag vill också nämna att jag redan i mitt svar den 22 januari i år på Viola Claessons fråga om myndighetsansvaret vid oljeskador underströk att jag tillsammans med försvarsministern och miljö- och energiministern kommer att gå igenom erfarenheterna av Thuntank 5:s haveri vad gäller bl. a. samordningen mellan myndigheterna och informationsflödet.

Inom departementet förbereder vi också en allmän undersökning av transporter av farligt gods.

Anf. 208 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Vi har i kammaren alla de tre statsråd som kan vara berörda av min fråga. Jag inser att kommunikationsministern är ansvarig så länge oljan är i båten. När den har runnit ut är det miljöministern som har ansvaret.

Vi är nog litet chockade inom Gävleområdet. Man sade att 200 ton olja inte skulle kunna leda till så mycket, men det är alltså norra Uppland, hela Gästrikerekusten och en bit av södra Hälsingland som drabbats hårt.

Jag har ingen invändning emot något av det som statsrådet sade, men jag vill gå in på en fråga – navigationen.

På den här båten påstår man att man har förväxlat en lotsbåt med ett grund. Sedan körde man på grundet. Man hade dåligt med bestick. Enligt en uppgift hade man tänkt navigera utifrån positionen för en annan båt – och så flyttade den sig. Radarn fungerade inte i det mycket dåliga vädret.

I Göteborgs hamn vet man precis var båtarna är, och man har en väldigt fin kontroll på dem. Man kan till båten säga: Du är på fel väg. Det är klart att detta är svårare att göra utefter hela kusten, men vad vi önskar är naturligtvis att få hjälp av teknisk utveckling, kunna hitta navigationssystem som ger en större exakthet.

Det finns naturligtvis nu nya saker som tröghetsnavigering, satellitnavigering och annat. Det är klart att dessa system är svårare att ordna utefter hela kusten än i närheten av hamnar. Min extra fråga till kommunikationsministern är:

Finns det tankar om när nya system kan komma, och är det i så fall rimligt att säga att de skall först in på tankfartyg? Det går i framtiden med ny teknik att komma väldigt långt i fråga om att veta precis var man är.

Är det någonting på gång här för att man relativt snart skall kunna ställa krav på att just de fartyg som har svåra miljörisker ombord verkligen har goda navigationssystem?

Anf. 209 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag kanske inte kan ge något exakt svar på Hans Lindblads frågor, men vad jag vet – bl. a. efter ett besök på navigationsskolan i Göteborg rätt nyligen – är att den tekniska utvecklingen på detta som på så många andra områden går ganska snabbt. Min förhoppning är att den skall bidra till att risken elimineras för den typ av förskräckliga olyckor som har drabbat Gävlekusten i det här fallet. Det är en väg att gå.

En annan väg att gå är att vidta åtgärder på fartygen, exempelvis genom

dubbla bottnar, men det blir svårare att styra internationellt. På svenska fartyg har dubbla bottnar blivit vanligare och vanligare. Där hänvisar jag återigen till att det behövs internationella överenskommelser för att komma till rätta med problemen den vägen.

Jag kan också tillägga utöver det som jag nämnde i svaret att den här frågan varit uppe till diskussion mellan miljöministrarna på nordisk nivå och att man där mycket engagerat följer dessa frågor och försöker påverka utvecklingen, så att sådana här olyckor inte skall behöva hända.

Anf. 210 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! På den här båten fungerade inte radarn i det mycket dåliga väder som rådde. Då försökte man att titta, vilket naturligtvis är väldigt svårt i storm. Man försökte titta efter den båt som visade sig vara ett skär eller tvärtom.

Vad man behöver är minst två navigationssystem. När de inte stämmer överens är det farligt, och då måste man vara mycket försiktig. Man har inte den tekniska utrustningen i dag, men jag är övertygad om att den kommer. Det är naturligtvis dyra system i början, men det är mycket viktigt att man gör saker och ting på det här området.

Låt mig göra en kommentar till detta med dubbla bottnar. Vi talar ofta om tankfartyg, och man tänker sig då tusentals ton olja. Här var det 100 ton olja som läckte ut och ledde till stora problem. Nästan vartenda fartyg har sin egen bunkerolja på ibland bortåt 1 000 ton. Där har man inte dubbla bottnar. Miljöriskerna finns alltså inte bara med tankbåtar. Det som hände vid Gävle kunde ha hänt med vilket fartyg som helst som tappat sin bunkerolja. Ändå är det naturligtvis särskilt viktigt att fartyg som har mycket olja ombord tidigt får förbättrade navigationssystem.

Överläggningen var härmed avslutad.

46 § Svar på fråga 1986/87:549 om kalkning av Allerumsskogen

Anf. 211 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Siw Persson har frågat mig om jag avser vidta några åtgärder för att statliga bidrag skall kunna utgå till kalkning och gödsling av Allerumsskogen i Skåne.

Enligt gällande bestämmelser om kalkningsbidrag kan sådana bidrag endast utgå till kalkning av sjöar och vattendrag. Bidrag till kalkning eller gödsling av skogsmark lämnas inte. Anslaget utnyttjande har fastställts av riksdagen.

Inom ramen för försurningsprogrammet bedriver statens naturvårdsverk bl. a. forskning och försöksverksamhet med kalkning av skogsmark i Skåne för att pröva möjligheterna att på detta sätt öka skogens motståndskraft mot luftföroreningarna. Preliminära undersökningsresultat tyder på att detta kan ge vissa positiva effekter, men dessa försök är ännu inte utvärderade. Försöksverksamheten beräknas pågå ytterligare en tid.

Naturvårdsverket kommer att i sin anslagsframställning lägga fram förslag

till nästa treåriga aktionsplan mot luftföroreningar och försurning från budgetåret 1988/89. Jag har erfarit att naturvårdsverket överväger att i förslaget även redovisa verkets syn på kalkning av skogsmark.

Anf. 212 SIW PERSSON (fp):

Herr talman!

Allerumsskogen låter kollektivt hälsa miljöministern,

att man framför det formella tacket för svaret.

men

träden, blommorna, fåglarna, för att nämna några invånare i skogen,

undrar med plågad röst,

varför,

varför skall inte vi, som har samma rätt till livsrum på jorden som människorna,

få leva?

Redan för 20 år sedan visste vi att skogen skulle dö framemot 1990–2000-talet, om ingenting gjordes. Nu har denna tid gått, skogen börjar dö och vad har vi gjort? I stort sett ingenting bortsett från utredningar och utredningar om utredningar.

I Sveriges förmodligen mest försurade skog finns det nu möjligheter till kontrollerade experiment med detaljerade studier av skog, markkemi och markbiologi.

Därför måste skogsmarkskalkning, riktad mot de mest försurade markerna, komma i gång omedelbart, och man måste säga ja till statsbidrag för kalkning av bl. a. Allerumsskogen. Annars fortsätter produktionsbortfallet i skogen, dvs. skogsproduktionen avtar dramatiskt, växter försvinner för att aldrig komma tillbaka och samma sak sker med ett stort antal djur.

Också de medicinska effekterna blir alltmer påtagliga. Redan i dag märks en ökad infektionskänslighet hos många människor. I bl. a. USA har man konstaterat samband mellan surt vatten med höga aluminiumhalter och Alzheimers sjukdom.

Grundvattnet kommer att bli förstört inom allt fler områden i landet. Denna för Sverige ovärderliga tillgång blir mer och mer hotad och förstörd. Och ett förstört grundvatten går ej att reparera, miljöministern.

Nej, de vackra talens tid är förbi. Nu behövs det handling.

Anf. 213 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det pågår faktiskt handling. I det första försurningsprogrammet ingår kalkning – dock inte, enligt det av riksdagen fastställda programmet, av skogsmark. Detta ingår emellertid som ett led i den pågående forskningsverksamheten, och där finns även en del av Allerumsskogen. Det konkreta ärendet gäller om det skall vara en större yta eller inte av Allerumsskogen.

Jag är i och för sig – och det vet Siw Persson – förhindrad att lägga mig i enskilda ärenden men Allerumsskogen är med, och inför det andra försurningsprogrammet kommer vi att pröva om kalkning av skogsmark skall finnas med på samma sätt som vi i dag kalkar sjöar och vattendrag.

Regeringen planerar att till nästa års riksmöte framlägga förslag om det andra treåriga försurningsprogrammet, med ställningstagande också i den här frågan.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om larmsignalen
"Viktigt meddelande"*

Anf. 214 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Det gläder mig att höra detta. Som miljöministern redan vet har inte effekterna av kalkningen av sjöar och vattendrag blivit så bra, på grund av att den har störts av utlopp från marker. Men detta är ingen nyhet i sig, och därför borde man i propositionen ha kunnat föreslå pengar även för kalkning av marker.

Också jag vet att det pågår försök i Allerumsskogen, men det är på ytterst små ytor. Anledningen till att jag har tagit upp denna fråga är att man här på ett mycket större område tillsammans med universitetet skulle kunna få det försöket utvärderat.

Överläggningen var härmed avslutad.

47 § Svar på fråga 1986/87:504 om larmsignalen "Viktigt meddelande"

Anf. 215 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att bidra till att hos allmänheten sprida nödvändig information om larmsignalen "Viktigt meddelande" och dess innebörd i vissa katastroflägen.

Larmsignalen "Viktigt meddelande" är ett effektivt medel för statsmakterna att snabbt få kontakt med medborgarna, både i fred och i krig. Det är viktigt att medborgarna också känner till dess innebörd. Uppgiften att informera om signalen "Viktigt meddelande" och dess innebörd faller på statens räddningsverk.

I telefonkatalogen finns ett avsnitt "försvarsinformation" där larmsignalen "Viktigt meddelande" beskrivs närmare. Som informationskanal har räddningsverket använt och kommer även i framtiden att använda TV-programmet "Anslagstavlan". Härtill kommer att radion från mars i år i samband med att signalen "Viktigt meddelande" testas informerar allmänheten om dess betydelse.

Jag finner inte att det behövs några särskilda åtgärder från min sida.

Anf. 216 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga, som jag tycker är mycket viktig. Jag instämmer i mycket i vad försvarsministern här har sagt om att detta är ett effektivt medel för att göra allmänheten uppmärksam på om någonting av fara för allmänheten skulle hända. Men sedan är det nog slut med enigheten. Jag tycker att försvarsministern underskattar sin egen ämbetsroll här. Jag hade gärna velat se litet mer av aktion i svaret.

Tror verkligen försvarsministern att allmänheten i dag är tillräckligt informerad? Jag tror inte det. Jag gjorde en liten privat enkätundersökning för några månader sedan. Det visade sig då att av ca 40 personer var det en

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Om verksamheten vid
Karlskronavarvet*

eller två som över huvud taget visste vad jag talade om, och det tycker jag är ganska skrämmande.

Att informationen skall intensifieras är vi ju medvetna om. TV-programmet Anslagstavlan vore bra i detta sammanhang. Det har jag själv föreslagit räddningsverket, men jag har inte sett någonting av det ännu. Det är för resten inte räddningsverket som bestämmer detta, utan man får lämna in en begäran hos Sveriges Radio. Sedan är det bara att hoppas att man bifaller en sådan begäran.

Kanske försvarsministern skulle kunna göra ett tillägg. Jag frågar således: Är försvarsministern beredd att använda sin ämbetsroll och försöka få i gång den här informationen? Försvarsministern måste väl ändå hålla med om att det är skrämmande om bara 3, 4 eller 5 % av allmänheten vet vad detta innebär, om t. ex. ett giftutsläpp, en naturkatastrof av något slag eller någonting annat skulle ske. Man förstår inte vad man då skall göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

48 § Svar på fråga 1986/87:522 om verksamheten vid Karlskronavarvet

Anf. 217 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Lennart Alsén har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att så långt möjligt fylla beläggningssvackan vid Karlskronavarvet 1989–1992 och eliminera risken för en senare överbeläggning som kommer att uppstå, om marinen skall bibehållas på nuvarande nivå.

Inom den ekonomiska ram som – i överensstämmelse med försvarsöverenskommelsen mellan socialdemokraterna och folkpartiet – föreslagits i propositionen om totalförsvarets fortsatta utveckling finns inget utrymme för nya fartygsbeställningar. Andra funktioner inom marinen har prioriterats under perioden 1987–1992.

I sin fråga antyder Lennart Alsén att det borde vara möjligt att tidigare lägga kommande omsättning av marinens fartygsbestånd till den nu förestående försvarsbeslutsperioden. Jag har emellertid svårt att se att en sådan lösning är möjlig, eftersom den antingen kräver ytterligare ekonomiska resurser eller en omfördelning av givna resurser inom den av majoriteten i försvarskommittén föreslagna inriktningen av det militära försvaret. En omfördelning av medel skulle innebära att den noga granskade och avvägda inriktningen av försvaret sätts ur spel.

Anf. 218 LENNART ALSÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret. Låt mig inledningsvis säga att jag förmodar att försvarsministern känner stor tillfredsställelse över att socialdemokraterna och folkpartiet har kunnat träffa en överenskommelse om försvaret för de närmaste åren. Vi kan konstatera att ordentliga satsningar kommer att ske inom alla tre försvarsgrenarna, och då inte minst inom marinen.

Så till anledningen till min fråga. Man kan konstatera att marinens beställning av fartyg har inneburit att det örlogsmarina varvet i Karlskrona

kommer att drabbas av en kraftig beläggningssvacka under 1988–1992.

Beläggningssvackan innebär att omfattande friställningar måste vidtas. Självfallet är oron stor bland berörd personal. Jag vet – och jag förmodar att också försvarsministern känner till det – att Karlskronavarvet har gjort och fortfarande gör stora ansträngningar för att självt hitta lösningar när det gäller beläggningssvackan. Riksdagen har tidigare, under riksmötet 1980/81, uttalat att man känner ett speciellt ansvar för varven. Då angavs ett riktvärde på 1.200 anställda som lämpligt för varven. Även i propositionen om totalförsvaret berörs indirekt varvens situation.

Jag vill mot bakgrund av försvarsministerns svar ställa ytterligare en fråga. Vi har tillsammans kommit överens om ramarna för och innehållet i det marina försvaret för ganska lång tid framåt. Jag vill fråga om försvarsministern och regeringen är beredda att medverka till att inom ramen för denna planering flytta produktion framåt i tiden.

Försvarsministern antydde själv att det finns små möjligheter, men såvitt jag förstår kan dessa problem lösas genom att de kostnader som uppstår, dvs. i detta fall räntekostnader – jag tänker på t. ex. Landsortsserien – kan klaras på ett speciellt sätt, t. ex. genom ett leasingförfarande. Jag vill fråga försvarsministern om han är beredd att vidta åtgärder så att produktion framyttas, för att man skall få till stånd en jämnare omsättning på varvet i Karlskrona.

Överläggningen var härmed avslutad.

49 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1986/87:17 om statsbudgeten för budgetåret 1987/88 såvitt avser miljö- och energidepartementets verksamhetsområde (prop. 1986/87:100 delvis).

Andre vice talmannen meddelade att debatten skulle vara gemensam för samtliga punkter.

Miljö- och naturvårdsfrågor

Anf. 219 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till de moderata reservationerna i jordbruksutskottets betänkande 17.

De tre första reservationerna speglar en restriktiv budgetbehandling.

Den moderata politiken går ut på att stimulera företag och enskilda att förbättra miljön och att bygga upp enskilda människors ansvarskänsla och vilja att medverka till en bättre miljövard.

Vi bör i första hand ägna uppmärksamheten åt de tusentals anställda i kommunala reningsverk eller energiverk och industrins anläggningar, som dagligen ägnar miljöfrågorna stort intresse genom underhåll och noggrann drift av reningsutrustning och andra tekniska hjälpmedel i miljövårdens tjänst. Alla dessa människor bör få uppskattning av alla oss som drar nytta av deras fina insatser.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Miljö- och naturvårds-
frågor*

I den moderata miljömotionen har vi givit konkreta förslag på hur denna uppmuntran skall ske. Det är också mot den bakgrunden besparingarna på de centrala miljöorganen skall ses.

När det gäller miljöinformationen i skolorna tycker vi inte att det är lämpligt att ge statsbidrag på 2 milj. kr. till ett informationsprogram som miljörelsen har utarbetat. Jag vet att det finns ett utomordentligt fint informationsmaterial på naturvårdsverket i dessa frågor.

Om miljöorganisationerna tar fram ett material som skolorna vill använda i undervisningen kan de redan i dag göra det, men då i konkurrens med andra. Det behövs ingen styrning i form av statliga bidrag. Det vore dessutom olyckligt om miljöorganisationerna på något sätt förlorar sin fristående ställning gentemot staten. Jag tror att de gör bäst nytta genom att bibehålla sin självständighet.

Rent allmänt har vi moderater uppfattningen att grunden för en riktig miljöpolitik är kunskap. För att varje människa skall kunna ta sitt ansvar krävs en god utbildning i naturvetenskapliga ämnen redan i den obligatoriska skolan. Skolan har helt enkelt en nyckelroll i miljövärden.

I en intressant motion pekar Alf Svensson på miljöproblemen i Polen, och han föreslår ett tekniskt-ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Polen. Vi är ofta så fångade i våra egna miljöproblem att vi har svårt att lyfta blicken från våra egna domäner. Om vi gör det, kan vi konstatera att vi trots allt som sägs i miljödebatten här är mycket lyckligt lottade.

Luftföroreningssituationen i Östeuropa har blivit allt allvarligare, och på många platser kan man tala om ekologiska katastrofer. Kombinationen med stora vattenföroreningar gör att människors hälsa hotas. De södra delarna av Polen är hårt drabbade. Här har man den högsta barnadödligheten – 285 per 100 000 födselar mot 180 i Polen i övrigt och ca 70 i Sverige. 35 % av barn och ungdomar har förhöjda halter av bly i blodet. Man har i de här områdena 40 % högre cancerfrekvens och lika mycket högre frekvens av lufttrörsjukdomar än genomsnittet. I bladgrönsaker har mätts upp 230 mg bly/kg, vilket kan jämföras med en norm på ca 3 mg/kg. – Detta är några exempel, som visar hur svår situationen är.

I det här sammanhanget kan det vara viktigt att erinra sig riksdagens beslut om inrättande av en internationell luftvårdsfond för finansiering av investeringar i miljöförbättringar. Vi har för vår del tänkt oss en finansiering med hjälp av avgifter på den export av luftföroreningar som resp. land står för. Jag tycker att Polens situation visar hur viktigt det förslaget är. Jag inbillar mig inte att Polen skulle gå med i ett sådant system, men om tillräckligt många västländer gör det skulle ändå medel kunna tillföras, som till en början sannolikt skulle göra stor nytta i t. ex. Polen – någonting av en Marshallplan för miljövärden i östländerna. Det är inget tvivel om att en sådan plan dessutom skulle kunna bidra till fredlig samverkan mellan länderna.

Vi kan också konstatera att Västtyskland som enskilt land har slagit in på den här vägen och i form av förmånliga lån och t. o. m. bidrag till Östtyskland gör mycket stora insatser i miljövärdens tjänst i Östtyskland. Man har nu också börjat förhandla med Tjeckoslovakien om motsvarande typ av hjälp. Man gör det självfallet för sin egen skull, men vi måste samtidigt konstatera att det säkert har en positiv inverkan på samverkan mellan länderna.

Ofta ligger enskilda människor före politikerna. I dagarna startar Svensk-polska miljöföreningen en insamling för att förbättra luftmiljön i Krakow, en av de värst drabbade städerna i Polen. Jag tycker att det är ett utomordentligt fint initiativ, som kanske kommer att ge impulser även till oss.

När det gäller kalkning av våra sjöar, som är en viktig miljöfråga, föreslår vi en minskning av anslaget med lika mycket som tillförs från gödselskatten. Detta har vi föreslagit i flera år, och det har en principiell bakgrund. Vi anser det felaktigt att använda medel till detta ändamål från gödselskatten, som skall användas för miljöåtgärder inom jordbruksområdet. Den här besparingen – och mer än så – används till att bidra till gödselvårdsanläggningar i bl. a. Laholmsbukten, där kväveutsläppen är stora och där miljöåtgärder behöver vidtas. Man kan dessutom konstatera att vi vid det löpande budgetårets ingång hade en reservation på anslaget med nära 100 milj. kr, vilket ytterligare understryker möjligheten att genomföra denna minskning.

På samma sätt som vi gjort tidigare år har vi även i år föreslagit mindre anslag till naturvård och ett ökat anslag till skötseln av naturreservat. Denna inriktning speglar vår uppfattning att ett ökat enskilt ansvar inom naturvården är att rekommendera och att sträva mot. I detta ökade enskilda ansvar ingår även ett minskat statligt ägande på området. Vi kan också konstatera att viss skötsel i naturreservaten är eftersatt och att behovet av tillskott på det anslaget är betydande.

Den sista reservationen handlar om kemikalieinspektionen. Vi vill ändra förordningen så att det skall vara möjligt att för mindre företag nedsätta avgiften. Om ett företag använder många produkter kan det få utomordentligt höga avgifter, och vi tycker att det kan vara skäligt att hjälpa småföretagen genom en rimlig nedsättning av avgiften.

Anf. 220 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Dag efter dag, kväll efter kväll tar riksdagen nu ställning till delar av budgetpropositionen. Nu är det miljöbudgetens tur. Miljöbudgeten har tidigare varit lillebror i jordbruksdepartementets budget. Nu är den lillebror hos Birgitta Dahl i miljö- och energidepartementet. Miljöbudgeten uppgår till endast ca 10 % av anslagen där, drygt 500 milj. kr.

Herr talman! Kanske är det riktigt att vi diskuterar miljöbudgeten en kväll så här, i närvaro av talmannen och de närmast berörda. Vi ser med glädje att också statsrådet är här. Nu är det inte tid för parollerna, nu är det inte tid för miljöutspelen, nu diskuterar vi budgeten, och den är inte särskilt imponerande.

Miljön är en av de allra mest angelägna samhällsfrågorna. Samtidigt tar miljöfrågorna endast bråkdelar av den totala statsbudgeten i anspråk. Alla partier har sitt ansvar för prioritering. Miljökostnader kan och skall täckas på olika sätt, genom miljöavgifter, begränsningar av utsläpp och mycket annat, men staten har naturligtvis sitt ansvar så länge som det inom vissa gränser är tillåtet att smutsa ned i miljön och exploatera oersättliga naturintressen.

Innan jag kortfattat kommenterar de reservationer som folkpartiet har till betänkandet vill jag uttala tillfredsställelse på en punkt. Folkpartiet har år efter år begärt ett särskilt flora- och faunaanslag. Våra yrkanden har varje år avslagits, men i år finns ett anslag på 2 milj. kr. Det är tillfredsställande att

regeringen sent omsider tar sitt ansvar på det området.

I två särskilda yttranden understryker vi behovet av skydd för hotade arter. Det räcker inte att anslå medel för skydd av arterna. Det behövs tillståndsplikt vid utfyllnad av våtmarker, våtmarksinventeringen måste fullföljas, och bättre skydd måste ges i samband med den ganska omfattande utfyllnad av våtmarker och vattenområden som pågår i stora delar av landet.

I propositionen säger statsrådet att endast ca 20 % av landets riksobjekt för vetenskaplig naturvård och friluftsliv hittills har blivit skyddade på ett tillfredsställande sätt. Detta ställer krav på fortsatta resurser.

Herr talman! De resurser som enligt budgeten ställs till förfogande är 40 miljoner. En del av de pengarna skall staten dessutom använda till att betala sig själv – domänverket skall enligt en plan ha betalt för de fjällskogsområden som avsatts för skydd. Min fråga till utskottsmajoritetens företrädare – i det sammanhanget avser jag socialdemokraterna och vpk – blir då: Hur skall kraven på att säkerställa de områdena kunna uppfyllas? Vi skjuter ett berg av otillfredsställda behov framför oss.

Jag skulle då särskilt vilja vända mig till vpk, som ibland utger sig för att vara företrädare för naturvården och värnare av naturintressena. Nu ser jag att vpk inte ens är med i debatten när vi diskuterar miljöbudgeten. Jag kommer då tillbaka till skillnaden mellan de paroller som framförs ute i samhället och vad man står för när det kommer till konkret handling. Eftersom vpk inte är här skall jag inte gå längre in i den diskussionen utan nöjer mig med det konstaterandet.

Folkpartiet delar uppfattningen att budgetbehandlingen skall vara snäv. Vissa områden måste få prioriteras. Till de oundgängliga behoven hör mark för naturvård. I en reservation föreslår vi att anslaget ökas med 10 miljoner. I en annan reservation föreslår vi tillsammans med centern att överföringen mellan domänfonden och naturvårdsfonden skall återinföras. 15 miljoner anser vi är ett lämpligt belopp för nästa budgetår. På det sättet skulle resurserna för mark- och naturvården kunna öka med sammanlagt 25 miljoner. Det är inte en tillräcklig summa, men den skulle betyda mycket.

I samband med budgetförslaget på jordbruksdepartementets område diskuterar vi också om inte skogsbruket med hjälp av skogsvårdsavgiften kan vara med och göra gemensamma insatser för bevarandeobjekt. Det vore intressant att få kommentarer också till det förslaget, som har redovisats i reservation 12.

Regeringen har redovisat en handlingsplan för Laholmsbukten. Vi finner det besvärande att regeringen i budgeten föreslår ett så lågt anslag för särskilda insatser i det sammanhanget. Det räcker inte med lagregleringar – staten måste också gå in med anslagsmedel. Riksdagens beslut att handelsgödselavgifterna borde kunna användas till särskilda åtgärder för jordbruket utanför jordbruksregleringen borde beaktas. Så har inte varit fallet.

De frågeställningar som tas upp i reservation 6 från moderata samlingspartiet om insatser direkt på de svaveldöda havshottarna borde kunna genomföras om förslaget i folkpartireservationen om anslag bifalls. När man framlägger förslag är det naturligtvis rimligt att anslag också föreslås.

Herr talman! Med vad jag nu har sagt yrkar jag bifall till de reservationer i betänkandet som undertecknats av folkpartister.

Herr talman! För första gången tar riksdagen i kväll ställning till budgeten för miljö- och energidepartementet vad avser miljöfrågorna. Man kan väl i det sammanhanget konstatera att det inte blivit någon större förändring eller något större lyft därför att de frågorna har hänförts till ett särskilt departement. Samtidigt kan det vara värt att komma ihåg att miljön inte påverkas mest av den här budgeten – den påverkas framför allt av hur vi organiserar näringsliv och samhälle och hur vi hanterar produktion och konsumtion.

Det betänkande vi nu behandlar återspeglar emellertid ganska väl de olika partiernas inställning till miljöfrågorna.

Jag måste erkänna att Ivar Virgins anförande här nyss lät vackert, likaväl som de moderata motionerna har en vacker text. Men samtidigt måste jag notera att det från det hållet saknas pengar. De moderata reservationerna till betänkandet innebär att man sparar – på anslaget till departementet, på naturvårdsverket, på miljöinformationen, på kalkningsprogrammet och på mark för naturvård.

Jag noterar också att regeringen, om propositionens förslag går igenom till punkt och pricka med vpk:s stöd, intar något slags mellanställning på den politiska skalan, medan centern och folkpartiet i det här sammanhanget spelar rollen av pådrivare.

Lars Ernestam tog för ett ögonblick sedan upp frågan om att även utnyttja skogsvårdsavgiften till mark för naturvård. Från vår sida har vi ingenting emot att man satsar på naturvården, men vi anser att den särskilda beskattning av skogsbruket som skogsvårdsavgiften utgör i stället bör avskaffas. Det har vi anledning att återkomma till i en annan debatt här i kammaren. Men naturligtvis skall skogsbruket rätta sig efter hänsynspara-grafen i skogsvårdslagen.

Man kan fråga sig och man kan fråga utskottsmajoriteten och statsrådet, i det läge som jag har försökt att beskriva med de olika partiernas ställningstagande, om det inte hade funnits ett utrymme för regeringspartiet att visa litet mer aktivitet i det här sammanhanget, i synnerhet som vi i dag har ett nytt departement som skulle köra i gång.

Jag vill något beröra de reservationer som vi från centerpartiet är med på. De gäller bl. a. åtgärderna mot försurningen, där kalkningsprogrammet tas upp. Utskottet skriver i betänkandet att tillsyn och kontroll när det gäller kalkningsprogrammet har enligt riksrevisionsverket inte fungerat tillfredsställande. Utskottet förutsätter att man skall ta upp de här problemen och bristerna och lägga fram förslag till ändringar med syfte att effektivisera kalkningsverksamheten.

Från vår sida tycker vi att det är anmärkningsvärt att mer än hälften av anslaget har blivit övert, att det finns drygt 97 milj. kr. reserverade. Vi föreslår i reservation 5 att riksdagen gör ett tillkännagivande om att kalkningsprogrammet skall fullföljas så som det var tänkt.

En annan sak, som tas upp i andra sammanhang när vi diskuterar här i kammaren, är användningen av de s. k. handelsgödsel- och bekämpningsmedelspengarna. För vår del har vi sagt, i likhet med vad moderaterna har framfört, att man inte skall ta av de medlen för att finansiera kalkningspro-

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Miljö- och naturvårds-
frågor*

grammet. Vi har däremot samma uppfattning som regeringen om behovet av kalkning och yrkar på samma anslag men inte att man skall ta av gödselmedelspengarna. I reservationen om mark- och naturvård, som vi har gemensamt med folkpartiet, yrkar vi att man skall kunna ta i anspråk statlig mark av värde för naturvården genom att överföra den mellan berörda organ, och att man skall överföra mark till ett värde av 15 milj. kr. årligen från domänfonden till naturvårdsfonden. Det är en åtgärd som egentligen inte belastar statskassan utan kan vara ett uttryck för god vilja. Det borde kunna bifallas av kammaren.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer där centerpartisterna är med och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 222 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Miljöskydd och miljövärd har under de senaste decennierna blivit allt viktigare frågor i politiken. Försurning, mera kontroll av kemikalier, övergödning av haven och föroreningar i hav och vattenmiljön är frågor som ständigt diskuteras. I tidningar, radio och tidskrifter finner vi ständigt artiklar i dessa frågor och utmaningar till politikerna.

Alla säger sig arbeta för en bättre miljö, t. o. m. industrin. Vi märker också detta ökade intresse på det ökade antalet motioner här i riksdagen i miljöfrågor.

Jag kommer i mitt anförande mest att röra de frågor som tas upp i reservationerna 1-7, och jag vill med en gång yrka avslag på dessa reservationer och bifall till utskottets förslag.

Jag skulle gärna vilja säga, herr talman, att egentligen är det en historisk debatt här i kväll. Det är första gången vi behandlar en budget för ett miljödepartement. Miljödepartementet inrättades i slutet av 1986, och redan då sade man att det skulle ha både övergripande och pådrivande ansvar för att samordna miljöfrågorna inom hela regeringskansliet, också inom andra departements områden.

Vi har här i riksdagen redan märkt hur miljösynpunkterna inverkar på arbetet inom både kommunikationsdepartementet, utbildningsdepartementet och jordbruksdepartementet. Men miljödepartementet har ännu inte fått så stora resurser. Dock har man fått tio nya tjänster i starten av sitt arbete. Utskottet säger också att miljöarbetet måste bedrivas på en mycket bred front i framtiden. Till det behövs resurser.

Vi vet att naturvårdsverket, som också får anslag genom departementets budget, har en mycket viktig ställning när det gäller grundläggande undersökningar och åtgärder och kontroll på miljövärdens område. Centralt är det naturvårdsverket som har den viktigaste rollen i miljövärdorganisationen, medan regionalt länsstyrelser och kommuner har ansvaret.

Därför säger man i miljödepartementets budget att man inte vill godta några besparingskrav på naturvårdsverkets budget.

Man måste också lägga märke till att de borgerliga partierna går litet olika vägar både när det gäller den statliga administrationen på miljövärdens område och när det gäller åtgärder mot t. ex. försurningen, informationen om naturvård och särskilda miljövärdprojekt. De är inte överens om tagen, trots att alla säger att miljövärd är ett viktigt kapitel.

Jag vill speciellt uppmärksamma moderaternas roll. De har lämnat in en stor miljömotion till årets riksdag och velat redovisa sitt stora intresse för miljöfrågorna. Men i en annan motion har man visat att när det gäller ekonomiska satsningar blir det tummen ner: 1 milj. kr. mindre till miljödepartementet, 5 milj. kr. mindre till naturvårdsverket, 2 milj. kr. mindre till miljöinformationen i skolorna och 28 milj. kr. mindre till kalkning. När man den ena dagen visar sitt stora intresse för miljövärden och den andra dagen vill minska de belopp som skall satsas, tycker jag att engagemanget i miljöfrågorna inte är riktig renhårigt.

I reservation 6 vill moderaterna, liksom många andra, visa sitt stora intresse för vad som pågår i Laholmsbukten och att man har förslag att komma med. Men man anvisar inte ytterligare pengar. Man uttalar bara sitt intresse för detta. Jag vill gärna ge folkpartiet en eloge för att man i reservation 7 vill ge pengar till insatser mot havsföroreningarna. Samtidigt vill jag säga att en av orsakerna till att man inte anslagit pengar till detta i årets budget är att man väntar på ett handlingsprogram mot havsföroreningarna, och det har – såvitt jag vet – nu kommit från naturvårdsverket till departementet. I samband med det kommer det säkert att bli nödvändigt att satsa ytterligare pengar. Redan häromdagen lade regeringen fram ett program om Laholmsbukten där man kom med en hel del krav på bl. a. åtgärder från jordbruket och insatser från kommunerna när det gäller avloppsreningen.

Centern har en reservation om hur man bör fullfölja kalkningsprogrammet. Jag kan erkänna att det i och för sig är olyckligt att man inte har lyckats sätta i gång så stora kalkningsinsatser som var avsett. Det har berott på att det har varit svårt att göra bedömningar och prioriteringar i dessa många fall. Det är inte heller alltid möjligt att utföra kalkningen på den tid som pengarna räcker till. Jag hoppas att man, genom att man får föra över anslag, ändå skall kunna utföra de kalkningsinsatser som har avsetts. Det ligger åtminstone inte någon medveten önskan att minska ner anslagen bakom det förhållandet att anslaget inte har utnyttjats.

Ivar Virgin säger här i debatten att moderaterna anser att man skall stimulera företag och enskilda att satsa på en bättre miljö. Han berömmar också de anställda inom den kommunala miljövärden. Det tycker jag är bra. Men de anställda hos naturvårdsverket då? De arbetar också med miljön. Naturvårdsverket har bl. a. framställt ett fint skolmaterial. Verket har gjort stora undersökningar och många insatser när det gäller både vattenvården och luftföroreningarna. Varför skall vi, Ivar Virgin, minska anslaget till naturvårdsverket som har en så central roll i hela miljöarbetet?

Ivar Virgin nämner också Polen, som har en väldigt svår miljöbelastning. Det är klart att man kan beklaga att Polen har det så besvärligt. Men jag tror samtidigt att vi skall ägna en tacksamhetens tanke åt de politiker som redan på 60-talet började ta itu med luftföroreningarna här i landet. Hade vi inte börjat så tidigt hade vi kanske suttit i samma situation i dag.

Jag tänker inte bemöta vad Lars Ernestam sade. Det blir Ove Karlsson som kommer att ta upp frågorna kring naturvärden.

Jag skulle vilja göra en kommentar till det som Karl Erik Olsson sade. Det är väl riktigt att hela miljön i samhället påverkas mycket av produktions- och

konsumtionsvillkoren. Men den påverkas framför allt av den teknik vi väljer. Det är mycket viktigt att man överallt i miljövårdsorganisationerna kan försöka gå in och påverka tekniken så att den blir mera miljövänlig.

Karl Erik Olsson säger att det inte är så mycket nytt i denna budget. Det är ganska säkert så, att det inte syns så mycket på anslagen. Jag vill emellertid gärna påminna om att vi under den korta tid vi har haft en miljöminister har fått en bilavgaslag, en lag om miljöfarliga batterier, bestämmelser om Laholmsbukten och ändringar i miljöskyddslagen. Vi har också i dagarna fått ett förslag om Laholmsbukten och kommer dessutom att få förslag om åtgärder mot havsföroreningarna. Mycket är på gång. Jag tror inte att vi skall döma miljövårdsarbetet enbart efter budgeten utan också se till alla de propositioner som har lagts fram och de åtgärder som har vidtagits rent administrativt av miljödepartementet under den tid det har existerat.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna 1-7.

Jag har den klara förhoppningen att såväl miljödepartementet som vi i jordbruksutskottet under det närmaste året skall få många nya förslag att ta ställning till på miljövårdens område, att vi skall hålla den miljödebatt levande som existerar ute bland människorna och att vi skall kunna gå ut till dem med ökade kunskaper, så att alla i Sverige skall känna att de är med om att utforma en bättre miljö.

Anf. 223 IVAR VIRGIN (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att jag i mitt inledningsanförande ganska väl redogjorde för hur vi ser på de här frågorna, Grethe Lundblad. Jag framhöll att vi inte riktigt har samma tro på centrala myndigheters avgörande roll i miljöfrågorna och att vi har den bestämda uppfattningen att det är de enskilda människorna liksom industrier och enskilda kommuner som utför det tunga miljövårdsarbetet och som där gör fantastiska insatser. Det innebär inte på något sätt någon ringaktning av den personal som arbetar i departementet eller i annan statlig organisation, t. ex. naturvårdsverket. Grethe Lundblad har helt rätt i att naturvårdsverket gör ett fint material bl. a. för skolorna. Detta sade jag också i mitt anförande, och jag föreslog att man skulle använda det i stället för att anslå det statliga bidraget på 2 milj. kr. till miljöorganisationerna. Bara därigenom skulle man alltså kunna åstadkomma en besparing på 2 miljoner.

Vi har olika uppfattning om var insatserna skall göras för att vi skall få en god miljö. Vi hinner kanske inte gå in närmare på det i den här debatten, men jag skulle vilja råda Grethe Lundblad att läsa om det styrsystem vi föreslår, där man med skatterabatter till industrier och kommuner som kommer under angivna gränsvärden enligt koncessionskrav kan få dem att göra miljövårdsinsatser som självfallet skulle få mycket stor betydelse. Grethe Lundblad kan vara helt övertygad om att den dag vi verkligen får ett genomslag i budgeten med minskade skatteintäkter på grund av detta, då kommer vi att täcka detta i vårt budgetalternativ. Det har vi gjort förut, och det kommer vi att göra också då.

När det gäller Laholmsproblemen tycker jag att vi med förslaget om omfördelningen av medel från kalkningsanslaget till anslag för insatser som

t. ex. uppförande av gödselanläggningar i framför allt Laholmsbukten visar att vi verkligen är intresserade av den här frågan och att vi är villiga att anslå medel där vi anser att de behövs.

Ingvar Eriksson kommer att gå in närmare på havsproblematiken, och jag lämnar därför den frågan.

Anf. 224 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag skall bara kortfattat kommentera något av det Grethe Lundblad sade om insatserna i Laholmsbukten.

Jag har just läst de förslag som statsrådet Birgitta Dahl har redovisat. En hel del av dem är kloka och bra förslag, medan andra kanske är mindre övertänkta men i och för sig riktiga – jag tänker på förslaget om stråförkortningsmedlen, som vi visserligen har föreslagit avslag på, men vi har då naturligtvis förutsatt en rimlig anpassningstid i år, med tanke på dem som hanterar medlen.

Men det viktiga tror jag ändå är om det räcker med att bara ge direktiv. Jordbruket är berört här i mycket stor utsträckning. Jordbruket skall givetvis ta sitt ansvar – vi har ställt oss bakom förändringen av miljöskyddslagen. Man tar in pengar på handelsgödselavgiften. Sedan pytsar man ut dem på alla tänkbara håll i stället för att göra som riksdagen sade, nämligen låta dem gå tillbaka till miljöförbättrande åtgärder för jordbruket, utanför jordbruksregleringen. Det är mycket viktigt att det skall vara utanför jordbruksregleringen. Dessa medel borde i någon mån komma dessa områden till godo, så att man kunde göra en rejäl insats i samband med planen för Laholmsbukten.

Det särskilda anslag som finns för särskilda projekt på miljövärdens område är på 15 milj. kr. Det skall inte bara täcka kostnader för Laholmsbukten och Ringsjön. Det skall täcka kostnader även för naturvård, odlingslandskap och mycket annat. Anser Grethe Lundblad verkligen att detta är tillräckligt? Vi har föreslagit 10 milj. kr. till. Det är inte riktigt en fördubbling av anslaget, men det är en avsevärd förstärkning. Anser inte Grethe Lundblad att detta anslagsbelopp borde vara högre, för att man skall kunna klara några delar av de behov som föreligger?

Anf. 225 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! Grethe Lundblad försöker, som vanligt kanske, att göra ett nummer av att de borgerliga partierna går olika vägar. Men det vore konstigt annars, eftersom det är fråga om flera olika partier. Som ett led i det flerpartisystem som vi har i Sverige är det rimligt att de olika partierna väljer olika vägar i en del frågor, även om de kan ha gemensamma uppfattningar i andra frågor.

När inte ens hälften av pengarna för kalkningsprogrammet har använts vidhåller jag, Grethe Lundblad, att det är rimligt att riksdagen, som har anslagit pengarna, säger ifrån att det inte får gå till på detta sätt. Riksrevisionsverket har ju också talat om för oss att vi borde kunna göra på detta sätt.

Sedan håller jag gärna med Grethe Lundblad om att det är produktion, konsumtion och valet av teknik som är det viktiga. Vi behöver alltså ha en ren teknik och en hushållande teknik. Det gäller även i fråga om jordbruket och i

fråga om Laholmsbukten. Men problemet här är ju att socialdemokraterna är mycket sent ute. De har faktiskt själva stimulerat just den teknik som har lett till problemen. Jag tycker att det är bra om åtgärder nu vidtas. Men det vore väl övervägt om man använde de medel som jordbruket har betalt in via gödselmedelsavgifter för att täcka dessa kostnader i stället för att använda de medel som är avsedda för kalkningsprogrammet. Jag tycker att förslagen för Laholmsbukten inkl. stråförkortningsmedelsförbudet var bra. Men det som bekymrar mig är regeringens sätt att agera i detta sammanhang, då den ena veckan slutför en förhandling och lägger fram en proposition om avtal med jordbruket och den andra veckan förändrar förutsättningarna. Det hade nog varit bättre att samordna detta i tid. Det hade skapat mindre irritation i jordbrukarledet. Jag tror nämligen att det finns en mycket stor förståelse för sakinnehållet, men nu skapades en viss irritation.

Grethe Lundblad sade att mycket är på gång. Ja, det är en del på gång, bl. a. på grund av riksdagens arbete. Vi har i dagarna fått en rapport från naturvårdsverket om åtgärder mot freonerna, vilken jag skall kommentera i ett annat sammanhang. Denna rapport var en beställning, delvis till följd av en centermotion. I följd utarbetade jordbruksutskottet ett enigt betänkande om havsmiljön. Vidare finns ett förslag om en internationell luftvårdsfond. Diskussioner förs också om ekonomiska styrmedel, där Ivar Virgin och jag inte är riktigt eniga om hur ett sådant förslag skall utformas, men principen är vi överens om. Kanske kommer det ett förslag om detta så småningom från regeringen – enligt vår modell, hoppas jag. Det har också väckts förslag om en svavelavgift till årets riksdag. Det skulle, enligt vårt förslag, ge mer resurser för att hantera miljövården.

Jag hoppas, herr talman, att vi som deltar i denna debatt är miljövänner och entusiaster och att vi i någon mån genom denna debatt kan hetsa varandra till ett bättre arbete.

Anf. 226 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! I den stora moderata miljömotionen skriver just Ivar Virgin att man vill ha ett ökat miljöengagemang hos människorna baserat på kunskap. Om man vill det, måste man också satsa ytterligare på miljöinformation. Det har man alltså gjort i årets budget genom dessa 2 miljoner. Det är en god idé, ett gott uppslag att man låter miljöorganisationerna hjälpa till med information i skolorna. I den moderata motionen talar man så vackert om enskilda människor. Men organisationerna, speciellt miljöorganisationerna, är grupper av mycket engagerade och kunniga enskilda människor. Det är en mycket bra idé att de får hjälpa till i skolorna med miljöinformation så att ungdomarna får en engagerad och bra framställning i dessa frågor.

I moderaternas motion står ett stycke om den socialdemokratiska miljöpolitiken som jag tycker man skulle ha tvekat att skriva. Man försöker framställa det som om socialdemokraterna aldrig har gjort någonting i miljöpolitiken. Det stämmer inte i historiens ljus. Det är faktiskt felaktigt. Det är beklagligt att man skriver sådant. Det kan för all del hända att man i debattens hetta säger sådant, men jag tycker inte att man skall skriva det i utredningen, eftersom det inte stämmer med sanningen.

Lars Ernestam talar om Laholmsbukten. Det som nu utarbetats är en räddningsplan för att man snabbt skall kunna sätta in åtgärder. Jag kan tala om att Stockholm i dag haft besök av tre nordiska miljöministrar. Den danske miljöministern berömde oss för den långtgående planen – utan att jag hade talat om den – där vi verkligen försöker påverka jordbrukstekniken så att den blir mera miljövänlig. Han såg detta som en form av pilotprojekt. Man skulle kunna inom ett mindre område se hur det går.

Jag tycker inte det är fel att man inte satsat mer pengar i detta försök. Jordbrukarna måste lära sig att ändra sin teknik utan att få speciellt betalt för det. Förr eller senare måste de ändå lära sig att övergå till en teknik som tar miljöhänsyn. Detta står i lagen, och jordbrukarna måste följa lagen. Därför tror jag det är bra att man inte går in med aldrig så litet stimulansbidrag, så att det sedan svider i skinnet när man tar bort det.

När jag, Karl Erik Olsson, sade att de borgerliga gick olika vägar var det en beskrivning av vad som står att läsa i reservationerna. Jag ville inte på något vis speciellt utpeka någon. Jag bara konstaterar att de borgerliga inte är överens i dessa frågor. Vi får ständigt höra att socialdemokraterna stimulerat en teknik som lett till miljöskador. Jag vill då på det kraftigaste protestera mot detta. Det finns ingen socialdemokrat som uppmanat jordbrukare att gödsla mer än nödvändigt. Det är alltså inte socialdemokraterna som skapat en miljövänlig teknik i jordbruket.

Anf. 227 IVAR VIRGIN (m) replik:

Herr talman! Grethe Lundblad talade om anslaget på 2 miljoner till miljöorganisationerna. Jag tycker faktiskt att det vore rimligt att de fick utarbeta ett material och konkurrera med andra på lika villkor. Upplever skolorna deras material som bra köper man det på så att säga marknadens villkor. Jag tycker det är en rimlig ståndpunkt i denna fråga. Jag kan inte se varför staten skall gå in med 2 milj. kr. för att beställa ett material av miljöorganisationerna. De har full rätt att operera på marknaden, på samma sätt som enskilda författare av miljöböcker har det.

Jag ser detta mer som en markering från regeringens sida, något slags hjälp till de här organisationerna som jag faktiskt tycker är direkt olämplig. Det är värdefullt att organisationerna bibehåller sin självständighet och sin frihet gentemot alla, även staten.

Grethe Lundblad ondgjorde sig över vissa skrivningar i motionen, men det kan jag egentligen inte förstå. Den beskrivning som görs där är sann. Beträffande Råne älv var det t. ex. ändå så att majoriteten i riksdagen gick emot socialdemokraterna i den frågan. Det gällde då exploatering eller åtminstone förprospektering för några av huvudälvarna.

Jag tycker att förslagen från socialdemokraterna vittnar om en okänslighet i viktiga miljöfrågor. Det har vi påpekat i vår miljömotion, och jag kan inte se något fel i det. Vi säger också att regeringen delvis för en massmedial miljöpolitik, och det finns mycket starka skäl som talar för att vi har rätt i det. De frågor som kommer upp i debatten hakar man på. Man gör olika utspel för att så att säga ligga väl med massmedia i olika frågor.

Jag tror faktiskt det är mycket olyckligt att driva miljöpolitik på detta sätt, men där har möjligen Grethe Lundblad och jag olika uppfattningar.

Anf. 228 KARL ERIK OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill passa på att säga att jag i varje fall inte – och det har ingen påstått heller – har sagt att socialdemokraterna inte har gjort någonting inom miljöpolitiken. Däremot tycker jag att man ofta vidtagit åtgärder för sent och gjort för litet.

Beträffande Laholmsbukten är det klart att man skall påverka tekniken i jordbruket liksom inom industrin och överallt i samhället. Grethe Lundblad säger att jordbrukarna måste lära sig att använda en teknik som är lämplig. Så har det låtit länge.

När Grethe Lundblad opponerar sig mot att socialdemokraterna har drivit en annan linje tidigare måste jag opponera mig mot det. Visst har socialdemokraterna talat om det nödvändiga i en intensiv produktion, en ökad användning av kemikalier, ökad stordrift och ökad koncentration för att få fram billiga livsmedel till konsumenterna. Man gjorde det i en tid då man inte tänkte på de vådor som har uppstått genom detta.

Jag tror samtidigt det finns anledning att inte överdramatisera den roll som jordbruket spelar här, även om jag inte heller vill undervärdera den. Övergödningen är ett stort problem i havsmiljön, men den är ändå begränsad i såväl tid som rum. Den är ett fenomen som innebär för mycket växtnäring på fel ställe – det växer ute i havet i stället för på åkrarna. Det är ett gemensamt intresse för samhället, jordbruket och egentligen alla att utnyttja växtnäringen där den skall vara, för tillväxt på åkrarna.

Beträffande havsmiljön, som är ett stort och viktigt område, skall vi komma ihåg att där liksom överallt inom miljöpolitiken är det de oåterkalleliga miljöförändringarna som är de svåraste och allvarligaste. Det gäller miljögifterna och utsläppen, oftast från industrin, av sådant som tungmetaller, PCB, dioxiner, klorerade kolföreningar etc., som innebär att livet på lång sikt hotas. Det är viktigt att komma ihåg i denna debatt för att få den bättre balanserad.

Det handlar också om avloppen från befolkningskoncentrationer och kommunala avlopp. Egentligen skulle vi behöva sluta kretsloppet. Vi måste försöka återföra restprodukterna endera till naturens kretslopp eller till ny användning. Det måste vara den strävan som alltihop går ut på.

Anf. 229 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort om det som Grethe Lundblad sade. Det är självklart att alla näringar måste ta sitt miljöansvar. Det måste också gälla jordbruket. Vi ställer krav på industrin om förändrade processer, och vi måste ställa sådana krav också på jordbruket. Men det utmärkande just nu för de förslag som ligger här beträffande Laholmsbukten är såvitt jag kan läsa att staten inte annat än beträffande vissa recipientfrågor m. m. tar något ekonomiskt ansvar, utan man överlämnar alltsammans till näringen. Jag tror att i ett övergångsskede behövs det stimulanser. Vi har då i bakgrunden riksdagens beslut om att just de här handelsgödselmedlen bl. a. skulle användas till miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket. Så har inte skett. Det är därför vi ställer frågan varför man bara låter detta glida vidare.

Men det är klart att på lång sikt måste jordbruket som andra näringar ta sitt ansvar. Vi har inte begärt att de här pengarna skall in i jordbruksregleringen.

Vi vill bara veta om regeringen och riksdagen är beredda att ändå fullfölja det beslut som en gång har fattats om att de här pengarna också skall användas för åtgärder inom jordbruket.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Miljö- och naturvårds-
frågor*

Anf. 230 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Till Ivar Virgin skulle jag vilja säga att jag tycker det fortfarande är utmärkt att miljöorganisationer får lov att ställa upp. De har ju ofta levt ett liv litet vid sidan om det vanliga samhället och känt att de inte riktigt har fått det gehör de borde få. Nu är det många av oss som tycker att de har gjort en fin insats genom att vara väckarklocka i miljödebatten. Därför tycker jag att de också skall kunna få förtroendet att t. ex. för skolelever försöka förklara de ofta mycket svåra sammanhang som finns inom miljöpolitiken och inom miljövärden. Jag tycker det är en god idé att de får denna uppgift. Det är också ett erkännande åt miljöorganisationer av olika slag, både naturskyddsföreningen och miljövårdsförbundet och andra sammanslutningar att de har bedrivit en verksamhet som vi har uppmärksammat och som vi vill understryka har varit av stor betydelse för samhället.

Det som står om den socialdemokratiska miljöpolitiken och som jag tycker är hemskt är att man säger att den socialdemokratiska regeringen saknar en genomtänkt miljöpolitisk syn och att betydande resurser satsas på frågor som är relativt sett av mindre vikt, medan större miljöproblem som ägnas mindre massmedial uppmärksamhet glöms bort. Det stämmer inte alls med verkligheten. Jag tycker det är beklagligt att detta står i en motion till Sveriges riksdag.

Till Karl Erik Olsson skulle jag vilja säga att jag inte tror att Karl Erik Olsson i denna riksdag har varit med om de diskussioner som jag syftade på. Det var nämligen närmare bestämt 1976, när jag första gången tog upp problemen med övergödningen här i kammaren, som jag blev utskrattad av Karl Erik Olssons partivänner och en del andra jordbrukare. Jag kan ta herr talmannen till vittne på hur det var i den utredning som arbetade just med frågan om växtnäringen, då man från centerpartiets sida helt tog ställning mot att man skulle göra någonting åt övergödningen. Men det är glädjande att man har tänkt om. Det är glädjande att centern nu i sina motioner tar upp dessa frågor. Men Karl Erik Olsson får ursäktas att vi har ett minne från många år då vi hade hårda debatter här i riksdagen. Men det är bra att det har blivit bättre. Därför skulle jag vilja säga att det finns också andra partier som kommer för sent och gör för litet vid andra tillfällen.

Till Lars Ernestam skulle jag vilja säga att det ju är så när det gäller projektet kring Laholmsbukten att det berör lantbruket i tre kommuner. Man kan ju inte gå ut och göra stora ersättningsanordningar för lantbruket inom tre kommuner när man vet att just för de tre kommunerna har övergödningen lett till enorma utsläpp till Laholmsbukten. Man kan ju bara ingripa mot dem som använder för mycket och har för många djur på små arealer.

Andre vice talmannen anmälde att Karl Erik Olsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 231 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande 1986/87:17 om statsbudgeten för 1987/88 behandlas frågor inom miljö- och energidepartementets verksamhetsområde. I anslutning därtill behandlas en rad motioner, bl. a. en som jag står bakom gällande akutinsatser mot bottendöden i Laholmsbukten med flera vattenområden.

I motionen framhålls vikten av att angripa de akuta problemen genom direkta insatser på de svavelvätedöda bottarna. Idéer och teknik finns för att göra detta. Insatser som går ut på att med luft syresätta områden med svavelvätedöda bottar kan genomföras. Lyckade försök har gjorts bl. a. i England. Det är angeläget att i den situation som för närvarande råder beträffande skadorna i havet pröva konstruktiva idéer som kan bli till hjälp i allas vår strävan att bota skadorna i våra livsviktiga kustvatten. Ett pilotprojekt eller försök borde inledas inom ramen för de insatser som nu påbörjas i Laholmsbukten.

Herr talman! Det finns intresse bland företag och allmänhet för att göra insatser på området som snabbt skulle kunna ge såväl miljömässiga, näringspolitiska som samhällsekonomiska vinster. Staten borde stödja dessa initiativ.

Utskottet delar den uppfattning som kommit till uttryck i bl. a. denna motion och understryker vikten av att kraftfulla åtgärder vidtas mot havsföroreningar. Man säger också att regeringens förslag i stor utsträckning tillgodoser syftet i motionen, som rör miljösituationen i våra kustvatten och havsområden. Det talas om olika åtgärder som vidtagits under de senaste åren för att motverka föroreningarna av haven nationellt och internationellt. Förklaringen av Ringsjöområdet och Laholmsbukten som föroreningskänsliga områden, syftet att bättre kartlägga de allvarliga problem som uppstått: åtgärdsprogram som beslutades i augusti förra året, aktionsgrupper, aktionsplaner osv. anser man vara nog. Under den senaste tiden har regeringen också kommit med ett åtgärdsprogram.

Man har fattat beslut om speciella krav och skyddsåtgärder för Laholmsbukten, åtgärder som berör inte minst näringslivet och kommunerna i området utefter bukten. Det är fråga om åtgärder som det kanske finns anledning att diskutera vidare i annat sammanhang. Det är alldeles uppenbart att dessa på vissa punkter lämnar en hel del övrigt att önska.

Grethe Lundblad beskyllde jordbruket för att ha vållat de stora problemen, men det är ju så att många bönder har en balanserad produktion. Inte minst bönder i området utmed Laholmsbukten och även längre upp i Halland och in mot skogsbygden kommer att beröras mycket negativt av de föreslagna åtgärderna. Bönder som har en väl balanserad produktion kommer att drabbas hårt av de kraftiga nedskärningar av antalet djur som föreslås. De föreslagna åtgärderna kommer inte att innebära några snabba förbättringar, utan förbättringarna kommer först på litet längre sikt. Det är, herr talman, beklagligt att man inte inser att snabba åtgärder mot de akuta problem som redan finns både behövs och kan genomföras. Det skulle kunna vara till stort värde för framtiden och för andra problemområden om man redan nu kunde utföra de försök som föreslagits i motionen och därmed skaffa erfarenheter.

Herr talman! Jag är glad att mina moderata utskottskamrater förstått vikten av denna fråga och reserverat sig för motionen. Jag beklagar samtidigt att inga andra i utskottet ännu insett behovet av det särskilda miljövårdsprojekt som här föreslagits.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 6 samt till samtliga övriga reservationer som är undertecknade av moderaterna i utskottet.

Anf. 232 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Bara en kort kommentar till det som utskottets ordförande Karl Erik Olsson sade. I han tyckte att socialdemokraterna har varit passiva i natur- och miljövårdsfrågorna. Det är ändå på det sättet att socialdemokraterna är de som har varit pådrivande och mest aktiva, både lokalt, regionalt och centralt, när det gäller miljöfrågorna. Det finns anledning att notera att vårt parti på olika sätt har försökt ta tag i naturvårds- och miljöfrågorna och driva på bättre än något annat parti.

Miljöfrågorna, som vi behandlar i dag, tycker jag är mycket viktiga. Detta är en fråga som bör ha en självständig ställning inom den svenska välfärdspolitiken. Det är av många skäl angeläget att slå vakt om naturvården, så att vi för kommande generationer kan visa upp en god livskvalitet som en del av välfärden. Jag har velat säga detta som en inledning, innan jag kort bemöter reservationerna 8-13.

Under anslaget B 7. Mark- och naturvården finns ett anslag på 40 milj. kr. för att förvärva värdefulla naturområden. I reservation 8 vill folkpartiet höja detta anslag till 50 milj. kr., och i reservation 9 vill moderaterna sänka anslaget till 20 milj. kr. Syftet med anslaget är att det skall finnas möjligheter att köpa mark för att kunna skydda representativa områden och unik svensk natur som är av betydelse för arthanterandet, för den vetenskapliga naturvården och för friluftslivet.

Vi är således överens om att skydda områden som är av särskilt stor betydelse från naturvårdssynpunkt. Det gäller att prioritera vilka områden som skall förvärvas, och anslaget är så väl tilltaget att det bör vara möjligt att klara av förvärv av de mest angelägna områdena. Det finns också en bred majoritet för detta i utskottet. Med tanke på den splittring som finns på den borgerliga sidan finns det väl anledning att notera att vi har hamnat på ett rätt väl avvägt belopp. Därför yrkar jag här bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Vad gäller vård av naturreservat finns möjligheter att samarbeta med arbetsmarknadsmyndigheterna. Utskottet har också hänvisat till det lämpliga i att det sker samarbete med länsarbetsnämnden. Möjligheterna till vård av naturreservat genom skötselavtal med markägare, som tas upp i reservation 10, är säkert någonting som kan klaras utan att riksdagen lägger sig i den frågan. Jag tror säkert att de naturvårdande myndigheterna är medvetna om möjligheterna att träffa skötselavtal med markägare. Om det i särskilda fall föreligger möjligheter att träffa sådana skötselavtal, är det naturligtvis ingenting som hindrar detta, och riksdagen har heller ingen anledning att motsätta sig det. Med hänvisning till de möjligheter som redan nu finns att komma överens om skötselavtal och det översynsarbete i form av naturvårdsförvaltningskommitténs förslag, som för närvarande behandlas i departe-

mentet, ser jag ingen anledning till någon åtgärd från riksdagens sida. Med detta vill jag yrka avslag också på reservation 10.

Den fråga som behandlas i reservation 11 har varit föremål för debatt i riksdagen vid flera tillfällen, senast för drygt ett år sedan. Jag framhöll då att samma principer bör gälla beträffande markägaren. Det som hänt sedan dess är att även domänverket måste tillerkännas ersättning, om produktiv skogsmark tas i anspråk för naturreservat.

Jag har samma principiella uppfattning i dag som tidigare, nämligen att det inte finns någon anledning för domänverket att självmant överföra mark utan ersättning till naturvårdsfonden.

Reservation 12 gäller också frågor som har varit föremål för debatt vid flera tillfällen. Utskottet hänvisar till den översyn av naturvårdsförvaltningen som har skett. Naturvårdsförvaltningskommitténs förslag bereds, som jag redan tidigare har sagt, i departementet. Vi får avvakta eventuella förslag i anslutning till det arbetet. När det gäller möjligheterna att betala mark genom ett avtalssystem vill jag framhålla att sådana möjligheter finns redan nu. Det som påpekas i reservationen gäller således sådant som redan förekommer. Det är därför naturligt att vi följer utskottets förslag.

Reservation 13 handlar om kemikalieinspektionen. Man är snart klar med första omgången av en avgiftsdebitering. Det bör föreligga erfarenheter av nuvarande avgiftssystem innan några förändringar av de nuvarande förhållandena övervägs. Nuvarande förordning bör gälla, och kemikalieinspektionen bör kunna få besluta om kemikalieavgifterna skall sättas ned eller efterskänkas – om det nu skulle finnas särskilda skäl därtill.

Med hänvisning till dessa synpunkter yrkar jag avslag på reservationerna 8–13 och bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 233 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Ove Karlsson konstaterar att socialdemokraterna är det parti som driver naturvårdsfrågorna bättre än övriga partier. Med det konstaterandet låter han sig nöja när det gäller föreliggande budgetförslag.

Jag vill ställa några frågor till Ove Karlsson: Hur är det med utbyggnadstakten när det gäller nationalparkerna? Hur är det med den omfattande diskussionen om de fjällnära skogarna? Hur är det med våtmarksinventeringarna? Det här är bara några exempel på frågor där resultaten inte har varit särskilt lysande.

I och för sig kan det vara möjligt att Ove Karlsson tror på vad han här säger. Oavsett hur vi för den här diskussionen kommer han bara att konstatera det faktum som gäller, nämligen att socialdemokraterna driver en tillfredsställande politik. Jag vill ändå ställa en konkret fråga till Ove Karlsson: Statsrådet säger i budgetpropositionen att det bara finns medel för att säkerställa 20 % av de objekt som det är nödvändigt att bevara i naturvårdssammanhang. Men på vilket sätt kan de objekten, Ove Karlsson, säkras inom en rimlig tid med hjälp av de 40 miljoner som finns anslagna? Och vad skulle det reellt, budgetmässigt, innebära för domänverket, om man direkt överförde de objekt som skall sparas till naturvårdsfonden – genom en nedskrivning av budgeten – och på det sättet säkerställde dem? Det här är ju inte sådant som är ekonomiskt bärkraftigt på vanligt sätt, utan det gäller

sådant som direkt kunde avskrivas. På vilket sätt skulle det försämrade domänverkets ekonomiska läge? Det vore intressant att få de frågorna belysta av Ove Karlsson.

Anf. 234 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill säga ytterligare något till Ove Karlsson om naturvårdsfonden och domänverket. Domänverket är samhällets egendom, och om det skall ha ersättning – vilket man kan acceptera – innebär det bara att pengar tas ur den ena fickan och läggs i den andra. Jag kan inte förstå den motvilja som ni försöker uppbjuda i detta sammanhang. Om det är så som Lars Ernestam säger, dvs. att många av områdena inte är ekonomiskt bärkraftiga, skulle det inte spela någon roll – då finns det inte ens några pengar att flytta mellan fickorna.

Jag begärde ordet för att kommentera Ove Karlssons kategoriska påståenden att socialdemokraterna är det pådrivande partiet när det gäller miljöfrågor. Det är egentligen ganska meningslöst att diskutera vem som är bäst. Vid val m. m. vill vi naturligtvis i de olika partierna tala om att vi är duktiga – jag har respekt för att alla partier gör det. Jag tror säkert att Ove Karlsson också kan hitta ett antal områden där socialdemokraterna har varit pådrivande.

Jag nämnde tidigare i debatten områden där centerpartiet har tagit initiativ och drivit på regeringen. Det gäller havsmiljön, luftvårdsfonden, freoner, avgasreningsslagen för bilar, ett tillägg när det gäller parken av begagnade bilar. Vi har lagt fram långtgående krav, som inte kommer att behandlas under vårriksdagen, när det gäller det internationella miljövårdsarbetet – som jag tror det blir intressant att föra en debatt om till hösten. Det har för centerns del gällt inte minst energipolitiken, där ingen kan säga annat än att vi har drivit på socialdemokraterna och regeringen för att komma längre både när det gäller hushållning och när det gäller att avveckla kärnkraften.

Jag vill bara slå fast att det kategoriska påståendet att det skulle vara socialdemokraterna som i varje läge skulle vara mera pådrivande än andra får Ove Karlsson stå för själv – historien visar nog någonting annat.

Anf. 235 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Vi har i den moderata partimotionen ett omfattande avsnitt om nationalparker, naturreservat och andra möjligheter att vårda vår vackra natur. När det gäller nationalparker konstaterar vi att det skydd som de skall ha skall vara ovillkorligt. Under årens lopp har betydande ingrepp skett i nationalparkerna, och de har i allmänhet skett på statligt initiativ. Det är olyckligt, och därför bör de områden där denna typ av ingrepp har skett föras till naturreservat och få en annan status, så att respekten för nationalparkerna bibehålls.

I vår motion föreslår vi dessutom en ny nationalpark, Sjaunja, som jag tror att alla är medvetna om har de unika egenskaper som fordras för att ett område skall bli nationalpark.

När det gäller naturreservat har vi moderater också en mera restriktiv hållning än vad som har kommit till uttryck i senare tiders definitioner på naturreservat. Det skall vara till för att bevara särskilda naturtyper, t. ex. biotoper för hotade arter och geologiska formationer. Man skall inte bilda

naturreservat av friluftsskäl. Det skall heta något annat och ske på annat sätt.

Vi pekar i vår motion på möjligheterna att utnyttja de enskilda i natur- och kulturvård. I själva verket har lantbrukarna genom århundradena varit de mest effektiva naturvårdare som Sverige har haft. Hela vår inställning till dessa frågor utgår från att man skall utnyttja den enskilda människans intresse. På det sättet kommer vi fram till en annan anslagsstruktur än övriga partier. Vi vill minska det statliga ägandet och öka det enskilda inflytandet och stimulera den enskilda omsorgen om vår natur. Det är själva idén bakom den reservation som Ove Karlsson kommenterade.

Jag kan konstatera, att där staten har gått in har det verkligen inte skett med någon större framgång. Jag kan bara nämna ett område – 5:3-bidraget. Där har statliga bidrag styrt naturvården åt ett visst håll. Man har ersatt fina områden med i vissa fall stötande annan naturtyp. Vår uppfattning är att man i stället skall jobba med att stimulera lantbrukare och enskilda att bevara naturen på ett fint sätt.

Anf. 236 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Låt mig bara helt kort säga något om det som Ivar Virgin senast nämnde, 5:3-bidraget. Jag tror att det har inneburit mycket stora fördelar för många skogsbrukare och litet skador i naturvården på de ställen där det har använts mest, nämligen i de inre delarna av skogslänen, där man kunnat göra insatser och förbättra skogen på ett förnämligt sätt.

När det gäller mark för naturvård är borgarnas förslag vitt skilda. Moderaterna vill minska anslaget och folkpartiet vill höja det. Jag tror att vi har hamnat bra när vi har stannat för 40 milj. kr. Och visst är 50 miljoner mer än 40 miljoner. Men Lars Ernestam säger här att statsrådet har sagt att 20 % av objekten kan säkerställas med nuvarande anslag. Då skulle man inte nå så många procent över det med det anslag som folkpartiet vill ha. Vi driver på i dessa sammanhang och vi kommer att fortsätta att göra det.

Som jag vid flera tillfällen tidigare har sagt tror jag inte att man utan ersättning skulle kunna överföra mark från domänfonden till naturvårdsfonden. Vi har vid flera tillfällen – vilket har betonats inte minst från borgerligt håll – varit angelägna om att ställa stora krav på domänverket beträffande bra avkastning. Då kan man inte lägga över alltför mycket mark från domänfonden till naturvårdsfonden.

Men vi vet att domänverket vid flera tillfällen självt har överfört mark från domänfonden till naturvårdsfonden. Vi vet också, och det skall vi vara glada över, att domänverket har avsatt s. k. domänreservat, som är till stor glädje och nytta för många människor och som de sköter själva på ett förnämligt sätt. Vi kan gott fortsätta att arbeta så som man har gjort under många år. Det kommer att kunna fungera. Vi kommer att ha mark tillgänglig för människor att ströva i och vi kommer att kunna visa upp många reservat, som människor kommer att vara glada för.

Anf. 237 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Vi har olika förslag, säger Ove Karlsson, och det är riktigt. Jag beklagar det. Jag hade naturligtvis mycket hellre sett att de borgerliga partierna varit överens om att också anslagsmässigt stödja de oundgängliga behoven för naturvården.

Den fråga jag ställde till Ove Karlsson och som jag inte fick svar på var: Inom vilken tidrymd tror Ove Karlsson att man kan säkerställa de 80 % som finns kvar? 40 milj. kr. i år är inte detsamma som 40 milj. kr. i fjol. Även om inflationen inte har varit så hög är det reellt en urhökning av anslaget.

Så till överföringarna från domänverket. Jag vet att domänverket gör mycket bra saker, att det finns domänreservat och mycket annat, men det räcker inte. Jag sade förut att huvudparten av dessa områden är sådana som utan vidare kunde föras över. Det är klart att det kan finnas urskogsområden och annat som också har avverkningsvärde, men det är viktigt att också sådana områden kan föras över och att man på det sättet sammanlagt kan göra avskrivningar och överföringar till naturvårdsfonden. Men frågan gällde tidplanen, Ove Karlsson. När tror Ove Karlsson att dessa områden kan vara säkerställda?

Anf. 238 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Som svar på Lars Ernestams fråga vill jag säga att varken Lars Ernestam eller jag kan svara på när man kan säkerställa alla de områden som man från olika håll vill överföra till naturreservat. Men jag tror att ambitionen från socialdemokraterna är högre än vad den sammantaget är från de borgerliga partierna för att säkerställa områden av högt naturvärde för bevarande till eftervärlden.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

50 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande
1986/87:18 om livsmedelskontroll.

Livsmedelskontroll

Anf. 239 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande 1986/87:18 behandlas motioner och frågor kring livsmedelskontroll.

Nuvarande importkontroll fungerar i stort sett väl. Den är dock inte tillräcklig för att garantera konsumenterna produkter fria från rests substanser av ämnen otillättna i Sverige. Kontrollen garanterar inte att konkurrens på lika villkor skapas mellan inhemsk och utländsk produktion av livsmedel.

I Sverige beslutas t. ex. om förbud mot användning av visst preparat eller viss behandling av livsmedel. Ofta uppstår då en situation där produktionen försvåras och fördyras, lagringsförmågan i butik förkortas osv. Samtidigt utsätts inte utländska producenter för motsvarande krav, och importören kan alltså presentera en produkt som har till synes högre kvalitet och bättre lagringsduglighet. Oftast går det ej att påvisa sådan mängd rests substanser i produkten att den kan stoppas. Då får den föras in för konsumtion i Sverige, trots att varan producerats på sätt som ej är tillåtet i vårt land. Man säger att

det skulle uppfattas som handelshinder om man skulle ställa samma krav som för svenska produkter.

Herr talman! Om utvecklingen får fortsätta opåtagligt i denna riktning kommer fler och fler varor som producerats i Sverige att slås ut. Sverige lagstiftar bort sina egna möjligheter – slår undan benen för sig själv. Risken är stor att vi sedan får ännu svårare att konkurrera och att den inhemska produktionen blir ännu dyrare. Kraven på lägre gränsskydd kan därvid komma att öka. Därmed kan produkter som framställs på sätt som man velat skydda den svenska konsumenten från bli dominerande på den svenska marknaden. Är det vad regeringen vill?

Vi anser att det nu är dags att se till att de högsta tillåtna halterna av vissa substanser sänks till så låga värden att garantier därigenom skapas för att i Sverige otillåtna ämnen inte används i produktionen utomlands. Vi moderater samt utskottets folkpartister reserverar oss för detta i reservation 1, genom vilken vi vill ge regeringen detta till känna. Jag yrkar bifall till reservation 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 240 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Kvalitet är ett politiskt värdeord, och matkvalitet är i dag betydligt viktigare än kvantitet. Vi vet nämligen att vi har alldeles tillräckligt med mat i Sverige. Vi vet också att de flesta av oss äter alldeles tillräckligt med mat.

Den svenska livsmedelsproduktionen är omgärdad av ett ganska utvecklat regelverk. Det handlar om restriktioner när det gäller användning av kemikalier, när det gäller användning av kemoterapeutika och när det gäller hantering och lagring av livsmedel. Syftet är hela tiden att tillgodose konsumentens krav på bra livsmedel.

I det sammanhanget nöjer vi oss i Sverige inte med att mäta rests substanser av exempelvis kemikalier och antibiotika utan vi går längre – vi t. o. m. förbjuder användningen av vissa medel som vi anser vara särskilt farliga. Vi har hittills inte heller givit några tillstånd att bestråla livsmedel.

Det finns inget jämförbart förhållande mellan den svenska produktionen och importen – på den punkten instämmer jag i vad Ingvar Eriksson sade. Vid de stickprov som görs när det gäller rests substanserna upptäcker man för höga halter i mångdubbelt fler fall när det gäller importerade livsmedel än när det gäller svenska livsmedel. Men det hindrar inte att vi fortsätter att importera livsmedel, som alltså genomsnittligt är av lägre kvalitet.

I betänkandet har centern reserverat sig på en rad punkter. Den första gäller just frågan om restriktioner för importen av livsmedel. För att skapa jämförbara förhållanden mellan importerade livsmedel och inhemska livsmedel räcker det inte – jag vill understryka det i sammanhanget – med att skärpa gränserna för rests substanser, som Ingvar Eriksson yrkade på och som krävs i folkpartiets och moderaternas reservation; det går inte att upptäcka så små mängder som skulle behövas för att garantera att dessa medel inte används. Med hänsyn till den svenska konsumentens krav förordar vi från centern att man inför ett förbud mot import av livsmedel som har framställts på ett sätt som inte är tillåtet i Sverige. Det är ju en ganska enkel regel. Det har anförts att detta skulle innebära handelshinder, men jag tycker att det

snarast är att betrakta som en undanflykt när det gäller människors krav på livsmedel av god kvalitet.

Det finns några andra områden som vi tror att det är viktigt att ta ställning till. Det gäller exempelvis frågan om märkning, där vi förordar ett system med märkning av ursprungsland och även märkning med viktigare ingredienser. Just därför att man vet att det förekommer mera substanser i importerade livsmedel, skulle konsumenten kunna ta ställning och kanske välja ett renare och bättre svenskt livsmedel.

Betänkandet behandlar också frågor om konsumtionsutbildning och konsumentupplysning. Vi menar att konsumtionsutbildningen har en stor betydelse och att utbildningen i skolan är grunden för den folkbildningsuppgift som det faktiskt här är fråga om. Vi tror att kunskapen hos folkflertalet tyvärr har minskat under senare tid.

Vi tar också upp frågan om matkvaliteten när det gäller storkök och i synnerhet kopplingen till skolmaten. Vi tror att det är angeläget att eftersträva så stor närhet som möjligt mellan matlagningen och konsumtionen, att försöka komma bort från de riktigt stora köken och den industriproducerade maten vid skolmåltiderna. Naturligtvis har ett småskaligt och decentraliserat samhälle lättare för att tillgodose kraven på goda livsmedel.

Avslutningsvis vill jag också nämna reservation 6 om förbud mot bestrålning av livsmedel. Jag nämnde tidigare att det hittills inte har getts tillstånd för att bestråla livsmedel, men livsmedelsverket har ändå antytt att det skulle kunna ske i vissa fall.

Vi vet att joniserande strålning kan vara farlig och att livsmedel som har strålats kan få en konstlat lång hållbarhet, så att konsumenten egentligen inte kan avgöra om livsmedlet verkligen är färskt och friskt eller om det är gammalt och dåligt. Av den anledningen vore det bättre att inte bara som nu ha en möjlighet att ta ställning från fall till fall utan i stället slå fast i lag att det är förbjudet att bestråla livsmedel.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till de centerpartistiska reservationerna i betänkandet.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 241 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Vi har en ofta återkommande debatt i frågan om s.k. restriktioner för importen av livsmedel. Man hävdar att vi skulle ställa mindre krav på de livsmedel som vi importerar än på dem som vi producerar här i landet.

Vi har faktiskt i princip samma krav på livsmedel som vi importerar som på dem vi producerar här i landet, men vi har inte råd att ha den omfattande kontroll som det skulle innebära att kontrollera vartenda paket eller varenda låda av t. ex. grönsaker från utlandet.

Om man nu tycker att det skall vara ytterligare kontroll, tycker jag att man borde lägga fram förslag om nya laboratorier och flera kontrollörer och tala om vad det kostar, för det blir dyrt. Jag beklagar själv att man inte kan ha en noggrannare kontroll. Det görs stickprovskontroller, och det är i min egen

hemstad som den största verksamheten finns. Men vi är som sagt helt överens om och har samma uppfattning som ni att kvalitetskravet skall vara detsamma på det vi importerar som på det vi producerar här i landet.

Enda skillnaden är att man i vissa u-länder har problem med insekter och sjukdomar, vilket kräver speciella åtgärder. Men vi är helt överens om att det inte får finnas rests substanser kvar av kemikalier som inte är tillåtna här i landet.

Jag vill gärna hävda att jag egentligen tycker att dessa reservationer är relativt onödiga. Vi har samma uppfattning, i princip skall det finnas samma regler. Kommer man på importörer som har rests substanser i sina produkter, ger man sig på dem, och man reser också utomlands och kontrollerar hur det är ställt.

När det gäller märkning av livsmedel vill jag gärna säga att det i dag finns en märkning av färdigförpackade livsmedel med ursprungslandet och när det är producerat och förpackat i utlandet. Man kan dock inte få alla ingredienser angivna, vilket föreslås i reservation 3. Där krävs också mer kunskap om uppfödningformer och kvalitetsmedvetande.

Jag tycker det är en intressant reservation. Jag har läst tidningen Land där man haft en mycket intressant debatt i vilken många människor krävt att man på livsmedelsförpackningarna talar om att det finns utländska ingredienser. Men producentföretagen, Slakteriförbundet, mejeriföreningarna och Lantmännen vill inte gå med på detta. Det är nämligen så att även i en hel del matvaror som vi tror är svenska – matfett, korv och en del filprodukter – finns utländska ingredienser.

Jag tycker att om ingredienserna fyller uppställda kvalitetskrav skall vi inte behöva reagera. Det skall vi göra bara om det är dåliga ingredienser.

Eftersom kravet ändå framställs i denna reservation skulle jag vilja fråga: Är de som skrivit på reservationen, Karl Erik Olsson och Lennart Brunander, beredda att gå till jordbrukets kooperativa organisationer och begära en förklaring till varför de går emot en sådan märkning av livsmedel?

Jag tycker, som sagt, att det är viktigast att det är bra livsmedel vi har. Då kan de också produceras med hjälp av utländska ingredienser, bara vi har kontrollerat innehållet i dem.

I reservation 5 krävs en decentraliserad samhällsstruktur när det gäller matkvalitet. Jag kan hålla med om att det vore bra om fler livsmedel kunde produceras mycket närmare konsumenten.

Men jag vill gärna säga att det inte är samhällsstrukturen det är fel på, utan på produktionsstrukturen och handelsstrukturen. Livsmedelskommittén har begärt en utredning som just nu pågår om hur man skall kunna få en mera regionalt anpassad produktion av livsmedel.

Jag tycker dessa reservationer är intressanta, och jag skulle gärna vilja se en större spridning för dem. Jag har själv sett hur man t. ex. på Scan i Kävlinge producerar färdiglagad mat som säljs till skolmåltider. Tycker man det är fel att producera i storkök under centraliserade former, då får man också gå till de organisationer man tillhör och de intressegrupper man har möjlighet att påverka och försöka få dem till en annan struktur. Man kan inte bara säga att samhället skall ändra sin struktur. Det är faktiskt fri etablering av produktion här i landet. Man måste angripa producenterna på detta

område. Men jag skall gärna hjälpa till att få en regionalt bättre anpassad struktur, även om det är mycket svårt på de ställen där jag representerar konsumenterna att få gehör för detta.

I reservationerna intresserar man sig också för tillsatser i livsmedel, både när det gäller matkvaliteten och konkurrensen från utlandet. Jag ställer gärna upp på kravet om mindre kemikalier i livsmedel. Jag har kämpat för detta i livsmedelsverkets styrelse, men man möter tyvärr dåligt intresse hos våra producenter för dessa krav. Det vore intressant om många fler av de ledamöter i denna kammare som här ger uttryck för att man vill främja matkvaliteten och driva konsumenternas sak också ville göra det när de möter producentgrupperna. Det är just där man måste ta upp kampen.

Jag har t. ex. flera gånger tagit upp frågan om konserveringsmedel. Ett av de verksamma medlen för att få en mer konsumentnära produktion är ju att förbjuda den mycket utbredda användningen av konserveringsmedel. Jag tycker att det skulle vara utmärkt om vi kunde minska antalet konserveringsmedel. Jag tror emellertid att det finns en hel del personer i denna sal som på grund av sin anknytning till olika producentgrupper inte vill vara med på det. Jag tror inte att man går in så enhälligt för en bättre matkvalitet just på det området.

Jag tror att det skall vara möjligt att så småningom få en bättre struktur när det gäller produktionen och försäljningen av livsmedel genom påverkan av produktionen och genom olika konsumentkrav. Jag hoppas att den utredning som pågår och som kommer med sitt betänkande någon gång under 1987 också skall kunna medverka aktivt till det.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna 1-6.

Anf. 242 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Grethe Lundblad säger att reservationerna är onödiga. Det är i och för sig ingen uppfattning från majoritetsrepresentanten som förvånar. Men hon säger också att mejerier och slakterier är motsträviga och att de inte vill märka sina produkter och tala om vad de innehåller för ingredienser. Det kan vara litet bekymmer med t. ex. Lätt & Lagom, som innehåller vegetabilisk olja som är importerad. Men det är egentligen detaljer i sammanhanget. Det kan man väl lösa. Det som förvånar mig är att Grethe Lundblad tar till detta argument. Hon har väl inte brukat vara särskilt rädd för att ställa krav på jordbruket eller jordbrukets organisationer. Jag har litet svårt att förstå detta. Vad beror det på att Grethe Lundblad i denna debatt tar till det argumentet?

Jag håller med om en sak som Grethe Lundblad tog upp här, nämligen att man vid import från vissa varmare länder, ofta u-länder, är tvungen att använda kemikalier som vi inte behöver eller får använda i Sverige. Det är i och för sig att beklaga att det är nödvändigt. Men här är det inte fråga om ett ojämlikt konkurrensförhållande. Det gäller ofta helt annorlunda produkter..

Däremot tycker jag nog att det är något av hyckleri när Grethe Lundblad säger att hon beklagar att vi inte kan ha en så noggrann kontroll. Hon tar återigen upp detta att man har kämpat med producenterna, att de är så motsträviga och inte ställer upp. Men vi kan ta detta med skolmaten som

exempel. Man kan ju inte förebrå en ekonomisk verksamhet, ett företag, för att den producerar något som efterfrågas. Det är ju egentligen deras skyldighet i en marknadsekonomi. Det är konsumenten, köparen, man måste påverka, och det är kommunen. Det är där det fattas politiska beslut om vad man skall ha. Jag har inte tänkt att, som medlem i Scanek, förorda att man slutar producera skolmat. Däremot förordar jag, som medborgare i en kommun, att man lagar maten själv. Det är nämligen bättre.

Sedan ställs det inte samma krav på importerade livsmedel som på svenska, Grethe Lundblad. Visserligen är kraven på låga restsubstanser desamma. Men kraven på att man inte får lov att använda en del kemikalier, som av odlare ibland upplevs som produktionsmedel, ställs inte på den utländske producenten. Den olikheten i konkurrensen kommer man inte åt enbart genom en noggrannare kontroll av restsubstanser.

Anf. 243 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Grethe Lundblad hävdar att det ställs krav på importen och att de kraven inte är lägre än kraven på den inhemska produktionen. Men för importen tillåter man ju faktiskt restsubstanser av ämnen som är förbjudna för användning i Sverige. Därför har Grethe Lundblad fel när hon säger att kraven inte är lägre på importen än de är på de inhemska produkterna. Om man går så långt i ambitionen att förbjuda allt fler produktionsmedel som regeringen gör i dag, varför är man då inte beredd att ställa liknande krav på de utländska producenterna? Ser inte Grethe Lundblad risken för att konsumenterna drabbas av den socialdemokratiska "strutspolitiken"? Rege-
ringen sticker ju huvudet i sanden och vill inte se verkligheten.

Vi moderater kräver att vi i Sverige så långt möjligt skall få producera på samma villkor som de utländska producenterna. Risken är annars enormt stor för att vi, som jag sade tidigare, slår undan benen på den svenska produktionen. Denna bedrivs i dag med en minimal användning av kemiska substanser. Vi kan alltså garantera de svenska konsumenterna högvärdiga livsmedel. Det är just den produktionen som Grethe Lundblad och socialdemokraterna riskerar att slå undan benen på. Varför, Grethe Lundblad?

Anf. 244 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Det är inte tillåtet att till Sverige importera livsmedel som är behandlade med eller innehåller restsubstanser av kemikalier som är förbjudna i Sverige. Men vi kan inte stifta lag i andra länder. Därför måste vi vid import från dessa ha en försäkran om att produkterna inte är behandlade på det sätt jag nämnde.

Dessutom gör vi stickprovundersökningar vid gränserna. Redovisningen av dem är så öppen att livsmedelsverket varje år i tidskriften Vår föda redovisar i hur många prov man funnit att de tillåtna mängderna överskridits. När det gäller de svenskproducerade livsmedlen har detta skett bara i mycket få fall – det rör sig om tre fyra stycken – medan det för de importerade varorna rör sig om 50–60 fall. Det är alltså inte fråga om så oerhört många fall, men de förekommer.

I andra länder är man således mer oförsiktig och har inte samma krav på

livsmedelsframställningen som vi. Därför måste vi försöka kontrollera restmängderna vid gränserna. Eftersom vi inte kan garantera de svenska konsumenterna t. ex. tomater eller sallad av svensk produktion under hela året måste vi lita till importen. Vi gör vårt bästa för att försöka se till att svenska konsumenter får goda grönsaker och annat från andra länder. Jag tycker inte att vi i alltför stor utsträckning skall motverka importen, för vissa produkter måste vi trots allt ta utifrån.

Jag håller med om att vi skall vara försiktiga, men jag vill ändå erinra om att det inte var lång tid sedan vi här i landet hade anledning att diskutera användningen av kemoterapeutika i köttproduktionen. Detta förbjöds sedan som tillväxtproducerande medel, men inte långt därefter fann man på möjligheter att i stället använda det som sjukdomsförebyggande medel. Vi har alltså även här i Sverige haft en liknande situation som man nu har utomlands och använt kemikalier på ett sätt som vi här i riksdagen inte fann vara riktigt men som vi haft svårt att komma till rätta med.

Beträffande utlandsmärkningen vill jag till Karl Erik Olsson säga att jag har varit stenhård när det gäller att det på en i utlandet producerad produkt skall stå att den är producerad i utlandet. Men producentintressena har inte alltid velat gå denna väg. Om vi skulle ha en blågul märkning på helt svenska produkter som inte innehåller någon utländsk ingrediens skulle många av våra baslivsmedel inte få någon blågul märkning. Jag tror att det skulle uppstå en något konstig situation om ett livsmedel som till kanske 0,05 % innehöll en utländsk ingrediens inte skulle betraktas som ett svenskt livsmedel. Det måste ändå finnas en gräns för hur långt man skall gå i sin nationalkänsla när det gäller att på detta sätt märka livsmedel. Anledningen till att Mejeriförbundet och Slakteriförbundet har sagt sig vara emot en sådan märkning är förmodligen att mejeriernas och slakterierna produkter innehåller små utländska ingredienser.

Jag tycker inte att man i Sveriges riksdag skall reservera sig för att kommunerna skall använda svenskproducerade produkter i skolmaten. Detta får tas upp i kommunerna.

Man kan naturligtvis säga att det vore bättre om de stora producenterna slutade att producera så mycket färdiglagad mat så att maten kunde produceras närmare konsumenterna, vilket jag tycker skulle vara en bättre lösning. Men samtidigt tror jag att det är svårt att förbjuda detta. Karl Erik Olsson tillhör ju själv ett parti som vill ha en relativt öppen marknadsekonomi här i landet. Vi kan därför inte alltför ingående begränsa företagens möjligheter att producera och sälja mat.

Men, som sagt, jag ställer gärna upp på att kvaliteten på mat skall höjas, och jag ställer gärna upp på att livsmedelsverket skall ställa mycket hårda krav för att vi skall få en bättre kvalitet på maten. Men jag kan tala om att det finns många svenska företag som försöker, när de har möjlighet, att försämra kvaliteten på maten genom att använda dåliga råvaror eller genom att behandla maten på ett sätt som inte alltid är så lämpligt. Jag är glad om vi tillsammans kan föra kampen mot sådana tendenser.

Anf. 245 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Grethe Lundblad säger att vi inte kan stifta lagar för andra länder. Nej, det är alldeles uppenbart – det kan vi inte. Det är därför vi reagerar, när man i alla sammanhang talar om att vi skall konkurrera med dessa andra länder som har en lagstiftning som inte går så långt som vår. Vi är oroliga för att den svenska lagstiftningen skall medföra att vi inte skall kunna ställa våra fina produkter till konsumenternas förfogande i framtiden på grund av att socialdemokraterna inte är beredda att ställa de krav på importerade livsmedel som vi är beredda att ställa.

Grethe Lundblad säger också att vi inte får omöjliggöra importen. Nej, självfallet inte. Vi kan t. ex. inte förse oss med svenskodlade trädgårdsprodukter året runt. Därför får vi vara försiktiga och inte gå alltför långt med förbudet, så att vi kommer i ett läge då konsumenterna använder mindre grönsaker, eftersom detta skulle gå ut över de svenska konsumenterna och den svenska produktionen. Detta är alldeles uppenbart.

Exemplet med kemoterapeutika var ett dåligt valt exempel, Grethe Lundblad. Det förbud som infördes kan leda till en obehaglig överraskning. Mycket talar nämligen för att dessa restriktioner och detta förbud har medfört att flera besättningar har fått fler sjukdomar, vilket i sin tur har medfört att man har tvingats ge starkare doser av dessa medel. Och ibland när sjukdomarna har brutit ut på allvar har man t. o. m. fått använda antibiotika. Det kan inte leda till att vi får en bättre kvalitet på de svenskproducerade produkterna. Jag vill varna Grethe Lundblad och socialdemokraterna för att här gå för snabbt fram – då kan man ytterligare försvåra möjligheterna för de svenska livsmedelsproducenterna att producera sådana livsmedel som vi alla har rätt att kräva och som de svenska producenterna har möjlighet att producera.

Anf. 246 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag kan hjälpa Grethe Lundblad litet genom att ta upp frågan om kemoterapeutika i foder i tillväxtbefrämjande syfte. Grethe Lundblad framhöll att hon har drivit denna fråga. Jag vill understryka att vi från centerpartiet under flera år motionerat i denna fråga. Så småningom kom också ett förslag från regeringen.

Att vi inte kan ha exempelvis svenska grönsaker hela året är naturligtvis rätt. Men någonting är galet när vi importerar t. ex. antigroddsbehandlad lök som vi kunde ha haft i Sverige om sådan behandling varit tillåten. Likadant är det med utländska äpplen. De svenska äpplena skulle ha kunnat se precis likadana ut, och kanske ännu bättre, om man hade fått lov att behandla dem på samma vis som de utländska importerade äpplena är behandlade.

Det är bra att Grethe Lundblad verifierar mitt påstående om att man finner rests substanser i importerade livsmedel mångfalt oftare än vid kontroll av svenska livsmedel. Jag tror emellertid att vi måste komma fram till ett system där vi, som vi föreslår i vår reservation, förbjuder import av livsmedel som är producerade på ett i Sverige förbjudet sätt. Annars hotas den svenska produktionen, och de svenska produkterna kommer så småningom att försvinna ur marknaden.

Det är bra om Grethe Lundblad står på sig när det gäller kravet på

märkning av utländska varor. Det är också bra om Grethe Lundblad hjälper till att hävda kraven på färre kemikalier i färdiga livsmedel. Vad vore de stora centraliserade anläggningarna på exempelvis bagerisidan, såsom Pågens och Skogaholms, om man inte hade antimögemedel och plastpåsar? Jag tror att ingetdera är särskilt nyttigt vare sig för miljön eller för hälsan.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

Livsmedelskontroll

Anf. 247 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag hävdar att det är ett absolut kvalitetskrav att jaga sådana rests substanser i grönsaker och alla sorters livsmedel som vi inte godkänner här i Sverige. Däremot tycker jag att det måste räcka att vi kräver att de utländska livsmedlen skall behandlas på samma sätt som svenska. Det står också i utskottets betänkande att livsmedelsverket kräver detta. Vi diskuterar hela tiden frågan om att vi inte har resurser till en fullständig genomgripande kontroll vid gränsen. Skall vi ha en sådan kontroll kommer det att kosta oerhört mycket pengar och fördyra våra livsmedel. Jag förväntar mig motioner från de borgerliga partierna nästa år med angivande av vad en sådan kontroll skulle kosta.

Beträffande kemoterapeutika är det riktigt att det kom förslag också från annat håll. Vad jag reagerade mot är att man kringgick beslutet när man tillsatte kemoterapeutika för att öka exempelvis tillväxten på grisarna och sade att det skedde i sjukdomsförebyggande syfte. Jag har mött representanter för Lantmännen som talat om att detta skedde på hela stora besättningar. Att på det sättet inom landet kringgå bestämmelserna kan vi ändå inte acceptera.

Jag tycker att den svenska livsmedelsproduktionen i stort sett är bra. Men det finns ibland tendenser till en mindre bra redlighet mot konsumenterna. Det måste man ingripa emot. Det gäller exempelvis hur man behandlar brödet. Nu skall livsmedelsverket i morgon i detta hus ta ställning till frågan om att märka brödet med bakningsdatum. Men som också Karl Erik Olsson nämnde vill många mejerier gå emot beslutet, alltså gå emot kravet på en bättre matkvalitet. Jag tycker faktiskt det är bra att ni uttrycker här att ni är för en bättre matkvalitet, men gör det också utanför det här huset när ni träffar representanter för olika företag och har dem på mycket nära håll! Ta då också upp dessa frågor. Det är litet mer rakryggt än att bara stå här i riksdagen och säga det men inte vilja ta itu med de människor som i så fall medverkar till att vi får sämre kvalitet på våra livsmedel.

Det skulle vara intressant om vi fick många av våra svenska livsmedelsföretag att frivilligt deklarerar när de har utländska ingredienser i sina varor. Det skulle vara utmärkt om de vill göra det. Det är helt fritt fram för alla sorters frivillig märkning. Det är bara innehållsdeklarationen som är obligatorisk.

Låt oss bli överens om att vi skall medverka till att vi får en bättre livsmedelskvalitet. Vi skall också medverka till att försöka få bättre kontroll av importerade livsmedel. Men det får inte undanskymma det faktum att också svenska livsmedel har brister i kvaliteten. Också på den punkten hoppas jag att alla som deltar i debatten i dag vill medverka till att det blir en bättre kvalitet, att vi får en produktion närmare konsumenten, så att inte maten fraktas över hela landet, och att vi också kan vara säkra på att de råvaror som används är av god kvalitet. Det skall inte vara överskottsproduk-

ter som man stoppar i för att sä att säga fylla ut litet bättre. Man har t. o. m. ibland använt ben i svensk korv, men det har livsmedelsverket stoppat genom ett speciellt beslut.

Jag tycker faktiskt att sådana frågor om bristfällig livsmedelskvalitet behöver tas upp här.

Anf. 248 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Grethe Lundblad säger att vi kräver detsamma för importerade produkter som för svenska. Men i praktiken kan vi inte göra det – det är bara att konstatera detta.

Grethe Lundblad är också inne på vilka följderna kan bli om vi inte ställer krav också på de svenska livsmedlen. Vi ställer sådana krav, och vi har ingen annan uppfattning än att man skall ställa stora krav på alla livsmedel oavsett var de produceras. Det enda vi kräver är att de svenska producenterna inte får diskrimineras. Men det finns en mycket klar tendens i dag att man gör det och då skapar svårigheter i fråga om att ge den svenska marknaden de högkvalitativa produkter som vi har möjlighet att producera.

Grethe Lundblad säger att det finns stora brister också i svenska produkter. I den mån det finns brister – t. ex. att det blandas in ben i korven – är det ingen som försvarar detta, utan det är direkt felaktigt. Jag är övertygad om att de svenska livsmedelsproducenterna i dag sätter en ära i att kunna producera de produkter som livsmedelsverket och också konsumenterna har rätt att kräva. Men vi måste ge de svenska producenterna lika goda möjligheter som utländska producenter. Får de dessa möjligheter och chanser kommer vi också att klara uppgiften.

Anf. 249 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag skall gärna hålla med om att vi inte skall diskriminera de svenska producenterna utan behandla dem schyst och se till att de har likvärdig konkurrens jämfört med andra länder. Det gäller också fruktodlingen, som jag vet att Ingvar Eriksson och jag har diskuterat tidigare. Men då vill jag också ha Ingvar Erikssons ord på att vi skall gå emot alla försök att lura de svenska konsumenterna och ge de svenska konsumenterna livsmedel av en kvalitet som inte motsvarar det som var ursprunget.

Det har tidigare sagts att vi skall ha bättre konsumentutbildning och bättre konsumtionsutbildning. Men jag har åtskilliga gånger haft tillfälle att till representanter för producenter av livsmedel säga: Det är bra med en god konsumentutbildning, men jag vill varna för om folk plötsligt skulle upptäcka att kvaliteten på den mat som de får inte stämmer med vad som står i recepten i kokböckerna, även om det kanske inte är så intressant. Mycket av den fabrikstillverkade maten motsvarar tyvärr inte de kvalitetskrav som vi hade på maten förr i tiden och som gäller för mat som fortfarande förekommer i de svenska kokböckerna.

Fram för en bättre konsumentutbildning men också för en större redlighet gentemot de svenska konsumenterna!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

Trädgårdsnäringen, m. m.

Anf. 250 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande 1986/87:20 behandlas motioner som rör trädgårdsnäring och fruktodling.

Utskottet framhåller att enighet torde råda om värdet av svensk fruktodling. Den svenska frukten ger med sina fina egenskaper och sin goda kvalitet ett viktigt tillskott till folkhushållet. Fruktodlingen är viktig från sysselsättningsynpunkt. Det slås fast. Alltsedan tidig efterkrigstid har också svensk frukt skyddats genom kvantitativa importrestriktioner under fruktsäsongen. Utskottet utgår från att så kommer att ske även fortsättningsvis. Tidpunkten för importstoppets hävande bestäms lämpligen bäst om överenskommelse kan träffas mellan importörer och odlare. Med hänsyn till de svårigheter att träffa överenskommelse som uppstod under den förra säsongen är det enligt utskottets mening värdefullt att jordbruksnämnden tagit initiativ till samtal med parterna för att informera sig om och närmare analysera den mångfasetterade bilden av det faktiska läget på fruktmarknaden. Enligt utskottets mening är det angeläget att de här samtalen resulterar i en kartläggning som gör det möjligt att få bättre kommunikationer mellan parterna och ett förtroendefullt klimat vid överläggningarna.

Jag vill gärna instämma i det som utskottet säger, för det var en mycket obehaglig överraskning när man under den gångna säsongen plötsligt öppnade gränserna för importen på ett betydligt tidigare stadium än förr. Det är alldeles uppenbart att vi också i det sammanhanget anser det angeläget att uppmärksamma vad orsaken är till att just de utländska producenterna kan producera äpplen som man kan lagra väsentligt längre än vad vi i Sverige tydligtvis hittills har kunnat. Det märks ju om man får in äpplen som kan ligga månader efter månader i vanlig luft utan att förändras. Det tyder på att man på det området använt metoder som vi i Sverige är förbjudna att i dag använda.

Med hänsyn tagen till den debatt som vi tidigare har haft vill jag inte närmare gå in på det. Jag vill bara konstatera att vi inte har samma möjligheter som de utländska producenterna. Det måste vi uppmärksamma även i framtiden.

I övrigt vill vi på trädgårdsnäringens område ställa de krav som vi också har berört i den tidigare debatten. Jag skall inte gå närmare in på det. Vi vill ställa samma krav på importen som man ställer på de svenska varorna och vill därigenom skapa bättre möjligheter för de svenska producenterna. De får inte diskrimineras på trädgårdsodlingsområdet. Det är tyvärr så i dag på många områden.

Jag vill med detta yrka bifall till reservation 2 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 251 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Enligt arbetsplanen skall kammaren behandla budgetpropositionen nästa vecka. Då får vi ta ställning till anslaget till trädgårdsnäringen som helhet.

Vad beträffar reservation nr 1 om en utredning angående politiken kring trädgårdsnäringen så har riksdagen 1979 angett denna inriktning: att vi skall ha en trädgårdsnäring här i landet, att samhället skall stödja trädgårdsnäringen, bl. a. genom lån och direkta bidrag, att samhället svarar för rådgivning till trädgårdsodlare och insatser genom forskning. Dessutom har vi ett skydd för importen genom tullavgifter på importerade produkter som kan odlas i Sverige. Det finns inget som för närvarande tyder på att vi i dag skulle ha en annan inriktning än vad vi hade 1979. Läget under senare år har i stället stabiliserats genom lägre inflation och sänkta energipriser.

I övrigt har vi olika myndigheter, som var och en på sitt sätt har att följa utvecklingen på trädgårdsnäringens område och att framlägga förslag till förändringar, om det visar sig att de politiska målen för trädgårdsnäringen inte kan fullföljas.

Beträffande reservation 2 är det självklart att vi inte skall importera trädgårdsprodukter som inte motsvarar de krav som konsumenterna har rätt att ställa. Därför har vi samma sorts kontroll som för svenskodlade produkter. Men vi kan knappast påverka odlingsbetingelserna i andra länder. Man måste ha rätt att vidta de åtgärder som kan anses nödvändiga för att man inte skall producera undermåliga produkter.

Det har i andra sammanhang aviserats att kontrollen av livsmedel skall skärpas. Då är det självklart att denna skärpta kontroll också kommer att omfatta importerade trädgårdsprodukter. Så sent som den 15 oktober förra året behandlade riksdagen denna fråga, och även då avvisades reservationerna av riksdagen.

Jag vill med det anförda yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de reservationer som finns fogade till betänkandet.

Anf. 252 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara konstatera det glädjande i att Ove Karlsson här säger att vi i vårt land skall ha en trädgårdsnäring även i fortsättningen. Jag hoppas att man då visar större intresse för att ge trädgårdsnäringen bättre möjligheter för framtiden. Därvid vill jag hänvisa till den tidigare debatten. Om man inte uppmärksammar de krav på åtgärder som vi från oppositionen har ställt, finns det risk för att trädgårdsnäringens möjligheter blir sämre framöver. Jag hoppas verkligen att Ove Karlsson menar allvar, när han säger att vi skall ha kvar en trädgårdsnäring.

Anf. 253 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! För ett antal år sedan blev en utredning på trädgårdsnäringens område färdig, men den resulterade aldrig i att någon politik fastlades för näringen. Vi har därför från centerpartiet i en motion föreslagit att en ny utredning skall tillsättas och att man i den utredningen skall ta upp sådana frågor som konkurrensneutraliteten, likartade framställningsvillkor, möjligheter att stimulera regional etablering, ett riktat stöd till trädgårdsnäring-

en för användning av modern teknik och för energibesparing – för att nämna några av de saker som vi trycker på bör tas upp i en förnyad trädgårdsutredning. Denna fråga tar vi också upp i reservation nr 1, som är fogad till betänkandet.

När det gäller import är det snarlika frågor som berörs i detta betänkande om trädgårdsnäringen som de vilka berörs i betänkandet om livsmedelskontrollen, som vi nyss har diskuterat.

Jag noterar att vi i det här sammanhanget har behandlat en moderat motion av mina länskolleger Wiggo Komstedt och Bo Lundgren, där de tar upp frågan om gränsskydd för äpple och päron och även frågan om reglerna för import. Jag tror att det skulle vara värdefullt om man kunde reda ut några frågetecken när det gäller moderata samlingspartiets ställningstagande på det här området. Vid tidigare behandling i jordbruksutskottet och i denna kammare av gränsskyddet har moderata samlingspartiet inte helhjärtat ställt upp. Möjligen har moderater från de delar av landet som dessa motioner representerar gjort det, men knappast hela partiet, vilket naturligtvis innebär att tilltron till förslagen inte är särskilt stark.

En annan fråga som det möjligen kan vara bra att få belyst under den här debatten är skillnaden i attityd till reglerna för import. Till min glädje har vi kunnat enas i detta betänkande om en reservation där det krävs förbud mot import av sådana trädgårdsprodukter som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt. Det är samma formulering som den vi har förordat när det gäller livsmedel över huvud taget. På det området var det dock inte möjligt att få ett så brett stöd för denna formulering, vilket visade sig i det förra betänkandet. Det skulle vara intressant att få veta vad det är som gör denna skillnad.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till de två reservationer som är fogade till detta betänkande.

Anf. 254 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Karl Erik Olsson påstår att vårt parti inte helhjärtat ställer upp för de synpunkter som jag har gjort mig till tolk för i våra reservationer. Självfallet ställer partiet upp för våra reservationer!

Karl Erik Olsson påstår att det skulle vara skillnad mellan de två reservationerna, dels den i det förra betänkandet, dels den i det betänkande vi nu behandlar. Vi ställer i princip upp på att det skall gälla samma krav på importen och att man inte skall importera produkter för vilka det i produktionen har använts i Sverige förbjudna medel.

Samtidigt måste vi dock vara realistiska och konstatera att om vi går så långt att vi förbjuder allt, kommer vi delvis att slå undan benen för konsumtionen i Sverige. Vi kan inte under hela året producera alla produkter, och det tycker jag nog att centerpartiet måste inse. Om vi går så långt, kommer vi kanske att minska den totala konsumtionen, och det kommer inte att gagna den svenske producenten heller.

Det är angeläget att vi försöker komma överens om tagen på det här området. Annars har vi nämligen i princip samma uppfattning.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Ytterligare medel för
särskilda insatser i södra Afrika*

Anf. 255 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag är tillfredsställd med svaret, att uppfattningen nu är densamma. Detta är ju det senaste betänkande vi behandlar – det ligger åtminstone några minuter senare än det förra, där vi inte var riktigt ense.

Jag är tacksam för var gång vi kan få sympati för de uppfattningar som centern har drivit. Av Grethe Lundblads inlägg i den förra debatten förstår jag att hon också i princip delar denna uppfattning med tanke på den svenske konsumenten.

Så småningom lär vi nog kunna uppnå en ganska bred enighet här i kammaren om principen att värna om livsmedelskvaliteten i Sverige.

Anf. 256 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill bara understryka att vi i moderata samlingspartiet alltid har strävat efter att skapa konkurrens på lika villkor, och det gäller i mycket hög grad även på det här området.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

52 § Föredrags

utrikesutskottets betänkande

1986/87:21 om tilläggsbudget II för budgetåret 1986/87, utrikesdepartementet (prop. 1986/87:109 delvis).

Ytterligare medel för särskilda insatser i södra Afrika

Anf. 257 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Till detta betänkande har fogats en reservation av Ingemar Eliasson och Maria Leissner. Reservanterna understryker behovet av ett ökat stöd till frontstaterna i anslutning till sanktioner mot Sydafrika. Det är enligt deras uppfattning olyckligt att inte kombinera ett beslut om handelsbojkott med ytterligare insatser för frontstaterna. Reservanterna konstaterar vidare att utvecklingsbiståndet under innevarande budgetår i praktiken ligger 280 milj. kr. under enprocentsnivån, eftersom regeringen har dragit in oin-tecknade reservationer på detta belopp. Därför bör, i likhet med vad som sägs i folkpartiets motion, ytterligare 280 milj. kr. anslås på tilläggsbudget för detta ändamål. Regeringen bör ha beredskap för att återkomma nästa budgetår med förslag om ökade stödsatser, särskilt i anslutning till kommande internationella bojkottåtgärder mot Sydafrika.

Herr talman! Att dra in oin-tecknade reservationer innebär en urholkning av enprocentsmålet. Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande instämde Hans Lindblad (fp).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

53 § Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1986/87:12 om konflikten mellan Iran och Irak.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

Viseringsbestämmelser

Beträffande detta ärende konstaterade tredje vice talmannen att ingen talare var anmäld.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

54 § Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1986/87:13 om viseringsbestämmelser.

Viseringsbestämmelser

Anf. 258 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Utskottet visar inte prov på någon större uppfinningsrikedom i sitt betänkande om viseringsbestämmelser. Nästan ordagrant överensstämmer betänkande 13 från i år med betänkande 25 vid föregående riksmöte – med undantag, förstås, av de nya skrivningarna om Frankrike.

Nu kan man ju gärna upprepa sig, om man här starka och slagkraftiga argument. Men det har faktiskt inte utskottsmajoriteten. Den fråga som behandlas i betänkandet har ju inte bara diskuterats här i kammaren för ett år sedan utan den har också diskuterats i pressen sedan dess. Starka argument har framförts mot ojämlikheten i vårt förhållande till USA. Men utskottet upprepar bara sina slitna argument.

Den nuvarande ordningen är praktisk ur svensk synpunkt, sägs det. Men den svenska underdånigheten är inte praktisk. Den kränker vår nationella suveränitet och värdighet.

I visumformuläret kräver USA att svenska medborgare – med straffansvar för falskt intygande – skall bekräfta att de icke tillhör "vissa" organisationer samtidigt som Förenta Staternas myndigheter vägrar uppge vilka dessa "vissa" organisationer är.

Jag vill i det här sammanhanget gärna återge vad Jan Myrdal säger i ett brev till samtliga riksdagsgrupper:

"En ojämlikhet i rättigheter mellan supermaktens medborgare gentemot småstaten och småstatens medborgare gentemot supermakten utgör ett hot mot statens – i detta fall Sveriges – suveränitet. Den stat som inte håller på principerna utan tillåter att dess medborgare behandlas som underordnade undergräver sin egen existens."

Detta är för medborgarna direkt rättskränkande och i strid med varje rättsprincip, skriver Jan Myrdal också. Det understryker Sveriges klientförhållande.

Nu säger utskottet att varje stat själv reglerar tillträdet till sitt territorium och att vi därför inte kan kräva viseringsfrihet för svenska medborgare som besöker USA. Självfallet bestämmer varje land, men vi kan mycket väl göra klart för Förenta Staternas myndigheter att förutsättningen för fortsatt

viseringsfrihet för USA-medborgare som besöker Sverige är ömsesidighet i viseringsfriheten. Detta resonemang är naturligtvis också tillämpligt i våra relationer med Frankrike.

Slutligen vill jag ställa en fråga till utskottsmajoritetens representant, eftersom ni i betänkandet resonerar mer om vad som är praktiskt än vad som är principiellt riktigt: Varför är det inte praktiskt att bevilja den andra supermaktens medborgare samma privilegier som vi beviljar USA:s medborgare?

Anf. 259 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Vpk återkommer nu med en motion om pass- och viseringsfrihet vilken i stort är identisk med den motion i samma ärende som riksdagen behandlade i maj 1986. Då något nytt i sakfrågan inte har framkommit kan jag vara mycket kortfattad.

Självfallet är ömsesidig viseringsfrihet att föredra i relationerna länder emellan. Diskriminering av människor på grund av t. ex. medlemskap i visst politiskt parti strider mot Sveriges syn på hur viseringsregler skall tillämpas där de förekommer. Någon möjlighet för Sverige att kunna utöva inflytande över hur USA skall utforma sina viseringsbestämmelser föreligger emellertid inte.

Folkrättsligt ankommer det på varje enskilt land att självt fastställa vilka regler som skall gälla för inresa till landet i fråga. Utskottsmajoriteten kan på mycket goda grunder fastslå att det saknas möjligheter för Sverige att undantas från de krav på visum som USA ställer för inresa till landet från alla länder utom från Canada.

Att Sverige å sin sida däremot skulle införa visumtvång gentemot USA skulle vara både opraktiskt, kostsamt och fullständigt omotiverat av invandrarpolitiska skäl.

Då sålunda yrkandet i vpk:s reservation inte har några som helst utsikter att kunna realiseras vill jag yrka avslag på reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 260 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Ibland är det litet knepigt att diskutera här i kammaren. Jag försökte nu ta upp vissa principiella resonemang, och vad Bengt Silfverstrand gör är att i stort sett läsa upp vad som står i utskottets betänkande. Jag har nog själv redan läst in det, och det kan var och en göra.

Min avsikt med att över huvud taget begära ordet var att försöka utveckla en principiell debatt kring dessa frågor. Jag ställde bl. a. frågan om vad som är praktiskt – kan man argumentera på det sätt som ni gör? Här handlar det om en svensk underdånighet gentemot den ena supermakten. I förhållandet till den andra supermakten har vi den ömsesidighet som är huvudregeln i våra förbindelser med andra länder och som också gäller viseringsfrågorna. Men förhållandet till supermakten USA präglas alltså inte av denna ömsesidighet. Jag tycker att detta är en principiellt viktig fråga, som handlar om Sveriges värdighet och om vår suveränitet.

Det skulle vara intressant att få diskutera de principiella frågorna med Bengt Silfverstrand och inte bara få höra att detta är praktiskt. Jag tycker inte

att det är ett bra argument. Och varför är det i så fall inte praktiskt att ha samma förhållande gentemot Sovjetunionen? Detta handlar inte bara om att vara pragmatisk och praktisk utan om att vi för vår egen skull bör hålla fast vid vissa principer i våra relationer med främmande makter.

Anf. 261 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Jag återopade de sakskaal som finns i utskottets betänkande, sakskaal mot ett bifall till vpk-reservationen. De sakskaalen är nästan exakt desamma som vi anförde förra gången motionen var uppe till behandling. Därför finns det ingen anledning att anförä några nya principiella invändningar mot att vi inte har ömsesidiga visceringsbestämmelser. Den logiska följden av Bo Hammars resonemang skulle vara att alla världens nationer – utom Canada, som har speciella skäl som jag tror att också Bo Hammar kan förstå för att ha ömsesidiga visceringsregler med USA – skulle vara underdåniga gentemot USA. Så långt tror jag faktiskt inte att det har gått.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

55 § Föredrogs

socialutskottets betänkande

1986/87:24 om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 (prop. 1986/87:109 delvis).

Bidrag till viss ortopedteknisk hjälpmedelsverksamhet, m. m.

Anf. 262 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I socialutskottets betänkande 1986/87:24 behandlas tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1986/87. I anslutning till betänkandet har vi moderater i en reservation tagit upp Bemyndigande för regeringen m. m., som gäller mom. 1–3 i hemställan.

Vi konstaterar i reservationen att Een-Holmgren Ortopediska AB var framgångsrikt med stigande omsättning fram till år 1985. Därefter har företaget hamnat i ekonomiska svårigheter. Nu begär regeringen 3,75 milj. kr. – tydligen för att Een-Holmgren Ortopediska AB skall undvika konkurs.

Regeringen har, anser vi, inte redovisat tillräckliga skäl för att vi skall kunna godta den förlusttäckning som föreslås i propositionen och övriga villkor i föreliggande förslag till överenskommelse. Möjliga alternativa lösningar har inte heller redovisats.

Genom direkt statligt stöd till företag på marknaden förändras konkurrenssituationen även för andra företag. Detta är både olyckligt och oacceptabelt. Därför vill vi avstyrka förslaget. Vi gör det i reservation 1, som är fogad till betänkandet och som jag härmed yrkar bifall till.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

Bidrag till viss ortopedteknisk hjälpmedelsverksamhet, m. m.

Anf. 263 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Det här ärendet gäller alltså, som Ingvar Eriksson sade, ett företag där staten är delägare, ett företag som har gått dåligt och där likvidationsplikt skulle inträda om inte riksdagen nu beslutar om ett tillskott.

Vi har från folkpartiet granskat frågan noga. Vi har fått in kompletterande upplysningar utöver den bristfälliga information som regeringen har lämnat i propositionen, och vi har efter noggrant övervägande kommit fram till att det kan vara motiverat att riksdagen tillskjuter de medel som behövs för att företaget skall kunna drivas vidare i annan regi utan en rekonstruktion via konkurs. Men vi har ett krav som varken regeringen eller utskottsmajoriteten velat uppfylla, och det är kravet på en hederlig varudeklaration. Vad det gäller är ett tillskott för att undvika en konkurs, ett tillskott för att täcka en förlust i ett företag, där staten inte har skött sitt ägaransvar särskilt väl. Då tycker vi att det är ett minimikrav att man skall kunna tala om vad det faktiskt handlar om. Vad regeringen har gjort, och vad utskottsmajoriteten till min bestörtning också vill göra trots att saken har påtalats, är att försöka ge sken av att detta är en handikappolitisk insats till förmån för landets handikappade. Det är faktiskt inte sant, och därför har vi i utskottet begärt en sannfärdig beskrivning av det anslag vi nu skall bevilja. Jag måste säga att jag är litet ledsen över att socialdemokraterna i utskottet har veiat slå vakt om den skenbeskrivning av anslaget som regeringen har givit.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 2, som ger en sannfärdig beskrivning av bakgrunden, och till reservation 3, som ger en sannfärdig beskrivning av anslagets ändamål.

Anf. 264 GUNNAR STRÖM (s):

Herr talman! Fram till 1977 fanns det två ortopediska verkstäder, dels ortopediska verkstaden på Karolinska sjukhuset, dels Een-Holmgren Ortopediska AB, som tillsammans svarade för hjälpmedelstillverkning inom Stockholms läns landsting.

Men under 1977 kom man till en överenskommelse om ett samgående i ett bolag. Denna överenskommelse träffades mellan staten och ägarna till Een-Holmgren Ortopediska AB och Landstingens inköpscentral. Detta samgående skulle skapa förutsättningar att nå en rationell patientservice inom sjukvårdsområdet och skapa anställningstrygghet åt personalen. Därmed skulle man kunna upprätthålla en tillfredsställande hjälpmedelsproduktion vid Karolinska sjukhusets ortopediska verkstad.

Genom överenskommelsen blev de tre parterna ägare av aktierna i bolaget. Statens tillskott i det nya bolaget erlades i form av apportegendom, såsom teknisk utrustning m. m., som fanns vid ortopedtekniska verkstaden på Karolinska sjukhuset.

Dessutom fanns det möjligheter till statligt borgensåtagande på lån till bolaget på högst 500 000 kr. Riksdagen bemyndigade fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten borgen för lånet. Detta har dock aldrig utnyttjats.

Bolaget var framgångsrikt med stigande omsättning fram till år 1985. Under detta år förlorade bolaget kompetent personal, som startade konkurrerande företag. Man tappade marknadsandelar på grund av den nya konkurrensen.

År 1986 hamnade man i akuta ekonomiska svårigheter och hade ett starkt behov av kapitaltillskott. Resultatet före bokslutsdispositioner och skatt uppgick till en förlust på 1,5 milj. kr. 1985 och 6,2 milj. kr. 1986. Man räknar med att bolaget kommer att gå med stor förlust även 1987.

Landstingens inköpscentral köpte hösten 1986 och i början av år 1987 den tredjedel av aktierna som familjerna Een och Holmgren ägde. Den 13 november 1986 fick statens förhandlingsnämnd regeringens uppdrag att sälja statens aktieinnehav i bolaget men med beaktande av avtalet från den 31 mars 1977, där det stadgas om hembudsskyldighet.

I överenskommelsen som träffades skulle LIC förvärva statens aktier i bolaget för 500 000 kr. I uppgörelsen ingår också att bolaget ej får utnyttja statens borgensåtagande som fanns i förutvarande bolag.

Överenskommelsen innebär att staten till bolaget ger 3,75 milj. kr. som särskilt driftbidrag för 1987.

Utskottet har vid sin behandling erhållit kompletterande uppgifter, och mot bakgrund av den redovisning som nu föreligger anser utskottet att en avyttring av statens andel i bolaget är att föredra och att försäljning skall ske till Landstingets inköpscentral på de föreslagna villkoren.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i socialutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 265 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Vi har nu fått en fullkomligt riktig beskrivning av vad som har hänt. Då vill jag fråga utskottsmajoritetens talesman: Varför kan inte utskottsmajoriteten också ge en fullkomlig riktig beskrivning av vad anslaget skall användas till? Varför vill ni ge sken av att det är en handikappinsats och inte ett förlusttäckningsbidrag?

Anf. 266 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Gunnar Ström försvarar här regeringens förslag i propositionen. Jag vidhåller vår kritik. Jag anser att det är fel att skapa ett olyckligt konkurrensförhållande till de företag i övrigt som finns på marknaden. Vi kan därför inte ställa upp på förslaget. Vi tycker att det är djupt olyckligt. Därför vidhåller vi vår kritik.

Anf. 267 GUNNAR STRÖM (s):

Herr talman! Vi anser att staten har gjort en bra affär genom försäljningen till Landstingens inköpscentral. Det skulle ha blivit betydligt kostsammare om vi skulle ha rekonstruerat företaget. Dessutom var det hembuds rätt på aktierna i det här företaget. Därför kunde man inte sälja till något annat företag, utan det måste bli på det sätt som det nu har blivit. Samtidigt tryggas tillgången till bra ortopediska hjälpmedel. Det är viktigt att det finns en sådan tillverkning i Stockholmsområdet – det är absolut inte det minst viktiga i sammanhanget. Därför är också namnet på anslaget – Bidrag till viss ortopedteknisk hjälpmedelsverksamhet – helt motiverat.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Bidrag till viss ortoped-
teknisk hjälpmedels-
verksamhet, m. m.*

Anf. 268 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Nu inser väl ändå Gunnar Ström att han inte har rätt!

Företaget lever vidare – den saken är klar. Vad det handlar om är om de skulle ske efter en rekonstruktion eller efter ett tillskott av den ägare som sedan säljer företaget. Staten har då ansett sig ha ett ansvar och gått in med ett ägarbidrag. Vi har accepterat detta – vi tycker att det i det här speciella fallet kan vara motiverat att kasta in pengar i efterhand för att täcka de förluster som har uppkommit. De handikappade har ju inte någon nytta av det – det är ett sätt att hjälpa företaget att leva vidare utan en rekonstruktion som följer ovanpå ett konkursförfarande.

Men när man då gör detta av ansvar för företaget, för de anställda, är det beklämmande att man ger sken av att det är en speciell insats för de handikappade i Sverige. Det är ett exempel av flera på att socialdemokraterna börjar slira på orden. Vi möter ideligen detta. En polisrazzia är inte en polisrazzia, en absolut förpliktelse gentemot Indonesien är inte en absolut förpliktelse. Ideligen märker vi att man slirar på orden. Ideligen försöker man ge sken av att besparingar är reformer. Detta är ett av många exempel på detta.

Jag tycker det hade varit ärligare om Gunnar Ström hade medgivit att det gäller ett förlusttekningsbidrag och inte ett stöd till handikappolitiken i landet.

Anf. 269 GUNNAR STRÖM (s):

Herr talman! När staten gick in i Een-Holmgren Ortopediska AB 1977, diskuterades det naturligtvis en hel del om staten skulle göra det. Som framgår av utskottsbetänkandet träffades det ett avtal enligt vilket staten skulle ingå som delägare i företaget i minst fem år. Det var som sagt 1977, och staten har nu varit kvar som delägare i snart tio år.

Staten gick in för att rädda sysselsättningen för de anställda och för att se till att det skulle finnas tillgång till ortopediska hjälpmedel i Storstockholmsområdet. Det är väl inget fel att göra en rekonstruktion på det sätt som nu har skett och se till att företaget finns kvar. Det är nödvändigt att trygga tillgången på hjälpmedel av det slag som företaget tillverkar, för det är många människor i Stockholmsområdet som behöver ha sådana. Så jag kan inte förstå Daniel Tarschys inställning i det här ärendet.

Anf. 270 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Vi är ju överens i sakfrågan. Både Gunnar Ström och jag vill ge det här anslaget. Vi har samma uppfattning om historieskrivningen. Vi har samma uppfattning om statens motiv. Vi har samma uppfattning om vad som har hänt, vad som hände i fjol, vilken förlust som uppstod och vad staten kan göra för att ta sitt ansvar. Vi har precis samma uppfattning på alla de här punkterna.

På en enda punkt skiljer vi oss åt: Jag vill kalla saker vid deras rätta namn. Om det är ett förlusttäckningsbidrag, skall man tala om det. Jag vill inte gå med på att regeringen försöker ge sken av att det är en insats i handikappolitiken.

De handikappade skulle inte stå utan hjälpmedel, om man i stället hade

valt likvidations- och rekonstruktionsvägen. Som Ingvar Eriksson påpekade, finns det många andra företag som arbetar i branschen. Een-Holmgren Ortopediska AB hade också kunnat arbeta efter en likvidation och rekonstruktion, men när staten har varit delägare så pass länge i företaget, tycker vi att det är riktigt att riksdagen medverkar till att klara företaget ur den svacka där det hamnat.

Det enda krav vi ställer på socialdemokraterna är att de hederligt talar om vad de begär pengar till. Vi tycker att det kravet har ni inte uppfyllt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

56 § Föredrogs

socialutskottets betänkande

1986/87:23 om skadeverkningar av amalgam.

Skadeverkningar av amalgam

Anf. 271 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I socialutskottets betänkande 1986/87:23 om skadeverkningar av amalgam behandlas åtta motioner. Motionerna tar upp frågor om forskning i ämnet, produkt- och biverkningsregister, utformningen av tandvården, rätt att avböja behandling med amalgam, m. m. Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Herr talman! Riksdagen har vid flera tillfällen behandlat frågan om oral galvanism och då utifrån betänkanden från socialutskottet. Utskottet har bl. a. förklarat att det gjorts flera rön kring amalgamets verkningar på människan och att vissa av dessa rön ger anledning till oro.

Socialutskottet sade i sitt betänkande 1985/86:16: "Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att ytterligare ett flertal initiativ tagits under senaste tid när det gäller frågan om verkningar av amalgam som tandlagingsmaterial. Det är viktigt att ansträngningarna fortsätter för att bringa denna fråga närmare sin lösning. Liksom tidigare vill utskottet också understryka vikten av att patienter som säger sig lida av oral galvanism och känner oro inför amalgam och kvicksilvrets skadeverkningar verkligen tas på allvar. Dessa patienter måste beredas en adekvat vård och bör få möjlighet till behandling av personal med erfarenhet av sådana frågor."

Detta sade alltså utskottet för ett år sedan, och en del har hänt sedan dess. Trots att en rad åtgärder vidtagits, kvarstår problemet för många människor som uppger att de lider av kvicksilverförgiftning.

Patienter har upplevt att de inte möts av öppenhet och förståelse vid besök hos läkare eller tandläkare. Även försäkringskassan har upplevts som besvärlig. Det har också påtalats problem i kontakter med folktandvården.

Vi moderater anser att det är nödvändigt med övergripande initiativ för att lösa patientens problem vid kontakter med hälso- och sjukvården samt tandvården. Det behövs en samlad översyn av åtgärderna på detta område.

Vi anser att riksdagen med bifall till motion 1986/87:So468 från moderaterna i här aktuell del och med anledning av ett par folkpartimotioner, 462 och 481, bör ge regeringen detta till känna genom att bifalla reservation nr 1.

Herr talman! Under förutsättning att reservation 1 bifalls anser vi att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Samtliga här" och slutar med "So478 (c) yrkande 3" bort ha den lydelse som framgår i reservation 2. Jag yrkar även bifall till reservation 5, där vi framhåller rätten att välja behandling med amalgam. Detta under förutsättning att bifall erhållits på vår reservation nr 1 i enlighet med vad som framhållits i reservationens text.

Anf. 272 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Sedan årtionden tillbaka har forskare varnat för amalgam som tandlagningsmedel. Men det var egentligen först i början på 1980-talet som debatten kom i gång på allvar.

Patienter reagerade, tandvårdspersonal reagerade, och därmed har vi politiker på olika sätt också blivit påminda om hur människor fått lida på grund av kvicksilverförgiftningar förorsakade av amalgamlagade tänder. Kviksilver är ju en av våra giftigaste metaller, och man måste ta den oro som många människor känner på verkligt allvar.

Som det är i dag måste patienterna själva ställa sin egen diagnos när de söker vård, och i flertalet fall också bekosta provtagningen. När det gäller att komma till en hänvisningstandläkare kan också resan utgöra en stor kostnad. Inte sällan har arbetsförmågan avtagit till sådan grad att förtidspensionering är ett faktum.

Enligt uppgift kartlägger riks försäkringsverket i dag ca 2 000 förtidspensioneringsfall på grund av kvicksilverförgiftning/rubbad mineralbalans.

Det är inte ovanligt att väntetiden kan överstiga ett år för ett besök hos hänvisningstandläkare för utredning. Ofta är problemen av medicinsk art. Från centerpartiet förordar vi därför inrättandet av ett motsvarande antal hänvisningsläkare. Hänvisningsläkarna kan då ta sig an den grupp patienter som har allmänna och neuro-fysiologiska besvär orsakade av kvicksilverförgiftning, medan hänvisningstandläkaren kan ägna sig åt de patienter som har primärt allergiska reaktioner. Ansvarsfördelningen mellan tandläkare och läkare bör därvid också klargöras.

I dag finns inte i tandvårdslagen någon bestämmelse som säger att en patient har rätt att avböja viss behandling. Man har ej heller rätt att få t. ex. amalgam utbytt mot annat material, såvida man inte står för hela kostnaden själv. Vi tycker det är en svaghet i tandvårdslagen, och därför bör regeringen lägga fram förslag härom i riksdagen.

Jag yrkar härmed bifall till reservationerna 3 och 4 i socialutskottets betänkande nr 23.

Herr talman! När socialutskottet för ungefär ett år sedan behandlade ärendet om amalgamets skaderisker förklarade utskottet, precis som Ingvar Eriksson nyss hänvisade till, att det var viktigt att ansträngningarna fortsatte för att bringa klarhet. Den av socialstyrelsen tillsatta expertgruppen skall, enligt vad som står i betänkandet, lämna en redovisning i vår. Det är många i Sverige som med intresse väntar på denna redovisning, inte minst alla de för

vilka amalgamet utgör ett mycket stort problem. Det torde inte vara en tillfällighet att gravida kvinnor i Sverige rekommenderas att inte laga tänderna med amalgam. Kravet på ett förbud mot amalgam som tandfyllning tycks växa sig allt starkare. Det vore bra om någon företrädare för regeringspartiet i kvällens debatt kunde lätta något på förlåten till den redovisning som, enligt vad som sägs, snart skall komma från socialstyrelsens expertgrupp.

Anf. 273 CLAES RENSFELDT (s):

Herr talman! Föreliggande betänkande handlar alltså om skadeverkningar av amalgam. Först litet bakgrundsfakta.

Amalgam består av 50 % kvicksilver, drygt 30 % silver och mindre mängder tenn, koppar och zink. Amalgam har sedan ca 150 år tillbaka använts som det mest förekommande tandfyllningsmaterialet. Varje tandläkare i Sverige förbrukar 1,2–1,5 kg varje år. Svenskar i min ålder beräknas i medeltal ha ungefär 16 amalgamfyllningar i munnen. I debatten i början av 1980-talet har begreppet oral galvanism ofta använts. Oral galvanism betraktas nu av expertis som ett ganska föråldrat begrepp.

Den aktuella diskussionen kring amalgamets skaderisker gäller i stället s. k. mikromerkurialism, dvs. lätt kvicksilverförgiftning som följd av kvicksilverånga från amalgamfyllningar. Flera vetenskapliga studier har visat på förekomsten av denna kvicksilverånga.

Olika studier och undersökningar har visat på samband mellan antalet amalgamfyllningar och halten kvicksilver i utandningsluft och blod. Andra undersökningar har inte visat sådana samband. Kort sagt: Forskningsresultat inom olika områden är motstridiga, och den diffusa sjukdomsbild som karakteriserar mikromerkurialism gör studier av symptomen svåra. Därför pågår en omfattande forskning om biologiska effekter av dentala material. En övervägande del av projekten gäller skadeverkningar av kvicksilver och amalgam.

Socialstyrelsen har i en rapport som redovisades i januari 1986, Kontroll och tillsyn av dentala material, lämnat en redogörelse för dessa forskningsprojekt. Bl. a. kan nämnas:

- Alternativa material för tandlagningar studeras och utvecklas.
- I rapporten understryks vikten av ett tvärvetenskapligt samarbete mellan forskare från olika områden.
- Icke-metalliska material och speciella kompositmaterial som alternativ till dentala amalgam bör enligt socialstyrelsen ägnas större uppmärksamhet.
- Frekvensen av biverkningar av dentala material bör kartläggas, och hur allvarliga biverkningarna är måste utvärderas.
- För att kunna fastställa eventuella samband mellan patienten, symptom och tandvårdsmaterial måste bättre diagnostiska kriterier utvecklas.
- Tandvårdspersonalen är en grupp vars reaktioner också bör beaktas, enligt rapporten.

Rapporten förordar också att socialstyrelsen skall införa en obligatorisk registrering av tandvårdsmaterial, t. ex. amalgam och plaster. En försöksverksamhet med registrering av biverkningar av dentala material skall genomföras i ett landsting.

Andra konkreta åtgärder som socialstyrelsen vidtagit, förutom att uttala sig för en intensifierad forskning kring amalgam och kvicksilver, är att man 1985 gav NIOM (Nordiska institutet för odontologisk materialprovning) i uppdrag att utföra en riskvärdering av kvicksilver i dentalt amalgam.

NIOM rapporterade i september 1985, efter vetenskapliga dokument och rapporter samt internationella jämförelser, att amalgam är ett väl lämpat tandfyllningsmaterial med mycket få kända biverkningar.

Socialstyrelsen tillsatte också i slutet av 1985 en expertgrupp som skall utreda eventuella risker vid s. k. lågdosexponering av kvicksilver. Expertgruppen skall särskilt belysa om kvicksilver från amalgam kan orsaka kvicksilverförgiftning eller kvicksilverallergi och om ett utbyte av amalgam medfört förbättringar i fall där förgiftning eller allergi kunnat bevisas. Vidare skall riskerna för tandvårdspersonalen vid användningen av amalgam, som jag tidigare talade om, belysas.

Denna expertgrupps värdefulla redovisning väntas inom den närmaste tiden – det har talats om slutet av våren 1987. Därför är det för mycket begärt att jag i dag skall kunna redovisa någonting av vad denna rapport innehåller. Den kommer emellertid att få betydelse för bedömningen av ytterligare forskningsbehov inom området. Utskottet har vidare erfarit att regeringen skall uppdraga åt UHÄ att redovisa ett program för forskning i ämnet.

Till betänkandet har fogats fem reservationer.

I reservation 1 kräver moderaterna ett tillkännagivande till regeringen om en samlad översyn av övergripande åtgärder inom hälso- och sjukvården samt tandvården vad gäller användandet av amalgam.

Jag yrkar avslag på reservationen med den motivering utskottsmajoriteten anför. Utskottet framhåller att det är angeläget att påskynda utredningsarbetet så mycket som möjligt med hänsyn till människors oro inför de olika uppgifter som förekommit om risker med amalgamanvändning. Samtidigt konstaterar utskottet att det behövs ett tillförlitligt vetenskapligt underlag som grund för fortsatta åtgärder.

Den expertgrupp som socialstyrelsen tillsatt kommer inom kort att lämna sina resultat, och det är därför meningslöst att dessförinnan diskutera några åtgärder. Framtagningen av rapporten är en fråga främst för socialstyrelsen. När resultaten föreligger kommer också frågan om fortsatta utredningsinsatser på området att bedömas. Utskottet förutsätter att regeringen och socialstyrelsen utan dröjsmål tar initiativ till kompletteringsundersökningar, om något i rapporten ger anledning till det.

Också reservation 2 har avgivits av moderaterna. I reservationen, som förutsätter bifall till reservation 1, tar man upp frågan om vård av patienter med symptom från tandfyllningar samt frågan om hänvisningsläkare. Jag yrkar avslag på reservationen med samma motivering som den som anförts beträffande reservation 1: vi avvaktar expertgruppens arbete och kommande rapport. Det är varken möjligt eller meningsfullt för riksdagen att ta ställning till olika detaljförslag innan grundläggande fakta föreligger.

Centern framför i reservation 3 krav på tillkännagivande till regeringen angående hänvisningsläkare, dvs. ett krav liknande det som framförs i den moderata reservationen nr 2. Socialstyrelsen har i meddelandeblad 4/86 tagit fram ett underlag till vårdprogram för patienter med besvär som kan sättas i

samband med tandersättningsmaterial. Underlaget vänder sig i första hand till landets tandläkare, men också till läkare och övrig hälso- och sjukvårdspersonal som kan komma att ta hand om de patienter det här är fråga om. De olika landstingsområdena förutsätts bearbeta detta underlag för vårdprogram. Avsikten är att detta inte skall vara styrande utan endast verka informerande.

Vidare har socialstyrelsen på uppdrag av regeringen utarbetat förslag till och genomfört utbildning av s. k. hänvisningsläkare, som nu finns inom varje landstingsområde. Dessa läkare är speciellt utbildade att bedöma och informera patienter med besvär som kan sättas i samband med tandersättningsmaterial. De skall kunna råda allmäntandläkare, och de skall förmedla kontakter med tandvårdens resp. sjukvårdens specialister.

För närvarande finns 40 hänvisningstandläkare i landet. En förhoppning är att fler kan tillkomma för att man därigenom skall kunna minska väntetiderna.

Utskottsmajoriteten avvaktar således expertgruppens arbete, och jag yrkar avslag på reservation 3.

I reservation 4 tar centern och vpk upp rätten att avböja behandling med amalgam. Reservation 5 behandlar samma ämne, men med en annan motivering. I reservation 4 krävs en förändring av nu gällande tandvårdslag genom införande av bestämmelse om rätt att avböja viss behandling. Reservanterna anför att denna rätt bör kompletteras med en rätt att få t. ex. amalgam utbytt mot annat material. Som utskottet framhåller i betänkandet på s. 18 uttalade föredragande statsrådet i förslaget till tandvårdslagen (prop. 1984/85:79) att det är väsentligt för tandvården att den kan genomföras i en atmosfär av samförstånd och samverkan mellan tandvårdspersonalen och patienten.

Patientens självbestämmande kan dock inte vara absolut utan måste vara begränsat, av flera skäl. Ett skäl är tandvårdspersonalens yrkesansvar för hur vården skall utföras. Ett annat skäl är det ekonomiska. Om tandvårdsförsäkringens skall bekosta vården helt eller delvis är det inte möjligt att låta patienten bestämma vilken behandling han eller hon önskar utan kostnads-hänsyn. Det måste då vara den som svarar för vården som, med beaktande av tandvårdsförsäkringens föreskrifter, avgör vilken behandling som skall väljas.

Om patienten själv däremot svarar för merkostnaderna kan en dyrare behandling väljas för att tillmötesgå patientens begäran. Om en avvikande reaktion mot tandmateriel kan konstateras får ju för övrigt patienten från den 1 februari 1987 enligt tandvårdstaxan avgiftsfri tandvård för behandling som görs om.

Utskottet konstaterar att i de aktuella frågorna om tandbehandling gäller, liksom inom tandvården i övrigt, att vården skall bygga på respekt för patientens självbestämmande. Det innebär dock inte att patienten alltid kan bestämma att han eller hon skall ha viss behandling. Självfallet kan ingen behandling ges som patienten inte accepterar.

Utskottsmajoritetens bedömning är att man i den nuvarande tandvårdslagen har gjort en lämplig avvägning mellan de olika intressen som står mot varandra. Någon lagändring är inte erforderlig.

Jag yrkar med detta avslag på reservationerna 4 och 5.
Herr talman! Sammanfattningsvis yrkar jag bifall till socialutskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 274 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Claes Rensfeldt talade i sitt anförande om vad oral galvanism innebär och vad som sker i verkligheten och på forskningens område. Vidare talade han om försöksverksamhet och om en expertgrupp som skall arbeta och belysa frågorna kring dessa problem.

Vårt krav på en samlad översyn har Claes Rensfeldt kommenterat genom att säga att man vill invänta expertgruppens grundläggande redovisning, och sedan yrkar han avslag på vår reservation. Men behövs det inte snabba åtgärder för att hjälpa de patienter som lider så svårt i dag, Claes Rensfeldt?

Det har tagit tid, och redan i dag borde det vara möjligt att ställa upp och hjälpa dem som har det så besvärligt. Vi anser att det är viktigt att tillmötesgå patienten, vilket även Claes Rensfeldt sade. Men det gör man ju inte i dag. Patienten har t. ex. inte tillräckliga möjligheter att få hjälp. Om t. ex. en familj har barn och söker hjälp privat får familjen själv helt stå för kostnaderna. Det beror på att folktandvården inte har haft möjlighet att ta emot familjen. Vi tycker att detta är orimligt. Vi kräver därför, eftersom det har tagit så lång tid, att man nu mycket snabbt ställer upp och hjälper de människor som lider så svårt i dag.

Anf. 275 CLAES RENSFELDT (s) replik:

Herr talman! Som en kommentar till det som Ingvar Eriksson sade om snabba åtgärder vill jag säga att det givetvis är landstingen som huvudmän som i första hand skall svara för de akuta åtgärder som det är fråga om. Men som jag har betonat, och som utskottsmajoriteten har sagt, måste det föreligga ett ordentligt bakgrundsmaterial och ordentliga fakta för att riktiga åtgärder för framtiden skall kunna vidtas så att vi kan komma till rätta med detta som är ett stort problem för många.

Anf. 276 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte att de patienter som lider så svårt i dag är nöjda med detta besked. De kräver nog att få hjälp betydligt snabbare. Jag tror också att vi har möjligheter att ge dem denna hjälp.

Anf. 277 PER ARNE AGLERT (fp):

Herr talman! Det glömda Sverige består av ett stort antal små grupper. Dessa grupper har glömts bort eller försumrats av samhället genom att samhället har undvikit eller inte förstått att ge dem adekvat bistånd, hjälp eller vård. En sådan relativt liten grupp utgör de människor som blivit kvicksilverförgiftade i sitt yrke som tandsköterskor eller på grund av att de varit allergiska mot amalgam som de har haft i sina tänder.

Gruppen tandsköterskor som i dag har uttalade och stora besvär av sitt yrke är liten. 40 personer är registrerade och har vågat tala om att de lider av olika kvicksilverskador genom sitt yrke. Ett lika stort antal vågar i dag inte

protestera, därför att de känner att de skulle få lida smälek bl. a. från sina chefer, tandläkare eller kolleger.

De som lider av sådana här skador och vågar träda fram har kämpat år efter år för att få sina skador på något vis noterade och för att få hjälp i sitt betryck. Men de har fått väldigt litet medkänsla vart de än har vänt sig. De har skrikit högt, en del så högt att de ansetts besvärliga och psykiskt litet instabila. Detta är en dom som väldigt många som lider av sina amalgamfyllningar har fått. Denna del av den glömda gruppen består av människor som inte tål fyllningar av amalgam. Hur stor den gruppen är finns det ingen säker statistik på, men den är många gånger större än tandsköterskegruppen. 4 000 personer tillhör Tandvårdsskadeförbundet, men antalet kvicksilverförgiftade genom amalgam i tänderna torde vara långt större än de 4 000 aktiva medlemmarna i förbundet. Det är också en försummad grupp, ibland en föraktad grupp människor som ibland får hjälp, ibland hänvisas till psykvården för sina tandskador.

Nu börjar det skönjas en förbättring i den allmänna uppfattningen i denna fråga. Det landstingsråd i Stockholms län som har ansvar för hälso- och sjukvården, en folkpartist, har i år för första gången utverkat ett bidrag. Det är visserligen blygsamt, 7 500 kr., men det är ändå ett tecken på erkännande av de problem som finns och som behöver uppmärksammas. Det är min förhoppning att andra landsting följer efter och tar fasta på dessa problem så att de som lider får möjlighet att föra fram sina synpunkter och kan möta den allmänna sektorns ganska nedlåtande hållning till dessa problem.

Claes Rensfeldt talade om Nordiska institutets för odontologisk materialprovning, NIOM:s, utredning. NIOM lämnade sin rapport 1985. När man ser på vilka som gjort utredningen och vad den har kommit fram till kan man närmast jämföra rapporten med en utredning som poliser har gjort om sina egna brott. Det finns ingen känsla för de människor som det gäller, ingen antydning att det skulle föreligga något fel. Jag vet inte om också socialstyrelsen tyckte likadant, eftersom den strax efter det att rapporten hade lämnats själv tillsatte en expertgrupp med professor Per Olov Lundberg i Uppsala i spetsen för att utreda frågan. Det har sagts att utredningen skall lämna sin rapport innan våren är slut. Jag undrar om inte våren redan är slut – i varje fall upplevde vi vår för några dagar sedan – så att det blir direkt sommar efter vintern. Då kanske vi får vänta ytterligare på utredningen. Varje gång jag har frågat har jag fått svaret att den kommer om tre veckor. Det är ett stående svar.

Jag talade med en av ledamöterna häromdagen. Han sade: Före sommaren skall den komma – det är vi fast beslutna om. Jag vet inte om vi kan komma överens om när sommaren har kommit, men vi får väl se när rapporten kommer.

Det finns vissa oskrivna etiska – om jag får kalla dem så – lagar som säger att vi här i riksdagen inte skall fatta beslut i ärenden där utredning har utlovats inom någorlunda bestämd tid. Jag och vi i folkpartiet har i utskottet tagit fasta på detta och trott på löftet – som i så fall hade bort vara infriat för länge sedan. I dag kan vi kanske ha anledning att beklaga att vi trodde på löftet.

Claes Rensfeldt vet inte alls vad utredningen kommer att innehålla. Det hade han kunnat få klart för sig om han hade velat anstränga sig litet grand.

Prot. 1986/87:118
7 maj 1987

*Skadeverkningar av
amalgam*

Han var säkert, liksom vi alla som sysslar med de här frågorna, inbjuden till Åsö gymnasium här om lördagen. Där tillbringade jag tre timmar tillsammans med 700 drabbade människor, som sannerligen talade om vad det var frågan om och fick det hela belyst av professorer, docenter, tandläkare och vanliga doktorer.

Jag talade med docent Mats Hanson, som sitter med i beredningen. Han sade: Det blir egentligen inte något nytt, utan det blir i stort sett som det har varit. Han fortsatte: Jag kommer att lägga en reservation, men hur ordföranden, som är neutral, ställer sig får vi väl se.

Mats Hanson är ordförande i Tandvårdsskadeförbundet och har ägnat en mycket stor del av sin tid åt att försöka hjälpa så många som möjligt av dem som råkat illa ut.

För min del tycker jag att det är schyst att vänta på utredningen. Ambitionen har varit att utredningen skall ha en delvis annan sammansättning än den nordiska institutionen NIOM. Men de samtal som jag haft med ett par av utredarna säger mig att vi inte skall ha några överdrivna förhoppningar.

Att utreda och utreda kan vi hålla på med länge. Att bara vänta på utredningar hjälper ingen som har ont i huvudet, eksem eller något annat. Men man kan åtgärda en hel massa saker medan utredningen pågår och även sedan utredningen kommit och man ännu inte hunnit se på den så mycket. Vad jag saknar är den goda viljan att över huvud taget göra något. Inte minst Claes Rensfeldt var ett fint exempel på hur man behandlar sådana här ärenden och sådana här människor genom att hänvisa till experter och utredningar. Men vad säger man åt de stackars människorna – kanske 4 000 eller 8 000 – som lider nöd under detta tryck.

(forts. prot. 122)

57 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

58 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1986/87:A104 av Alf Wennerfors m. fl. (m)

1986/87:A105 av Elver Jonsson m. fl. (fp)

De statsanställdas medbestämmande vid beredningen av regeringsärenden
(prop. 1986/87:147)

59 § Kammaren åtskildes kl. 22.59.

In fidem

BENGT TÖRNELL

Förteckning över talare
(Siffrorna avser sida i protokollet)

Prot.
1986/87:118

Torsdagen den 7 maj

Förste vice talmannen 5, 6, 75
Tredje vice talmannen 39
Aglert, Per Arne (fp) 158
Alsén, Lennart (fp) 12, 17, 18, 114
Andersson, Anders (m) 102, 104
Andersson, Georg, statsråd 60, 61, 62, 63
Annerstedt, Ylva (fp) 40, 43
Bodström, Lennart, utbildningsminister 48, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97
Boo, Karl (c) 45
Carlsson, Roine, försvarsminister 113, 114
Claesson, Viola (vpk) 72, 73, 74, 75, 76, 99, 100
Clarkson, Rolf (m) 64, 65
Dahl, Birgitta, miljö- och energiminister 111, 112
De Geer, Lars (fp) 20, 22
Eriksson, Ingvar (m) 128, 133, 138, 142, 143, 144, 145, 146, 149, 151, 153, 158
Eriksson, Karl Erik, andre vice talman 101, 103, 104
Ernestam, Lars (fp) 117, 123, 126, 130, 132, 146
Feldt, Kjell-Olof, finansminister 49, 50, 51, 52
Fleetwood, Elisabeth (m) 44, 113
Gard, Margareta (m) 87, 88, 89
Gardner, Ingela (m) 91, 92, 93, 94
Gennser, Margit (m) 102, 104
Godin, Sigge (fp) 69, 70, 107, 108
Granstedt, Pär (c) 30, 39, 42, 95, 96, 97
Gustafsson, Hans, bostadsminister 86, 88, 89, 90
Gustafsson, Nils-Olof (s) 74
Gustavsson, Stina (c) 154
Hagberg, Lars-Ove (vpk) 78, 79, 80, 81
Hagård, Birger (m) 25, 38, 42
Hammar, Bo (vpk) 33, 40, 147, 148
Hansson, Ing-Marie (s) 47, 48, 90, 91
Hasselström Nyvall, Ingrid (fp) 71
Hegeland, Hugo (m) 54
Hemmingsson, Ingrid (m) 53
Holmkvist, Erik (m) 55, 56, 57, 68
Hulterström, Sven, kommunikationsminister 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72,
73, 75, 76, 77, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110
Ingvardsson, Margó (vpk) 58, 59
Johansson, Bengt K. Å., statsråd 97, 98, 99
Jonäng, Gunnel (c) 82, 83, 84, 85, 86
Karlsson, Ove (s) 129, 132, 133, 144
Kenneryd, Rolf (c) 12, 16, 18, 20, 22, 23
Kjörnsberg, Arne (s) 13, 17, 18, 21, 22, 23
Knutson, Göthe (m) 102, 103, 104

Prot.
1986/87:118

Leissner, Maria (fp) 63
Lestander, Paul (vpk) 60, 61, 106
Liljegren, Gunnel (m) 61, 62
Lindblad, Hans (fp) 110, 111
Lindqvist, Bengt, statsråd 53, 55, 56, 57, 58, 59
Lundberg, Sven (s) 70, 71
Lundblad, Grethe (s) 120, 124, 127, 135, 138, 141, 142
Lundgren, Bo (m) 50, 51, 52, 98
Nilsson, Barbro (s) 35, 41, 43
Nyhage, Hans (m) 46
Olsson, Karl Erik (c) 119, 123, 126, 131, 134, 137, 140, 144, 146
Persson, Siw (fp) 112, 113
Peterson, Thage, industriminister 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85
Poromaa, Bruno (s) 108
Rensfeldt, Claes (s) 155, 158
Rydén, Rune (m) 10, 15, 18, 19, 21, 23
Silfverstrand, Bengt (s) 148, 149
Stenmarck, Per (m) 66, 67
Ström, Gunnar (s) 150, 151, 152
Tarschys, Daniel (fp) 150, 151, 152
Thorén, Rune (c) 77, 78
Wachtmeister, Knut (m) 49, 50, 51
Wickbom, Sten, justitieminister 64, 65
Wilson, Carl-Johan (fp) 29, 40
Virgin, Ivar (m) 115, 122, 125, 131